

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяці під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEWČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEWŠKYJ

VIII Jahrgang.

1899, I B.

B. XXVII.

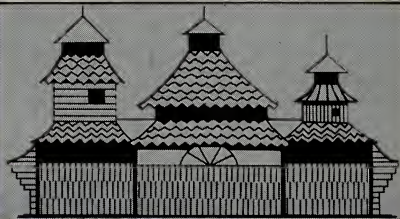
Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

EX
LIB
RIS

PAUL R. MAGOCSI

Рік VIII.

Р. 1899 кн. I.

Т. XXVII.

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяці під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEWČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

BEDIGERT VON

MICHAEL HRUŠEWŠKYJ

VIII Jahrgang.

1899, I B.

B. XXVII.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Знадоби для пізнання угорско-руських говорів.

Подав Іван Верхратский.

Невеликий обшар північно-східної Угорщини заселений Русинами в числі до пів мільона представляє з язикового погляду багато подробиць гідних уваги. Що до одмін говорів єсть на Русі угорській така ріжнородність, як в жадній другій часті країни заселеної українсько-руским народом. В сфері звучні находимо тут явище, яке в подібній мірі стрічає ся ще на Полісію і в Радомисчині, в губернії Київській: єсть се іменно стіснене первісного *o* на *u*, *ö* (мов би *u* і або німецке *ü*) а подекуди як і загально в укр.-руск. на *i*, первісне вол звучить як до околиці *вул*, в *öл* (*вуіл*), *віл* — первісне *e* стісняє ся знов як до околиць на *ю*, *ï* (майже як *юі*) і на *i* на пр. старосл. *тѣтѣка* звучить в ріжних околицях: *тютка*, *тїтка*, *тїтка*, старосл. *вѣлъ* звучить: *вюў*, *вїў*, *віў*. Місцеві говори околиць, де стрічає ся *u*, *ö*, *ю*, *ï* в згаданих случаях, представляють нам давні фази, які колись відбували ся при перезвуківаню голосівок *o* і *e* в і скрізь в українсько-руским язичі.

В многих случаях виступає нераз місто *e* звук посередний межі *e* і *u* (*e*) пр. ^ихлопець, ^иотець, ^имає, ^извідує, ^ийеден, ^итеперь. — Грубе *ч* стрічає ся у переважної часті говорів угорско-руських понайбільше там, де оно є у старословенщині пр. *мы*, *бых*, *бїстрый*, *сокыра*, *хыжа*, *загыбиль*; — середне *и* одвічає понайбільше старословенському *и* пр. *бїти* *esse*, *бывати* *habitare*, *бїти* *recutere*; подекуди (іменно в назвці) виступає і побіч *и* пр. і побіч *и* = *et*, іншакый побіч *и*ншакый *etc.* Тоті ріжниці звука *и* не виступають всюди рівно різко, а у гірняків на пограничю Гуцульщини *ч* уступає середньому *и*, або навіть, як і в нарічю гуцульским, в частиці *кы* звукови і: *вітегнути*, *вібрати*.

Подекуди находимо *шт* (виговор стародавний, мов у старословенщині) місто теперішнього *щ* н. пр.: *блоштіця* місто *блошциця*,

або місто теперішного ч, староруского щ пр. бішти м. бічи староруск. біщи, старосл. було би *бѣшти. Часто бачимо м'які накінчики глаголів в 3 лиці поодинокого і многого числа теперішного часу пр. іграють, іграють, держать, держать. М'яке р дуже розповсюджене (теперь, вѣрь, цѣрьков, косарь) і нерозв'язує тверде пр. ряховати м. раховати, спацірювати м. спаціривати, тряпом м. трапом. Шиплячі в дуже многих околицях в мові м'ячать ся пр. хѣчу, сокѣчка, плѣчка, щѣка, щѣчка, пуцѣти, вѣжу побіч вѣжу. Середнє л уживає ся понайбільше місто твердого л; дж виступає місцево замість звичайно уживаного ж н. пр. чюджей м. чужий старосл. чуждѣ.

Пріменник „від“ = старосл. отъ уживає ся лише у верховинців. Звичайна форма угроруска єсть ѓд, уд, рідше вуд, вид. Старосл. чѣто понайбільше звучить што.

Наголос оказує також деякі примітні ріжницї так приміром пот. plur. суцників: звѣздѣ, блохѣ; волокнѣ, колесѣ; — числівники: пѣтеро, двадцѣтеро. — 3. лице єд. і мн. числа глаголів IV. кл. говорять, говорять, будить, будить і пр. Незвичайний в декотрих сторонах акцент в приложнику: великій, великѣ, великѣ, рівнож і в причасниках; надѣтый, -ѣ, -ѣ, умерлий, -ѣ, -ѣ.

Що до флексії говори угорско-руські оказують декотрі дуже примітні форми, приміром: воўца; робѣтникум, робѣтником, робѣтником, воўлум, воўлим, воўлим; сѣлых, катѣных; грошох, країох, льѣсох; воўми, курьмі; з гѣршки, пуд ворѣты, с пѣрсты; зимѣ, льѣты (loc. sing.); — дваѣ, триѣ, обаѣ; двѣми, трѣми, обѣдвома, чѣтырьма (штѣрми).

Слѣди давного аориста бачимо в формі бых, котра в сполуці з II причасником минувшого часу дійного стану виражає спосіб умовний або желяйний пр.: ѣких видѣу, тѣких озмѣу; кѣких вѣтау; любѣу бых тя; ще бых ем повѣу; ѣла бых; ѣких знѣли; тѣких не мали. — Аористом мов скостенілим єсть і локальна форма повѣх (повѣх від повѣсти), котра уживає ся не лише в першій лиці, але також в другій і третій лиці мужеского рода єдиничного числа 1. я повѣх, 2. ти повѣх 3. вѣн повѣх місто минувшика: я, ти, вѣн повѣх; форми же для женьского і середнього рода єсть вже загально тепер уживані: я, ты, она повѣла, я, ты, оно повѣло.

Прислівники добрі, злі, чѣдні (в старосл. добрѣ, злѣ, чѣдѣсьнѣ) уживають ся в многих околицях.

Примітно, що в 1. л. єдиничного і в 3. лиці многого числа глаголів I. 7, V. 1, V. 4 і VI. кл. дуже часто терпить ся розв'яз пр. знау, знауть. глядау, глядають, бѣвау, бѣвають.

імáу, імáуть, спознава́у, спознава́ють, зба́у, зба́уть, да́у, да́уть; одвіту́у, одвіту́ють, чюдóу ся, чюдóють ся, газду́у, газду́ють, бесвідóу, бесвідóють. В 3. лиці ч. ед. часу теперішнього глаголів V. 1 кл. випадає часто голосівка теперішнікова: звідать, пóрєкать, бóвять, повідать, гóйкать. (У говорах угорсько-руських з акцентом движимим рідко се буває також в 1. і 2. лиці ед. і мног. числа: співам, співаш, співа́ме, співа́те).

Що до пнетвору згадати тут належить про наростки аш, ош, уш, пр. косáш мад. *kaszás* (= косар), вартáш (= вартівник) мясярош мад. *mészáros**) (= мясар, різник), вербу́нкош (що вербує) *Werber*, лахманюш *lumpiger Kerl*; про суцники на ів як берів, бірів (*biró*) гордів (*hordó*), на ук пр. ястрябу́к, на ик пр. вітрик на ава пр. прóщава, глаголи на оніти пр. лопоньіти, деренконьіти, рапоньіти і пр.

Степоване виражає ся часто через приставлене частиці май пр. май лю́тій = лютійший; май лю́тійший = найлютіший. До степенюваня служить також присловник твёрдо пр. твёрдо худóбный = дуже бідний.

Що до глаголів зложених з применником дуже примітне у, що заступає ви пр. ўметати = виметати; ўладити = виладити; ўшукати = вишукати, як се по части буває і в говорі бойківскім.

Словолад угорсько-руських говорів ука́зує декотрі особливі приміти, з котрих лише тут декотрі наведемо важнійші. І так уживає ся *dat.* ми, ти, собі, му, при суцниках для означеня приналежности пр. говоріть жонá ми = каже моя жена; я і син ми = я і син мій; ци до́ма ти газда́? = чи дома твій господар? — пушóў з вітцьо́м собі = пішов з своїм отцем; ка́же стрій му = каже стрій его; відьв му жонóў = відьв его жону. — При глаголах середних кладе ся заіменник ся пр. в таких случаях: скы́сне ся молоко́ = скисне молоко, похворі́ли ся = похворіли. — Заіменник котрый (*qui, welcher*) уживає ся в угорсько-рускім частійше, як в иньших українсько-руських говорах пр. чьолові́к, котрій частіть до цє́ркви, Бо́гу приє́мний; се́гінь, котро́му не далі хлы́ба, пушóў да́ле. — Так зване *praesens historicum* (теперішник повіствуючий) уживає ся в розказах дуже часто, через що стиль набирає незвичайної жи-

*) Гідне уваги, що я слово „мясарушка“ (= різничка, *Fleischerin*) чув межі людом в околиці Сокаля.

вості в оповіданю: прійде ід ньому; вѳзьме єдноґо коня; одповість йїм; ведє царь мноґо вѳйска; ізвїдатель отїць; позбїратель дванадцять каді злата і пр. Місто немá говорять: не є або нїт пр. не є куратора дѳма? місто немá куратора etc. — нїт у нас вже льєсѳв такїх, як былі = нема у нас etc. Вираженя „єсть“ або „є у мене, тебе, него, нас, вас, них“ на угорскїй Руси рїдше уживають ся, частїйше кажуть: мау, (маю) маєш, має (май), маєме, маєте, мауть. То само пр. місто: „у коня шерсть біла“ говорять звичайно: кїнь має шерсть білу. — Примїтні суть також прислївники: дѳкує, дѳраз, домáк — або сполучники: пѳкля, дѳкля, дѳтля, пѳкаль, дѳталь, кой, кедь, ож, обї і др.

Мноґо слів щироруских затрачених вже в иньших областях нашої отчини уцїлило на Руси угорскїй, тож словнї угорско-руска не в однім зглядї повинна обогатити словню лїтературного українсько-русского язика. З другої знов сторони годї заперечити і посторонних впливїв на говори угорско-рускї. Впливи нїмеччини слїдні в угорско-рускїм не лише в декотрих виразах перенятих, але також подекуди і в словоладї як пр.: с косѳь косїти, із ножѳм крãяти, прїйшѳу ід єднѳй воды, указãу єднãу капѳсту, зѳстау лежãти, вїдїу итї єдноґо шѳстра і пр. Найсильнїйше однакож відбиває ся вплив малярщини на словню угорско-русского язика. Коли Мадяри богато слів безпосередно або посередно переняли від Славян (пр. galamb = голуб, старосл. голѳь; haraszt = хворост; korcsma = корчма; sarka, sipka = шапка; mocsar = мочар; pecsenye = печеня; kasza = коса; szita = сїто; potroh = потрух, патроха; haluska = галушка cf. галка; dajka = дойка (т. є. мамка нїм. Amme); asztal = стїл; zálog = залог (фант); deszka = дошка; kása = каша; vidro = видра; varazs = ворож, заворожене; szalma = солома; kalács = колач; moly = мїль; ganaj = гнїй; kulimáz = коломасть, коломазь; patkóvas = підкова; kovács = ковач, коваль; strázsá = сторожа, страж; puska = пушка; bolha = блоха; zãvár = завора; zatony = затонь (звичайно plur. затони = лавицї пісковї, загрузна відмїль; raplan = староруск. пãполома; iga = старосл. иґо; jágom = ярѳм, ярмѳ; kalász = колос; gera = рїпа; pisztráng = петруг польск. pstrąg; kondor = кудрий, кудрявий, кудерявий зр. старосл. кждрѳвъ; korja = копе, копя; korács = копач; szerda = середа; laru = лопух; szomszéd = сусїд старосл. сѳсѳдъ; csudar = чудар; pénz = пїнязи (гроши); ablak = облок, оболѳк (т. є. вїкно); báj = бай (рїч наворожена, поворожене, ворожене); burján = бурян; kolbász = ковбаса; káposzta = капуста; kánya = каня; kard = корд;

кома = кум; medve = мѣдвѣдь; borozda, barázda = борозда; beszéd = бесѣда; rak = рал; szilva = слива; gomba = губа, гриб. старосл. гжка; bab = бѣб; bába = баба (що відбирає дитину; verb. бѣбити = за бабу бути); babona = бобона, забобон; palinka = паленка; panna = перина; pástor = пастир; patak = потік; pesztonka = пестунка; naszád = старосл. носадъ et насадъ також староруск. cf. Слово о плъкоу Игоріѣ. Тю лелѣмъ юси на севѣ Святославли носады до плъкоу Ковлякова; pázsit пажить і др.), то також і Славяни не одно слово взяли з мадярського. У Русинів угорських находимо досить споре число слів захоплених з мадярщини.

Що більше, декотрі мадярські слова уживають ся навіть в многих околицях Галичини, іменно межі людом гірским, яко сумежним з Угорщиною, і то як руским так і польським. Приміром слово газда мадярське gazda, газдівство мад. gazdaság, газдувати gazdalkodik, нагаздувати = згаздіства приобріти, придбати; — хосѣн мад. haszon, хісновати мад. használ уживають ся в многих околицях Галичини, а і надто подекуди ввійшли ті вирази навіть в язык літературний галицьких Русинів. Між татрівськими „гуралями“ також почути не одно слово походження мадярського пр. juhas = мад. juhász, bogar = мад. bogár і др.

Слова мадярські, що ввійшли в словню угорсько-руського люда, або впрост взяті з мадярського, при чім імена прибирають рускі форми склонення а глаголи спрягання пр. фѣйса = мад. fejsze, — се слово витісняє що раз більше властивий руский вираз соєпра; вároш = мад. város (місто, гóрод); варoшанін = мад. városi (міщанин, горожанин); дáраб, дарáбчик = мад. darab (кусок); вадáска = мад. vadászat (польованє); боўт = мад. bolt (склеп); гойтувáти, гайтувáти = мад. hajt (гонити); ендиговáти мад. enged (попустити; пільжити; поблажати; призволити; ментовáти = мад. megment (слобонити); фарадловáти = мад. fagad (утомити; старати ся; трудити ся); фойтувáти = мад. fojt (дусити); розканчáти = розпяти cf. magy. kapesol (зв'язати, сп'яти, зп'яти, замкнути) — або змадярщені вирази словянські знов переймають ся Русинами в новій, змадярщеній вже формі, так на пр. місто перина говорять часто пáрна після мад. párna deminut. пáрночка; місто юноша (старосл. юноша) інош magy. inas; різнік (мясар) зове ся мясáрош мад. mészáros; столяр — остóлош мад. asztalos; петруг — пістрáнг мад. pisztráng (в старосл. було би *пѣстрѣгъ); счастье — серѣньча мад. szerencse (старосл. сѣршта).

Цікава річ, як угорско-руський люд змінює мадярські вирази на свій лад. Розповсюджені суцники на ів (ов, ув), котрі від-одвічають суцникам мадярским на ó пр. гордѡв genit. гордѡва = мад. *hordó* (бочка); берѡв (бирѡв, бирѡв, бірѡв) genit. берѡва = мад. *biró* (судья, вїйт); чікѡв genit. чікѡва = мад. *csikó* (лоша, лошук); чіковїк = лошучок: сабѡв genit. сабѡва = мад. *szabó* (кравець); керекяртѡв genit. керекяртова = мад. *kerékgyártó* (колесар, колар, колодїй); капѡв genit. капѡва = мад. *kapó* (пес гончий, гончук, гончак); чумѡв genit. чумѡва = мад. *csomó* (пакет, узлик); гінтѡв genit. гінтѡва = мад. *hintó* (повозка). Подібно змінюють ся також вирази мадярські закінчені на ѡ пр. ешернѡвка, ешернѡўка = мад. *esernyő* (віддожджник); напернѡвка = мад. *napernyő* (відсонїчник). Однакож мад. *bendő* = жолудок, потрух) перетворюють в рускім на бендѡг.

Українско-руський варїд взагалї позбавлений тепер трохи не зовсїм висших верств; на Угорщинї тепер по руски говорить лише сама прѡцава. Коли нарїд наш втеряв самостїйність і наслїдком сумних подїй історичних і суспільних що раз більше тратив висшї верстви, котрі винародовлялись і покидали язык рїдний, коли що раз більше підтивало ся жите народне в ширшїм змислї того слова, то ті смутні відносини мусїли відбити ся також і в українско-рускім язичї: для вираженя понятїй і відносин житя публичного і державного що раз більше позичано у сусїдів. А також чуже-земні назви на рїзні здобутки і устроєня культури українско-руський нарїд посередно переймав з языків тих народів, з котрими его спрягла доля і які успїли жити ширшим житем народним та розвинути ширше і многостороннїше питоменну суспільність. Подібне бачимо і на Угорщинї. Тож зве ся пр. аптика (польск. *arteka* по українско-руски властиво: лїковня) в угорско-рускім патїка мад. *patika*; каварня (польск. *kawiarnia*) в угорско-рускім кавейгáз мад. *kávéház*; барбїр (брїтвар, голяр польск. *golarz, balwierz*) в угорско-рускім барбїль мад. *borbély*; квартира в угорско-рускім квартїль мад. *kvártely*; бесїда в угорско-рускім касинѡв genit. касинѡва мад. *kaszinó*. лазарет, лїчня в угорско-руск. кургáз мад. *kórház* і пр. Тож названя ремїсників і орудїй ремїсничих в самїй більшїй частї мадярські або нїмецкі.

В місцевостях, де Руснаки живуть спорадично межї Мадярами, язык перших, иноді переповнений мадярскими виразами, представляє невідрадную сумїшку языкову, в котрїй нераз лише накінчики в склонуєнях і спряганях рускі, самї же слова мадярські. В тих то околицях „їзслзáуть Руснáкы мѣжи Мадярами“, як замїчає сам люд

угорско-русский. Руснаки, що живуть межи Словаками, багато слів а иноді і форм черняли з словацкого. На послідку словня угорско-русского люду містить в собі також вирази взяті з румунского, посередно також з латинского, французского і других язиків. Все-ж такий язык ядра руского населеня в Угорщині в основі українско-русский, а хоть тут і там оказує примішки посторонних впливів — передовсім мадярского і словацкого — предсеі має в своїх говорах багато цінного матерьялу як для дослідника руского язика, так і загалом для фільольога.

Угорско-русский писатель Евмен Сабів (гл. Христоматія церковно-славянських и угро-русских литературныхъ памятниковъ. Составилъ Евменій Сабовъ. Въ Унгварѣ, 1893.) ділить угорско-руські говори головно на: 1) нарѣчіе Лишаковъ 2) нарѣчіе Лемаковъ 3) нарѣчіе Верховинцевъ 4) нарѣчіе Земплинскихъ и Шаришскихъ русскихъ 5) нарѣчіе Бачванскихъ русскихъ і 6) нарѣчіе Земплинскихъ словяковъ.

Я основуючись на зібраних мною знадобах угорско-русских говорів (збирав я лише в декотрих околицях, де по Е. Сабову говорять наріччями 1. 2. 3. 4. — наріччя бачванських Руснаків і „земплинських Словяків“, котрих радше випадає назвати Руснаками з язиком сильно зміненим впливом словаччини, я не мав нагоди слідити на місці) ділю взагалі угорско-руські говори, яко приналежні до червоно-русского наріччя українско-русского язика на говори 1) билаків і говори 2) булаків. Говори билаків сусідних галицко-русским Лемкам визначають ся тим, що у них, так як у галицких Лемків, нема движимого наголосу: акцент паде подібно, як у польскім, все на передпослідній склад в виразах дву- або більше складних пр. гóра, молóко, брел лéтит. Бесіда тих угорских Руснів єсть властиво лише однією говора лемківского (як се доказують знадоби зібрані мною в Шаришській столиці). То властиві Лемакы. Однакож руский люд на Угорщині в околицях, де уживають лише, лиш, прозиває „Лемаками“ і других, Руснаків, що дальше на схід висунені, безпосередно з Лишаками сусідуєть і уживають в своїй бесіді частіці лем. Бесіда тих то „Лемаків“, котрі і від Лемаків властивих, сусідних галицким Лемкам, відріжняють ся, окрім иньших приміт, движимим акцентом, стоїть подальше від говора властивих Лемаків а далеко більше близить ся до говора Лишаків, від котрого єї годі відділити лише на підставі уживаного слівця лем. Приклад оповідань „Лемаків“ з Страбичева, Малого Лугу, Горонді, Зарічя, Греблі, Нового Давидкова, Дунковиці і оповідань „Лишаків“ н. пр. з Ільниці, Влáгова,

Вишного Шарду показують, що різкої границі межі тими говорами нема. Не можна при тім заперечити, що угорско-руський люд взагалі тільки ріжнить: „Лишаки“ і „Лемаки“. Та до „Лишаків“ зачислити-б і Верховинців, котрі уживають слова „лиш“, „лише“, про то і тих угорських Руснаків, що граничать з Бойками і Гуцулами. Оттак бачимо, що людова термінологія тут досить хитка і недокладна (те, правда, можна би також сказати, що до поіменования людowego „билаки“ „булаки“). Та таки задержуємо ті назви, бо вони уживані в устах люду а по части ввійшли вже і у книжку. Що до говора „Верховинців“ треба тут буде по моїй думці розрізнити дві одміни: одну, котра становить перехід до говора бойківського і взагалі єсть лишень місцевою одміною говора Бойків — і другу на пограничю угорських Русинів з Гуцулами, котра становить одміну говора гуцульського; звідти пр. форми: чeledїнський, пánський, дес-коліс, сес, сесá, судá, хóде, нóсе, вóбратя і пр. розуміє ся, се лише кажу що до язика, бо на Угорщині назви „Бойки“ і „Гуцули“ зовсім не уживають ся для поіменования тамошних Руснаків.

Що до перезвуку первістного о в у, ö, і а первістного е в ю, ѱ, і — то, по моїй думці, не випадає брати тих прояв яко головних признак для відріжнювання говорів тому, що вноді в тім самім селі стрічають ся форми з у і ö або і пр. пúдлий або пöдлий чп підлий; розбúйник побіч розбöйник або розбійник, а навіть пудкöвка, Пузнякöвцы місто сподіваних форм: пудкúвка, Пузнякúвцы; то само форми з ю, ѱ або і: тóтка побіч тítка або тýtка; пішóў з úдеи або з вúдеи, вöдеи і пр. Однакож мiamo такої міні в перезвукованю згаданих голосівок таки певні роди (стадії) перезвуку виступають в певних околицях частійше і загальнійше. І так пр. в Ясеню, Окні, Рагові, Квасах, Розсішках (по части) і, як мене запевнювано, також в Трибушанах, Кобилецкій Полянї, Косівській Полянї й ин. говорять: віл, піп, стіл, кіл, тýtка, приньс. — Кöнь, пöп, стöд, мöст, Бöг, тítка, приньс говорять на захід від Густа дальше на Угоческу столицю, в части Марамарощини в напрямі до Білки на Боршові, в полудневій части Бережскої столиці до Мукачева [В самім Густі я чув: кунь, студ, пуд; в Розсішках по части і (від, під) по части у (гуд)]. В иньших частинах Марамарощини, Бережскої і Унгварскої (Ужгородскої) столиці говорять: кунь, пуп, тютка, принюс. Точнійше означене — о скільки се можливе — областних границь певних родів (стадій) перезвученя голосівок о і е требує ще докладнійшого наміченя.

Прояв перезвукованя первісного **о** і **е** в **і** відбував ся поволі у голосівки **о** через **у**, **уі** в **і**, у голосівки **е** через **ю**, **юі**, в **і** у всіх наріччях українсько-руського язика. Анальоґію бачимо в перезвукованю голосівки **о** в **й** в чеськім язичі. По спостереженням Др-а I. Gebauer-а в староческих памятниках до $\frac{1}{4}$ столітя XIV. виключно подібують ся форми з довгим **о** пр. *boh, dol*; пізнійше виступають форми з **ю** як *buoh, duol* а на їх місце на останку що раз частійше проявляють ся форми в новочесній тепер уживані: *büh, dül*. Отож з *böh, booh* повстали по черзі *buoh, büh*. Подібно мала ся річ з перезвуком **о** в **і** в язичі українсько-руским. В староруских памятниках вже від XIV. столітя стрічають ся форми як: *рѣкъ, вѣспа, грѣмѣ, кѣнь, пѣкъль, вѣжкѣумь, нѣумь, юй, сѣй* і пр. Отож з форми *стѣл* = *стоол* повстали *стуол* (*стуел, стуіл*) *стул, стѣл, стіл*; з форми *лед* (*льод*), *люод, люд, люід* (*лїд*), *лыд*. Оттак форми в котрих первісне **о** стїсняє ся в **у**, **уі**, а **е** в **ю**, **й** стрічані в говорах угорсько-руських являють ся слїдами перетворби голосівок **о** та **е** на **і**, яка в минувших періодах розвитку нашого язика загально відбувала ся, а в декотрих місцевостях нашої отчини не дійшла до **і**, тільки спинила ся у голосівки **о** на **у**, **ю**, у голосівки **е** на **ю**, **й**. Як згадано, не лишень в Угорщині, але також в Полїску і Радомисчині стрічав я подібні прояви переходів перезвукових первісного **о** і **е**. Примітимо ще до того, що декотрі форми стїсненя з голосівкою **у** або **ю** подібують ся тут і там поодинокі і в східній Галичині пр. *збуї, пюрце* — трохи численнійше межі Лемками пр. *вувця, куната, (кумната), пуїтора, тютка, мюд, люд, грюб, пюк, люг, тюк, мюї* а навіть (льокально) *змюрз* місто *змерз* і пр.

Що до форм *бїти, я бїї, былá, былó* запримічу, що по крайній мірі ті селяни, з котрими я стикав ся, понайбільше говорили *ы*. По переважній частині угорекі Русини належать до *бпаків*. Верховинці — то переважно *булаки*. Иноді оповідач міняв форми *бїї* і *буї, бїї*, що я і одмітив кладучи одну із тих форм в скобках побіч другої. Також і вираз **што** навіть у того самого селянина звучав иноді також **що** або навіть **шо**.

Понеже місцева різнородність руских говорів на Угорщині превелика, а все-ж таки ще нема материялів язикових з різних околиць в достаточній скількості, на разі близше не розділяем говорів. На тепер обмежаємо ся лише на поданю декотрих важнійших язикових приміт угорських Русаків і приведеню прикладів бесїди угорсько-руського люду з різних околиць.

Подані тут мною знадоби обнимають записки, які починив я при кінці липня і в серпні 1897. р. досліджуючи по часті говори Верховинців, Лемаків східних і декотрих Лишаків, про тото говори з наголосом дивжимим. Понайбільше подорожував я пішки від села до села, по часті також до місцевостей віддаленійших відбував путь желізницею або возом. Я навістив слідуючі місцевости в таким порядку, як ту прописано: 1. Ясене вижне 2. Ясене нижне 3. Кваси 4. Окно-Рагів 5. Бочко-Рагів 6. Малий Луг 7. Бичків 8. Росушки 9. Густ 10. Великий Сивлюш 11. Луково 12. Горонда 13. Клячаново 14. Страбичів 15. Лучки великі 16. Новое Давидково 17. Пузняківці 18. Дунковиця 19. Кивяждь 20. Зарічя 21. Лагово 22. Великий Раковець 23. Імстичево 24. Білка 25. Ільниця 26. Иршава 27. Дубрówka 28. Гребля 29. Вишний Шард 30. Копаня велика. Окрім того записав я також принагідно декотрі прояви язикові з иньших околиць.

Досліди язикові роблені мною р. 1897. в Шаршській столиці себ то в країні властивих Лемаків, у котрих бесіда немає дивжимого акценту, так як у наших Лемків, і єсть лише одміною говора лемківського, подам пізнійше.

Ві Львові 10. вересня 1898.

Обяснене скороченій: Бі. = Білка (Bilke). — Бч. = Бичків (Nagy-Bocskó). — Вл. або Лаг. = Влагово або Лагово (Ölyvös). — ВР. = Великий Раковець (Nagy-Rákócz). — ВС. = Великий Сивлюш (Nagy-Szóllós). — ВШ. = Вишний Шард (Felső-Sárad). — Г. = Густ (Huszt). — Гр. = Гребля (Felső-Karaszló). — Г. = Горонда (Gorond). — Ду. = Дубрówka (Cserhalom). — Д. = Дунковиця (Nyires falva). — З. = Зарічя (Alsó Karaszló). — І. = Ільниця (Poncza). — Ім. = Імстичево (Misticze). — Ир. = Иршава (Posva). — К. = Кивяждь (Кивяжда, Kövesd) — Кв. = Квасі (Borkut). — Кл. = Клячаново (Klacsanó). — Коп. Копаня велика (Veresmart). — Л. = Луково (Lukova). — Лаг. або Вл. = Лагово або Влагово. — Лв. = Лучки великі (Nagy-Lucska). — МЛ. = Малий Луг (Kis Lonka). — НД. = Новое Давидково (Uj-Davidháza). — О. = Окно-Рагів (Akna-Rahó). — Пу. = Пузнякувці (Puznyakfalva). — Р. = Бочко-Рагів (Bocskó-Rahó). — Рос. = Росушки (Розсішки, Roszuska). — Стр. = Страбичів (Страбичево, Sztrabicsó). — Я. = Ясене вижне (Felső-Körösmező). — Ян. = Ясене нижне (Alsó-Körösmező).

Бер. = Бережска столиця — Земп. = Земплиньска стол. — Мар. = Марамарошска столиця. — к. Сиг. = коло Сигота.

По рішеню фільологічної секції в тій праці задержано граматичну термінологію автора. *Пр. ред.*

Говори з наголосом движимим.

А. ГРАМАТИКА.

І. До звучні (Lautlehre).

Голосівочня (Vocalismus).

і.

і (з о, е або ъ).

Місто загально у нас в русчині уживаного і, що поветало з первістного о або е, чути понайбільше на Угорщині давнійші форми, в котрих о стісняє ся на у або (в порівнянню новійші вже) форми, в яких у переходить на ö (звучить майже як уі або німецке ü); первістне е переходить в декотрих околицях на ю, в других на голосівку до ö зближену, котру тут хочем означити через ü. В місцевостях, що граничать з Бойками і Гуцулами, чути і пр.: гід, вівця і віця, кінь, дізріти, привіє, привіт, при ній. Спорадично проявляє ся иноді ы місто первістного о пр. відти = відти. (Стіснене о в ы буває в декотрих місцевостях західних Лемаків). — Старословенському ꙗ одвічає понайбільше і так як і у відповідих говорах українско-русского языка: дьіло, тьісній, льіто, міра, віра, співати.

а) Сигút МЛ. genit. Сигóта, Sziget. — газдúвство МЛ. газдівство, господарство. — буб МЛ. біб, faba. — лáстувка Schwalb, hirundo. — сук genit. соку, Saft, гал. сік et сок. — бóуже дерево НД. = біждерево, Artemisia campestris. — покúрний (коло Густа) покірний. — пúдлий Г. підлий. — хвуст МЛ. хвіст. — вурь genit. воря МЛ. Hengst psl. орь, čech. оr*). — збóуже МЛ. збіже. — Угрук genit. plur. der Ungarn.

б) Бóг ВС. genit. Бога. — вóл ВС. — ластóлка і лáстóвка ВС. — гóд ВС. genit. года Jahr. — хвóст Лв. — пóд-

*) По Мікльошичу слова вурь, вөрь, євір, óгир, вóгир польск. ogier, болгарск. ајгър, сербск. ајгир належить віднести до турецкого ајгер.

скочить ВС. = підскочить. — глѡг genit. глѡга і глѡгу Weissdorn, crataegus. — вѡвця Л. ВР. Г. — тхѡрь Л. genit. тхоря. — дрѡзд Г. genit. дрозда. — кѡнь Г. ВР. НД. — рыболѡв Лв. Д. Seeschwalbe, Sterna. — домѡв Лв. nach Hause. — кѡстка Лв. кістка. — мышолѡв З. Buteo, Mäusebussard. — вѡрь genit. воря ВР. Ир. Hengst. — бѡлший.

γ) сѡль Я. дѡйнице Я. дрѡв Я. нѡч Я. надѡбний Я. вѡрь genit. воря О. полѡжкѡне О. вѡкнѡ О. Я. плѡтивнѡк Я. кѡнь Я. бѡлший Я. гѡд Р. мѡй (мѡй) Стр. кѡнь (кѡнь) Стр.

α) люд, мюд мѡсто лѡд, мѡд однакож в Стр. Г. мед, лед. печунка Г. Leber (часто в plur печункѡ). печѡнь herar. — тѡтка (Велика Руна) = тѡта, тѡтка psl. тѡта, тѡтѡка amita. — при нѡй; кѡже юй; в нѡм.

В причасниках минувшого часу дѡйного стану II, для мужеского рода I кл. глаголів (безнаростковѡ пнѡ) як: вѡю, мѡю, плѡю; нюс, вѡз, грѡб; рѡк, тѡк, влѡк, пѡк; лѡг, бѡг.

β) веретѡлница Г. Blindschleiche, Anguis fragilis. — чѡлка Бі. Schorpf psl. чѡлѡка. — кѡтка Г. Лв. м. тѡтка amita. — допѡк Лв. = допѡк. — ўплѡю собѡ кѡш Д. = виплѡв собѡ кѡш. — у нѡм Лв. = у нѡм. — сивѡй Лв. = сивѡй.

γ) ѡстрѡб Я. лѡд Я. мѡд Я. ѡжелѡд Я. тѡтка ВР. у нѡм Л. ѡй О. принѡс Я. привѡз О. завѡю (завѡю Стр.) понѡс (понѡс) Стр.

Стѡснене голосѡвки е в складѡ ере з рѡ.

бѡрѡг (берѡг) НД. genit. берега psl. брѡгѡ гѡра. — на пѡрѡд psl. на прѡдѡ.

о стѡснѡе ся в у або ѡ.

бруст Г. genit. брѡсту = гал. брѡсть, genit. брѡсти і брѡст, genit. брѡсту junger Ausschlag der Bäume. — пѡсхнутѡ Лв. посохнутѡ; дѡрева пѡсхлѡ = посѡхлѡ (коло Львова однакож: усхлѡ, пѡсхлѡ). — прѡстрѡ Д. м. прѡстрѡ. — бѡжий К. = бѡжий; бѡжа олѡнка Sonnenkäfer, Coccinella septempunctata. — свѡйсѡкѡй ВР. свѡйсѡкѡй. свѡйсѡкѡ вадѡ хѡжнѡ зѡяцѡ = Kaninchen. зѡяцѡ свѡйсѡкѡй Бі. Lepus suniculus. — пѡзрѡтѡ Д. позрѡти psl. позрѡти spectare. — дѡзрѡтѡ (дѡзрѡти) Бі. дозрѡти, psl. дозрѡти observare, contemplari. „кѡжеме: хотѡ дѡзрѡти, хотѡ досмѡтрѡти“. — вѡблѡй Ир. облѡй. вѡблѡ дѡрево ukr. виблѡй, walzenförmig. psl. ѡблѡ rotundus. прѡзвѡще Ир. прозвѡще. — подорѡжнѡк Я. Wegerich, Plantago. — крѡтѡкѡй ВШ. крѡтѡкѡй, ruhig, sanft, mild, bescheiden. psl. крѡтѡкѡкѡ mansuetus, lenis, modestus.

о не стїсняє ся.

смѹтость Пу. Trauer. — неѹкость Лв. в значїню Unwissenheit. — мѹлость О. eigtl. Kleinheit. з мѹлости = seit Kindesjahren.

е не стїсняє ся в ю (ѹ, і)

пѹленка НД. Б. = горївка, Branntwein, у Лемк. галцк. палюнка; в Лв. говорено менї: „дѹгдє кѹжуть: пальбѹнка“, пѹленочька З. deminut. — понѹбля ВШ. Gaumen у Лемкїв: понѹбѹ = понѹбе, пїднѹбе, пїднебене.

Вторична творба (secundäre Bildung) голосївки у, причїм в заникає, а у остає в назвудї: уш ВС. psl. вѹшь — або в назвучне не вїдпадає: в уш plur. в ушї Г. Лв., в Д. nom. sing. вош, nom. plur. в ушї.

Вторична творба ѹ при чїм л (= ѹ або в) заникає в середозвудї. пѹнѹк ВР. м. повнѹк, поѹнѹк Krug cf. huzul. пѹвницѹ Becher, Trinkgeschirr — cf. psl. пѹкнѹ πληρης, plenus, повний.

а або у мїсто і (= ѹ).

олѹй Г. Кл. genit. олѹю; олѹй genit. олѹю (коло Сягота) м. гал. ольїй, укр. ольѹя, gr. ἔλαιον psl. ѹлей, ѹлѹй, олѹй.

а мїсто гал. і.

щѹть Лв. м. гал. щїть coll. Borsten.

є мїсто і (= ѹ).

нет Л. м. нѹт, nein.

ї в назвудї удержує ся (дуже рїдка примїга в южно-руських говорах і загалом в славянських бесїдах).

їж Г. м. ѹж, psl. ѹжь, Igel Erinaceus europaeus. „їж колѹчий є“. — їжѹн Лв. Männchen des Igels. — і по при ѹї в формах вїд глагола ѹїсти. ѹїм, їш, овѹн ѹїсть, онѹ їсть, мы їмѹ, вы їстѹ, онї ѹїдѹть Г. дай вѹлѹм їсти (або ѹїсти) НД.

ы, и, і.

Грубе ы в переважнїй части угорско-руських говорїв можна вїдрїжнити виразно вїд середного и пр. бити (ВС. Л. Стр. і пр.) esse psl. бѹти, а бити percutere, psl. бити; забѹй пїпу в хѹжнї = забув лѹльку в хѹтї. — дѹнѹя psl. дѹнна pero. — мы nos etc. По гортанних стоїть ы, так як в старословенськїм: сокѹбра,

тяжкѣй, погѣнутн, хѣжа, psl. сѣкырл, тажкѣй (зложена форма) погѣнѣти, хѣжа. В місцевостях пограничних з Гуцулами приіменник **вѣ** звучить як в Гуцульскім ві пр. вішитѣ Я. Ян. = вишите, вишивка. — віростут Ян. віскочут Ян. = віростуть, вискочать. — віторобити Ян. = вытеребити. — вірахувати Кв. віникѣе з вікна О. = виглядає. — вітегнути О. вігнати О. Голосівку **ы** в других сполученях в тих місцевостях заступає середне **и** пр. бик, диня, нѣны. — Взагалі угорско-руське **ы** у переважної частині говорів, хоть тверде, грубе і представляє вніший звук, ніж **и** — таки понайбільше не звучить так грімко і низко гортанно, як у Лемків галицких. Грубе, гортанне **ы** (таке як у галицких Лемків) стрічає ся лише місцево в Марамароші (Рус Поляна, Рус Кирва, Русково, Велика Руна), де **ы** витискає понайбільше **и** пр. Господы помылуй, косѣты, мѣслыты, бѣты, метѣты, настѣгнути, колѣдыця, кустьмѣ, пѣснычка, прѣймыч і пр.*). Подекуди зближає ся **ы** в виговорі до протяжного **ѣ**. пр. мѣло Стр. майже як мѣло Seife; бѣў Д. майже як боў. Мабуть відбуває ся у тих околицях на Угорщині повільна переміна **ы** в формах глагола быти на **у** через **ѣ**, а то нераз виговор бѣў, я забѣў майже звучить, як галицке бѣув, я забѣув або по крайній мірі дуже до него близить ся. Сполучник **и** = et, то само на-звучне **и** в виразах найчастѣйше звучить як **і**, подекуди також як середне **и**.

и в назвці удержує ся :

іней Я. Ян. К. genit. інею Reif. — ікра BC. Euter, gr. οὐρα; — інакѣй HD. psl. инѣ, инакѣ alius.

и в назвці одержує придх г.

гѣкавий Bi. der stottert, stotternd; гѣкавец Stotterer, Stammler.

о місто старословенського **ы**.

вѣйну I. psl. вѣнѣ δεινός, continuo; в ев. остромир. вѣнѣ (властво повстало з **ѣ** инѣ = воину, воину = ведно semper, continuo); в пісні: Хлопці вѣйну машерѣють, Машерѣють в день і в ночи.

*) Порівнай: Ueber die Mundart der Marmaroscher Ruthenen. Ein Beitrag zur ruthenischen Dialektologie. Von I. Werchratskij. Stanislau. 1883. (Поданий там матеріял зібраний в одній лише місцевості).

и ослабляє ся на ь.

пблеть Г. НД. imperativus (приказник, повельник) місто полеті; подь Стр. (з по-иди); побьме позирати Стр. gehen wir, um zu schauen. — помобль ся = помоли ся. — моўч (моўчь) = мовчи.

є місто и.

вовкє О. місто вовкі nom. plur. (місцево і рідко; вплив гуцульського говора) звичайно вóвцы (psl. вльци).

е місто и (і).

фамэлія Пу. м. фамилия, familia.

е.

Старославянському ює одвічає є.

едєн, еднá, еднó Г. ВС. Лв. psl. єдинъ. однакож в МЛ. Кв. один.

Мягке є місто звичайно в письмі уживаного е.

треба Кв. м. треба, потреба es ist nöthig, psl. трѣба єсть.

е (з ь) в genitiv-і удержує ся.

лєну Г. м. льну psl. льнъ, много лєну viel Lein. — лєва Лв. м. льва psl. львъ (тому також лєвиця ВП. psl. львица; лєвля ВП. psl. лькля).

а місто у нас уживаного е або и.

лєдва Пу. м. лєдвє, лєдві kaum psl. єдва староруск. одва.

а місто и.

звўдта, звўттa (Урмезьово Urmezó в Мар.) м. звідти.

и місто е (звук посередний межи е а п: е)^к.

гусій, людій МЛ. м. укр. гусей, людей. — пинь м. пень, psl. пьнъ. — мїтер МЛ. Meter. — косіць м. косець Mäher, Weberknecht, Phalangium parietinum. — яріць Лв. Gerste. хлбпнць. — отіць. — лінча м. лєнча lens, Linse.

о місто е.

тутóшній Лаг. і тўтошній в гал. тутешній. — жобрáк Пу. місто і побіч жебрáк.

а місто е.

відчапіти Я. = відчепити. відчапіт кліюку. — часно́к МЛ. м. чесно́к; часні́к ВС. але чесно́к Г. Д. Кв. — коча́рь га НД. = кочерга, Feuerkrücke. — ласті́ти ся Г. м. лести́ти ся, пещі́ти ся. — да́-што Г. Г. = дещо. — ньи́гда (ни́гда) niemals, nie; ньи́гда́ (ни́гда́) не ви́диў єм тако́йі пти́цы З. — да́коли Г. Стр. а в Бі. дако́ли = гал. деколи, zuweilen, mitunter; однак в І. ВС; де́коли. — да́як Г. auf irgend eine Weise. — тра́ба Земпл. м. треба psl. трѣка, трѣка.

я місто є (наросток -іє).

лі́стя м. листе psl. листви́є folia. — ко́лбєся psl. класніє. — пі́ря Gefieder. — во́лбєся. — ка́міня Льв. — кру́мплені́ня Льв. = нати́на барабо́ль або кру́мпльив, Stengel sammt Blättern der Kartoffelpflanze. — зві́даня Льв. Frage, Nachfrage. — ро́зджя НД. psl. ро́жди́є в К. рі́ща. — ко́стя́ Вл. Knochen. — одьі́ня́ VIII. Kleidung, psl. одѣ́ннє vestimentum. — паздѣ́ря VIII. Acheln, Abfälle des Hanfes oder Flachses psl. поздѣ́рнє.

є (ослабляє ся на ъ) і відпадує.

бу́лш Г. м. бу́лше = бі́льше, бі́лш. — по́виж Ян. м. по́выже. — по́ниж м. пони́же psl. пони́же хѣтотѣрѣ, inferius. по́ниж Вішови. — у́ж (у́жъ) Пу. м. у́же, psl. оу́же.

о.

о удержує ся в назвуці.

од МЛ. = від psl. оѣ́. — одру́бати, одо́ймити (одняти), одда́ти = відрубати, відо́ймити (відняти), відда́ти. — о́вєс genit. вувса́, вѡвса́, вівса́. — о́рєл genit. вурла́, вѡрла́, вірла́, о́рєла. — одло́мів ся руг во́лѡви Г. — она́ іде Вє. оні́ говоря́ть ВС. — о́гєнь Г. Feuer.

назвучне о одержує придих в.

во́ряк Г. genit. воряка́, = Hengst, вѡрь, genit. воря́. — во́сьмь й ВР. psl. осмѣий octavus.

назвучне о одержує придих г.

го́ріх О. = орі́х, Nuss, psl. ора́хъ, орѣ́хъ.

о не стісняє ся.

спозна́ти Г. = гал. спізнати: не спознає́мє Льв. wir erkennen nicht. — по́то́м Г. гал. по́тім або по́тім (в Ніжбірку на Поділю

галицкім однакож: потѣм). — подѣбный Стр. м. подібний, „подібний до йструба“ в Лв. подібний similis; але подібный formosus, pulcher. подібна челядіна = красна жінка. — підошва З. = підшва, Sohle psl. подъшва. — війна Ду... гал. війна.

е місто загально-руського о.

червѣный Кв. Стр. м. червоний, psl. чръвнѣ et чръмнѣ. — дробѣнькый Г. м. галицко-руського дрібнѣкий і дрібнѣкий. — дуплѣ Лв. м. дупло, Baumhöhle psl. доуплиѣ caverna, foramen in arbore. (форма „дупле“ мабуть повстала з „дуплѣ“, що по тутешньому теперішньому говору звучало-б „дуплѣ“; — дуплѣ форма старинна з „доуплиѣ“ наросток иѣ) — грѣзен З. gen. masc. м. грозно psl. грознѣ βοθρός, ινα.

е місто загально-руського о, старословенського ѣ.

плетѣме, крѣкнеме, хѣчеме, вѣземе, клѣпѣме, кѣжеме, берѣме, купѣме, хоснѣме, дамѣ чѣске і словацк. pleteme etc. старослов. плетѣмѣ etc. чѣск. dáme старослов. дамѣ в загально-руск. плетѣмо і плетѣмо побіч плетѣм... дамѣ.

а місто о.

лапѣх Кл. м. лопух, Klette, Lappa. — жѣлудь Стр. м. жѣлудь або жолѣдъ ѣsch. žalud Eichel. — кѣждый Д. Ду. м. кождий psl. кѣждо декуда в Гал. і на Укр. кождий lit. kožnas. „у кѣждѣ закутіны, по єднѣ дѣтіны“. — нагавицьи Стр. м. і побіч ногавицьи, Nosen. — рѣбалѣв К. З. м. риболѣв, Sterna, Seeschwalbe. — манастирь Пу. м. монастир, psl. монастырь μοναστήριον.

ы місто о.

хѣитарь genit. хытаря Гр. границя, Gebiet, Grenze у Лемків хотар psl. хотарь cf. укр. хутор. — вкытіти Стр. укотіти (в знач. ю: „убіти“).

у місто о.

флѣера Я. м. флюера, Hirtenflöte. — куластра МЛ. курастра ВС. м. коластра, colostrum. — журва МЛ. м. жорва Grünspecht. — урѣх ВС. м. орѣх. — пасуля Г. м. фасоля, Phaseolus. — галѣпом НД. im Galopp. — фѣрма Д. форма. — лѣскать батугѣм З. = лоскаѣ батогом, er knallt mit der Peitsche (в З. nom. sing. батѣг). — рѣжа Д. м. рѣжа, Rose psl. рѣжа. — уженіти Пу. м. оженити — уд ВШ. м. од. — упѣт ВР. ВШ. м. опѣть.

в місто о.

втеліти ся НД. м. отеліти ся. коли ся втелити корова. — вженіти ся НД. м. оженити ся. — впят Д. Стр. = опять; знов. — маленька впят рїба — то гóвбник Д. *psl.* *опать* *retro.* — впаліти І. м. опаліти (о в виговорі переходить часто на у, а потім у на в) — вболотіти ся Пу. м. оболотити ся, уболотити ся. — вблечений Гр. м. облечений. — в пісни: мене дóма хлопці вбсьїли ВШ. = обсьїли. — вдїнія ВШ. м. одїня. ож сесé і вдїнія твóе ВШ.

о після шиплячих і піднебенного й удержує ся, себто уподобнене занедбує ся а мягка суголоска не переходить на тверду — або рідше уподобнене dokonує ся себто о переходить на е, а суголоска мягка замінює ся на тверду.

гайбви, гайбм Вл. ковачьбви, ковачьбм Вл. по дожджьбви ВР. — У ВР. форми одні і другі побіч: коньбви і конéви ВР. ковачьбви і ковачéви ВР.

о счезає.

лускоріх Я. м. лускооріх, *Nussknacker*, *Nucifraga caryocatactes.* — лускогріх Ир. *Myoxus glis*, *Siebenschläfer*; лускогрішок Ир. *Haselmaus*, *Muscardinus avellanarius* (повстало = з лускогоріх, лускогорішок).

о в визвуці удержує ся:

яко Ль. Стр. як, *psl.* *яко.* лыта моїи молоденьки, штóсьте пошли по марненьки, пошли, пошли яко вода etc. — Такий міх грóший му обіцяли, яко він сам. Стр. — чьорный яко кáвка Ир.

В співанках о визвучне часом відпадає, коли того требує склад вірша: Білий град, Білий град, воїна на нїм стоїть,

То не в єдног хлопа голóвка забóлить Ль.

а.

назвучне а одержує првдих й.

ястряб ВШ. Ир... у Лемків галцк. часто астряб, *psl.* *астрэбъ.* — яфны Бі. *Heidelbeeren*, в Гал. найчастійше: яфны.

я місто а.

шкатуля ВС. *gen. fem. m.* шкату́ля, *Schatulle* (що ниньшого шкатуля́ *gen. neutr.* або шкатуля́тко *demin.* подібно як пр. збаня́, збаня́тко). — Миха́йля м. Миха́йла. спéред Миха́йля *vor. St.*

Michael BC. — ивбвля м. ивова Pirol, Pyrolus galbula. — поряхувати rechnen (в Малім Давидкові: поряхуйме, а в Великім Давидкові: поряхуйме!) — дуплі НД. genitiv. від nom. sing. дупле = в гал. дупла, genit. від дупло. — алмужня НД. алмужна. Almosen. ний Бөг прийме вашу алмужню! (вадь мблостыню!) — ний НД. МЛ. най, нехай. — трійном НД. м. трапом im Trab. — шкўря Г. м. шкура, скіра (льокальне; звичайно кажуть: кбжа).

е місто а.

здéлеку Я. м. здалéка. — келюх побіч калюх Magen; Darm namentl. Mastdarm. — черільниця Лв. Betrügerin, Hexe cf. чалувати magy. csal. cf. чарувати.

о місто а.

лбтатень Ян. місто лататень, латач, Caltha palustris, Sumpfdotterblume. — торган Ян. м. тарган, Periplaneta orientalis. — колобáня Лв. м. гал. калабана, Lache, Tümpel. — зозўля НД. м. частійше в Гал. уживаного зазўля, Kuckuck. — гблузъ, голўзка Стр. в Гал. часто галузь, галуза, галузка в О. також галўза. — горáзд ВШ. м. гал. гарáзд psl. герáздо.

у місто а.

дрўгар Я. місто трагар, Tragbalken.

а місто укр. я.

раст BC. м. рят die ersten Frühlingsblumen, womit die Natur Wald und Flur schmücket. (а правильнійше!).

я місто звичайно в Гал. уживаного а.

отвиряти Пу. Лв. м. отвирати, psl. отвиряти et отвирати. преіотоване а і також а перед змягченими суголосками перезуває на е (в місцевостях пограничних Гуцулам).

пшеніце Я. — табліце О. — сиротéтко Я. — небожéтко Я. — селéнский Я. — на конé Я. — мнєкій Я. — кресáне Я. — свинé Ян. — медвéдице Ян. — лóше Ян. — жéба Я. — полишéе се Я. — дек Кв. — шéпка Кв. — блєнице О. — счерувáти О. — чєлєдінский О. — сьвéто О. — заклєсті Р. — трєсті Р. — йіжéк Р. — пбтєчий Рос. — дéвєть МЛ. — слобожéний МЛ.

У ньшних місцевостях, що не гранічать з Гуцульщиною, а в згаданих сполученнях удержує ся:

пшени́ця, коры́ття, хотя́ть, мя́со (мясо), пахні́-
чий, водяны́й і пр.

а місто старосл. **а** або **л**.

ды́ла Г. м. ды́ля, для psl. дѣла дѣ, propter (форма „ды́ла“
єсть genitiv. від „ды́ло“ і правильніша від „ды́ля“). — мѡа, твѡа,
свѡа Земпл. = psl. моя, твоя, своя. — са м. ся psl. сѧ.

а відповідає старословенському **ж**.

нара́квицьі Я. (nom. sing. нара́квиця) Pulswärmer psl.
наржквица.

а відповідає загально-руск. **і** або **я**, польському **е**.

страпа́тый Г. gefranst; zerzaust. = гал. стріпаний, стря-
паний, лемк. стрямбатовый польск. strzępiasty.

е відповідає старословенському **л**.

вита́зь Пу. psl. витѧзь heros magy. vítěz. — клегі́ня Рос.
кегі́ня ВШ. = psl. княгѧни.

ом відповідає загально-руск. **о**, старосл. **о**.

сомпѣль Я. genit. сомпля́ м. сопель, psl. сопль. сомпѣль
леду Eiszapfen.

ан відповідає старосл. **ж**.

пантлик О. Band, magy. pantlika cf. psl. пѧто compes et
петла ansula.

ун відповідає старосл. **ж**.

кундеря́вый Лв. = гал. кудрявий psl. кѧдракъ cf. magy.
kondor.

ня, що повстало з старословенск. **л**.

мяккы́й Лв. psl. макъкый (= менккый, мѧанккый, мѧяк-
кый). — запня́ті ся НД. запняли́ ся ко́ны = затылі ся так, що
не хочуть рушити дальше, psl. запѧти. — розпня́ти Ир. psl.
распѧти стѧрѧѡѧ, crucifigere; розпня́ті Гр. в значеню: Христос
на хресті. psl. распѧтиє crucifixio. купи́ў розпня́ті.

і місто загально-руск. **я** старословенск. **л**.

ты́гати ся НД. м. тягати ся psl. тагати сѧ.

у.

у починає удержув ся.

ус, усатый Я. — уж Г. Бі. в гал. звичайно вуж Ringel-
natter. — уселница Л. Raure. — удти по при вудти, вутти Г. =
відти, одти. — у́хо Г. Ohr, dem. ушко. — уд Лв. по-при од psl.
отъ. — уддати Д. = оддати, гал. віддати psl. отъдати. —
удзимок З. „што сперед яри“ Nachwinter в гал. plurale tantum
відзимки. — удмяк Ім. = одмяк Thauwetter. — удкы Бі. = відкы
удкы пришлі? woher sind Sie gekommen?

назвучне у дістає придинове б.

будіти Стр. удити, räuchern. вон будит свінное мясо.

у в назвучі одержує придих в (= ѱ).

вуста Г. м. уса, уси Schnurrbart, однакож уста Лв. НД. psl.
жа dual. від жсъ.

у в назвучі одержує придих г.

гусьїлнице О. Raure гуселница Г. psl. жсъница et
гжсъница польск. gasienica. — гужовка Стр. „снур плетеный
з дубового фятлика“ psl. жже funiculus, *схоріюв.* — гужкый ВР.
Пу. укр. узкий, гал. вузкий psl. жъкъкъ (декуда в гал. з непра-
вильно мягчить ся: вузький; подібно неправильно: низький м.
низкий psl. низъкъкъ; близький м. близкий psl. близъкъкъ).

і (ѳ) місто у.

шріба Д. м. шруба, Schraube. — тріська Стр. м. труська,
Kaninchen plur. тріськый (майже як трѳськый), — кѳкѳль Г. = ку-
кіль, Kornraden, Agrostemma githago. мно́го. кокѳлю. — кѳхня
ВР. Ду. гал. кухня, Küche. — кѳзня ВР. м. кузня, Schmiede. іс
ковачьѳм пѳшѳў у кѳзню.

я місто загально-русского у.

ястряб НД. Ир. genit. ястряба astur, Habicht. ястряб бивать
у нас як у зімі, так у льїті. psl. ястракъ, genit. ястраки. в Гал.
звичайно яструб, рідко і місцево ястреб, ястріб, у Лемків: астряб.

о місто у.

пазори МЛ. м. пазурі, Krallen, nom. sing. пазор.

у місто ю.

судá Я. сюди, сюда. — калúже Я. в укр. калюжа. — медведúх Г. м. медведíох, Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris. — знаúу ВС. Л. Г. = знаю. — маúу Лв. ВС. Л. Г. = маю. — вандрúу Ду. = вандрúю. — не довиджáу НД = не довиджаю. — забавляúт Г. — назывáют Г. ВС. — одтинáут Л. — льítáут Г. — імáут Г. — што даúть Г. — комарí кусáуть Стр. Лв. — узирáуть Лв. = визирають. — блыхý кусáуть Лв. НД.

ю місто у.

жовтогрúдка Лв. = жовтогрудка, Goldammer, Emberiza citrinella. — марíонка НД. = марунка, Mutterkraut, Pyrethrum parthenium. — машерюváти Г. машерувати, marschieren. — покýню ВШ. м. покину (в піснн: Ой вóвчáрю, синетáрю, покýнь вóвцьí пасти! Хоть покýню, не покýню: навчíу ем ся крáстн!).

в місто у.

вже по при ужé Я. psl. оужé.

ъ.

старословенскому ъ відповідає о.

зовé Г. = сьвиéть. зовé ся ярíч Г. der Igel rollt sich zusammen. — розоклáсти Ир. (повстало ізразъ + класти = *расклас-ти). — надо мноú Ир. psl. = надъ мънож. — пídóшва Я. Sohle psl. подъшва. — совоку́пно О. zusammen cf. psl. сьвъкоупъ ѣноси; unio; συναρίσει; coniunctio; εμίσει concordia. *сьвъкоупно.

старословенскому ъ відповідає ш.

ізыйтí Г. psl. сьнiti sive сьнити descendere.

наконе́чному старословенскому ъ відповідає о.

дъíдо Г. Бі. psl. дѣдъ páππος, avus; θεῖος, senex.

ь місто ъ.

тогíдь Я. місто тогíд (в старосл. було бн *тѣгодъ) praeterito anno. — лннь Г. м. лнн Schleihe, Tinca chrysitis. я імíу лння, ich habe eine Schleihe gefangen. — хрíнь НД. Пу. genit. хрíню, хрéню м. згр. хрín, genit. хрíну (декуда в Гал. також хрíнь genit. хрéню або хрín genit. хрону). што прóсиш за тот хрíнь? Г. Пу. was

verlangst du für diesen Meerrettig? psl. *чр'кнъ*. — білбкленъ НД. *Acer campestre*, Weissebarn. — чорнбкленъ НД. *Acer tataricum*, herzblätteriger Ahorn. — кмінъ genit. кмѣню Я. Kümmel, кмин.

ъ в середозвучі випадає.

схнути psl. *сѣхнѣти*. дѣрева пѣсхлі Лв.

ь.

і місто звичайно у нас уживаного ь.

крузы Л. побіч крузь = кризь psl. *сквозѣ*, *скрозѣ*, *скрозь*.

старосл. ь відповідає е.

червѣный Кв. Стр... psl. *чрѣвнъ* в Гал. звичайно червоний, (гляді: голосівка о).

місто старословенского ь стрічаєм о (задля иншого наростка місто: *йез-йѣ* — *йез-йо*).

йіжб Д. К. З. psl. *южъ*, Igel, erinaceus (прояв зовсім льокальний; наголос падє на о, а рід середній: *єднб-йіжб*, *єнно йіжб*; в К. однакож: *маржнѣй йіжб*, *пѣсѣй йіжб* gen. masc.).

старословенске ь випадає (не переходить на е).

пенк Ім. в Гал. пѣсик psl. *пѣсѣць*, kleiner Hund.

ь випадає в визвучі.

опят МЛ. м. опят psl. *опатѣ*.

старословенскому рѣ відповідає ер, ор або ыр.

гѣрлиця І. Лв. НД. З. Вл. гѣрличька має сїню масть die Turteltaube hat eine blaugraue Färbung. Turtur auritus, гѣрлиця І. psl. *грѣлица* *тврѣцѣ*, čech. hrdlička. — корчѣга Г. psl. *крѣчага* *кврѣчѣ*. — гыртанька І. Gurgel, Kehle, psl. *грѣтань*, *крѣтань*. — покѣршити І. zerbröckeln; zerbrechen; накѣршити = накрѣшити cf. psl. *крѣшити*, frangere.

старословенскому рѣ відповідає ры або рѣ.

брывѣ nom. sing. єднб брывѣ Лв. psl. *врѣви*. — дрѣвѣ Бі. Holzscheit cf. psl. *дрѣва* plur. ligna.

старословенському рѣ відповідає ре.

скренáтка МЛ. стренадка, стернадка, Goldammer cf. psl. стрѣнь, stipula, Stoppelfeld. — греміти Лв. psl. грѣмѣти. греміть, tonat.

ере місто загальноруск. ер = старосл. рѣ (вторичне повноголосе).

черѣпати Бч. черпати. черѣпати воду psl. чрѣпати, haugire. — мереконѣти I. schwach leuchten, aufglimmen (von glühenden Gegenständen cf. у Маркіяна Шашкевича: грянь меркотіла, cf. psl. мрѣкати. мрѣцати obscurari.

старословенському лѣ відповідає: лы.

блѣхá Я. Лв. plur. блѣхы psl. блѣха. — яблыко plur. яблыка Г. psl. яблѣко, яблѣко.

старословенському лѣ відповідає ло як в українськiм i в Брiдщинi, або ле як в загальнорускiм.

лѣжка Л. З. I. Löffel psl. лѣжка, лѣжица. (однакож в Я. лижка) — блѣхá Г. — слезá Лв. слезá течé з вѣка psl. слѣза.

повноголосність (Volllaut).

Повноголосні форми стрічають ся скрізь в говорах угорекоруских з акцентом движимим, а лишень виїмково, як у піснях, чути побіч також форми схожі з старословенськими або з словацкими і мабуть суть слідами впливу церковщини а іменно словаччини пр. гла с, гласъ, hlas. — вла с, власъ, vlas, — власочкы́ = гал. волосочки, волосечко. — стрáна, страна, strana. — злáто, злато, zlato. — златіти, златити = inaugure. — млáды й, млáдъ й (злож. форма) mladý. — здрáвы й, съдрáвъ й (зложена форма), zdravý. -- глáснъ й, гласънъ й (зл. ф.), hlasný. — піщалѣчка глáсна, klangvolle Pfeife.

приставка і всує голосівок.

(приставне и, і) претіти Р. psl. крѣтити. pruth. крѣтити. з крѣтити повстало: крѣтити, рѣтити відтак для устороненя невідноної вимови прѣтити). — иржáвити Лв. rosten. заиржáвиў ключ. — иржáти Ир. Лв. кѣнь иржáтъ; кѣнь заиржáў Лв. кѣнь ирже вадъ квиліть. — ирвáти НД. зыля, што ирвúть бáбы. — ирзонѣти Д. кѣнь ирзоніть das Pferd wiehert. — Ильвѣв ВР. = Львiв, Lemberg. де живúть? кѣло Ильвѣва? — ймста Д. мста, мѣсть psl. мѣсть, ѣech. msta. з ймсты aus Rache. — И м ст и ч е в о = назва села. — иржá Ду. Rost. — иржáвы й Ду. rostig, rost-

farben. — ильнѹ ВШ. (nominat. льон) = genit. льну. — івова ВШ. іво́вля, іво́вля Г. psl. влѣга, Oriolus, Pirolo. — ізвати Д. psl. зѣвати, звати, „чапля ізвѣ ся“ Д. — ся приставка мабуть поветала по фальшивій анальоїї з огляду на форми: ізбудити, іздурити, ізольяти.

приіменник с, з = старосл. съ звучить майже завсїгди іс, із. іс телѣтьом, із бѹком; також в зложбі (композиції) з глаголами або іменами пр. ісѣпати, ісправный; ізробіти, ізручный.

(приставне о). окрѹп genit. окропу Г. м. кріп, Anethum graveolens, Dill, Gurkenkraut. окрѹпу дають до бгѹркѹв. — ошкѹла, schola. — ошколянік = школяр, Schüler. — овѹн З. = він, овѹн продаў девятѹро поросїць. овѹн відбїў ня. — остѹвчїкы у пѣрстѹв Ир. ставчки пальцїв, Fingerglieder. — ожелѣдь Вл. psl. жалѣдица Glatteis; Regen mit Schnee. — окраїна к. Сїг. крайїна. по вшїткїх окраїнах чїсарьства.

(вставне е). огѣнь Ль. ВР. psl. огнь (в многих околицях Галичини: огѹнь, вогѹнь). мѣшачий огѣнь Г. Leuchtkäfer, Lampyrus postilusa. — сомпѣль Я. psl. сопль. — вепѣрь Я. psl, кепрь. — мѣсль Г. psl. мѣсль. не прїйде му на мѣсль.

(вставне о) genit. plur. вікѹн Я. — вітор Земпл. psl. вѣтрѹк словацк. větor. — віхор НД. = άνεμος, ventus; psl. вихѹр, turbo, ņech vichr.

і в назвудї занїкає.

Сує побїч Ісусу Пу. Jesus. — гѹмен Пу. мїсто ігумен psl. игѹмїнѹ ѱυβιμενος. — зраельськый Марамар. м. ізраельскый. — мѣно Пу. м. імено. — мня м. імня psl. имѹ. — но Ир. м. іно́, nur. нїтко нѣ знаў, но ты та я Ир. — штѹрїя м. історїя ital. storia; і (и) занїкає також в формах пѹду, пѹдеш, пѹде і пр. Пу. з по-їду = пойду, пѹїду, пѹду.

і не приставляє ся.

шоў. пошоў. пушоў Ль. psl. пошьлѹ ієсть (часто однакож і приставляє ся, подїбно як в Галичинї: ішоў. пуйшоў. — Тоє приставлюване голосївки і неправильне а стало ся, з огляду на форми їду, їти по фальшивїй анальоїї, бо до шьлѹ, шоў корїнь шьд а не ид).

ы випадує в середозвудї.

дѹста О. ВШ. Коп. Стр. м. досїта, genug, psl. досыти et досытѹ satis.

и назвучне відпадає.

дó хыж Пу. м. до хыжи.

и відпадає в назвуці (лишень в пісни).

об м. обѣ. Вару́й ся Яны́чку, об тя не забі́ли Лв. — б м. бы. як соба́ку-б вбі́ли НД. = як собаку бы вбі́ли.

відпад визвучного е.

зеле́ной лі́стя Земпл. м. зеленое листья. — чу́до небе́сно́й — чу́до небесно́в. — ў́шítкой поле = вшитко́е поле. — дво́й дьбі́тій = двое дїте́й psl. дво́е дѣ́тій. (порів. стел. дво́й, дво́м, дво́е, скл. як мо́й).

відпад назвучного о коли попереджає вираз закінченнй голосівкою.

до́кола 'бгоро́дили Земпл. — они 'бсудили мня. — всѣ са 'бра́дують тому. — на гни = на огни.

відпад голосівки а в назвуці.

ма́рканька м. американка eine Kartoffelabart. — па́тїка ВШ. Коп. magy. patika Apotheke. па́тїка́рь Apotheke. — ла́рмува́ти Пу. alarmieren. magy. lárma Alarm.

відпад голосівки а в визвуці.

дóкус Лв. ganz und gar м. до куса.

відпад наконечного у.

дбра́з Лв. Стр. Пу. м. дó разу, augenblicklich, gleich; — дóдом Стр. м. дó дому = до́мів: — до́ма́к Ир. Ду. м. до ма́ку або до ма́ка ganz und gar, до крихтн. — ще до́ма́к не присті́гли дичкы́ die Waldäpfel sind noch nich ganz reif. ку́риця до́ма́к біла ganz weisse Henne.

стягане складів.

а дї́! Я. = а дивн. — на́й ВС. ня́й Лв. = нехай укр. хай, гал. най, лемк. ня́й. — мо́ж Л. МЛ. Лв. = можна. — сла́-боу = сла́-бу Лаг. = слава Богу. — бра́ Я. м. брате. ге́й бра! ході́-ко судá! порівн. П. Гулака Артемовского: „Ти винен, бра Рябко, що в ніч так розбрехав ся“. — по́дь МЛ. = пійди (psl. по́нди); по́дь-ко сю́да бра́те! МЛ. = пійди но сю́ди брате! — по́дь ід мі́ны! МЛ. komm zu mir! = по́й. по́йте Лв. = psl. по́нди. по́ндѣ́ть. — за́ганка Г. м. загаданка, Räthsel. — кстї́ти ся Им. м. крестити

ся; декуды стити, перестити ся. — сáлька ВШ. м. усалька
Granne, arista cf. psl. жсѣ barba cf. magy. szálla.

уподобнене голосівок.

префэсор м. професор.

Наголос.

Наголос в угорско-руских говорах акцентованих себто у Лишакив і східних, з Лишаками сумежних Лемакив оказує свої приміти. В словах зложених з приіменниками наголос паде понайбільше на приіменник пр. за́перти. за́перли Ду. по́дати ВШ. але подало́ Лв. понéсу Лв.; зúвяло лі́стя Лв. = зівяло листе. — за́тети. за́тели ся коні О. — по́ходиў ВР. — пре́добрый. пре́добра. пре́добре Лв. sehr gut. до́стойний Г. — Те саме буває в зложених виразах присловникових пр. до́чиста Стр. ВР. ganz und gar. — на́курто Ир. = на коротко. — зб́споду (зісподу) МЛ. von unten. — на́солодко Лв. — на́тroyко Лв. auf dreifache Weise. — на́коротко НД. — Наголос паде часто також на приіменник при 7 пад. пр. по́ полю Р. ВС. auf dem Felde. — на́ світы́ auf der Welt. — на́рід (на + родъ) genit. на́роду Стр. abl. на́родом. nom. plur. на́роды. — об́ід Стр. = в гал. об́ід (з объ + ѣдъ). — однакож розу́м Г. ВС. Вл. (разъ + оумъ = разоумъ) genit. розу́ма et розума́. овн ма́е до́брый розу́м; не ма́е розу́ма; не чині́ (чині́) без розума́. — в НД. говорять: ро́зум genit. ро́зуму. — nom. plur. коза́ки genit. коза́ко́в в Гал. козаки́, козаки́в. — nom. plur. дзвоні́ ВШ. = гал. дзвоні. — царь genit. ца́ря ВШ. м. царя́.

Nom. plur. зьвізды́ ВС. блыхы́ Г. ВС. Лв. Д. блохы́ Г. верьбы́ ВС. від nom. sing. зьвізда́, блыха́, блоха́, верьба́. — жебы́ Я. nom. plur. = жаби.

Nom. sing. ло́ше. я́гне Яд. те́ле О. те́летко. ко́тя МЛ. nom. plur. ло́шета. я́гнета. телéта. телéтка. котя́та МЛ. — Nom. plur. во́лы Лв. — на́роды. богáті на́роди Я.

ко́марь plur. ко́марі О. кома́р plur. кома́ры Стр. psl. ко́маръ et ко́марь. — пасты́рь Лв. НД. genit. пасты́ря. — самі́ць Г. іміў е́дно́го самця́. — птахы́ Г. nom. plur. — качу́р Лаг. Бі. genit. качу́ра в Гал. найчасті́ше качур. — човéн Лв. човна́, на човны́ ukr. човен в Гал. човéн. — ло́тач НД. в гал. декуди латáч Sumpfdotterblume. — мужчы́на Р. = мужчы́на.

ласі́ця Лв. НД. звичайно в угорско-руск. як і в Гал. в акцентованих говорах ласі́ця. — ве́рба Я. Г. Ир... але верба́ Г.

верьба́ ВС. psł. крѣва пол. wierzba. — лускá Лв. = в Гал. лускá тут і там луска. — родина́ Лв. = гал. родина. — дичина́ МЛ. = в гал. дичина́, Wild. — чере́да МЛ. гал. череда́ (подібно в гал. в Дрогобиччині: се́реда побіч середá). — лóза НД. І. в гал. лозá. — піщáлка НД. в галицкім: пища́вка, пища́лка, пища́вка. — печерá З. гал. і укр. печера́. — коропа́вка К. декуда в Галичині: коропавка Bufo, Kröte. — ожеле́дь Вл. в галицкім і в многих околицях угорско-руск. ожеледь. — жолу́дь Лаг. Ду. genit. жолу́ди в Галичині найчастіше жо́лудь genit. жо́луди рідше жо́лудь.

Deminutiva (Вменшительні) на ка часто наголос мають на посліднім складі: травка́, сьідинка́, лозинка́, першинка́.

копито́ Бч. = ко́пито. — голеса́ в гал. колéса nom. plur. die Räder.

великый́ дім Лв. grosses Haus. великый́ чоловік gross gewachsener Mensch. велика́ вадь гру́ба вода́ wörtl. grosses Wasser z. B. beim Anschwellen des Flusses, bei Überschwemmungen. — ко́нь великый́ НД. але в З. великый́ (в Галичині: великий, однакож в декотрых гірских околицях також великий, іменно в значеню: дуже великий). — кúрты́й Ир. = куртíй (коло Дрогобича в Гал.) kurz. — са́мый Лв. так як і в укр.; в гал. найчастіше самíй: до са́мого вечера́ Лв. пяте́ро Стр. девятéро Стр. десяте́ро Стр. так як в говорі бойківскім; в загально-руск. = пята́ро, девятéро, деся́теро etc.

говору́, говори́ш, говори́ть (говори́т); говори́ть І. З. чини́ть (чини́т) буди́т. буди́т. — сто́ю, сто́іш, сто́іть, мы сто́іме, вы сто́іте, они́ сто́ять Лв. Стр. він лови́ть, они ловля́ть в загально-руск. лóвить, лóвлять, гово́рить, гово́рять доки́дали Я. в Гал. звичайно докида́ли і цр.

Суголосочня (Consonantismus).

Плавні л, р.

В угорско-руских говорах есть мягке (л₁ = ль) і середне л (л₂) розпросторонене, грубе л (л₃) лише рідко і місцево. Послідне переходить в причаснику минувшого врем. стану дій. II. в переливний звук ǔ або в. іміǔ, (імів), говори́ǔ, писа́ǔ. В женьскім і середнім роді л втискає ся часто середне місто твердого т. е. л₂ місто л₃: імв́ла, говори́ла, писа́ла, іміло, говори́ло, писа́ло. Взагалі середне л перемагає тут, так як грубе л переважно в Галичині, де говори́ть звичайно ми говори́л₃и, ходи́л₃и місто говори́л₂и, ходи́л₂и — на Угорщині: говори́л₂и, ходи́л₂и.

Старосл. лъ, коли після него слідує суголоска, переходить на оу (ов) або рідше на лы, (ло), ле.

воўк psl. клѣкъ. — жобўтый psl. жлѣтъ. — блыхá psl. блѣха. блохá. — слезá psl. слѣза. гл. Голосівочня sub ъ (лъ).

л₂ а не л₁.

свідѣтельство Земпл. psl. свѣдѣтельство. — булше МЛ. = більше. — усѣлница Л. = в многих околицях Галичини усѣльница. — майбѣлший Л. — ремесѣльник МЛ. ВІІІ. ремісник, ремесельник, čech. řemeslník. pol. rzemieślnik.

ль місто л.

шкатулька Г. Стр. м. шкатулка, Schachtel, Schatulle. — бѣльок Г. genit. бѣлкá Eiweiss місто бѣлок genit. білкá. — поне-дѣльок м. понедѣлок psl. пнедѣльникъ. — вѣльми місцево місто вѣлми abl. plur. psl. волѣми.

р місто л.

пѣдпѣрѣтка Лв. м. гал. підпѣлтка Wachtel, Coturnix communis (назва „підпѣлтка“ повстала з наслѣдованя клички самчика перепелиці словом: „підполѣть!“ imper. від підполоти = jäten, ausjäten); — шереснáтый Пу. місто і побѣ шелеснáтый eigtl. rauschend, stark rauschend; üppig. шереснáтоє або шелеснáтоє лѣстя = што шерестить, шелестить dichtes Laub, welches, vom Winde bewegt, stark rauscht. — фѣярка НД. м. фѣялка, Veilchen, Viola. — курáстра ВС. Ир. м. коластра, colostrum. — крѣхмарь Лв. крохмáль, Kraftmehl, Stärke, в декотр. окол. Галичини: скрѣб. крѣхмарю дай Лв. — крохмáрити плáтя Лв. die Wäsche stärken, скрѣбити або крохмáлити бѣле. — роскотáти НД. лоскотати, kitzeln. вѣн роскѣче.

р місто л (з н).

рапорѣця Д. місто рапониця cf. рапонѣти. З „рапониця“ повстало перше: „раполиця“ а відтак через уподобненє „рапорѣця“. качька-рапорѣця.

н місто загально-руск. л.

дрѣмніох Г. але в Л. дрѣмлѣох, Ziegenmelker, Caprimulgus europaeus. — земнѣ Я. земля. — конѣпны (коло Унгару — звичайно plur. рідко sing. конѣпня) м. конѣпль. — — — тѣрница

Г. м. гал. терлиця „што лѣмле коно́плы“ Hanfbreche. — скаву-
нѣйти Г. м. скавульѣти winseln.

п місто ль.

кóвбен (коўбен) побіч говбен НД. м. ковбѣль genit. ковблѣ =
рыба малá, што ся спóдом ты́гать. едѣн кóвбен, два кóвбени. Gründ-
ling, Gobio fluviatilis. — таньір Стр. м. тальір, Teller. — ке-
стемѣн Лв. Tüchel м. тестемѣль турецк. téstimél.

й місто ль.

пра́йник Стр. м. пральник, psl. пральникъ fullo.

змягчене р.

цѣрьков Я. psl. црѣкы. црѣкы. — четвѣрь Я. МЛ. Лв.
ВР. genit. четверьгá. тóго четверьгá vorigen Donnrrstag. — psl.
чѣтврѣтѣкѣ в остром. ев. чѣтврѣтѣкѣ. — вепѣрь МЛ. genit.
вепрѣ psl. вепрѣ aper; пол. wierprz. — верьбá ВС. верьба НД. =
вербá psl. врѣба пол. wierzba. — верьх psl. врѣхѣ. врѣхѣ. пол.
wierzch. — на верьхóвиньѣ Г. у верьхóвиньѣ О. im Hoch-
gebirge. верьхóм З. верхи, верхом zu Pferde. — тепѣрь Кв.
тепѣрька Лв. Гр. — мѣрьва Стр. мѣрьвиця Стр. О. psl.
мрѣвица φρῦον, mica; пол. mierzwa. — пѣрьвѣй ВС. psl. прѣкѣ;
в Євангелию остромировѣм: прѣкѣ. — ярьмó Кв. psl. ярьмѣ ζυγόν,
iugum, гуцульск. ерѣм. пол. jarzmo. — бѣрька НД. junges Schaf. —
лавѣрька ВШ. Eichhorn, Sciurus vulgaris. — сѣрьця ВШ. в ев.
остромировѣм срьдце. — зрю І. psl. зрѣм βλέπω, έράω, specto. —
столѣрь Бі. пол. stolarz, ѡech stolař. — косáрь О. вѣвчáрь Г.
поклѣч мѣнѣ тóго вѣвчáря Г. — склепáрь Г. Ladenverkäufér;
Kaufmann, der im Gewölbe verkauft.

р тверде як і в других говорах українсько-руського языка :

рáно, ревáти, робѣти, романѣця, руг (рòг, рìг), ру-
бати, руськѣй, рѣба, рысь, рапорѣця, рѣзджа, рòк etc.

знеподобнене р—р в л—р або р—л.

гланáрия Стр. granarium, Speicher, Kornboden. „де ссипáуть
зѣрно“. — прóлуб Бі. м. проруб, Eiswuhne. — квáртиль О. Ду...
квартира, magy. kvártely, Quartier. — барбѣль Бер. м. барбѣр,
magy. borbély, Barbier. пѣшóў барбѣль брѣтвати.

друге р в р—р не знеподобняє ся.

переперіця Г. Бі. НД. переперіця ВС. і переперіця ВС. переперіця Г. Ду. К. ВШ. = гал. перепеліця psl. прѣпелѣкъ декуда на Укр. перепел, перепілка пол. przepiórka Wachtel, Coturnix communis. Корінь пр = volare psl. прати. перж, перши, переть. оттак переперця ein oft aufflatternder, oft auffliegender, hinüberfliegender Vogel).

місто р—р ввіймово і місцево л—л.

пелепеліця Бі. місто і побіч переперця гал. перепеліця порів. словенськ. prpelica, plepelica і старосл. плѣпелица.

Сичні с, з, ц.

е удержує ся (не переходить в виговорі на з).

сважати ся (с ким) Л. zanken. psl. сьваждати calumniari. — свáда Л. Zank, Streit, Wortstreit, rixa psl. сьвада contentio, calumnia.

е не мягчить ся перед суголоскою попереджающею і = ѣ, або також безпосередно перед і = ѣ.

співати Я. в многих околицях Галичини: сьпівати. соловій краснó співать Г. — сльпійій. — сльпíак Я. д. Blindschleiche, Anguis fragilis. — сусіда Д. psl. сьсѣдѣть et сжсѣдѣть. — сіяти Я. НД. м. сьіати. сіють лук-чеснок Ч psl. сьіати.

е не мягчить ся рівно як в старословенск. (правильно).

писмó ВР. psl. писмо пол. pismo. В гал. укр. і в многих ок. угорско-руск. уживає ся неправильно „писмó“.

е неправильно мягчить ся.

стиськати МЛ. м. стискати. ўстиськає (устиськат) або ўжмакає рянте МЛ. — піцькавка Вл. з піськавка м. піскавка, Spitzmaus, Sorex cf. hal. піскучка et lemк. піскір Sorex; lemк. пискати в иньших окол. Гал. пицáти, пицѣти, пискотыти, писконьіти). — кўська Г. м. кустка Knochen; Knöchel; Stein im Obst в Гал. кістка. — воўчійсько. хлопчійсько Г. місто вовчиско, хлопчиско. — вóсько Пу. вўсько Марам. м. війско psl. войско. — чєсьный Бер. м. чесний psl. чєстьнѣть. — місьто Мар. зам. місто в значеню таким як старосл. мѣсто = locus, місце, Ort.

наростком ьскъ утворені приложники і заіменники вимітують ь
а мягчать с.

рúськый м. русский. угорськый м. угорский.

В словах, де ь пня перед наростком переходить в ов, скупня звукова овсь стягає ся в усь (а то: о стісняє ся в у, а в видрулює ся).

дѣдѹськый (в многих околицях Мараморошских) dem Greise, dem Bettler gehörig. дѣдъ + ьскъ = дѣдовськъ = дѣдовськъ = дѣдуськъ = дѣдуськъ). — поцѹськый = поцѣвский. — дякѹськый = дяківский.

Сплив скупнї звуків сьс, жьс, шьс в с (сь) — чьс, тьс і дьс в ц (ць).

рúськый (з роусьскъ + и = роусьский). — бóськый з божьский. — дóўство Мар. Schulden. шітко доўство sämtliche Schulden (з доўжьство cf. доўг рsl. длѣгъ debitum). — нáськый з нашьский. — богáцькый з богачьский. — жобрáцькый з жобрачьский. — сирúцькый. сиріцький з сиротьский. — двадцать, з двадсьять — рsl. два десати. декуда двадцять і двадцять. трицять і пр.

ц місто с.

кѹцьый Ян. м. кусий. — куцѹля Ян. корова кусохвоста. — сце Ян. місто ссе. уж сце корову die Natte saugt an den Zitzen der Kuh (nach dem Aberglauben des Volkes). — ўсцаў Бч. м. уссав = вссав. — цесь МЛ. сесь. — вудці МЛ. побіч вудсі, вудси = відси. — ўмняцкати Г. вмяскати herausdrücken. — процóнцвіт Г. Кл. НВ. Helianthus, Sonnenblume м. просóнцьвіт. — цвїда Лв. м. свид, Cornus sanguinea, rother Hartriegel. — коцмáлькы НД. м. космáлки nom. sing. космáлка Beeren von Ribes grossularia, Stachelbeeren (die Früchte oft zottig (космáті, коцмáті var. pubescens), daher der Name). — коцмáн Ім. м. космин, Stachelbeere). — цвїнѹ побіч свїнѹ К. — цвинáрь побіч свинáрь К. — пїцкавка Ир. І. Вл. Д. і пїцькавка (ц змягчене неправильно) м. пїскавка Бі. ВП. Spitzmaus, Sorex. — хляцнути Лв. м. хляснути а то з хлястнути. cf. хлястáти, хлостáти. — фрáцкати ВР. м. праскати. фрáцкать кóнь das Pferd schlägt aus.

з місто с.

пѣнзѹ Г. пенсия, Pension.

ш місто е.

шкіра Я. шкúра МЛ. м. скіра psl. скора. — шерсть Я. Кв. м. сереть psl. сръсть. — шалáта Ян. м. салата. — шкрéбати м. скребати. шкрéбле крómплы Лв. = скобліть бараболі. — коштúр З. м. костур „што пòдпíрать ся хро́мый“. — зашпíнкати ВІІІ. м. заспíнкати, на спинку зачепнути, häfteln.

з здвоює ся.

ізьбісти НД. (збісти, ізьбісти) psl. събсти et сънѣсти = з'їсти. тхòрь у сусьбды пять ізьбіў кúрят.

дз місто з.

дзвеньіти м. звеньіти. дзвеніт стру́на О. — дзэ́рькало Я. м. зеркало Spiegel. — дзьвірь Лв. ВР. м. зьвір. дзьвірьовáтий чоловік Лв. = чоловік дикий і лютий мов зьвір. — дзьвізда́ Лв. ВР. ВІІІ. м. зьвізда. — дзя́бка Ир. Buchfink, Fringilla coelebs м. зя́бка cf. psl. зя́ба, галицкооруск. зя́блик, зя́блиця.

иц (ец) місто ець.

краві́ц м. кравець. хлòпиц м. хлопец (Я. місцево; зви-чайно иць пр. хлòпиць).

ч місто ц.

чьісарь Ду. м. цїсарь. — чіса́рський (чысарський) м. цїсарський. — чьіна́ Ду. м. цїна pretium.

Піднебнні (понебні) й, ж, ч, ш.

ч, (ш) щ рідше ж вимавають ся мягко н. пр.

чюти Я. Лв. — кáчька ВС. квóчька ВС. Лв. — со-рòчька ВС. — нòчювати Стр. — нòжичькы НД. — бо-л'ячька НД. — квочька квóче НД. — пісничька НД. Lied-chen. — рогáчь Д. Lucanus cervus, Hirschkäfer. — ничь З. побіч нич. — хóчю З. = хочу. — тáчька Бі. Schiebkarren. — чьòр-ный, чьòрная, чьòрное НД. К. — ящюрка ВС. — щю́ка ВС. Г. Стр. Hecht, Esox lucius. — щіпаўка Д. — пúщять. пу-щяють Г. — вїжю побіч вїжу Гр. = виджу. — лáжю побіч лáжу Вл. = лáджу і пр.

з місто ж.

пòвороз Р. м. поворож, Marienkäfer, Coccinella septempunc-
tata. — зя́бра Г. Kiemen. зя́бра́ ВС. (nom. sing. зябрó); однакож
в ВІІІ. жа́бри. імійу рьбу за єдну жа́брó.

дз місто ж.

дзэбра Я. дзябра Лв. Kiemen, branchiae гал. зяви, зевн, зыви і дзэбра. — дзябрі Бі. (nom. sing. дзябрѣ. една дзябрѣ). рѣба дыхатъ дзябрѣми Ду.

дж місто ж.

джáворонка Г. (джáворонка) м. жаворонок psl. **сковранць хорублѣс**, alauda; джáворонка ховпáта Г. Haubenlerche, Galerita cristata. — баледжянік Д. м. балежанік Mistkäfer, (балéта = Mist, Dreck).

ж місто дж.

вйжю Гр. м. виджу psl. **виждж**. — мéжу Гр. м. мѣджу (praes. від медѣти = сытѣти горівку); межéный м. меджений = медом підправляний. — лáжю, лáжу Вл. м. ладжу. — сажéный ВП. = сáджений.

р місто ж.

небóре Ян. Лв. м. небоже. — неборáк Я. З. беч. ubožak.

ц місто ч.

ци Я. м. чи. — скóцень Я. м. скóчень, Springlein, Linum usitatissimum var. crepitans. — пец НД. м. печ, піч. тотá пец великá dieser Ofen ist gross. psl. **пешть**. pruth. **пещь**. — быцкѣ Бер. м. бички.

ш місто ч.

рушнік Я. м. ручник, Handtuch, Wischtuch. — тушнѣй м. тучний. тушнѣе мясо ВС. fettes Fleisch. psl. **тучьнкъ**, πῖον, pinguis. — посóяшник Лаг. м. посонячник, Scennenblume, Helianthus cf. psl. **слъньчъникъ** locus apricus, ἡλιχόν.

щ місто ч.

щѣрка В. м. чирка Anas querquedula, Knäckente. — горщярь Бер. м. горчяр, гончяр psl. **гръньчарь**. — худóбщина Пу. в значеню майно; мале майно, Vermögen, Habe; geringes Vermögen. місто: худібчина (худоба, худібка + ина). [худѣй значить mager; худобный arm; худóба Vieh — а що худоба становить головне богацтво селянина, розвинуло ся в дальшій наслідї понятє худоби в значеню: майно].

с місто загально у нас уживаного ш.

сѣршун ВС. м. ширшун Hornisse. сѣршуны великы psl. **сръшєнкъ et шръшєнкъ**. — снѣрок НД. ВР. м. шнурок, Schnur. —

сановати Лв. м. шановати cf. psl. санъ dignitas. — спарá I. м. гал. шпáра Spalte, Ritz. — са́бля Лв. м. гал. шабля psl. са́бля, magy. szablya = Säbel.

ч місто ш.

бліще Я. (ближче, близче) = близше. — мѣнчий Я. менший. за половінку мѣнчий um die Hälfte kleiner. — рáнче Я. м. ранше. — чкóда Земпл. м. шкода, Schaden. — Чмульó. Чмільó Мар. (мено жиду́ське) Шмуль.

щ місто ш.

пыщковати Гр. м. пишковати. вже потіок пыщкúв der junge Vogel bekommt schon Blutfedern (колі обра́татъ). вжесьме пыщкóвані ўбрали воробкы́ wir haben schon mit Blutfedern bewachsene Sperlinge aus dem Neste gehoben.

ц місто щ.

вєц Земпл. м. вещь psl. вѣшь прѣхъи, ges. čech, vєc. словацьк. vєc.

щ місто ст.

хвóщик ВР. I. м. хвостик. хвóщик у вóвцы. хвóщик тонѣнькый у мы́ші.

шт місто щ.

блoштíце О. Ян. м. блощиця. Wanze, Acanthia lectularia (форма старинна; в старослов. булоби *плoштница з плоскъ + ица; pol. ploszczyca, pluskwa, čech. ploštice, але зр. лотишке blakts). — што Л... м. що psl. чьто (однакож в Бі. і декуда инде також: що, шо).

Зубні т, д, н.

д місто т.

другáр Я. plur. другарі Tragbalken. — надь К. Ир. Вл. м. нать, нати́на. „надь на крúмплях, а бомболушкы́ (Kartoffelbeeren) на нади“. — фѣрдел (в Марамарошчині, в Крячунові) = віко cf. Viertel. — труд Ир. м. трут Drohne.

к місто т.

кúтка I. Лв. (в Унгарі: тióтка) = ма́мина сестра I. Tante. — кы́ло Лв. = ты́ло. — скы́рта сы́на Стр. = подільск. стирта, укр. скы́рда Neuschober, Feim. — кы́мя, кы́мня НД. м. ты́мя. на тóм кы́мню. — сы́кник Лаг. сы́тник. — кы́сто Лв. ВШ. м. ты́сто. — кы́шити ся Лв. = ты́шити ся. — кы́ндиры́ця, кен-

диріця Лв. тенгеріця ВР. Mais, magy. tengeri. — крутізна ВШ. м. трутизна, отруя, отроя, утроя, отрова, Gift, venenum. — скренатка МЛ. м. стренадка, стернадка, стернік, стерніок Goldammer, Emberiza citrinella pol. trznadel м. strznadel, čech. strnad cf. psl. стрѣнь stipula, Stoppelfeld. — кестемѣн Лв. Tüchel, Schnupftüchel м. тестемель cf. ture. téstimél.

Д легко мягчить ся.

д'ерево Лв. psl. дрѣво pol. drzewo, čech. dřevo. — д'верь д'вері. Лв. у д'верьох in den Thüren. psl. двѣрь. двѣри. двѣрѣхъ. pol. drzwi, čech. dvěře. — д'несь Лв. psl. дѣньсь. кобы лем д'несь, а зѣтра як Бѡг дасть (vom leichtsinnig und verschwenderisch Lebenden).

Г місто Д.

тенгеріця ВР. тендериця, Mais. — сѣрег ВШ. м. серед. сѣрег селá mitten im Dorfe. — ваньгрувати Д. м. вандрувати. — шінтел Я. genit. шінтля в других околицях: шінтля genit. шінтлы. Schindel magy. zszindely. у Чехів: šindel.

Т місто Д.

тугá Г. НД. Им. Бі. = дуга, Regenbogen psl. дѣга тѣсѣс, arcus; iris. „тугá вѡду пѣ“ НД.

Л місто Н.

гаголиця Д. м. гагониця cf. гагоніти. — клегіня Рос. м. княгиня psl. кѣнагѣни v. кнагѣни nsl. kneginja.

М місто Н.

пáсемок (пасимок) Г. м. пасинок, Nachtrieb. зелѡ пущать пасемки з коріня. — оленя рѡгы с пасимками Им. І. м. з пасинками; не похѡдить від „пасмо“, як се иноді виводить людова етимольогія; корінь той самий, що у сынъ scr. su parere. оттак: пасинок das Nachgeborene, das Nachwachsende, der Nachtrieb cf. ukr. пасіння collect. Nachtriebe. відтак перенесено се слово також на розсохи рогів оленіх. — малісник НД. м. налисник, налистник. малісники печуть на Пѣтра з киндириці, з крѡмпльв і з мукы). — воімський Мар. м. воіньський psl. войньскъ militaris.

Нь місто Н.

мурянькы Д. Ameisen м. мурянкы. муряньѡк К. nom. sing. м. мурянок gen. masc. у гал. Лемків мурянка gen. fem.

й місто змягченого и перед я.

посояшник Лаг. м. посонячник, Sonnenblume (пософашник з посоньашник).

знеподобненє ни у лн.

мізілник Я. малий палець, digitus minimus psl. мѣзинъ = minog. — з мѣзинъ + икъ повстає мізинник; здвоєне суголоски и неправильне: мізинник, з котрої форми через знеподобненє першого и повстає: мізилник). — гусєльниця ВС. Raure з усєнниця, усїнниця psl. жєкниця. гжєкниця. (декуда в Гал. також гусєниця, усїльниця, усїль, усїлка, гусєнь, вусєнь, вусєльннк).

знеподобненє ни у вн.

черевні зубы Г. черівні зуби ВР. м. черенні зуби dentes molares, Backenzähne (тоє знеподобненє відбуло ся мабуть під впливом старинної форми: чреновний, череновний psl. чрѣкновьнъ).

Гортанні в, г, г', х.

По гортанних стоїть — з виємом не многих околиць, іменно сумежних Гуцулам — **ы.** кыпєнь. кышкы. нѳгы. погыбнути. хыжа. хылити ся.

г' місто в (глухе в стає звучним г').

канюга Я. м. канюка, Milan, Milvus. — грайцар І. по при грайцарь, грейцарь м. крайцар, Kreuzer. — шлеі, шліг Я. м. шлик eine Art spitzer Fellmütze cf. шолом, psl. шлѣмъ et шлемъ. — стариган Яд. м. старикан, alter Kerl. — кукурігати О. м. кукурікати. — гѳвбєнь О. З. ВР. plur. гѳвбны (гѳубны) м. ковбєнь, ковбель Gründling, Gobio fluviatilis; в НД.: гѳвбєн, plur. гѳвбєни. — мурянгы НД. plur. — nom. sing. мурянок Ameise, formica. мурянговы мішкы НД. Ameisenpuppen, sogenannte Ameiseneier. — гѳлесо Д. Ир. м. кѳлесо. — дюг побіч дюк ВР. дюк бы тя взяў! = чорт бы тя захопив! — іді собі до дѳга = іді до чѳрга. — папрігя ВП. Paprika, паприка, Capsicum annuum буковинск. перчіця, галицк. перчѳга. — пістриговатый Бі. ВР. м. пістриковатый mit Sommersprossen (cf. uкр. пістряк, hal. пістрик, пастрак psl. пѣстрѣ varius, *περιδρος*). — гороліця Ир. м. короліця Amanita caesarea, Kaiserling, Kaiserschwamm (Опонник яєчник); гороліця дурна Ир. Amanita muscaria (опонник маримух). — дѳгде Гр. = де-нѳде, декуда cf. psl. кѳде. — маслѳг ВП. м. маслѳк, Samen von Coccus suberosus, Fischkörner, Kokkelskörner. —

велі́гдень Ир. м. велі́кдень. — та́їже ВШ. побі́ч та́кже. — паще́га Г. м. паще́ка.

Г не переходить в ж.

логі́на НД. гал. гложі́на Weissdorn, Crataegus cf. psl.
гложи́є.

з місто г.

зві́зд Я. м. гві́зд, гві́здь psl. гвѣздь. — звѣзді́к Я. Dianthus caryophyllus, Gartennelke plur. звѣзді́ки м. гвѣзді́к (в Тернопільщині: звѣзді́к).

к місто загально в Галичині уживаного г або х, через що повстає
двойне к.

мняккѣ́й Лв. Бі. м'який. мня́кко Лв. = м'яко, м'яко; гру́шка мняккѣ́ weiche Birne psl. мляккѣ́ μαλακός, mollis, ukr. м'які́й, коло Дрогобича в Гал. меткі́й, м'яткі́й.

х місто г в nominat. sing.

Бох Г. м. Бог genit. Бога. — корѣ́бух Г. м. корѣ́буг genit. корѣ́бога et корѣ́бога, χορυβαλός, alauda, Lerche. — плух` м. плуг також в формах глаголів: я мух = я муг psl. моглѣ́ ѳемь. ты мух psl. моглѣ́ ѳси. вун мух = моглѣ́ ѳеть. але: она могла, оні моглѣ́.

к місто звичайно уживаного х.

кохлѣ́тый Г. haarig, buschig м. хохлатый, хихлѣ́тый. кохлѣ́тий хвѣст у лішкы buschiger Schwanz beim Fuchse. cf. ukr. кошлѣ́тий haarig, russ. хохлатый čech. chocholatý schorfig. cf. psl. кѣ́кѣ́ хѣ́мь. — квѣ́ры й побі́ч хворый psl. хворѣ́. — корѣ́гѣ́ (корѣ́гѣ́) Лв. м. хоругѣ́. хоругѣ́ psl. хорѣ́гы, хорѣ́гѣ́.

Губні п, б, в, м.

Межи губною суголоскою і преїотованою голосівкою стрічає ся л, котре повстало через переміну суголоски й на ль.

сы́плю. грѣ́блю. плѣ́влю. дрѣ́млю. сы́плять. грѣ́блять. плѣ́влять. дрѣ́млять. сы́пле. кѣ́пле. клѣ́пле. грѣ́бле. плѣ́вле. дрѣ́мле. лѣ́мле. лѣ́блю. прѣ́влю. лѣ́блений. прѣ́влений і пр. З сыпи-о-м повстало сыпѣ́ом, сыплѣ́ом, старосл. сыплѣ́ж, руск. сыплю; — в польск. з сыпѣ́ом повст. (syрjє) сыріє. — подібно з любѣ́-о-м повстало льѣ́бѣ́ом, льѣ́блѣ́ом, старосл. льѣ́блѣ́ж руск. люблю; в польск. з льѣ́бѣ́ом повстало (lubjє) любіє. В декотрих говорах галицкоруских й не перешло на ль, тому го-

ворять: сіплю, люблю. Перехід суголоски й на ль лучає ся в наших галицких говорах і в иньших случаях. І так пр. м. мийниця — мильниця Waschbecken, місто йинь Reif an Bäumen говорять льинь, місто Юлька (у Лемків: Улька) Julia говорять декуди Люлька і пр.

здоровля Лв. psl. сьдракнїє et здракнїє. (З „здоровїє“ повстало: здоровїє, здоровїє, здоровље = здоровлє, льокальна форма здорóвля (здорóўля). — вёрбля Ду. вербе, collect: Weiden psl. крѣкнїє salices. на вёрблю, an Weiden. — стоўпля́ З. collect. стоўпы́ (ковары) з лїстьом. дєрево має густє стоўпля́. — костру́бля К. collect. Zotten, доўге костру́бля. — — іво́вля Г. з івова = івова, Pirol, Oriolus galbula. — — Словля́к plur. Словлякы́ НД. Вл. м. Словяк, Словак. — ступля́й або крок, крочай НД. Tritt, Schritt. — — понёбля ВШ. Gaumen, palatum. — — жеребля́ Г. жеребя, psl. жрѣкъл Fohlen. дай вóвса́ дыла то́го жеребля́ти (жеребля́те); зайў клячу з жеребля́тьом у по́ли = заняв (займив) кобилу з лошатем в поли . у́гнаў жеребля́ с по́ля = вигнав лоша etc. — лёвля ВШ. plur. лёвлята ВШ. junge Löwen. — жа́блячй Г. Стр. жабячий, dem Erosche gehörig, Frosch-. — жа́блячкя Стр. Froschlöffel, Alisma plantago. — дымляны́й Лв. Rauch-. дымляна́ ластóвка Rauchschnalbe, — оловляны́й Стр. = оловяны́й.

кров genit. крóвли Г. З. abl. крóвльоў. помастїти крóвльоў Г. mit Blut bestreichen psl. крѣкь genit. крѣкнї; форма крóвли есть неорганїчна: abl. крѣкнїж — кровїюм (у Лемків галицких: кырвїюм), кров'юм, кровльом, кровльов (кровльоў). — цёрковльоў Лв. старосл. црѣккѣкнїж. — любóвльоў ВР. старосл. любѣкнїж (любѣкѣкнїж). — редькóвльоў Лв. nom. sing. редьков. старосл. рѣдѣккы і рѣдѣккы genit. рѣдѣккѣвє і рѣдѣккѣвє (в Гал. звичайно редьква, редька, рідше редьков). — корогóвльоў Лв. (корогóвльов) nom. sing. корогóв psl. хоржгы genit. хоржгкѣвє vexillum et хоржгва genit. хоржгкѣвє. — а також бритóвльоў ВР. (брытóвльов) nom. sing. бритов (в Гал. звичайно бритва рідше бритов) abl. завсїгда бритвою, бритвоў (рідко і місцево: бритвом, після III. 1. старосл. бритва). — і конóвльов = коновїю, кїнвїю.

перед я (= старослов. ѧ або ѡ) й замінює ся на нь.

земня́ Г. psl. зємля. загальноруск. земля. земйа = земньа, земля. — імня. мнясо. мняккї́й = старосл. имѡ. мѡсо. мѡккѣкѣкѣ. — — також солóмняны́й Д. гал. соломяны́й psl. сламнѣк. солóмнянка Д. м. соломянка Strohblume, Immortelle, Helichrysum. — камняны́й Д. psl. камѣкнѣ λήθος, lapideus. зложена форма: камѣкннн.

б місто п.

богáчь Стр. (богáч) м. погач dem. богáчик = паланіця, колач
psl. погача panis genus, magy. rogacsа russ. погачь.

ф місто п.

чафúрка ВР. м. чапúрка die weichstachelige, vierklappige
Hülle der Buchnüsse; в угорско-руск. часто чапка місто шапкаcf. hal.
шапурка = Hut (bei Pilsen) pileus. — фóрскати Ир. м. пóрскати,
fauchen, schnauben. — фрáскати Мар. м. праскати klopfen, schla-
gen; krachen. вíфраскат го добрі = витріпає cf. čech. praskati,
krachen.

п місто ф.

пасúля Г. Phaseolus фасоля. варена пасóля на дзьобачкí
НД. — пóгаш Я. magy. fogas = лижник.

Знеподобненє п—п на п—т.

потыргáч Лв. м. попыргач Fledermaus, vespertilio rad. пркх
пóрхати, пёрхати, пúрхнути volare; nsl. prhati salire. sprhnuti evo-
lare; oserb. pjerchać flattern. оттак потыргáч = лемк. пыргач =
Flutterthier, animal volans, chiropteron.

м місто б.

потрímний Бер. місто потрібний. не потрімно = не потрібно
(єсть то рід недовершеного уподобненя). — хамнік Г. м. хабнік.
Gesträuch, Gestrüpp.

л місто в.

слóбідно. слóббудно. слóббдно Я. Г. Стр. і вн. м. сво-
бідно. не слóббдно es ist nicht erlaubt.

м місто в.

гóмно Мар. м. гівно psl. говьно stercus, хóпрєс.

у місто в.

усилéкий Ян. м. всéлякий. - у м. в psl. вк. у водí im
Wasser. — усé НД. = все immer. — ушýткый Д. побіч
вшýткый.

ф місто хв.

фіст Ян. фуст МЛ. = хвіст (genit. фостá).

в місто м.

пóловінь Пу. gen. fem. Flamme psl. пламы genit. пламене
et пламень gen. masc. галицк. поломінь gen. masc. genit. пóломіня et
пóломінь gen. fem., genit. поломєни (dialect. половінь) ukr. пóлумя

gen. neutr., genit. по́лума — et пла́мень (в письмі; у Шевченка: А слово пла́менем взяло́сь).

н місто м.

н Ё́рськый Г. м. морський. н Ё́рська ворона Г. н Ё́рська кавка НД. Mandelkrähe, Coracias garrula. — жн́якати Б. м. жмякати zusammendrücken, zusammenpressen; zwischen den Händen reiben. жн́якати пла́тя cf. psl. жати, жьмѣ, жьмѣши, жьмѣть comprimere.

Уподобнене суголосок.

місто льн—нн.

пра́нник м. пральник, пралник psl. пральникъ γυαφεύς, fullo.

місто р—л буває л—л.

калалу́ща МЛ. м. каралу́ща, скаралу́ща Eischale. — теллі́ця ВШ. м. те́рлиця, Hanfbreche.

місто дн—нн.

челя́нник ВШ. челядник. — полу́нне (полудне)^н Льв. = полудне. — голонні́цьї НД. м. голодні́цьї, місце запале межі клубами у корови, у вола. — голонні́й НД. голодний. зголонні́ти зголдні́ти. — ланні́й НД. м. ладний. все му не ланно = все му не влад, все му недогода. — чо́нний Д. = чудний. чо́нно wunderlich. — паску́нный К. паскудний. — б́інний К. побіч бідний. — жа́нний побіч жадний. — лем еннó порося́ К. nur ein Ferkel. лем еннó йжі́о Д. — молонні́к Ир. молоді гони; молоді дерева; молодні́к junge Triebe; junger Wuchs, junger Wald, junge Bäume; junge Thiere. — за́нні голеса́ Вл. = задні колеса. — ря́нний Стр. рядний ordentlich, solid. — холонні́й Льв. м. холодний. — паранні́й Льв. м. парадний. — паранні́к м. парадник festlich gekleideter Mann, Stutzer. — го́нний Льв. місто і побіч го́дний — перенні́й м. і поб. передний. — уе́нно побіч уе́дно Льв. = разом, zusammen. — енна́ковий, енна́кый м. еднаковий, еднакий. — унну́ МЛ. НД. побіч удну́ im Inneren psl. дъно pruth. дъно πωφύγυ, fundus. із вкъ дъноу повстало в дну, удну, унну́. — до́нне = до дне, до дня. — пуння́ти = пудняти, підняти psl. подъя́ти. — уннати = удняти, відняти. — піннести = піднести — ун него = уд него, од него і пр.

в—г на в—в.

іво́ва Ім. ВС. ВШ. м. івога з івоўга, іволга psl. вльга χλωρίς, Oriolus galbula, Pirol.

Сюди належить також прояв уподобнюваня невластивого, совершенного або і несовершенного в таких сполученях як :

ж ж о н о́ ъ = з женою. — ш ш у́ стр о м = з шустром = з шевцем. — ш ч о л о в і к а = з чоловіка. — в ы́ ш ш е = висше. — н а т с т о ў п о м = над стовпом. — о п с т а́ т и = обстати. — о п т я́ х = обтяг (обтягнути). — з а р о́ п к у = заробку і пр.

Здвоєне суголосок.

л ь л я́ т и psl. л и я т и ლეწ, fundere. — і з о л ь л я́ т и psl. с њ л и я т и confundere. і з о л ь л я́ ъ в о д ы ВР. [Се лише здає ся здвоєнем а повстал воно так: з л я т и у т в о р и л о с я л ь я т и, л ь л я т и т. в. и о с л а б и л о с я н а ь а й з а м і н и л о с я (через уподобнене) на л ь. Оттак форма л ь л я́ т и є с т ь з о в с і м п р а в и л ь н а т а к я к л и т и psl. л и т и. М і с ц е в а г а л. ф о р м а л я т и, п о в с т а л а ч е р е з з а н и к г о л о с і в к и и о с л а б л е н о ї н а ь : л я т и, л ь я т и, л я т и]. — з о́ т т я т и (Мараморошчина) psl. с њ т а т и abhauen; enthaupten. — і з ь з ы́ є с т и. з ь з ы́ є с т и. з ь з ы́ є с т и psl. с њ я с т и comedere, συφραδίστην, ἐσθίστην et с њ н љ с т и. — [В одній мараморошкській співанці: М и н у́ л о н я ц ю л ю в а́ н я т а й о б о й м а н н ы́ ч к о, Т а л и ш м е н е́ н е м и н у́ л о т я ж к е́ з д ы х а н н ы́ ч к о (тая пісня, здає ся перенята, від Бойків; помітно тут признаку наддністрянського говора: заміну є на і, обійманечко на обійманнычко — в угорсько-руск. було би: обійманячко або обійманячко)]. — у́ ч е н н и к М а p. in der Bedeutung: Gelehrter, vir doctus м. загально-руск. у́ ч е н и к = discipulus, Schüler. psl. о́ ч и н и к љ (ученъ + икъ). — с я щ е́ н н и к psl. с њ ш т е н и к љ (священъ + икъ). — с м и р е́ н н ы й ВШ. psl. с њ љ м р е́ н љ humilis.

Прибавка суголосок.

приставка з або є при назвуді суголосковім.

з в ы́ ш к и ВР. вишки, Boden. — з м е р з к ы́ й Вл. з м е́ р з л ы й Р. мерзкий Widerwillen erregend, ekelhaft; schändlich psl. м р љ з љ к љ αἰσχρός, turpis. — — с п р о к л я т ы́ й М а p. м. проклятий.

в с у н е н е д.

з-д-рячка О. Л. НД. Бі. ВШ. Pupille, Sehloch. — д о́ з д р і т и ВШ. дозріти psl. д о з р љ т и. — з а з-д-ро с л і в ы й Лв. invidus, завистний, завидливий. — і з-д-н я т и Ир. = ізняти, зняти. — і з д о й м і т и Ир. cf. psl. і з љ є м а т и et і з н я т и..

в т р у ч е н е т.

с т р і б р о П у. psl. с р љ б р о čech. stříbro. -- с т р і б е́ р н ы й п о б і ч ч а с т і й ш о г о с р і б е́ р н ы й П у. psl. с р љ к р љ н љ. с р љ в љ н љ et с р љ в р а н љ. —

стрѣдок Пу. м. средок. на стрѣдку in der Mitte cf. čech. střed, prostředek. — стрѣдина З. м. середина, середина. чюти гóлос в гаю по стрѣдины З. psł. срѣда et срѣдина.

всуенене н.

лѣнгарь Пу. м. лѣгарь, Faulenzer кор. лѣг. — мильнѣйшій місто і побіч мильйшій. — познаѣмный Мар. м. познаѣмий. — задавнѣистый Им. м. задавнѣистый. — джанглівый Пу. м. жагливый. — проклятник Мар. verfluchter Mensch, Bösewicht [проклять(н)+нкъ]. = окрімный Вл. окремый.

всуенене й.

колѣйчик Лв. м. колачик, малий колач psł. колач (круглий мов коло). — тутѣйский Ян. в гуцульск. тутеский; тутешній. — гейлята м. гелята, геллята = молоді гѣлы. — кавейгáз Мар. magy. kávéház, Kaffeehaus. — кавейгáзник Kaffeehausbesitzer.

ль місто всуеного й.

кавельгáз побіч кавейгаз Kaffeehaus.

почіплене й.

туй ВС. Р. ВШ. туйка ВС. — ту, тут. де ты? wo bist du? я туй! ich bin da. — тамой. тамкай Марамор. psł. тамо illic. — вѣдтий Гр. = відти. — сейночьное м. всеночне. — нигдай Лв. psł. никгда nunquam.

нь місто почіпленого й.

хотянь Земпл. м. хотяй.

Заник суголосок.

д назвучне заникає.

Мітер ВШ. psł. Дмитръ et Димитрий Demetrius, гал. Дмитро.

в в назвучї губить ся.

озмити м. возмити. тóбых озміў Кв. = взяв cf. psł. вѣзати. взяти. озьме Лв. м. возьме, возьме psł. вѣзѣметь. вѣзьметь. вѣзьметь. — ладыка Ду. місто і побіч владика Bischof, епископ. — язати ВШ. місто вязати. приязати корову ід яслѣм = привязати корову до ясел psł. вѣзати ligare cf. жза vinculum. — сейночьное Мар. psł. вѣсноштьно стопаннє. — шѣткый Мар. побіч вшиткый. шитко доўство alle Schulden. — шельякый ВШ. čech. vřelíjaký, всѣлякий.

п назвучне заникае.

струг Кв. місто і побіч петруг Forelle, Salmo fario. cf. psl. пьстр҃ь *ποικίλος*, varius. — саўт́́ря Мар. psl. псалт́́тырь psalterium, псалтир.

г назвучне заникае.

логинá НД. = гал. гложина, Weissdorn, Crataegus oxyacantha psl. глог҃ь. — де м. где psl. ќ́дѣ.

к назвучне губить ся.

стити ся Бер. м. ктити ся (кръстити ся), крестити ся. перестити ся.

р выпадуе.

ктити Ім. psl. крѣтити pruth. крѣстити з чого поветало крестити, а далі через випад р: ктити. пѳ́ме ктѳ́ти дѳ́тѳ́ну = пѳ́дѳ́м крестити дѳ́тѳ́ну. — кочьмáрь. качьмáрь Бер. м. корчмарь. — кочьмáрька psl. крѣчмарница сора. — Фѣштер, Фѣсьтер Förster. — — гѳ́ньцьѳ́ nom. plur. від горнець genit. гоньцьѳ́.

л (=ў, в) заникае в середозвуці.

пѳ́няк ВР. м. поўняк, повняк Krug, збанок, *λήκυθος*, lecythus cf. huzul. пѳ́вница dem. пѳ́вничька Becher, Trinkglas, Trinkgefäss. — ѳ́вога et ѳ́вга МЛ. з. ивоўга psl. влѣга Goldamsel, Pirol.

т выпадае.

гўснути Я. із густнути. гўсленка із густленка варене молоко квасне. — сласьнѳ́й ВС. м. сластний, schmackhaft; lecker. — кўська Г. м. кустка Knochen; Knöchel; Stein im Obst. — бѳ́внути З. м. бовтнути. бѳ́вне жáба у вѳ́ду. — пропáсник Пу. м. пропастник, Teufel.

д выпадае.

вну Л. im Inneren місто вдну, вѣ дѣноу. — безно Мар. м. бездно, бездна psl. вѣздѣна. — Фѣльвер Пу. Feldgewehr. — рѳ́ствѳ́ м. рѳ́дство пр. рѳ́ство Ісусово = рождество І.

г выпадае.

простѳ́ло О. з. простыгло. простынути побіч простыгнути. cf. pol. stygnąć. — жалѳ́ва НД. з жаглива rad. жѳ́г psl. жишти urere. оттак жалива = planta urens, urtica, Brennessel. Hieher wäre vielleicht auch жалѳ́ psl. жалѳ́ pol. żądło zu ziehen (aus жагло) pol. d statt g (żądło). джиѳ́ати, уджиѳ́нути = уколоти, упечи. джиѳ́аў ножем = cultro pungebat. — уджиѳ́нуў або упѳ́к бѳ́ком = ударив сильно пальцею.

к випадує.

пунт Пу. ВШ. м. пункт, punctum. — контра т ВШ. м. контракт, contractum. — ф о с н у́ ти Ир. ф о с к н у ти freq. ф о́с к а ти fauchen.

в в середозвуді заникає.

в у ц я́ МЛ. м. вувця́, гал. вівця psl. о вьца. — ж и д у́ сь к к и й Г. м. жидувський, жидівський. — д ь і д у́ сь к к и й Г. м. дьїдувський, дїдівський. — с я т ь і й Стр. Б. Гр... м. святий. с я т ь і й в е ч у р, с я т ь і й в е ч і р heiliger Abend. -- с я щ е́ н н и к Geistlicher. — о б л а́ к и і о́ б л а к и НД. O. Wolken; Himmelfirmament cf. psl. о вл а́ ш т и induere, обволочи, umhüllen.

(в зложеннх глаголах від яти нема суголоски н перед я.

п р и я́ ти Лв. правильно місто прийняти, що повстало з приати, приїенти, приїанти, прийняти. — з а я́ ти Лв. з я т і́ = з а н я т и.)

випад суголоски й.

б у в о л І. м. буйвол, буйвіл, bubalus, Büffel ps. б о в ъ в о л ъ et б ѣ в о л ъ гал. байвіл psl. bawól. lit. bavalus, magy. bival. — с в о́ сь к к и й ВС. свойський, свійський. — с в о́ сь к к и г о л у б ы cf. pruth. с в о й сь кь в значеню: proprius.

відпад суголоски р в визвуді.

с е́ к в е с т Лв. м. секвестр fr. séquestre. (засеквестовати І. за-секвестровати).

відпад суголоски т в визвуді.

к о н о́ д р ы с І. м. конодрьст Schneeglöcklein, Galanthus nivalis (в Гал. козодриет, козьодриет від коза і дрїстати cacare, scheissen — кози і конї йдять того зіле та дістають від него гризь). -- н о́ с е, х о́ д е, х о т е́ Я. місто носят (носять), ходят (ходять), хотят (хотять) — приміта взята з сусїдного говора гуцульського.

відпад суголоски г в визвуді.

м о л и б о́ МЛ. м. молибог Feldlerche, Alauda arvensis.

відпад суголоски в у визвуді.

д о м о́ Ду. до м у́ (к. Сигота) м. домів psl. д о м о в ъ о́ ж а д е, domum.

звучні суголоски стають глухими.

Б у х м. = Б у г, genit. Бога. — я м у х = м у г. — п л у х = п л у г. — о п с т а т и с я м. о б с т а т и с я. — б р і т к и й = б р и д к и й. — б у т ь = б у д ь. — о д ь і ш ч и н а = о д ь і ж ч и н а. — м о ш = м о ж і т. п.

місто кт, хт уживають тк.

тко Стр. Г. Д. м. (кто) хто рsl. кѣто = місто кѣ + то —
тѣ + кѣ = тѣ + ко. — детко Стр. НД. = дехто. — ниткѣ Г.
нѣхто. — ткось З. = хтось.

2. До пнетвору (Stammbildungslehre).

Декогрі замітнійші наростки.

Суццрики (Substantiva). а) мужеского рода.

-ъ. бай Пу. genit. бáю Zauberding; Zauberei; Zauberworte
cf. magy. báj.

-йъ. іж Г. Jgel, erinaceus.

-ѣйъ. стúпляй НД. крѣчай НД. Schritt. хожáй ВР. Gehweg.

-ейъ. білѣй МЛ. білий пес genit. білѣя.

(-унъ + да + ей) скакундѣй Д. (скакундѣй) genit. ска-
кундѣя Hase, Lepus timidus eigtl. der Springer.

-аръ. мухáр Г. комáр Г. Gelse.

-арйъ. пчолáръ Imker, Bienenzüchter, пчоляр. — гúсаръ
З. пастырь, што сокѣтять гúси. Gänsehirt — лѣтаръ Г. Sumpf-
dotterblume. — биндзáръ Р. Viehbreme.

-уръ. мацúр Г. Kater. — дьідúр. дьідúра Стр.
(дѣдъ + уръ). — бугúр Р. гугúр О. Uhu. — цапúр. цапúра
ВШ. Bock.

-ырйъ. міхáръ О. genit. міхыря.

-елъ. кѣпел. копил ВШ. Bastard.

-уль. сернúл Л. Rehbock.

-ѣлйъ. крутъіля НД. gen. masc. великѣй крутъіля.

-асъ. бáняс Бі. Bergmann, Hüttenarbeiter. — джyгáс Я.
Keilhaue mit zwei Hörnern (Spitzen).

-ашйъ. косáш. — вартáш. — кондáш. — дудáш ВШ.

-чйъ. клепáч Г. Hammer.

-ичйъ. пріймичъ НД. — ярйч Л. Г. Jgel, erinaceus. —
рѣдич (рѣдичъ) З. Verwandter.

-ошйъ. мясáрош Пу. — вербúнкош Пу.

-ушйъ. лахмáнюш Стр. lumpiger Kerl.

-телйъ. губѣтель. загубѣтель Д. Vernichter. губѣ-
тель Бі. що гúбитъ грѣши Verschwender, Vergeuder.

-тухъ. (духъ) льндúх Бі. рак, што злыніў ся,
Butterkrebs.

-тырйъ. пастырь З. Д. Hirt, pastor.

-анъ. гелеван Пу. Dickwanst (cf. гелево Bauch. vielleicht mit ялито pol. jelito zusammen zu stellen).

-анйъ. псѡванъ Лв. чоловік, що кричить, що безчестить (псовати in der Bedeutung: schelten, лаяти).⁵

-инъ. циганѣн, Пу. ВШ. ВР. варошанѣн Пу.

-унъ. іжун Лв. Männchen des Igels.

-ина. Русначѣна Ир. Ruthene (armer Ruthene). Словлячѣна Ир. armer Slovake. — Мадярѣна armer Magyare. — жидовиѣна Ир. Jud (verächtlich).

-акъ (якъ). йіжѣк Р. Igel. бомбѡк Г. Лв. Käfer. — пуляк Г. Truthahn.

-ѡкъ. воробѡк ВШ. Sperling. — гѡлубок Г. Tauber. — барѡнок ВШ. plur. барѡнки.

-ѡко. Андрѣйко Кв. — солѡвко З. (в піснях) соловейко Nachtigall.

-ѡка. дьідурка Стр. „старѣй дьід, кедь маѡ сьїмдѡсѡтъ гѡдѡв“. (дѡдъ + урѡ + ѡка).

-икъ. дѡчик Кв. = гал. дячѡк. voc. дѡчику! „за тогїдне дам вам дѡчику!“ Кв. — ѡбразик ВС. plur. ѡбразики = гал. образѡк plur. образкі. — чѣненик З. (чиненѡ + икъ) Landstrasse, чинений путь. — огнѣник МЛ. Eisenbahn (eigtl. Dampfmaschine, „Feuerross“). — псик Им. (пѡсь + икъ). — вѡзик Бі. plur. вѡзики = гал. вѡзѡк plur. вѡзкі Wagen. — мѡтыльчик ВШ. (мѡтыль + ѡць + икъ) = мѡтилик. — вѣтрик І. в гал. вѣтрѡць, вѣтерѡць, Lüftchen, Windhauch. — бѡднѡрик Г. бѡднар, Fassbinder. — васѣлик І. = гал. васильѡко, васильѡк, васильчик Ocyum basilicum, Basilienkraut. — кѡзлик Вл. Ranunculus, Hahnenfuss. — берѡжчик Д. Hüter (cf. берѡчі psl. вѡѡшти; бережець Hüter; поберѡжник Heger). — кѡщїк (коло Унѡвару) Bischen; etwas. (кусь + ѡць + икъ).

-укъ (юкъ). Тим нарѡстком, на угорскїй Русѣ частїйше стрїчанѣм, виражаѡся понайбїльше применшенѡ понятѣ. слѣпѡук МЛ. Blindschleiche, Anguis fragilis (слѣпѡ + укъ). — мїшчѡук Г. Д. kleines Säckchen (мѡхѡ + ѡкъ + юкъ). — лѡшѡук ВС. ВР. Бі. Ир. einjähriges Fohlen. (лѡша + укъ). — вѡпрѡук З. малѣй вѡперѡ З. — медведѡук І. 1) kleiner, junger Bär 2) Werre, Maulwurfsgrille, Gryllotalpa vulgaris. — ястрѡбѡук Л. ВШ. Finkenhabicht, Sperber, Nisus communis, яструб малѣй. ѡвѡн імѣѡ єдногѡ ястрѡбѡука er fieng einen Sperber. — цаплѡук Л. малѣй цап kleiner Bock. — порѡсѡук К. Ferkel. — лѡгїнчѡук Ир. (лѡгїнѡ + ѡць + юкъ) молодѣй парѣбѡк. — панчѡук ВШ. малѣй пан (панѡ + ѡкъ + юкъ або

пань+ць+юкъ). — потюк Гр. kleiner, junger Vogel. порівнай гал. хлопчук kleiner Bursche; шевчук Schustergeselle; armseliger Schuster; кравчук Schneidergeselle; armseliger Schneider; дівчук gener. mascul. heranwachsendes Mädchen, „Backfisch“; ковальчук Schmiedegeselle; поетчук (вираз книжний) Poëstast; писарчук Skribler.; пєюк kleiner Hund etc.

-югъ. — юга. лопотюг. лопотюга Стр. Plauderer.

-ахъ. дѣтвах МЛ. grösseres Kind, дѣтвак. дѣтваха пле-
кати. — курях I. Huhnzwitter.

-у[хъ. канюх Лв. plur. канюхі Milvus, Gabelweihe в Гал. звичайно канюк gen. masc. або канюка gen. fem.

-еба. шанталéба ВШ. lumpiger Kerl; lumpige Person gen. masc. et fem. Ей хоть який шанталéба та все за дівкáми (в пісні). змэрзла шанталéба = мерзкá шматлáвка (cf. hal. шанталавий = шматлавий zerlumpft, lumpig).

б) женьского рода.

-ера. сивéра Бі. сива вівця, Namen eines grauen Schafes.

-ура. бабúра Стр. altes Weib (verächtlich).

-ль. рыль НД. Spaten. із рýльоў рýти зéмлю mit dem Spaten in der Erde graben, den Boden aufwühlen.

-áля. чмовхáля Г. (чмоўхаля) eine Vorrichtung zum Kámmen des Stráhnnes. — ткáля ВР. Spinnerin, Weberin, „што тче“.

-úля. повітру́ля Бч. Г. Sturmwind. — куцúля Г. vassa cauda truncata cf. кусий. — шутúля Пу. корова шуга.

-еза. бугурéза МЛ. пугурéза Ян. Ohreule, Uhu.

-уза. папарúза Бч. Marienkäfer, Coccinella (septempunctata).

-ица. кúриця НД. Henne (куръ+иця або кура+иця). — лáвиця В. лавка, лавчина Банк. (лава+иця). — кошúлиця Гр. Hemd (кошуля+иця). — вісільниця Ду. Galgen (тут наростків більше: -ло-нь-иця, cf. вісити, завісити; вісло; в́сильнь+иця) — родíниця ВШ. Familie. — стáйниця Лв. Stall. — дівчичниця Ир. Mädchen. — зазúлиця З. Kuckuck.

-еша, голубéша Бі. голуба вóвця Namen eines blaugrauen Schafes. — синьóша З. корóва с́ня, сы́ра Namen einer blaugrauen Kuh.

-ша. мéрша Г. Aas.

-та. моцотá Вл. Stärke (міць, pol. moc). — хворóта Г. НД. Krankheit. — сухотá Лв. Dürre.

-сть. смúтость Пу. Trauer cf. psl. с́мъжтъ turbatio. — неу́кость Лв. Unwissenheit.

-аня. (-анйа). голубќаня Г. самиця голубка в Гал. голубка, голубиця. — ключќаня НД. корова з короткими, до середини закрученими рогами. — йіж́аня Лв. langborstiges Schwein, polnische Rase. „польска свиня́ має щать велику; за то́то клічеме: йіж́аня“. — бур́аня Лв. plur. бур́ані „сливки середу́ці, черлені, ма́ленько подовга́сті, што з них ўско́чить ко́стка“. — бурова́ня НД. одміна сливки. — біла́ня Лв. біла сливка. — хруста́ня НД. Fragaria collina, Hügelerdbeere. — глуха́ня НД. Typhus. — дяка́ня Лаг. жена дяка, Frau des Kirchensängers. — вербова́ня Д. вадь вербі́вка Balsamina hortensis. — допухова́ня Д. Althaea rosea. Pappelrose, Stockrose. — бо́сорка́ня Г. Г. Hexe; Nachtfalter cf. magy. boszorkány.

-ина. розколо́тина Г. розколина, щелина, Spalte (розколоть+ина). — печені́на МЛ. I Braten (печень+ина). — потоб́чина НД. kleiner Bach. — церьквинá Г. Kirchgut. — квасни́на К. квасна жентиця (кваснь+ина). — гу́сятина НД. Gänsefleisch (гжсь+ат+ина). — ка́чатина Гр. НД. Entenfleisch. — па́цятина НД. Ferkelfleisch (паця = Ferkel). — хыжч́ина Лв. (хыжа+ька+ина) kleine Hütte. — пова́ліна Лв. Zimmerdecke, Soffite. — дні́на Ду. Tag. в білу дні́ну am hellen Tage. — оды́жч́ина НД. (о-дѣ-жь+ька+ина).

-ыня. тепли́ня Вл. Wärme. велика́ теплы́ня Hitze. — безды́ткы́ня Мар. бездітниця, kinderlose Frau. — рабкы́ня Мар. Dienerin, Sklavin. цы я рабкы́ня му? bin ich seine Sklavin? — поліжкы́ня О. Wöchnerin. — ны́мкы́ня Пу. Deutsche.

-ька. -ька. жы́дка ВР. Jüdin. — ко́рка Ир. deminut v. кора Rinde. я́щур по́д ко́ркоў бы́вають der Feuersalamander kommt unter der Baumrinde vor. — дзы́рка ВР. ма́лы́й дзы́вь, animalculum. — па́ленка Branntwein (палень+ька). — ма́мка Ім. Mütterchen (а до́йка = Amme). — неды́лька Пу. = неділя, Sonntag. — ды́нька І. kleiner Kürbis. — до́лька К. Schicksal, доленька. — те́рнушка Л. Schlehenfrucht, Steinfrucht von Prunus spinosa (тернь+уша+ька). — папа́рушка МЛ. Marienkäfer. — ды́вочька Ир. (дѣва, дѣвѣ+ька). — ды́вчиничька Ир. (ды́ва, ды́вка, ды́вчина, ды́вчиница, ды́вчиничка) — зазу́личька Лв. Kuckuck.

-юга. лопотю́га Стр. Plauderin. — плянтю́га Стр. meretrix cf. psl. бла́дь. — калю́га Стр. Koth; Lache.

-аха. -яха. пла́ха Ім. Block. — пля́ха ВС. Fleck в галицк. пля́ма.

-ава (-ява) прѣщава МЛ. Pöbel (простъ-ява). — пѣчава НД. Стр. кѣлько нарѣз ѹпече хлѣба в печѣ. една пѣчава хлѣба.
-тва (тъва). селѣтва I. укр. селѣтба Ansiedelung, menschliche Wohnungen. лѣсиця лѣбють бѣти пуд селѣтвоѹ, де худѣба I. das Wiesel kommt gerne in der Nahе menschlicher Wohnungen in Stallungen vor. psl. селѣтѡ habitatio. — женѣтва ПУ. Heirat psl. женѣтѡ гѣмос, nuntiae ech. enitba.

в) середнього рода.

-я. (= старосл. нѣ). бурѣня collect. = буряні. мноґо на полі бурѣня auf dem Felde giebt es viele Unkraufer. — шѣтя I. Kleider. дорогѣй шѣтя theuere Kleider. — струѣя мелѣю ВР. = Maiskolben (струк in der Bedeutung Kolben, spadix; струкѣ+нѣ; dagegen: лопѣтка горѣху Erbsenhulse, legumen pisi). — здорѣвля ВР. psl. сѣдравнѣ ѹрѣзѡ. дай Бѣже здорѣвля! — скѣля ВР. Felsstücke; Felsen collect. — облѣча ВШ. Aussehen; Gesicht psl. свлѣчнѣ. — помѣтинѣя ВШ. Kehrriчt (по-мет-е-нѣ+нѣ). — голѣзя ВШ. = голузи, галузи укр. гѣля, голѣякі; hal. гилѣ psl. голѣ. — копѣчѣвля Ир. Pflöcke; Reisisg.

-йо. йѣжѣ Д. К. 3. Igel. еднѣ йѣжѣ Д. gen. neutr. так як лѣже. в К. однакож gen. mascul. пѣсѣйй йѣжѣ. — в старослов. було би *ѣжѣ.

-ло. глѣдѣло (коло Унѡвару) Spiegel. — дѣйло I. Gemelke. — пухлѣ Л. Magen, Gedärme.

-улѣ+нѣ (уля). ломулѣ Л. gen. neutr. abgebrochene Zweige, Reisisg.

-ѣство. худѣбѣство ВС. Armut. — дѣѣство Мар. collect. Schulden; Schuldigkeit (длѣгѣ+ѣство). — гѣздѣство ВШ. Wirtschafft.

-ят (ѡт). обрусѣ Л. kleines Tischтuch. — вѣвчѣ I. junges Schaf; Schäflein. вѣвчѣта = укр. овѣчѣта. — хлѣвчѣ НД. kleiner Schweinestall (хлѣвѣ+ѣць+ѡт). — хлопчѣ Д. plur. хлопчѣта. — оленѣ О. plur. оленѣта junger Hirsch. — золотѣ ВШ. три золотѣта drei Gulden. — чоботѣ ВШ. Stiefel. plur чоботѣта. — паньчѣ ВШ. junger Herr; Herrchen; Herrnkind. — (ен -ят) рученѣ Лв. plur. рученѣта. — муденѣ Лв. plur. муденѣта = Hoden, testiculi. — медвѣженѣ Я. plur. медвѣженѣта. (-вна -ят). пульчнѣ. О. junges Truthuhn (пулька+вна+ят) (-вна -ѣка -ят). дитѣнѣча Стр. (дитѣна, дитѣнка+ѡт).

-но. пѣжанѣ ВШ. Peitschenstiel. — дѣржанѣ ВШ. Peitschenstiel; Handgriff (імовѣрно тут -но замѣсто -ло; оттак властиво: пужало, держало).

-ъко. сиротѣтко Я. (сирота+ят+ъко). — небожѣтко Я. (не-богъ+ят+ъко). — товкнѣтко Л. kleiner Topf, Töpfchen. — рѣбятко Л. Fischchen. plur. рѣбятка (рыба+ят+ъко). — корѣтятко жабляче Л. Ир. Anodonta; Teichmuschel; Unio, Flussmuschel. бленятко З. junger Hirsch. — мѣшчатко З. Säcklein, Säckchen. (мѣхъ+тъкъ+ят+ъко). — шугайчатко Лв. — плѣтѣчко Пу. Kleidung.

-иво. лѣзиво НД. Leiter.

Иньший рід декотрих слів нїж в загально-рускім.

женьского рода:

паль Я. gen. fem. Pfahl. тотá паль. учѣнимо двѣ пáльи (два стоўпи); deminut. пáлька = в Гал. паль gen. masc. deminut. пáлик. — звѣрь genit. звѣри МЛ. пѣрша звѣрь deminut. звѣрька. — тѣрня Бч. = терн, Schlehdorn. (в иньших околицях однакож: тоє тѣрня). — моту́зка І. = гал. мотузѣк. — слѣдá Стр. слѣд. вѣдко еднóу слѣдú. — мотѣлька НД. Schmetterling в Гал. мотѣлик, мотѣлок. бѣла мотѣлька. — кѣрма ВШ. = корм. даѣ кѣрму корѣви. — сорокопúда К. Lanius, Würger в Гал. сорокопуд. — титúла ВС. = титул, titulus, Titel. — кáзань З. казáнь Лв. gen. fem. Predigt = гал. кáзанє gen. neutr.

мужеского рода:

стѣколос І. Bromus secalinus, Roggentrespe в загально-рус. стѣколоса gen. fem. дáколи дуже мнѣго стѣколосу = часом дуже богато стоколоси. — кульбáбок Я. = в Гал. кульбаба, кульбабка gen. fem. Kuhblume, Taraxacum officinale. — брост НД. gen. masc. дѣрево пúцать крáсний брост, в Гал. найчáстѣйше: брость gen. fem.; також декуди і на Угорщинѣ пр. в І. брость велѣка на дѣреві. молодá брость Вл. — червотѣк З. ВР. gen. masc. в Гал. червотока gen. fem. Anobium, Klopfkäfer. — кашѣлко. кашѣúко Ян. кашелькѣ Р. Siebenschläfer в Гал. = кашавка, рѣдше: кашавѣц. — —

путь Стр. gen. mascul. так як в укр. і в старослов. пѣть пр. смь пѣтьмь. кудѣ сесь (сись) путь идѣ? Стр. (в сѣднѣй Галичинѣ в гѣрских околицях путь женьского рода пр. в божу путь!). — печáть genit. печáти женьского рода як в загально-руск. — в старослов. же печáть genit. печáти мужеского рода: угорско-руск. печáтьоў = старосл. печáтьмь.

грѣзен НД. psl. гроздъ. гроздъ. грознѣ et грознь gen. masc. βέτρος, uva. в Гал. грѣзно gen. neutr. однакож в ВР. грѣзен

gen. masc. і грéзно gen. neutr. — кол Ду. gen. masc. genit. кла
nom. plur. клы = гал. кло genit. кла nom. plur. кла Eckzahn.

моль Motte, tineа може мати, як в галицько-руським, рід жень-
ський або мужеский: моль поїла кожухъ Гр. моль
пойіў Лв.

середнего рода :

омело Г. ВС. Лв. gen. neutr. омелó Бі. Mistel = в Гал.
омелá gen. fem. — брыво Г. брыво Лв. plur. брыва. еднó брыво
= гал. однá бров. — — —

віла Я. gen. fem. тотá віла. де дыў вілу? Я. тим часом
в Гал. віла plur. tant. gen. neutr. або рідше вили plur. tant.

Зложені слова.

Зсувка (Zusammenrückung).

пуў-дру́га Мар. пöў дру́га Г. anderthalb. — чар-зы́ля.
царь-зы́ля Ім. — ба́бин-пес genit. ба́бин-пса VIII. Bärenraupe. —
неу́кий. неу́кость Лв. — недóлуг Вл. — нетрібні́к Вл.
Taugenichts. — не́жить Ир. Katarrh. — несерéньча Мар.
Unglück. — нелюб І. хоты́ла мня ма́ти за нелюба да́ти. — недо-
ро́слий Г. — безпу́ть. безпу́тя К. Unweg. — безхлы́бе Я.
eigtl. Brotlosigkeit; Hungersnoth. — прéдобры́й Лв. sehr gut. —
май слабі́й Я. май да́лшній. май мо́цний Я.

Приіменники по (па), при, про виражають в зсувці умен-
шене, убавлене в значеню другого члена. — по́короткий Я.
ziemlich kurz; zu kurz. — по́широкый Г. ziemlich breit; verbrei-
tert. — по́гнилий Г. etwas faul. дере́во погнило́е Стр. — по́тоў-
стый Лв. etwas dick, dicklich. — по́довгый Мв. gestreckt, läng-
lich. — по́тепый НД. etwas warm, lau. вода́ по́тепла. — по-
се́стра Цу. Hausfreundin; Liebchen. — па́вечерок Стр. Jausen,
Vesperbrod.

пріжоўты́й Г. gelblich, flavescens. пріжоўто́е піря. — прі-
сивы́й НД. „лем ма́ло сивы́й“ graulich, canescens. — прічер-
лений Кл. Стр. rubescens, rōthlich, etwas roth, rōthlich gemischt.

прóчорный МЛ. „барністпій“ не дуже чорний, nigricans. —
прóбілий МЛ. не дуже білий, albescens. — прóсивый Бі.
„мало сивий“ canescens. — прóжоўты́й МЛ. трохи жовтий. —
прóголубый МЛ. мало голубий coerulescens. — прóзелений
МЛ. virescens, трохи зелений. — прóчерлений МЛ. трохи чер-
воний rubescens. прóчерлений цвѣт. — прóрябый Л. ein wenig
gescheckt, mit einigen Tüpfeln. — прóсыды́й З. мало сьды́й. ко-
рòпавка ги прóсыда die Kröte (Bufo cinereus) ist graulich.

В зсувках, в котрих першим членом єсть повельник (imperativus), може и заступати ся голосівкою **о** пр. крутіголовак Д. крутіголовак Г. і крутоголо́вок. крутоголо́вка Ду. Wendehals рівно як і в галицкім: свербігуз і свербогу́з Hagebutte, пады́лиет і падо́лыет November, косінога́ і косоно́га Weberknecht, Afterspinne.

тогòд. позатогòд. Я. Кв. рік-тепéрь Лв. — вòнка Я. hinaus; nach Aussen. — внў́ка im Inneren. — есé VIII. psl. ієсє.

Зложенє (Composition).

Із так званих співрядових зложень (beordnende Composition) згадати тут випадає вираз: пітокурник НД. Ду. Huhnzwitter (Pseudohermaphrodit), курій. cf. пітя = Küchlein; psl. пкѣтъ et пкѣтель = питель, півень Hahn. — пі-ть+кура; пітокурник = мовби: когут і кура разом. — — — старода́вний I. старій і да́вний alt herkömmlich.

Зложня́ определна (determinative Composition): пр. лúк-чесно́к О. зр. старосл. чєськнолоу́къ нїм. Knoblauch. — водомы́я Коп. — біло́клень НД. Acer campestre. — чорно́клень НД. Acer tataricum. — самоб́ривка Стр. дівчина, що скопилила ся, покритка. — простово́ля пр. на простово́ли Ім. = на слободы́ im Freien. — біло́слива Я. — чорнокні́жник Р. Schwarzkünstler.

Зложня́ зависимостна (Abhängigkeitscomposition). коло́масть Ир. Wagenschmiere. — полубі́ч Я. — полувяз НД.

Зложня́ привластна (possessive Composition). черлено́чиця ВС. К. Ду. Rothauge. — черленогрúд ВС. Rothkehlchen. — тоўстóпысок НД. Kernbeisser. — тоўстóноє, тоўстонóє, тоўстонóє et тоўстонóє VIII. Kernbeisser. — кривовяз МЛ. Wendehals. — жоўтохвóстый Д. mit gelbem Schwanze. — чорно́бкый VIII. nigros oculos habens. — чорногрíвый Гр. mit schwarzer Mähne. — біло́бкый VIII. an den Seiten weiss.

Приложники (Adjectiva).

-ий. бóжий К. ры́сьий МЛ. вóвчий О. ка́чий І. пєсьый І. пєсцьый І. caninus. жєбі́ий Я. корóвий Я. корóвя бáлєга Kuhmist.

-йть. маржє́чий Ян. Vieh-. — мурия́нчячий Г. Ameisen-, -атъ. волосáтый І. гал. волохатий haarig. волосáта гусє́лница І.

-астъ (-ясть). дряпкáстый Бі. stark und fein verästelt. — розсыпчáстый Бі. item. корінь дряпкáстый або розсыпчáстый eine fein verästelte Wurzel.

- исть. доўговістый Л. oblongus, länglich. — цятканісты Л. gescheckt, getüpfelt. — капканісты Р. item. — бо-чайісты О. mit anders gefärbten Seiten. — жарісты Бч. giftig.

- инъ. (до утвореня приложників привластных, adjectiva possessiva). прощавный МЛ. dem Pöbel gehörig; Pöbel- — прощавні дѣти Pöbelkinder, Kinder aus dem Pöbel. — мáмин Г. мáмин брат, мáмина сестра. — тіотчин (Унгвар) der Tante gehörig. — бáбин Г. пр. бáбин-пес Bärenraupe. бáбино лыто. — дь́дин ВС. дь́дино лыто. = Weibersommer. — царинный Лв. царинный сын Königssohn.

- ьнъ. хы́жный ВШ. Haus-. — хы́жні двѣрі Hausthür. — маржнѣй К. Vieh-, dem Vieh gehörig (від мáрга = Vieh). маржвѣй йижб К.

- шьнь. рáнышный ВС. Morgen-. — вечері́шний ВС. Abend-. — рáнышня зѣрніця Morgenröthe. вечері́шня зѣрніця.

- ькъ. валкѣй пр. валкѣй сныг Bi. grosser Schneefall. — щипкѣй I. prickelnd. щипкѣй сыр ein Käse vom prickelnden Geschmack. — ёмкѣй ВШ. gewandt; schnell, hurtig. дѣня ёмко ростѣ der Kürbis wächst schnell.

- ьскъ. дѣтінський Р. дѣтінський палец. — рúський. язык рúський (рúський) Я. О. МЛ. Г. ВС. Г. Лв. Вл. НД... ruthenische Sprache; ruthenische Nationalität. мы рúського языка люди. — нáськѣй Г. братськѣй Ду. brüderlich; Bruder-. — сынськѣй Ду. dem Sohne gehörig. братську жонѣу клічеме „невістка“, такóж жонѣу сынськѣу. Ду. — мурніцькѣй Лв. dem Maurer gehörig. (мурникъ+ьскъ). мурніцькѣй клепа́ч Mauerkelle, Mauerhammer.

- авъ. ліпавый ВС. klebrig, schmutzig. — смóлавий Лв. item.

- овъ. мурнікѣв або мурніцькѣй клепа́ч (клепачъ) Mauerkelle. — пáнѣв керт Лв. — дякѣв Лв. дякова хы́жа die Hütte des Kirchensängers. — церкѣвникѣв сын Лв. — оленьів Д. dem Hirsch gehörig, Hirsch-. — оленьів риг. оленьови роги Hirschgeweih. пáсемки у рога оленьового Verästelungen am Hirschgeweih.

- ливъ. пахлівый Г. Ip. wohlriechend, „дѣброго запаху“. — ушливый ВС. mit Läusen behaftet, lausig, вошавий, вшавий чеськ. všivý, všivácký. — серенчлівый Л. glücklich. — нажатлівый Лв. auffahrend, jähzornig, aufbrausend. — бесьідлівый Лв. redselig. — заздрослівый Лв. zazdrisnny, neidisch. — уродлівый Ду. ergiebig. поле уродлівое = што на нѣм дѣбрыи уроджа́й. — соромля́жливый Пу. = укр. соромляжий schamhaft. — смішлівый ВШ. zum Lachen bewegend, lächerlich; lustig. смішліва ка́зка. смішлівый хло́пецъ. — одвітлівый МЛ. verantwortlich.

Степенованє (Gradation).

Обі форми твореня comparativ-а бачимо в уживаню: mascul. - ий, fem. - ь ши, neutr. - ю і mascul. - ъ и, fem. - ъ и ш и, neutr. - ъ ю. — Перший спосіб твореня на Угорщині стрічає ся частійше, ніж у Галичині.

Замітимо тут форми comparativi: доўж ий Д. ВШ. = в Гал. довший, länger. доўж ий хвѳст längerer Schwanz. доўжа (sic!) со-рѳчка ВШ. längeres Hemd. доўжеє дрѳво längeres Holzscheit. — молодж ий Ль. = молодший. — глѳдж ий НД. = гладший. бѳрест має лист глѳдж ий, як полѳвѳз. — вѳж ий, вѳжа, вѳжеє Им. höher. — нѳж ий. нѳжа, нѳжеє Им. niedriger. — дорѳж ий, дорѳжа, дорѳжеє. — тоўщ ий НД. Ир. dicker. тоўщ ий конѳць dickeres Ende. —

Форми comparativi присловникѳв: доўже Стр. ма́ленько доўже etwas länger. — глѳдже Вл. glätter. да́ле I. weiter. шѳре I. вѳжеє. нѳже НД. — по́зже ВС. = пізнѳйше, später. — боржѳ Бер. schneller. — шѳвѳже НД. schneller, в гал. швидше. — блѳже НД. näher.

Замітне степенюванє в угорско-руських говорах за помічю частиці май. Степень другий (comparativus) в многих околицях творить ся також кладенєм слѳвця май перед першим степенєм: слабѳй schwach, май слабѳй Я. schwächer. — мо́цный stark, май мо́цный Я. stärker. — лю́тый grimmig, май лю́тый О. grimziger або лю́тьѳший О. — — Ко́бым ма́ло май велѳкыѳ, женѳти ся бѳду Ду. = кобим трохи (став) бѳльш ий, женѳти ся бѳду (спѳванка). — май высѳкыѳ Г. = висш ий. — май нѳзькыѳ Г. = нѳзш ий. — май дурнѳй Д. = дурнѳйш ий. — май дорогѳй або дорѳж ий О.

У нас в другім степені уживанюмаю накінчкови ійш ий одвѳчає часто в угорско-руських говорах іеш ий: червонѳш ий. лю́тьѳш ий. бѳльѳш ий = гал. бѳлѳйш ий. — — солодѳш ий Ир. = в Гал. солодш ий. молодѳш ий Ир. = в Гал. молодш ий.

Comparat. від злѳй єсть злѳш ий Г. пр. злѳша гѳдѳна. На Україні уживають подекуда: „злѳйш ий“ пр. гл. Писаня І. П. Котляревского. Санктпетербург. 1862 р. ст. 177. „Скажі і рѳку на в завѳток, Котѳра, бѳч, не трѳсѳть схѳток І сѳмих злѳш ий нам врагѳв“. Форму сю стрѳчати також у Основяненка, Метлинського й вѳнш ийх українських писателѳв.

В многих околицях однакж уживають яко другого степеня до злѳй подѳбно як в Галичині і на Україні (гѳрш ий) переважно: гѳрш ий (гѳрш ий). —

Степень третѳй (superlativus) складає ся з другого степеня і предложеної перед ним частнѳці май пр. май льѳпш ий Я.

optimus. — май мѣнчий (май мѣнший) Я. minimus. у нас май мѣнша рѣба — то слівані і іубѣны = unsere kleinsten Fische sind Schmerlen und Gründlinge. май лютьїсший О. — май дорѣжы й Р. = найдорѣжшій.

Подібно творять ся superlativ-и присловників пр. май льїпше Я. = найльїпше. — май дѣле (коло Сягота) = найдалше. — май рѣнше (май рѣнче) О. = найранше. майрѣнше співѣе. — май тѣже Лв. = найтяжше. — май шїре Лв. = найширше.

Примітне для угорско-руских говорів описане третєго (дуже високого) степеня також присловником твѣрдо кладеним пѣред відповідним приложником: твѣрдо худѣбный sehr arm; твѣрдо далѣкый sehr weit; твѣрдо дѣбры й sehr gut. твѣрдо побѣжный sehr fromm; декуди також дѣже побѣжный etc.

Рідко виражає ся superl. предостком (praefix) пре- або пре-у- доставленим до positiv-а: прѣдѣбры й Лв. — премнѣго О. — преу слабѣй Рос.

З форми comp. їнший утворює ся наросткам -акъ: угорско-руск. їншакый, їншака, їншакоє Лв. Г. Стр. Ир. І. ВШ... їншакы люде. — їншакый свѣт. — їншака землѣ. — їншакоє пѣтя.

Глаголи (Verba).

Причасник тепѣрїшника дїйного стану склоняємий (так званий дїєприложник) інодї приймає зовсїм значенє приложника пр. пахнѣчѣе зѣлѣа aromatisches Kraut, ростѣчѣе дѣрево frischer Baum, кричѣчий хлѣпецъ = Schreihals, weinerlicher Knabe. а то кричѣчий хлѣпецъ: все реве ВР. — Їдѣчый Я. має значенє страдне = їдомий, esculentus, edulis, essbar.

Причасник тепѣрїшника дїйного стану несклонний (так званий дїєприсловник) в угорско-руским частїйше вживає ся: гадѣучи, пудскѣкуучи, співѣучи, сповїдѣучи, несучї і пр.

Причасник минувшика страдного стану на -тѣ. ізбѣлѣята водѣ ВР. zusammengewossenes Wasser. — зѣгната корѣва ВР. — зѣбрата вшїтка тентерїця ВР.

Причасник минувшика страдного стану на -нѣ від неперѣхідного глагола: пыщѣвати Гр. Blutfedern bekommen (von Nestlingen). пыщѣваный ворѣбѣк Гр. ein mit Blutfedern bewachsener Sperling; — від заїменникового глагола: збїсїти ся Г. wüthend werden: збїшлєный пєс ein wasserscheuer Hund (м. збїшєний).

Декотрі примїтвїйші пнї глагольні.

II. (їну-ти). їнут клѣсти = пїчнуть клѣти, возьмуть кляти. — бїгну-ти I. laufen. їмїѣ ем бїгнути ich fieng an zu laufen.

III а. весельї-ти Лв. fröhlich werden. вон весельє. — поробсяньї-ти ся Г. schwitzen, ins Schwitzen kommen. поробсяньї ся конь Г. = спотив ся кінь; конь поробсяньє ся.

III б. цорконьї-ти Г. klirren. — бульконьї-ти Г. plumpsen. вода бульконить. — лопоньї-ти Стр. eigtl. poltern; plaudern; mit den Flügeln rauschen. вон лопонить = пустобє говорить; лопаньї-ти Стр. коньї лопанять = лопкауть копитами. — пысконьї-ти Стр. grob reden. чоловік пысканить = одказує, пыскує. — ирзоньї-ти НД. wiehern, конь ирзонить. — рапоньї-ти Д. качька рапонить die Ente quackt. — гагоньї-ти Д. schnattern. гуска гагонить. гуси гагонять ВШ. — дзелезконьї-ти Мар. klingeln. — деренконьї-ти І. гырлиця деренконить або деренкоче die Turteltaube girrt. — мереконьї-ти І. schwach leuchten (beim Glimmen). онь мереконить dort in der Ferne glimmt es. — чыринконьї-ти ВШ. zwitschern. воробкы чыринконять die Sperlinge zwitschern. — скавуньї-ти Г. пес скавунить der Hund winselt. — корконьї-ти Ду. heiser krähen. пітокурник корконить. — ізсербеньї-ти Лв. aus-sickern, tropfenweise ausfließen. кров ізсербенить. — дубоньї-ти Лв. З. poltern, stampfen, trampeln. — — — кымсьї-ти Вл. wimmeln, kriechen.

IV. гомзї-ти Ду. kriechen. — ісчарї-ти Мар. bezaubern, счаровати. чарами счарїти.

V. деренкотá-ти І. гырлиця деренкоче. — пукотá-ти Гр. пáличька пукоче. Наростком -ка утворені пні глагольні в угорско-рускім, як і загалом в українсько-рускім, дуже часті і знаменаютъ найчастїйше проголошенє звуків: гáвка-ти МЛ. bellen. — нáвка-ти або вáвка-ти МЛ. miauen. — рьóхка-ти МЛ. grunzen. — рéвка-ти ВС. brüllen. рéвкать медвідь. — лóпка-ти Стр. poltern; ein Getöse verursachen. лóпкауть коньї копитами. — рáпка-ти Лв. (von der Stimme der Frösche oder der Enten) жáбы рáпкауть, кú-кауть пак крячáть — — або выражають дїйство повтарюване: хáпка-ти ВР. хáпали рúкы. — замóўчка-ти Лв. zum Schweigen bringen (adv. мóвчкы schweigend). — дýмка-ти ВШ. Rauch blasen. дýмкать іс піпы er blást den Rauch aus der Pfeife, er raucht. — обрízка-ти НД. ein Wenig abschneiden. — налéпка-ти ВШ. in kleinen Partien ankleben (пр. глину). — одьїя-ти Ду. одьїяти ся = одьїти ся. (psl. одьїти et одьїати; одьїяло psl. одьїяло).

VI. одвїтува-ти Лв. antworten. — пообрízкува-ти НД. mehrere Male ein Wenig abschneiden. — темувá-ти Я. (кэмувáти) памятати. не темúю = не памятаю. — хоснувá-ти І. benutzen мы тотó зьлья не хоснуэме wir benutzen diese Pflanze nicht, wir

ziehen von der Pflanze keinen Nutzen. — умствовати ВШ. philosophari. — хóжува-ти З. öfters gehen, spazieren. — рóжува-ти З. Früchte tragen.

Деко́трі глаголи з иньшим значенем, як в загально-рускім.

іті́ Лв. Пу. Г. К... reisen. вун іде конём oder на коні er reist zu Pferde. — іду́ вóзом або на вóзы іду ich fahre mit dem Wagen. — іду́ огвя́ником oder желы́зником ich fahre auf der Eisenbahn.

[Щи далёко? — Не онь далёко! з́араз д́ы́деш Г. (коло Сигота: з́араз дой́хаш) = Не дуже далеко, зараз до́деш].

д́уркнүти НД. erdröhnen. д́уркнү́ мóст.

ні́кнүти I. schauen, blicken. ні́кнү́ на сóнце er blickte zur Sonne hinauf.

при́цяпнүти ВШ. при́чкнүти, при́кучнүти, при́пасти до землі, sich niederducken. при́цяп er duckte sich nieder.

сáпнүти Д. schnauben, aufbrausen, aufflackern. ѓань сáпнүла поломени́ die glühenden Kohlen flackerten mit einer Flamme auf.

дóзр́іти Лв. дóзд́р́іти, дóзр́іти ВШ. доглянүти, добачити, помітити, дослédити. bemerken, beobachten; erforschen.

онáдьіти Стр. (et онáдити) in sehr verschiedener Bedeutung gebraucht (so wie im Lemkischen) überhaupt: etwas verrichten.

пóзр́іти Д. поглянүти, подивити ся.

спобóяти ся Пу. fürchten, befürchten.

худобн́ыіти Г. arm werden.

бож́іти ВС. бож́яти РС. за́присягати. я бож́яю. — не былі бож́ены = не були за́присяжені. — с ким побож́ити ся Пу. = з ким вінчати ся, шлюб брати mit Jmd getraut werden.

ганьб́іти ся Пу. ВС. sich schämen, стидати ся (ганьба = стид, Scham, Schande); ганьб́і́ ся = стидав ся.

догост́іти ся Лв. гостину (угощенє), як слід, до кінця довести; гістьбу докінчити.

загуб́іти Стр. погубити, verrichten.

застáвити ся Пу. заложити ся, wettem. застáвме ся = заложім ся.

збáчити Вл. erblicken, побачити.

клоч́іти I. ausbrüten, aushecken. уклоч́іти ся I. sich einnisten; ausgebrütet werden; sich vermehren (cf. клочка Gluckhenne).

лом́іти ВР. in der Bedeutung: fluchen, schelten.

облап́іти Лв. обняти, umarmen. облап́і́ няня er umarmte den Vater. — облап́і́ жонү́ і дьти собі er umarmte seine Frau und seine Kinder.

одговоріти ся од чого VIII. вимовити ся від чого.
ознайміти. узнайміти Ль. обвістити, verkünden.
просіти. просіти ся Пу. fordern, verlangen.

уголосити ВС. оголосити verkünden, bekannt machen. —
уголошу тотó пóзже ich werde es später bekannt machen.

удобріти чим Ль. jmd wodurch gewinnen. удобріти ся
чим wodurch gewonnen werden.

гóйкати Ль. ізгóйкати Ль. закликати. ізгóйкаў на вóтця
собі er rief seinen Vater. — (унá) згóйкаць (praes. histor.) на сéстру
собі (sie) rief ihre Schwester.

догадáти ся за когó Д. пригадати собі когось.

загнáти Д. VIII- заганя́ти Ду. senden, schicken. загна́ли
йому́ кни́жку. — заганя́ли б́нным хлѣ́ба = посилáли б́дним хлѣ́ба.

зганя́ти Ль. будіти. почáў йогó зганяти er fieng an ihn
zu wecken.

зогнáти Ду. Пу. збудити wecken, aufwecken. зóжен хлóпця.

ігрáти Ль. in der Bedeutung: tanzen. д́рўжба з молодóў
іграть der Brautführer tanzt mit der Braut.

ќывати ВР. rühren verb. trans. ќываў пі́кнвцю er hat die
Bratwurst gerührt d. h. er hat die Bratwurst sich schmecken lassen.

клама́ти Д. schachern. уклама́ти, оклама́ти Д. verb.
trans. betrügen.

л́упкати VIII. verb. trans. бити, schlagen. л́упкали менé.

ні́кати Стр. Ль. I... schauen, blicken, gucken.

обстава́ти ся. обста́ти (ся) Ль. НД. оставати ся, остати (ся).
обста́ла вдові́цьоў sie ward Witwe.

одбира́ти ся Пу. прощати ся, відходити. мі́лий ся одбира́ў.

пыта́ти. попыта́ти I. VIII. probieren, suchen, пробувати,
глядати. пр. попыта́ў ко́ло сéбе. — а зв́дати когó або зв́дати ся
уд когó jmdn fragen, befragen, питати).

позирати ко́го VIII. упозира́ти ся на ко́го VIII. дивити
ся на ко́го.

поставáти. (постáти) I. ausreichen. не поста́ло (не пó-
ста́ло) es reichte nicht aus.

призира́ти ся Ль. придивляти ся.

псовáти Ль. schelten. псовáли йогó.

пудпозира́ти і пóдпозира́ти Ль. підглядати. Obacht
geben, beobachten.

указа́ти НД. розказа́ти, erzählen. у́кажу ім вш́тко ich werde
dem Herrn alles erzählen.

дораховáти VIII. домірковати, досудити.

і станцювати Лв. den Tanz zu Ende führen, abtanzen.

коштувати ВШ. werth sein. тотó не мно́го коштує es ist nicht viel werth. овби́н пятьна́дцять е́зеро́в коштує man schätzt sein Vermögen auf fünfzehn Tausend.

обі́довати Пу. обідати das Mittagsmahl einnehmen.

обко́роновати Пу. krönen, укоронувати.

обно́чувати ся ВШ. заночувати.

одпо́лудновати Лв. das Mittagsmahl einnehmen (und ausruhen).

у́позорувати Стр. Л. ви́позорувати aussehen, виглядати, визирати.

шко́довати Г. жалувати. шкодоваў його́ дуже.

Примітне для угорско-руських говорів — се применник у, що заступає в зложенях применник ви (вы; приміта ся стрічає ся і в бойківському говорі, в місцевостях пограничних Угорщині).
 у́бити Лв. = вибити. — у́булькнути Лв. вода́ у́булькне = вибулькне, витрисне. — у́прегає коне́ О. = виирягає коня. — у́брати (убрати́) МЛ. Гр. ви́брати. — у́прати МЛ. випрати. упері́ сорóчку = випери сор. — у́тягни з дьі́ри = витягни. — у́остри ко ми ко́су МЛ. = виостри но мені́ косу. — у́сцати Бч. = виссати; у́сцаў = виссав. — у́летіти = вилетіти. у́летят го́лубы = вилетять. — у́няти Лв. = виняти, витягнути. у́няў са́блю. — у́мняцкати Г. = вимяскати. — уводі́ти ся Г. виводити ся. як ся уводит = як ся виводить. — вода́ у́мыє Г. = вода виміє das Wasser spült aus. — у́льни́ў ся уж Г. = вилни́в ся. — у́коренити ВС. = викоринити. хотя́ть у́коренити нас Русна́кув. — у́даток Л. = видаток Ausgabe. — у́рости Л. = вирости. як велика́ у́росте wenn sie gross wird. — у́шукають Л. = вишукають, виглядають sie werden aussuchen. — у́спати ся Г. = виспати ся. — у́стигнути Стр. вистигнути erkalten, kalt werden. у́стыў чир = вистиг, вистив. — у́сповідати Пу. = висповідати. — у́грати Пу. = виграти. — у́дуплавіти Стр. видуплавіти, hohl werden. — у́дуплавів пень Лв. = видуплавів der Baumstamm wurde hohl. — у́верже Лв. = виверже, викине (inf. у́веречи = виверечи psl. изквѣшти). — у́ладити Лв. = виладити. у́ладила орати. — у́вчити Лв. = вивчити, научити. — уду́ти ся НД. виду́ти ся. коро́ва уду́є ся. — у́сцяти Лв. = випщати. у́сцяти ся brunzen. — у́пити Г. випити. у́пе твёрдо = випе дуже. — у́ладкати Лв. = виладкати, пісні весі́льні виспівати. — у́збирати ВШ. = ви́збирати. В зложенях з у (= вы) наголос понайбільше паде на применник.

Здвоєне приіменника по означає повтаряє діїства пр. по по-
зира́ти Я. nachschauen, zu wiederholten Malen blicken. — по по-
глядь́ити Я. item. попозира́йте або попоглядь́т. — по поні́-
кати І. item.

Присловники (*Adverbia*).

З присловників іменного походження згадають ся: genitiv.:
обри́дка Ім. (від обри́дкий = досить рідкий). пацкán обри́дка нахо́-
дить ся по хльівах die Wanderratte kommt in Stallungen ziemlich
selten vor. — з го́дя Вл. später, nach einer Weile. — nominat. го ра́зд
ВС. = в гал. гаразд́ = gut; sehr; accus. ма́ло Лв. ein wenig,
etwas; цьі́ле Пу. wahrlich. — мно́го Лв. І. Д. З. ВШ. Пу. Стр...
viel. — тве́рдо Лв. І. Стр. sehr. тве́рдо лю́бить. тве́рдо уби́ў =
дуже вибив; тве́рдо ся жу́рить er ist sehr besorgt. тве́рдо ся
ра́дуу ich freue mich sehr, ich bin sehr erfreut. у́пе тве́рдо =
випе дуже. — го ра́зд тве́рдо Гр. = sehr viel. — тве́рдо тоу́ста
га́дина Д. sehr dicke Schlange (Kreuzotter, Pelias berus). — ізо́й-
рать дуже тве́рдо ВШ. er sammelt sehr eifrig. — locat. до́бри І.
ві́рні. кра́дцьі МЛ. verstohlener Weise. ablat. plur. прі́тьма
Я. plötzlich (форма дуальна). —

Примітний присловник: во́льїй ВШ. vielmehr, радше [форма
повельника (imperativ) від во́льїти]. во́льїй пере́веду тя че́рез
во́ду lieber werde ich dich übers Wasser führen.

ви́даў (part. praet. act. II) ВШ. в значеню: мабу́ть, wahr-
scheinlich. чю́ єсь ви́даў? wahrscheinlich hast du gehört? [в Гал.
в Тернопільщині: ви́даў — в Чортківщині же: ви́даї (форма повель-
ника присловниково уживана)].

Присловники зложені з приіменника і імен тут наводять ся:
зве́рхы МЛ. на́-силу Д. на́-скори́ О. — на-по́слыд НД.
на-впередь́ ВШ. — у-е́дно ВШ. разом, zusammen. — на-ко́-
льїнкы ВШ. knieend. — у-прі́клячкы НД. halb knieend. —
з-у́палу Я. mit Überstürzung, hitzig. ungestüm. — з-де́леку Я.
vom Weiten. — іс-пер-ву́ З. anfangs. — у-ма́ху́ Я. augenblicklich.
у ма́ху пізнає er erkennt allsoogleich. — во-о́кру́г Вл. rund herum. —
во-о́къл Стр. во-о́къл um die Runde. — вну, унну́ Лв. (старо-
руск. въ́дноу), вну́ка І. im Inneren. — у-до-втьі́к О. = на втеки,
навті́кача. — снóчи Д. gestern Abends.

Деко́трі до пнів заіменникових почи́лені наростки.

-ды (да) і -дь. то-вды́ Стр. ВШ. sodann, dann. — то́ды-к Пу.
dann. — вся́ды Стр. — та-ды́ І. — ке-дь ВС. НД... wenn, wann
(рідше ке-д). —

-нды. куда Стр. куды Я. — нікúды Я. nirgendswohin. —
 ұдтөдь ВШ. von dannen psl. отъ тждѣ. — дотөд ВШ. hierher.
 дөкөд ВШ. wohin. — удцөдь ВШ. von dannen, čech. odsud,
 odtud. удцөдь (удсеідь) іті.

-лѣ (ля). дөкля Пу. пөкля Пу.

3. До словотвору (Wortbildungslehre).

Склоненє суццників (Declination der Substantive).

Число єдинічне. (numerus singularis, єднота). Іменяк (nominativus): зуб. рідник (genitivus): зúба. дайник (dativus): зúбови (рідко: зúбу). переєтник (accusativus): зуб. зовник (vocativus): зúбе. творник (ablativus): зúбом. містник (locativus): зúбі. Число многе (numerus pluralis, многота). іменяк: зубы. рідник: зубúв (зубов, зубів). дайник: зúбум (зубом, зубім). переєтник: зúбы. зовник: зúбы. творник: зúбы (зубома, зúbми, зубами). містник: зúбох (рідше зубах).

рік genit. рөка. за пöў рока Ім. (гл. низше). — бөк genit. бөка ВШ.

орел genit. вірлá Я. орел' genit. орел'á (л середне) nom. plur. орел'ы І. Ду. genit. sing. вурлá Мар. — орьлá і орела Бі. „Воловоє око бýло ся заложило з орелом, што вýше пөдлеть, спрятало ся пөд крило орьлá“ etc.

кол genit. кла, nom. plur. клы І. Ду. єдєн кол ein Eckzahn.

сыр genit. сыру З. (в Гал. genit. сыра — на Укр. найчастійше: сыру).

воўк nom. plur. вөвцы І. І. Ду. psl. влѣци. асс. plur. воўкы psl. влѣкы. воўкы стріляў І. — nom. plur. в ВР. вөўцы і воўкы (форма accusativi втискає ся що раз бильше мiсто форми nominativi).

лев genit. лөва Лв. ВР. такы хлопы ге лөвы.

лен genit. лөну І. йлну Лв. льон genit. льону Д. льон genit. ильну К. ВШ.

оцет genit. вiцтý НД. пасөля (пасуля) з вiцтөм НД. = фасөля з оцтом.

У декотрих суццників genit. sing. на а або на у: розум, genit. розума або розумá І. ВС. Вл. рөзум genit. рөзуму НД. — край genit. края s. краю. — Дуна́й genit. Дуна́я s. Дуна́ю. — рөк genit. рөка і рөку. — дөм, дөму — але: дөма Лв. = domi.

У декотрих genit. sing. лишєнь на у: час Zeit genit. часу. не маю часу НД. — рөчьок genit. рөчьку (Не вөрну ся моя мамко сөго рөчьку зелөного С тöго краю далөкого ВШ.). — бервiнок genit. бервiнку.

кмінь genit. кмéню Я. Kümmel.

хрінь genit. хрéню Пу. Meerrettig.

дятел genit. дятла nom. plur. дятлы genit. дятлѡв Стр.

циганін Стр. Г. ВР.. не відкидає наростка инъ в єдничнім числі; проте 2. циганіна, 3. циганінови (циганіну), 4. циганіна, 5. циганіне, 6. циганіном, 7. циганіньї отожд так само як християнін, варошанін etc. тим часом в Гал. говорить ся в *singul.* 1. циган. 2. цигана, 3. циганови, 4. цигана, 5. цигане, 6. циганом, 7. в цигані. — в ч. многім в угорско-руск. так як і в гал. ии одмітує ся: 1. цигáни, 2. цигáнѡв (цагáнув, цигáнів) або цигáн 3. циганум (цагáнѡм, цигáнім, — подекуды і циганам) 4. = 2. 5. = 1.; 6. цигáны, 7. цигáных (циганох, циганах). — —

горянін Bergbewohner plur. горяне genit. горян etc.

огéнь (огень) має в genit. огні Д. ВР. Г. (старосл. огни; в Гал. найчастійше: вогню; на Укр. огня пр. у Шевченка: За щѡ я Вкраїну люблю, Чи варт вона огня святого?) *dativ.* огні і огньови, *abl.* огньѡм *locat.* огні. (psl. огонь genit. etiam: огни et огню).

велікдень genit. великѡдня *loc.* по веліцьї-дньї Бі. *dat.* на у уживають ся рідко пр. брата, пана, фраїру etc.

abl. plur. на -ма (останки форм двойного числа). зубѡма Г. медвїдь морконїть, рѣвкать і кўсать зубѡма Г. товаришѡма Г. с попѡма Г. языкѡма. панѡма. воякѡма. льїсѡма. прайникѡма. склепарьѡма побіч тих форм також форми на ами (взяті з III. скл. пнїв на а рыка-ми) так як в загально-руск. отже: лысáми, товаришáми, вівчарáми.

dat. plur. кінчить ся на ум, ѡм, ім. робѡтникѡм НД. ВР. psl. ракѡтникѡ-мъ). понесь робѡтникѡм водѣ ВР. робѡтникум Мар. — панѡм, панум *dominis.* — пѡм Ир. canibus. — вѡўкѡм Д. lupis. — мурникім О. — жидѡм Им. iudaeis. — быкѡм ВР. — гáздѡм (газдім) ВР. — побіч тих форм втискають ся накінчики ам (після рыка-мъ) як в загально-руск.: воўкáм, мўрникáм).

dat. plur. на йом (їім). чїпкарьѡм Д. чїсарьѡм. кѡньїм ВР. (psl. конѣ-мъ).

locat. plur. на ох. льїсох. — крайох. (psl. краи-хъ.) — грѡшох. — гáздох Г. НД. — мелáйох. по мелáйох Г. an Maispflanzen. — бѣкѡх. — чоловікѡх. — кѡньѡх (psl. кон'и-хъ. — на Тѡўтох говорять „чловек“ Г.

locat. plur. на іх. в сусѣдїях Ду. (psl. сжскдк-хъ). — на псїх Ир. (psl. пскк-хъ). — в постѡльїх VIII. (постоли звичайно

лише в багатьох числах). — у катунських ВЛ. і в 7 падежі багатьох чисел втискає ся що раз більше накінчик ах (після *ръмк-хъ*).

вол (въл, вѣл) має в genit. волá, dativ. воловѣ etc. nom. pl. в о л ы, genit. волу́в (волѡв, волѣв) dat. волум, (волѡм Д. ВР., волім — psl. волѡмъ), abl. волми (вѡлми, вѣлми psl. волѡми), loc. волох (psl. волѡхъ); подібно сын, genit. сына, dat. синови etc. — voc. sing. чоловіку, ВШ. так як *сыноу* м. чоловіче psl. *чловѣче*. abl. plur. на ми. куньми, (кѡньми, кѣньми). — с катуньми mit den Soldaten. — с пінязьми mit Geld.

Рідкий ablativus plur. на *ы* напр.: з горшки = з горшками mit den Töpfen. (форма старинна порівнай старосл. *съ раки*, *съ чловѣкы*. — пришлі жѡны с своїма хлѡпы. — з вшѣткыма гáздѣ (частійше: гáздѡма). — трѡма́ годѣ; трѡма́ годѣ молоджый = трѡма роками молодший.

дошь Стр. genit. дожджю́ і дожджю́ dat. дожджѡви і дожджѡви etc. loc. по дожджю́. — loc. sing. на Петру́ Стр. (cf. psl. *сыноу*).

ноготь Fingernagel psl. *ногѣть* має nom. plur. ногтá ВС. К. З. Л. в Мар. нугтá (після II. склон.: *дѣкл*) однакож в Г. правильно: ногтѣ́ psl. *ногѣти*. (в виговорі часто: нѡхтѣ). — перет Finger, psl. *прѣсть* nom. plur. пѣрета Л. в ниньшх місцевостях: пѣреты psl. *прѣсти*.

кунь (кѡнь, кѣнь) має в genit. plur. коні́й приміром: багато коні́й. — груш (грѡш, грѣш) грѡший. багато грѡший ВР. — abl. грушми (грѡшми, грѣшми) mit Geld, dagegen грѡшáми mit Groschen. удава́у доўство грѡшáми er zahlte seine Schulden mit Groschen (d. i. in ganz kleinen Raten) ab. —

У сущників II. кл. dat. sing. на ови. пѡльови. мѡрьови. дѣлови. сѡнцьови. хлопчѣщѡви. (форми dat. пѡлю, мѡрю, дѣлу, сѡнцю, хлопчѣщу рідші) abl. пѡльом. мѡрьом. сѡнцьом. хлопчѣщѡм рідше: пѡлем... хлопчѣщем. locat. часто має форму dativi: по мѡрьови. на сѣнови Г. побіч по мѡрю, на сѣны. — — — на яйці́ Г. — locat. plur. на ох. пѡльох. мѡрьох. яйцьох побіч полях etc.

locat. plur. на іх. по прáвѣх Г. у сѣльх О.

у́х о після II. plur. у́ха („уши“ = pediculi, Läuse від уш, вуш, вош psl. *вѣшь*).

брѡва О. Я. брыва́ ВР. Лв. nom. pl. від бровѡ́, брыво́ gen. neut. єдно брыво́ ВР. Лв. місто бров, брови nom. plur. брови (psl. *брѣвь*, *брѣви*. nom. dual. *брѣви*; в лемк. обырв, обырві, plur. обырві місцево також о бѣрва gen. fem., genit.. обырвы plur. обѣрвы).

мúдо Я. testiculus. дві мúдьї. обі мúдьї (форма числа двойного). веперь зовє ся, що має відрізані мúдьї Я. від plur. tant. ворóта abl. ворóты. пуд ворóты ВР. = під воротами.

З суцників III склону заслуґує на згадку голова. в пом. і accusat. sing. може бути гóлов Я. гóлов чорна. гóлов чорну. склонїў гóлов. під голов = під голову. — подібно пéчяв Пу. м. пéчява (пéчава = скóлько нараз ўпече хлѣба в печї).

abl. sing. на оў (ов — тов ў звук посередний межї у а в — ближший до у). рѣбоў. водбоў. вѣрбоў Льв. пуд городїноў ВР. = під плóтом. — грúшоў Стр. — ногоў. пятоў ВШ. рúбать сокѣроў; іс косóў кóсить. genit. plur. баб ВР. пришлó много баб. — корóв ВР. декуда корóв. корóв. борóзд Гр. наїмаў много рѣб Льв. голóв і голóв Стр. —

инодї genit. plur. на óв (ув, ів) після сынокъ, колокъ. крупúв Мар. крупóв ВР. — пять дзвїздóв ВР. fünf Sterne. — genit. plur. від вóльха, вульха Erle есть вóльох ВР. вóльох.

locat. sing. без применника: зїмі О. Я. від зимá Winter — так само льїты О. Я. від лыто Sommer. як зїмі, так льїты sowohl zur Winters-, als auch zur Sommerzeit.

Як у других говорах українсько-руського язика, так і в угорсько-руськїм суцники четвертого склону творять поодинокі падежи після склону пнїв на ъ (а). І так має вул (вóл, віл) genit. волá, vocat. вóле (гл. выше); сын genit. сýна vocat. сýне (місто властивої, тепер також вживаної форми: сýну!). locat. волѣ, сýнї. — поодинокі форми IV. скл. ще задержались: dativ. сýнови, волóви. пом. plur. сынóве, але вóлы. genit. plur. сынóв сынóв, сынів), волóв (волóв, волів), dat. pl. сýнум (сыном, сынóм, сынїм psl. сынѣмъ) вóлум, волом, волóм, волім. — пом. plur. сынкóве (від сынóк). — loc. pl. сынóх, вóлох.

З другої сторони і склон пнїв на ъ(у) вплинув на склонене пнїв на ъ(а) а навіть по части на декотрі II, III і V. кл. І так приміром має лен lit. linas. genit. лєну (порівн. выше), сыр. genit. сыру, оцѣт genit. вóцтý — etc. — dativi: сусѣдови, робúтникови, язѣкови, крáйови, ножóви, плащóви, дожджьóви. — пом. plur. сусѣдóве, товаришóве, шатанóве Пу. няньóве Väter, склепарьóве Ladenverkäufer. царьóве. зятьóве. (зять тепер склоняєсь головно після I, 3. sing. 1. зять. 2. зýтя. 3. зýтю частїйше зятьóви. 5. зýтю і зýте 4=2. 6. зýтьом. 7. в зýтю. plur. 1. зятьї або зятьóве, 2. зятьóв (зьятьів) 3. зятьїм. 4=2; 5=1; 6. зятьмї або зятьóма. 6. в зятьóх. в старосл. же зать genit. зати після V.

скл.) — genit. plur. сусьїдув (сусьїдѡв, сусьїдїв, дуже рїдко коли форма властива I. склону: сусьїд пр. без злх сусьїд.), товáришув (товаришѡв, товаришїв), нянюв, (няньѡв, няньїв), склепарїу́в, царїу́в etc. loc. сусьїдох (по при сусьїдїх і сусьїдах), товáришоx, няньоx, склепарьѡx, царьѡx (царях) etc. —

побратїм Gefährte, Kamerad, Busenfreund має в vocat. побратїму мїсто побратїме. (Іздоймї ня побратїму! I.).

також у в зовнику: козáку! во́йку! чоловїку! (гл. више) м. козáче, во́йче, чоловїче! [Івáнку, во́йку, повїдж ми на вдáку! Ду.]

бóзеро genit. бóзерув (озерѡв, озерїв), locat. бóзероx.

locat. plur. рúжох (побїч ружах), дýнньох (побїч дынях), дúшоx (побїч дúшах), свїнньох (побїч свинях).

Суцники, що в старосл. належать до V, 1., по части склоняють ся по I, 3. пр. sing. путь 2. путя́ і путї́ (psl. пѣти). 3. пúтьови і путї́ (psl. пѣти). 4. путь. 5. пúте і пúти (psl. пати) 6. пúтьѡм (psl. пѣтьмь) 7. путї́ (psl. пѣти). plur. 1. пúтьї 2. пúтїй (psl. пѣтий) 3. пúтям 4. пúтьї 5. пúтьї 6. пúтями рїдше пúтьмї (psl. пѣтьми) 7. пúтях і пúтьоx (psl. пѣтьхъ). — гїсть genit. гóстя, тєсть genit. тéстя (в старосл. же: гость genit. гости, тєсть genit. тєсти). nom. plur. гóсты і гóстьове тєсты́ і тєстьѡве. genit. гóстїй (psl. гостий), але тéстїюв (тэсты́в) dat. гóстьѡм (psl. гостьмъ) і гóстям, тэстьѡм і тэстїям, loc. гóстьоx (psl. гостьхъ), гóстях, тэстьоx, тэстїях.

я́стряб. гóлуб і черв склоняють ся пїсля I. 1. проте genit. я́стряба, гóлуба, чéрва. dat. я́стрябови, гóлубови, чéрвови accus. = 2. — voc. я́стрябе, гóлубе, чéрве. abl. я́стрябом, гóлубом, чéрвом loc. я́стрябї, гóлубї, чéрвї. plur. nom. я́стрябы, гóлубы, чéрвы genit. я́стрябув (ѡв, їв), гóлубув (ѡв, їв), чéрвув (ѡв, їв) dat. я́стрябум (ѡм, їм), гóлубум (ѡм, їм), чéрвум (ѡм, їм) по при я́стрябам etc. acc. = 2. voc. = 1. abl. я́стрябми (psl. я́страбьми) або я́стрябѡма, я́стрябамї, гóлубмї (psl. голѣьмї), голубѡма, голубамї, червмї (psl. чрѣьмї), червома, червамї. 7. я́стрябоx, я́стрябах, гóлубаx, чéрваx.

V, 2. sing. 1. кусть (кѡсть, кїсть) 2. кѡстн. 3. кости. 4=1. 5. кѡсти. 6. кúстьѡў (кѡстьѡў, кїстьѡў). 7. костн. plur. 1. кости. 2. костий. 3. кѡстям (кѡстьѡм), 4. і 5. = 1. 6. кустьмї (кѡстмї, кїстьмї). 7. кѡстях. кѡстьоx.

гусь Стр. abl. sing. гúсьѡў nom. pl. гуси genit. гусїй etc. рысь Я. МЛ. gen. fem. genit. рїсен (лúта рысь, лúтоїй рїсен) пїсля

кѡсть в старосл. **рысь**, genit. **рыси** gen. mascul. et fem. тому або після V, 1. або після V, 2.

Примір зовника (vocat.): Дунаю глѡбѡкий то тихѣнько плы-нѣш, Молодѡсти мѡя то марнѣнько идѣш Гр. (пѣнь).

Декотрі сущники (substantiva), що в старосл. належать до V, 1., мають женьск. рід і склонюють ся по V. 2. пр. жолѡдѣ genit. жолѡди abl. жолѡдѡѡ (psl. желѡдѣ желѡди. желѡдѣмь). печѡть genit. печѡти; гѡлынь genit. гѡлени (звичайно: гольнѡка genit. гольнѡки); гѣртанѣ genit. гѣртани (звичайно: гыртѡнка genit. гыртѡнки). — Старосл. стѣнь *сѡз*, umbra звучить тѣнѡ ВР. genit. тѣнѡи = гал. тѣнь, тѣни. тоѡ тѣнѡѡѡ = psl. тѣмь стѣнѣмь. гал. тоѡ тѣнѣѡ або тоѡ тѣниѡ.

Належить примѣтити форми: dat. дѣтьѡм abl. дѣтьѡми loc. у дѣтьѡх МЛ. подѣбно дѣрьѡм, дѣрьѡми, дѣрьѡх але очѡм, очѡми, очѡх (декуди: (ѡ)бчум, (ѡ)учми, (ѡ)очех). genit. дѣтѣй, дѣрѣй, очѣй.

двери найчастѣйше в plur., однакѡж також sing. дверь genit. двери = Thürlflügel. однѡ дверь psl. двѣрь. abl. plur. дѣрьѡми і дѣрьѡми Пу.

VI. кл. (пнѣ суголосковѣ) 1. пнѣ на в.

1. церѡков 2. церѡкви. церѡкве psl. црѡкѡвѣ. 3. церѡкви 4=1. 6. церѡковльѡѡ (psl. црѡкѡвиѡ) 7. церѡкви. plur; 1. церѡкви 2. цѣрьѡвий (рѣдне церѡвѡв) 3. церѡквам 6. церѡквами 7. церѡквах.

крѡв genit. крѡви, керѡви або крѡвли Ī. 3. abl. крѡвльѡѡ.

любѡв genit. любѡвѣ ВР. psl. люѡкѡвѣ звичайно любѡви і любѡви, abl. любѡвльѡѡ psl. люѡвѡвиѡ.

редѡков (psl. рѡдѡкѡ), genit. рѣдѡкви) редѡкве psl. рѡдѡкѡвѣ) abl. редѡкѡвльѡѡѡ.

корѡгѡв (кѣрагѡв psl. хорѡгѡ) genit. корѡгѡви, abl. корѡгѡвльѡѡѡ.

[також: бритѡвльѡѡ ВР.) і конѡвльѡѡѡ від брѣтов (psl. бритѡ) і кѡнов рѣдко ужив. (psl. конѡкѡ)].

2. пнѣ на н.

Masculina перейшли до склону пнѣв на ѡ(а) і тепер склонюють ся як кѣнь пр. кѡмѣнь, genit. кѡменѡ (камѣнѡ), крѣмѣнь, крѣменѡ, перстѣнь, пѣрстѣнѡ, ѡлынь, ѡленѡ.

Рѣдко чути genitiv. кѡмене (psl. камѣне).

пѡломѣнь Д. пѡловѣнь Пу. (psl. пламѡи et пламѣнь gen. masc.) женьского рода: genit. пѡломѣни, пѡловѣни, abl. пѡломѣниѡѡ, пѡловѣниѡѡ. ѡсноѡ пѡломѣниѡѡ = psl. пѡскѣмь пламѣнѣмь.

[Далѣ буде].

Рік VIII.

Р. 1899 кн. II.

Т. XXVIII.

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяці під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEWČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEWŠKYJ

VIII Jahrgang.

1899, II B.

B. XXVIII.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

поросѣ К. З. genit. поросѣти Ferkel склоняє ся в єдин. числі як теля. В многім числі уживає ся лише поросецьї (plur. від неуживаного в sing. поросець). мау двѣ поросїць. девятѣро поросїць К. З. [поросиць = поросець єсть то давна форма genitivі мїсто тепер уживаної на ів, ѓв, ув (юв)]. стрїлѣй дїки поросецьї Ир. Стр.

Декотрі пнї на н склоняють ся по взору пнїв на т нпр. в їм я genit. вїм яти; тїм ня genit. тїм няти. Також декотрі сущники, що в загально-руск. належать до II, 2, до того склону переходять: тѣрня, genit. тѣрняти, зѣрня, genit. зѣрняти ВР. в гал. тѣрне collect. genit. тѣрня; зѣрне collect. genit. зѣрня.

дѣтѣя genit. дѣтѣяти має звичайно в многім числі: 1. дѣтѣи, 2. дѣтїй, 3. дѣтѣом (дѣтям) 4. і 5=1. 6. дѣтѣмї 7. дѣтѣох МЛ. (дѣтях).

Рїдко лучає ся форма дѣтѣята пр. в весїльній пісни: двѣ дѣтѣят (дитѣят) вїнчати Ль. Також рїдкі форми: дѣткы genit. дѣтѣок ВС. cf. ukr. дїтки genit. дїток, pol. dziatki, čech. dítky.

5. пнї на р.

sing. 1. мѣти. 2. мѣтери. 3. мѣтери. 4. мѣтѣрь. 5. = 1. 6. мѣтѣрьоў. 7. мѣтери. plur. 1. мѣтери. 2. мѣтѣрий Ль. мѣтерїв ВР. (материй, матерїв). 3. мѣтѣрям. 4. мѣтери. 5. мѣтери. 6. мѣтѣрми Ль. мѣтѣрями. 7. мѣтѣрях. мѣтѣрьох.

Форми двойного числа (Dualformen).

Форми двойного числа уцїлили дуже мало пр. рўцьї, нѣзьї. — ѓчи. очїма (psl. очи. очима). — плѣчи. плѣчїма (psl. плѣшти. плѣштїма). — ўса О. МЛ. ўста Д. Ль. НД. вўста Г. = уси, декуда також форма plur. баўсы (як у Лемків); genit. від ўста однакож завсїгди форма plural. уст = psl. жсь гал. усїв в О. МЛ. усїв). — мўдї Я. від мудро Hode. — ўхо має лише форму plur. ўха (уши, вўши, значить pediculi, Läuse). Про форми: зубѣма etc. гляди висше (форма ся майже витїснула властиву форму plur. abl.).

Слїди іменного склоненя приложників (ї причасників).

Sing. — nominat. гѣден пр. не гѣдев роздѣвити О. er ist nicht im Stande zu zerdrücken. бўде гѣден ітї Бї. er wird im Stande sein zu gehen (zu reisen, zu fahren). хлоп гѣден Ль. ein tüchtiger Kerl. — подѣбен НД. — дѣўжен Пу. er soll; er ist schuldig; не дѣўжен Бї. nicht schuldig. — вшїток ВП. — дѣїдѣв сын Ль. — пѣтрѣв кербѣч Ль. = петровий батїг. — бѣбїн-пес Вл.

Bärenraupe. — чóртóв слугá Лв. Libellula, Wasserjungfer. — солóдок медóк Лв. = mel dulce psl. сладъкъ медъ (*медъкъ). — бiл З. „не бiл быў ем, почьорныў ем по гóрах тай ходячiй (в пiснi). — бiло добрó ВР. — бо то не пóтрiбно Пу. — вшýтко слáбо Пу. — вшýтко вóсько Д. — вшýтко селó Ду. — дьiдово льiто. — бáбино льiто. — готóво Лв. — — зготóвлено Лв. es ist fertig gemacht, es ist zubereitet. — забáбрано Лв. es wurde besudelt, beschmutzt.

genitivus. зá-жива Г. bei Lebzeiten, lebend. — дó-чиста Лв. ganz und gar. — дó-пiзна Лв. bis zur späten Stunde. — дó-сыта найў ся Лв. — iз-дáлеку Вл. = в Гал. в Чорткiвщинi: з дáлекý, коло Львова: здáлека. — зá-молоду Лв. in den Jugendjahren. — хлóпця гóнна (гóдна) Ду. гл. accusativ.

dativ. не пó-многоу Лв. etwas; in geringer Menge; fast, beinahe. accusat. видiў зелéно пóле (частiйше: зелéное пóле) — возьмi собi Хрiстово розпятiя Пу.; — одобрáла хлóпця гóнна (годна) ги лельiю Ду.

adverbia: ясно, тiхо, ширóко, мáло Вл. пр. мáло нам загудi spiele uns ein wenig vor.

locativ. добрi Стр.НД. зльi. вiрнi. не добрi З. es ist nicht gut.

abl. plur. по рýськы. по угóрськы. по цигáньскы. — по-мáлы langsam. по мáленькы Я. sehr langsam. по марнéнькы Лв. nichtig, elend.

Зáименники (Pronomina).

Личнi (pr. personalia). Мiсто genit. sing. мене, тебе, себе уживають ся часто, особливо по приiменниках, форми accusativ-a: (мя, мня) ня, тя, ся. гóйкать до мя. пóйти до тя мýшу. дýля тя. мече спiд ся. од мня Лв. Коли в иньших говорах украиньско-руских форми genitiv a мене, тебе, себе кладуть ся мiсто форм accusativ-a: мя, тя, ся — в угорско-руским найчастiйше уживають ся властивi форми accusativ-a: кедь за ня не пóдеш. — повiз бы ня в далéкий край. — е ми на тя гáдка. — най тя поцýлюю. — такý за ся жóнку возьму бiленьку, як гýся. — коли на ся возьме кошуленьку бiлу Лв. — пýстиш за ся бесидóчку Лв.

В dativ-i sing. уживають ся по при менi, тобi, собi часто форми енклiтичнi ми, ти, си: е ми на тя гáдка. — щось ми нарoбила. — нич ти не кáжу. — не трéба ти бiло мýжа. — велiку ми часть давáла. — мýсиш ми милéнький з Дунáя носiти (воду). — пóчаў си думáти — але також: пише менi i ми; говорiть тобi i ти; я собi фрайра найду або я си etc.

abl. sing. звучить: мноў, тобоў, собоў; лишень в декотрих піснях мож стрінути форми: мною, тобою, собою.

dat. i locat. по при меныі також мныі.

Вказні (pr. demonstrativa). тот, тотá, тотó (тутá, тутó) genit. тóго, тойі, того dat. тому, туй (тõй, тõў) тій, тому; accus. gen. fem. тотý. nom. plur. тоты́. abl. ты́ма (рідше тыми) cf. psl. dat. dual. тѣма. loc. тих psl. тѣхъ. тамтот, тамтотá, тамтотó. пр. тамтот чоловік, тамтотá жонá, тамтотó теля.

ўун (ўõн. ўін) овõн genit. його, dat. йому, accus. його, го, abl. нум, loc. нюм (нõм, ным). = ўунá (вонá) genit. ейі, dat. юй, (йõў, йй, йõ), accus. ейі (рідше ю) abl. ньоў, loc. юй (йõў, йй, йõ) i nom. plur. уні (вни, они пр. ой люгi то косарi, бо вни рáно почалi), genit. их, dat. ім. abl. нима, (cf. psl. dat. dual. нма) loc. них.

Коли від приіменника зависить пад 2. 3. або 4. то втискає ся н перед й як пр. до ньóго, ід ньóму, через ньóго, до ньõй, ід ньюй (нõв), через ню. про ныі accus. plur. = про них. за ныі = за них psl. за нма.

сись genit. сього, dat. сьому etc. dat. et loc. gen. fem. сi (сiў, сiў) пр. на сiў жоны́ ВР. accus. sing. gen. fem. сесю́ (або сю) abl. sing. gen. fem. сьоў, nom. plur. сесы́ genit. сих, dat. сим etc. abl. сима.

Привластні (pr. possessiva). муй (мõй, мiй), genit. мойóго (мóго) dat. мойому (мóму), locat. мóюм (мойõм, мойiм), мóя genit. мовейі, dat. мóюй (мойõй, мойiй) abl. мóйоў. Подiбно твуй (твõй, твiй), твõйого (твóго), твoйому (твoму) etc. свуй (свõй, свiй), свõйого (свого), свõйому (свому) etc. для женьск. рода: твóя, свóя dat. твóюй (твoйõй, твoйiй) свóюй (своiй, свoйiй) etc. — нáськкы́. нáська. нáськое nostras есть властво adject. утворене від pronom. наш наростком ьскъ. (в старослов. нашьскъ).

Питальні (pr. interrogativa). хто. што (в мiцевостях пограничных з Гуцулами що). якы́й, яка, якóе (яке). чий, чия́, чие́. котры́й, котра́, котрóе (котрó). — кый = якый. — лишень в nominat. чув я той заiменник пр. кый дя́бол! кый ды́дко! кый пропáсник!

Вiдноснi (pr. reflexiva). тко (ко). што (що). якы́й, яка́, якóе. чий, чия́, чие́. котры́й, котра́, котрóе.

Опредiленi (pr. definita). сам, самá, самóе. вшы́ткый, вшы́тка, вшы́тко. н. пр. вшы́тко поле = все поле; весь, вся, все.

Неопреділені (pr. indefinita). хтось, штось; будь хто, будь што; датко, дашто; нитко, ничь; леда-тко, леда што; якій-сь; едён quidam. подéякий Я. nonnullus. победен Вл. котрійсь, будьякій, будь котрій; будь чий, чийсь; хоть якій, хоть котрий; хоть чий; ничый, даякий, дакотрий, дакий (да + кий пр. чень родина вам дака? Лв. = чи вам приходиться ся яка рідня? чи они вам свояки? — угадайте ще даку присловку Лв. — дакое теля Лв.). някій, іншакій, каждый. всякий, вшеліякий (з словацк. *čech. všelijaký*).

Старословенське кѣто (зложеный заіменник зъ кѣ + тѣ; то уважаю = тѣ) звучить в угорско-руск. тко (отож в переставленю: тѣ + кѣ), рідше ко (т. є. само кѣ), genit. кого, dat. кому etc. — датко = гал. і укр. дехто, genit. дакого dat. дакому etc. (можеш ся уддати хоть за дакого Пу.), нитко genit. нікого, dat. нікому etc. psl. **никѣто**.

Ablat. plur. заіменників (з виємом: нами, вами) служить найчастійше форма двойного числа: тїма, сіма, німа, котрїма, якїма, мойїма, твойїма, свойїма, іншакыма, усїма etc. (старослов. ablat. dual. тѣма, сима, има etc.); побіч тих форм виступають лишень рідко властиві форми многого числа: тыми, сіми, німи, котрїми і пр.

Зложене склонене (Zusammengesetzte Declination).

В середнім роді накінчик приложників в 1. 4. і 5. пад. єдин. числ. майже виключно оє: гру́бое дерево ВС. теля малéнькое Г. великóе дыло Лв. давное слово Лв. ein alt herkömmliches Wert. тучьнóе (тучнóе) д'ерево Лв. dicker Baum. тоўстóе д'ерево Лв. item. терпкóе я́блоко НД. сѣньое небо НД. — Форми женьского рода закінчені на а: добра, велика, зелена; лишень в піснях стрічають ся форми на ая пр. Мамка моя старéнькая, порáдиця добрéнькая Лв.

Подібно у заіменників, числівників і причасників пр. на́шое слово Лв. ва́шое дыло Лв. на́ськое дытá Лв. пёршое село Лв. колóчое тírня Стр.

Dat і loc. gen. fem. на уй, о, оў (іў), дóбруй, великóўй, я́снуй; дóбрó (дóбрóў) великóў. я́снóў.

[nom. plur. дóбрі (добри, добры), великы (велики), я́сні (ясни, ясны). форма іменна дóбрі psl. дóбр-и майже виключна місто зложеної: дóбрїйі psl. дóбр-и].

ablat. plur. дóбрыма, великыма, я́сныма побіч дóбрыми etc. (psl. дóбр-има forma dualis; дóбр-ими forma pluralis).

Числівники (*Numeralia*).

Основні (n. cardinalia). едѣн, еднá, еднó (в МЛ. К... одѣн), genit. еднóго, еднóйї, еднóго (часто еннóго, еннóйї, еннóго) і пр. склон. як великѣй. Abl. plur. еднѣма рѣдко еднѣми (одными) два для мужеск. род. — двѣ для женського і середнього рода (пр. двѣ корóвы = zwei Kúhe. — двѣ колесá I. = zwei Ráder. — двѣ яйця I. zwei Eier. — двѣ сердѣнька VIII. = zwei Herzen), genit. двох, dat. двом, abl. двомá. — три genit. трьох dat. трьом, abl. трьомá. (трѣба бы ми трьох хлѣпцѣв I. пѣшóў іс трьомá хлѣпцями I.). — чотѣри (штѣри) genit. чотырѣох dat. чотырѣом abl. чотырѣмá; подѣбно: пять, пятьох, пятьом, пятьмá; шѣсть, шѣстьох, шѣстьом, шѣстьмá (рѣдше шѣстьома). — ablat. взагалї на ма пр. сѣмá, вѣсьмá, девятьмá, десятѣмá, одиннадцатѣмá, двадцятѣмá, сорокмá (вѣд сорок = τεσσαράκοντα пр. с сорокмá людѣми ВР.), девянóстома (вѣд девянóсто ВР. Лв. neunzig). locat. у сорокóх лѣдѣох ВР. — у девянóстох лѣдѣох; але також у сорок лѣдѣох, у девянóсто лѣдѣох.

Для мужеского рода, при особах, уживає ся в помін. дваѣ. триѣ (cf. рsl. триѣ). дваѣ чоловѣкы I. дваѣ хлѣпцѣ З. триѣ хлѣпцѣ I. пѣшли триѣ лѣгѣны З. пѣшли триѣ лѣде З. триѣ газдѣве Вл.

У числівників, що виражають многократъ вѣд ста, звичайно сто не склонює ся: двáсто, трѣсто, чотѣристо, пѣтьсто ВР. = fünfhundert, але також пять стѣв ВР. (стѣв genit. вѣд сто в загально-руск. сот; пять сот); девять стѣв ВР. neunhundert; вѣсьмѣсто Лв. achthundert. тѣсьчѣ тепер рѣдко коли уживає ся звичайно: ѣзер, їзѣр magy. ezer. два тѣсьчѣ.

Порядковѣ (ordinalia). пѣршѣй (пѣрвый VIII.), дрѣгѣй, трѣтѣй (третѣй, третя, третѣе, третѣ), четвѣртѣй, пѣтѣй, шѣстѣй, сѣмѣй, вѣсьмѣй, двадцѣтѣй, сорокѣвѣй quadragesimus. девянѣстѣй ВР. Лв. nonagesimus. сѣтѣй ВР. centesimus. двасѣтѣй ВР. ducentesimus. трисѣтѣй ВР. trecentesimus. також трисѣтѣвѣй ВР. trecentesimus. чотырѣстѣвѣй ВР. quadringentesimus. тѣсьчѣнѣй ВР. millesimus. — Abl. на ма пр. пѣршѣма, дрѣгѣма, трѣтѣма etc.

Збѣрнѣ (distributiva). двѣѣ. обѣѣ. (обаѣ). обѣдвѣѣ. четвѣро. пѣтѣро. десятѣро. пѣтѣнадцатѣро. трѣдцѣтѣро. (трицѣтѣро).

дво́ми (дво́ме) тры́бми. чотыры́бмы. обы́двои. мы хо-
дили дво́ми = ми ходили у двох; по два (форми abl. psl. двоими.
трыми. четырьми).

Умно́жні (multiplicativa) в угорско-рускім примітні: творять
ся наростком -иеть, а до того складають ся з применником за,
або за і у (ў, в). завдвойсты́й (заўдвоісты́й) duplex. завтро-
йсты́й triplex. заучетверы́сты́й quadruplex. заупятеры́сты́й
quincuplex. зашестеры́сты́й (seplex). — заусемеры́сты́й
septemplex. заосьмеры́сты́й (octuplex). — задесятеры́сты́й
decemplex. — засороковы́сты́й VP. — засторы́сты́й VP. cen-
tuplex. — затысячеры́сты́й VP. (millecuplex).

В вираженю: музы́ка завтро́йста = aus drei Gliedern
bestehende Musikbanda єсть числівник збірним (numerales distribu-
tivum); в подібних случаях одвічають сї числівники латиньским
виразам на arius pr. quinarium заупятеры́сты́й.

дві́чи Лв. bis, zweimal. тры́чи Лв. ter, dreimal.

Дроби́ (proportionalia). пуў-дру́га. пѳў-дру́га anderthalb
у Лемків: пѳора = пѳтора psl. полъ вѳтора і. е. єдинъ и полъ
вѳтора: пуў-трѳтя. пѳўтрѳтя. пѳтрѳтя drithalb etc.

Тут також прислівники: мно́го (уживає ся скрізь Руснаками
угорскими) і да-скѳлько = галицк. кѳлька, російск. нѳсколько.
два́дцять тай ще даскѳлько НД. = два́дцять кѳлька.

Глаголи (*Verba*).

Спряженє з наростком теперішниковим (Conjugation
mit dem Praesenssuffix).

Тепері́шник (Praesens). Накінчик З лица єдиничного числа
єсть понайбільше у говорі Лемаків з движимим наголосом м'який:
леті́ть. шусті́ть. кыпíть. говорíть. рѳбítть. хѳдítть.
бáчítть. дожджíть НД. = pluit. гѳйкáть. гнѳвáть. позí-
ра́ть. гáвкáть пѳс ВС. гѳркáть гѳлуб Лв. звíдáть. спíвáть
Г. НД. кѳсáть Г. В З л. єд. ч. тепері́шника кляс I, II, III, V.
2. 3. 4. VI. накінчик відкидує ся: плетѳ́. пасѳ́. доўбѳ́. течѳ́.
жне. бѳ́в (бѳ́). пѳ́с (пѳ́). грѳ́с. знáв. тре. мѳ́ле. — крѳ́кне.
вѳ́не. кѳ́сне. — синѳ́в. худѳ́бнѳ́в. — ѳ́ре (ворѳ́). мѳ́че ВС.
трепѳ́ще НД. tremít, trepidat. сѳ́пле. зве. тче. сѳ́в. дѳ́в.
снѳ́в. — купѳ́в. дѳ́кує.

Инокли задержують декотрі глаголи I. кл. накінчик нпр. іметъ
Щу. вѳ́зьметъ. бѳ́детъ (звичайно буде). 1. лице мног. ч. закінчує
ся на ме: гудѳ́ме. плетѳ́ме. грызѳ́ме. скубѳ́ме. жпвѳ́ме.
печѳ́ме. клепѳ́ме. тнѳ́ме. мѳ́ме. знáме Г. пѳ́леме.

трéме. б́гнэме. плю́нэме. вмéме. дичéме. в́днме.
зр́ме = videmus; spectamus. дёржнме. стóйнме. в́рнме.
вч́ме. зв́даэме. гн́ваэме. трепéщэме НД. (трепéчэме) =
tremimus. стéлэме. тч́ме. с́ме. ќвме. хосн́ме. в-
сн́ме (зр. чэске і словацк. hudeme, peseme, рещэме, б́жэме,
umíme, chválíme, dělame, р́шеме, купу́жэме etc.). — На пограничю
з Гуцулами уживають ся подекуди і форми на мо пр. уч́ннмо
дві пáлы Я.

З. лице многото числа має накінчик понайбільше м'який (найча-
стійше у говорі Лемаків з подвижимим акцентом): вед́уть. нес́уть.
ль́зуть. греб́уть. жив́уть. мóгут НД. сь́куть НД. реќуть
НД. жнуть. нáчнуть. знáуть. пóлють ВР. гóйкнуть. си-
н́ють. хот́ять. зр́ять = vident; spectant. кóсять. вч́ть
(ўч́ть). бл́скають ВШ. сп́вають ВР. кáжуть. óрють Г.
мéчуть. тчуть (тчють). с́ють. одв́тують Лв. куп́ують.
хóжують. рóжують.

Иноді в місцевостях пограничних Гуцулам тут і там уживають
також гуцульських форм з відкидом ть в З лиці мн. ч. пр. каль́че
Я. нóсе. хóде. хотé = кал́чать, носять, ходять, хотять. —
В тих місцевостях переважно в З. л. єд. і мн. ч. накінчик буває
твердий: нагóдит се. тóкмят Я. л́шит. в́дит. закільч́т
Яв. заклад́ють Яв. в́ростут Яв. клад́ут. удáрет Яв.
сн́ж́т О. відль́тит се О. обт́чит Р. плет́ут Гал. вч́ннт
Бч. також З л. єд. ч. не кінчить ся на ать, себ то голосівка тепе-
ршннкова не вимітує ся: сп́ває Я. п́кає О. загн́ає О.
качка р́пає Р. коро́ва рева́є Р. зв́дає Р. ку́сає Р. ќт
ня́вкає МЛ. — в Г. форми мішають ся: позир́ає вадь н́кат
Г. їмат Г. кув́кає др́мн́ох Г., та переважають вже форми без
голосівки тепершннкової. В Г. накінчки тверді: мормон́т мед-
в́д Г. тра́фнт. двóрят ся Р. забавля́ют Г. муль порт́т
кожух́ Г. ўберут конóплы б́лі Г. мéлют Г.; те саме по більшій
частині і в МЛ. Бч. — покóрчнт Бч. ласт́вка чер́бон́т МЛ.
ль́туют МЛ. кот́ь свадь б́ують МЛ. або вáвкають МЛ. (sic!).
гадќють МЛ. В декотрих околицях майже завс́гдн уживають
в єд. ч. кóсят, рóбит, хóдит, сид́нт натомість в мног. числі:
кóсять, рóблять, хóдять, сид́ять.

обр́гн. обр́т́, обр́т́ш, обр́т́е, обр́т́эме, обр́-
т́ете. обр́т́ють. (місто обр́стн psl. свр́ксти. свр́штж, свр́шт-
тши etc. заобр́гн Марам.

густ́. гуд́. гуд́ш. гуд́е etc.

ж́тн. жив́, жив́ш, жив́е МЛ. psl. жтн, живж, живши etc.

стри́чи (рідко стры́шти psl. стришти). стры́гу, стрыже́ш, стрыже́ (psl. стригж, стрижаши. стриже́ть), стры́жеме, стры́жете, стры́гу́ть.

бі́чи (місцево бі́шти psl. *бкшти). бі́гу, біжі́ш, біжі́ть, біжи́ме, біжите́, бігу́ть.

верéчи (psl. вркшти). вергу́, ве́ржеш, ве́рже (psl. вркжж, вркжаши, вркже́ть), ве́ржеме, ве́ржете, вергу́ть (psl. вркжжть) (також ве́ржу, ве́ржуть).

мо́чі. мо́гу, мо́жеш, мо́же. мо́жеме, мо́жете, мо́гуть (psl. могж, можеши etc. 3. pers. plur. могжть).

ре́чи (psl. решти). реку́, рече́ш, рече́, рече́ме, рече́те, реку́ть (psl. рекж, речеши etc. 3. pers. plur. рекжть).

печы́ (psl. пшти) пеку́ (і печу́), пече́ш, пече́, пече́ме, печете, пеку́ть і печу́ть (psl. пекж. печеши etc. 3. pers. plur. пекжть).

кля́сти О. Р. і кля́сті м. кляти старосл. клати (по фальшивій аналогії так як ревести, гребсти... з огляду на: нести, гнести, плести, вести). клену́, клене́ш etc. psl. кльна, кльнаши etc. обы́ заклясті Р.

че́рти (місто: че́рсти psl. чркти. чрктж, чрктиши etc.) чру, чреш, чре, чре́ме, чре́те, чруть. обче́рти дерево ВР. обы́чру, обы́чреш ВР. etc. обдочру́ К. по аналогії як терти, тру, треш, тре psl. тркти. трж, треши, треть.

зна́ти. зна́у (зна́ву), зна́еш, зна́е. зна́уть (зна́вуть). би́ти. бію́ і бю, бі́еш і беш. — пи́ти. пи́ю і пю, пи́еш і пеш etc.

ду́ти. ду́у (дую), ду́еш, ду́е НД. (віхор ду́е Ль. як в бойківскім говорі).

ревсти́ О. (в Гал. реві́ти, ревіти тут і там також рева́ти) реву́, реве́ш, реве́ etc. psl. рюти, режж, режеши, реветь.

хоты́ти. хóчу (хóчу), хóчеш, хóче, хóчеме, хочете, хотя́ть psl. хоткти. хшштж, хшшши, хшштеть, хшштеть, хотать.

зрі́ти Д. blicken. зрю, зри́ш, зри́ть. у не́бо зря́ть = er blickt gen Himmel. psl. зркти. зржж, зриши, зри́ть.

вельы́ти Ль. казати, приказати. велю́, велі́ш, велі́ть. 3. pers. plur. велы́ть і велю́ть. psl. велкти velle; iubere. — велжж, велиши, велить.

лады́ти ВП. bereiten. лажу́, ладі́ш, ладі́ть.

луды́ти ВР. locken. лужу́, луді́ш, луді́ть psl. лоудити. лоужжж, лоудиши, лоудить. залужу́ пса ich werde den Hund locken. залудя́ть пса sie werden den Hund locken.

медіти Лв. mit Honig versüssen. ме́жу, медіш, медіть etc.
слободіти. слобожу́, слободіш. слободіть ВШ. psl.
сководити. скобождаж сководиши, сководить.

Форми: лужу, межу, хожу (хожю) і т. п. такі, як в говорі
гуцульскім.

дожджіти НД. дожджіть НД. psl. дъждити. pluere.
дъждить pluit.

снѣжіти К. ningere. снѣжіть ningit. ке́дь заснѣжіть.

В кл. V. 1. голосівка теперішникова (Praesensvocal) з виїм-
ком З лица многого числа викидує ся. гнѣвам, гнѣваш,
гнѣвають, гнѣваме, гнѣвате. гнѣвають. Часто се буває
в З. лиці ед. числа: нѣвкат кут Г. die Katze miaut. гавкат пес
Г. співають Г. НД. кѣсать Г. гѣкать Лв. хбѣзать ся Д.
увѣвать ся ВС. подѣбат ВС. набѣвать ся ВС. одкрѣят
ВС. збѣрать І. глѣдять Ду. перевѣртать Ду. урѣбать Пу.
пѣрскать ВШ. В ед. ч. а також в 1. і 2. л. мн. ч. однакож ча-
стѣйші форми з голосівкою теперішниковою: співаю, співаєш
(рідше співаш НД.), співа́еме, співа́ете.

лѣзати після V. 1. лѣзау, лѣзаєш, лѣзає etc. муранкѣ
лѣзають ВР. die Ameisen kriechen.

пуща́ти. пущаю, пущаєш etc. або пу́щам, пу́щаш, пу́щат
Г. etc. psl. поуштати. поуштаж, поуштаєши, поуштаєть etc.
в східній часті Галичини: пуска́ти, пускаю, пускаєш, пускає etc.

му́сати О. müssen. му́сау, му́саєш etc.

скоро́тати Я. kürzer machen, kürzen. скоро́таю etc.

рева́ти О. brüllen. коро́ва рева́є (рідко) звич. рева́є (після І.).

Деко́трі в галицкім майже виключно по V. 1. склонювані
глаголи в угорско-рускім належать до V. 2. дрѣмлю, кѣплю,
кѣплю, йѣмлю (частѣйше імаю, імаву), че́рплю, нарічу,
пла́влю; рѣчу (від рѣкати Г.), щѣплю, шкре́блю, ла́млю,
ця́плю = в Гал. дрѣмаю, копаю, купаю, імаю (= ich fange), че́р-
паю, нарікаю, пла́ваю або плѣваю, рѣкаю (рідко уживане від рѣ-
кати), щѣпаю, шкре́баю, ламаю, ця́паю (= капаю).

(кѣ́пле ся ка́чка З. — гу́ска пла́вле З. — взяла коро́ва
рѣкати то і телѣ рѣче Г. І. [що иньшого: коро́ва рѣчить ВР.
від рѣча́ти (з рык-ѣ-ти) після III, 2.] — шкре́бле крѣмплѣ
Лв. — щѣ́пле рак Лв. — се́рце із жа́лю ся ла́мле З. — кров
ми ця́пле с се́рця ВШ.).

ме́тати. ме́чу, ме́чеш, ме́че, ме́чеме, ме́чете, ме́-
чуть; рідко дуже: ме́тау, ме́таєш, ме́тає etc. psl. метати.
мештж, мешташи, мештетъ et мештаж, метаєши, метаєть.

плясáти. пля́шу. пля́шеш. пля́ше etc. psl. пласати, пласаж, пласажеш, пласажеть et плашж, плашши, плашеть і пр. рáпкати. рáпчу (пр. кáчька рáпче Гр. die Ente quackt). тріскотáти Гр. тріскóчу. (пáличька тріскóче).

пукотáти Гр. пукочу.

гнáти. жену́, женéш, женé. женéме, женéте, жену́ть, psl. гнати. женж, женеш, женеть etc.

драти. дру, дреш etc. psl. драти. држ, дрешеш etc.

звати. зву, звеш, зве. зведе, зведе, зведуть. psl. зввати v. звати. зевж, зевеш, зеветь etc.

ткати. тчу (тчю) ВР. місто сподіваного тку) тчеш, тче. тчеме. тчете. тчуть psl. тжкати. тжкж, тжчеш, тжчеть, тжчемж, тжчете, тжкжть.

прати. перу́ etc. брати. беру́ etc.

познавáти. познавáу, познавáеш, познавáе, познавáеме, познавáєте, познавáють. Не спознавáме wir erkennen nicht non agnoscimus, після V, 1. — а познáу (познáву) познáеш... познáють (познáвуть) після V, 4. давáти. дау́ (даю́), даéш... дау́ть (даю́ть).

віровати і вірувати. віруу, віруеш, віруе, віруеме, віруете, вірують.

купувáти. куповáти. купу́у (купу́ю).. купу́ють (купу́ють). — хóжувати. хóжуу... хóжууть. — рóжувати. рóжуу... рóжууть. (cf. psl. хаждати ambulare et раждати parere).

Повельник (Imperativus). В 2. (і дуже рідко уживанім 3.) лиці ед. ч. повельника понайбільше наросток и ослабляє ся на ь. плеть. крадь. ходь. несь.

В 1. і 2 л. мн. ч. старословенське **ѣ**, що повстало із голосівки теперішньої (Praesensvocal) **е** і голосівки способової (Modusvocal) **и**, ослабляє ся на **и** а далі на **ь**. 1. плетьме старосл. плет'ѣмь чеськ. ple'tme польск. plećmy. 2. плетьте старосл. плет'ѣте, чеськ. ple'te польск. plećcie.

По губних суголосках **и** ослаблене на **ь** відпадає безслідно: люб, любме, любте; óхаб, охábме, охábте. куп, кúпме, кúпте (від купити); — клец, клéпме, клéпте (від клéпсти після I. 3 або клепáти praes. клéплю після V, 2,) готóв, готóвме, готóвте. здорóв. здорóвме, здорóвте (поздорóвте). крив, кривме, кривте. роб, рóбме, рóбте. пазь, пáзьме, пазьте ВР. etc.

По шиплячих чути иноді в виговорі змягчене, котре однакж, здає ся, що раз більше уступає: лишь. лишьме, лишьте (частій-

ше: лиш, лішме, ліште). ляжь. ляжьме, ляжьте (ляж, ляжме, ляжте). вёржь, вёржьме. вёржьте (верж від „веречи“). перебáчь, перебáчьме, перебáчьте (перебáч etc.) скачь. перескóчь ВР. (= перескочи). — моўч, моўчме, моўчте. — меч, мэчме, мэчте, пиш, пішме, піште (чеськ. piš, pišme, pište. польск. pisz, piszmy, piszcie).

Змягчєня попереджаючої и суголоски в пньших случаях: меть, лъизь, пóнесь ВР. мель. хваль. помóль ся. гладь, ходь, берь, парь, ұпарь (= вiпари) etc.

Повельник до глагола зложеного пўйти, пóйти звучить: подь або пой, пóдьме, пóйме, пóдьте, пóйте. Форма „поиди“ старосл. пѣнди стягає ся в подь або пой порівнай: горнолужицке рѡј. — пой до цёрькви ВР. пóйте бáбо сюдá! ВР.

По при форми повельника з ослаблєним наростком и на ь уживають ся також і форми, в котрих и не ослабляє ся пр. набері, (plur. наберіте) поведі (поведіте) луді (лудіте) готові (готовіте) печі (печіте) мечі (мечіте) і пр., в многім числі однакож найчастійше є ослабляє ся на ь: ходьіть, лудьіть, несьіть або і ь відпадає: прийдыт Стр. говоріт Кв. кричіт Я. мечіт МЛ. (від метáти V, 2.). попоглядьіт Я.

У глаголів II кл., у котрих перед ну стоїть суголоска, нїколи не відкидує ся и пр. угні, горні, тягні. Повельник від кїнути (з кид-нути), стáнути звучить кынь. стань. (покынь, пристань). Від згáнути (зга(д)нути) однакож звучить повельник: згані, зганьіт Стр.

І декотрі иньші глаголи нпр. з кл. I, 5. не відкидують и нпр. імй (яти), уймй (угорєско-руск. уняти = виняти), жни, тни, за-пні, по-чні. I. 6. умрй, трй (терти) прострй, запрй. III, 2. дѡздрй. обѡздрй. — Форми повельника глагола спати утворюють ся після III, 2. спи, спийме, спіт. IV. ирєті МЛ. (= хрєсті). V, 3. заждй, пѡждй. рві. Взагалі и не ослабляє ся, коли перед ним стоїть дві або більше суголосок, бо инакше виговор був би утруднений; часом також і де инде, як показує уживанє (пр. імй).

По голосівках наросток и переходить на й; ций (psl. пий), вмій (psl. оумѣй), дьілаі (psl. дѣлай), глядай, метай, зіставай*), бывай, спознавай**); радуй (psl. радуй), ку-

*) Фраірочко мѡя, зіставай здорѡва Лв.

**) Уйду на мостѡчьок, свісну у листѡчьок.

Спознавай милєнька, чий то голосочѡк? Лв.

пуй, віруй etc. в багатьох числ. пійме, пійте psl. пиамъ, пиате. čech. píme, píte. вмійме, вмійте psl. оум'кй.мъ. оум'кйте. čech. umíme, umíte. дьілаійме, дьілаійте psl. д'клій.мъ. д'клійте. čech. dělejme, dělejte. глядаіме, глядайте; метайме, мейте; зіставайме, зіставайте; бывайме, бывайте; спознавайме, спознавайте; купуйме, купуйте psl. копуой.мъ. копуойте čech. kupujme, kupujte. радуйме, радуйте; віруйме, віруйте.

В глаголах IV кл. як: двойіти, тройіти, здойіти и задержується і паде на него наголос пр. подвойі (подвой), потройі (потрой), здойі (здой; місцево здуй, здой). пр. здой корову.

клепай, клепайме, клепайте (від клепати після V, 1.)

Третє лице єд. ч. повельника уживає ся як в Галичині, так і на Русі угорській дуже рідко пр. говорі вон своє! = найговорить своє. — Одначе находимо 3. лице повельника, окрім в декотрих приговорках і пословицях, також в заіменниках неопределених: будь-котрйй, будь-якйй, будь-чий, будь-тко, будь-што, хоть-котрйй, хоть-якйй, хоть-чий, хоть-тко, хоть-што; в присловниках будь-де, будь-куды, будь-як; хоть, хоть-де, хоть-куды, хоть-як.

Один-однійський раз стрів я форму повельника при першій лиці заіменника в єдиничнім числі, і то в співанці. Ся „куртєнка“, однакож для граматики інтересна „пісничка“ звучить:

Я не пей! ты не пей! та тко буде пїти?

Та тко буде на жидівськы дїточкы робїти? 3.

3 частиць на! (= da hast du!) і цыть! (sei ruhig! beruhige dich!) утворює ся повельника 2 лице в багатьох числї: нате! да habt ihr! нате Дмитре! Я. — цытьте Льв. seid ruhig! —

Неопределеник (Infinitivus). Неопределеник в піснях часто закінчує ся на ц: спознац, змалювац, плакац, пїсац, пережїц. носец, банувац, бантувац, свїциц. Се форми взятї з словацкоґо.

Причасники (Participia). Дїєприложники теперішнього і дїєпр. I. минувшого часу стану дїйного лучають ся дуже рідко: ростучоє д'єрево ВР. wachsender Baum. — стоячоє д'єрево Стр. wörtl. stehender Baum. — кыпляча вода НД. siedendes Wasser. — свїтячий бомбачьок. свїтяча мушка Leuchtkäfer, Leuchtworm. — свїтячоє скло glitzerndes Glas. — воняча (м. воняюча) рїба stinkender Fisch. — іж колячий є Г. wörtlich: der Igel ist stehend (d. h. stachelig). — —

прячуть помёршого Стр. *man beerdigt den Todten (den Verstorbenen)*.

Частійше уживають ся дієприсловники теперішнього часу стану дійного: і дучі не говоріў нич Лв. свиня хвощик закурячила ірюнчачі Вл. баран, як увідыў воўка, міркучи так далёко стаў Вл. — добрі тобі, добрі у світлиці сидячі Ир. обь худоба і дучі у царвну не годна зайті Вл. — дуже ся зажуриў у тим гадучи ВШ. іді путьом говорячі Лв. — рідше дієприсловники I. минувшого часу: попойівши треба напіти ся. люг спати не йівши. — вбйвши. взйвши. подумавши etc.

Причасники II. минувшого часу ст. дійного часто мають значіне приложників: гнилий *faul*, кыслый, скыслый *sauer*, дбйшлий *reif*, рбслый *gross, grossgewachsen*, недорбслый *schwächlich, verkümmert, nicht völlig ausgewachsen*, умерлый *totd* etc. (Про причасники II. м. ч. ст. д. в формах описаних гл. низше).

Причасники теперішнього часу стану страдного (*genus passivum*) в звичайній бесіді дуже рідкі і мають значіне приложників: любимый *lieb*, вйдимый *sichtbar*, невйдимый *unsichtbar*.

Причасники минувшого часу стану страдного на -нъ и -тъ уживають ся часто: метёный, забодёный, рблёный, білёный, божёный, заручёный, кўплёный, плачёный, писаный, читаный, купованый, іскошёный, ізнесёный, вінчаний, запрошёный, урожёный etc. — бітый, ізольлятый (ізолята вода ВР.) нальлятый, за́гнатый (за́гната корова ВР.), за́батый (за́брата вшытка тентеріця ВР.).

Випадає замітити причасники мин. ч. ст. страд. на -нъ запрёвый (= гал. запертый), прич. від неперехідних глаголів: пыщкваный (пышковати *Blutfedern bekommen*), збішленый Г. (м. збішений від „збісіти ся“ *wüthend werden, die Wuthkrankheit bekommen*).

Сліди аориста стрічаєм лише в означеню условника (*Conditionalis*) в формі бых (*psl. бьхъ*) пр. просійў бых, просійў бысь, просійў бы (просійў бых) мн. ч. просіли бых (бы), просіли бьсьте, просіли бы. Замітно що в 1. лиці многого числа також уживає ся бых (в старосл. *бьхомъ*); часом також і в 3. лиці єдничного числа пр. Мăriш терён прополбла, бых ся в нбжкы не вколбла Лв.

Також бачимо сціпенілу форму аориста і в сполучниках (*Conjunctionen*): бы, абы, обь, кёбы, кббы, кедьбы, обжьбы, якбы, штббы.

а бѣх возміў Лв. — йґла бѣх Лв. — штѣбѣх просіў Стр.
кѣбѣх ми дәли Стр. — тѣбѣх не мәли Стр. ѓжобѣх я йому
неправду уповіў І. — я бѣх пріяў ВР. — кедьбым тя іміў в рѹкы,
тоѣм тя уѣў З. — Кедьбысь не пиў, мене не быў, я бым тебе
все любіла, Я бым твой кѹчерикы все д горі носіла Ир. (спі-
ванка). а бѣх йогѣ іс катѹн чекала Лв. як собаку-ѣ вбіли НД.
а ченьбѣх я гѣден за тебе забѣти Лв. бѣх ся не впаліла Лв.
з арвав бысь ся (кѣню) цѣдо мною Лв. бѣх ся в нѣжкы не
вколѣла Лв.

Дуже рідка і зовсім місцева форма аориста єсть повѣх
(повѣх від повѣсти в старосл. повѣсти, dicere, аор. злож. І. по-
вѣкъ і повѣхъ dixi — знамя часове (Tempuscharacter) є замінене
на х. Ся форма уживана також в 2. і 3. л. єд. чис. мужеского
рода місто минувшика (Praeteritum я повіў = повѣлъ єсмь); я, ты,
вѣн повѣх місто я, ты, вѣн повіў (повіў). Може бути, що тут давна
форма аориста вплинула лише на заміну звука ѹ (= лѣ) на х; — для
женьского і середного рода звичайні форми в уживаню: я, ты,
она повелѣ, я, ты, оно повелѣ, тож і в мн. ч. мы, вы, оні повелі.

(а потѣм повѣх го ід капѹсты І. — потѣм повѣх го ід
дѣни І.).

Що до условника, то в угорско-рускім, так як і в гал. може
класти ся бѣ межѣ заіменник і причасник мин. часу: я бѣ пѣшѣў,
ты бѣ пѣшѣў, овѣн бѣ пѣшѣў, мы бѣ пѣшли, вы бѣ
пѣшли, уні бѣ пѣшли — або до бѣ яко незмінної частиці
почіпляє ся помічний глагол ем (= старосл. єсмь) пр. я бым
пѣшѣў (пушѣў), ты бысь пѣшѣў, овѣн бѣ пѣшѣў, мы
бысьме пѣшли, вы бѣсьте пѣшли, уні (они) бѣ пѣшли.

Условник давноминувшика (Plusquamperfectum) уживає
ся, як в Галичині і також подібно як условник звичайного минув-
шика: я бѣ быў вѣдѣў, ты бѣ быў вѣдѣў, овѣн бѣ быў
вѣдѣў, мы бѣ были вѣдѣли, вы бѣ были вѣдѣли, оні
бѣ были вѣдѣли або я бым быў вѣдѣў, ты бысь быў
вѣдѣў, овѣн бѣ быў вѣдѣў, мы бѣсьме были вѣдѣли,
вы бѣсьте были вѣдѣли, оні бѣ были вѣдѣли; часом
також: быў бым вѣдѣў, быў бысь вѣдѣў, быў бѣ вѣдѣў
або вѣдѣў бым быў, вѣдѣў бысь быў, вѣдѣў бѣ быў etc.

(коб былисьте пришли, тоб былисьте утрѣтили Лв. кедь бѣ мы
были не ішли сюдѣ, то бѣ были не пришли за молоком ід левіци
ВШ. бо мы кедь бѣ были не доіли, молока не было бѣ было
ВШ. кедь бѣ были мы не вѣдѣли, молока не было бѣ было ВШ.
кобѣ были ня не біли ВШ. мамка іли бѣ были паленѣт І. Я бѣ

была своєю долею с царьом не миняла Ду. кедь бы были ймили, як собаку-б вбили НД.).

Для вираженя імовірного припуску події уживає ся минушик від мати (мов би спомічник) з неопреділенником одвітного глагола пр. маў пуйтї (пійти) — wahrscheinlich ist er gegangen. нянью мали вже продати волю wahrscheinlich hat der Vater die Ochsen schon verkauft.

Спряжене без наростка теперішникового.

(Conjugation ohne das Praesenssuffix).

(вѣд) До того пня належні форми: не вим (тепер уживає ся дуже рідко і випирає ся що раз більше вираженем: не знаю) ich weiss nicht. — Буг (Бөг, Bir) вість Gott weiss es.

Причасник теперішниковий стану страдного: відомий, відома, відомое.

(відомо нам I. es ist uns bekannt. — відомое дило eine bekannte Thatsache).

Причасник теперішного часу стану дійного несклонний (дієприслівник) дуже рідкий: відучі і звичайно заступає ся формами „відучи“ (від відати V, 1.) або „знаучи“. Дієприложник тогож часу і стану уживає ся в вираженю: відучий чоловік = знаючий чоловік, ein bewährter Mann, Sachkenner. — відучий = старосл. вѣдѣи.

В вираженях відучі і не відучі гріхы має той причасник значене страдне = знані і незнані гріхи, звісні і незвісні гріхи, подібно як причасник йідучий (гл. дальше). — Досить часто уживають ся форми зложених глаголів: повісти (= psl. повѣдѣти αναγγελλειν, nunciare; εἰσεγγεῖσθαι, narrare praes. повѣмъ, повѣси, повѣсть; повѣмъ, повѣсте, повѣдять). теп. ед. ч. 1. повім. 2. повіш. 3. повість мн. ч. 1. повіме. 2. повісте. 3. повідять; тож сповісти. ісповісти. уповісти. приповісти. наповісти.

Повельник: повіж (повіч psl. повѣждь) повіжме, повіжете (psl. повѣдимъ, повѣдите).

(Минушик: повіў, повіла, повіло. — не повіў нич er hat nichts gesagt. — обжобых я йому неправду уповіў I.).

(дад). теп. ч. ед. 1. дам. 2. даш. 3. дасть ч. м. 1. даме. 2. дасте. 3. дадуть.

Повельник старосл. даждь звучить як загалом в українсько-руск. дай а утворює ся від пня да (дати = дати V, 4.) дайме, дайте, тож причасник тепер. часу склонний даучий, несклонний даучі.

[неопреділений: дати; прич. теп. ч. I. ст. дійного склонний (діеприложник) да́вший (майже неуживаний), тогож часу і стану діеприсловник да́вши; — прич. т. ч. II. ст. д. да́ў, да́ла, да́ло (уж. в часах описаних і в зложенях: вда́лый, уда́лый, зда́лый, незда́лый, прида́лый з знач. приложника). — причасник минувш. часу ст. страдного: дан, дана, дано звичайно да́ны й, да́на (да́ная), да́нов і дат, дата, дато].

(пад) йім, йіш, йість, йіме, йісте, йідять (psl. *іамь, іаси, іасть; іамь, іасте, іадать*).

Повельник: йіж. йіжме. йіжте = psl. *іажь, іадимь, іадите*.

Причасник теп. ч.: стану дійного: йідучий Я. = старосл. *іадъи*) має подекуди тепер значење страдне так як загально-руск. „їдомий“ (= старосл. *іадоми*). йідучі гриби = *essbare Schwämme*. їдомі гриби, в гуцульск. *йіжні грибі*.

Неопреділений: йісти (psl. *іасти*). Причасник минувшого часу ст. дійного I. нескл. йівши (пр. не йівши. не півши голбден люг спати; попойівши. найівши ся. не дойівши. зйівши. вййівши. уййівши. зайівши). Прич. мнв. часу ст. дій. II. йіў, йіла, йіло (psl. *іалъ*) в часах описаних — а також в зложенях приймаючи зовсім вже значење приложника: за йілый *grimmig*, лютий. — розйілый *bissig, jähzornig*. — причасник минув. ч. ст. страдного йіден (= psl. *іадѣнъ*) рідше уживає ся. (вшїтка пшенїця зйідена; від йіден утворений суцник глагольний йідѣнїя = psl. *іадѣнїє* гал. *їдїне, їда Essen, Kost*).

(ієс). Теперішник єд. ч. 1. єм 2. єсь 3. є (єсть) мн. ч. 1. єсьме 2. єсьте 3. суть = psl. *ієсмь, ієси, ієсть plur. ієсмь, ієсте, сжть*. (я бо не єм дома Стр. не єсь в хїжи Стр. я єм туйкы ВР. ты єсь іазда́ ВР. докы ты єсь у мамочкы Лв. якый єсь ледащо Гр. овон є в церькви ВР. кажеме: кедь є в тя вадь кедь маеш ВР. єсьме туй вшїткы ВР. вы єсьте гнѣвнї ВР. онї суть в хїжи ВР. суть ВС. Лв. НД. ВР. Гр. суть у вас во́лы НД. = *habt ihr Ochsen?* — коза́кы отде! суть напереды́, ісперѣд нас ВШ. де отї суть го́лубцы́ I.

Місто суть, котра форма на Русї угорекїй уживає ся частїйше, кажуть також є пр. ож є мно́го ластувкї МЛ. *wenn es viele Schwalben giebt*. не є окуля́рі ВШ. —

Рідко стрїчає ся також форма єсть пр. ко́лі вон єсть хлѣпець Шу. — в піснї: „Єсть там мно́го дорожѣнькы, заступають ворожѣнькы, Ож бы з нею не бывати, ож бы ей не ко-

хати“*) Лв. [„Суть“ уживає ся в Гал. в Перемисчині, у Бойків і у Лемків (де говорять: „сут“) досить часто].

Описані форми глагольні (Umschriebene Verbalformen).

Минувшик стану дійного (Perfectum g. act.) складає ся з причасника минушого часу ст. дійного II. і з теперішника глагола-спомічника (Hülfsverbum) *юсмы*. В першій лиці мужеского рода єд. ч. звучить спомічник *ем*, для женського і середного рода стягає ся — *а-ем*, — *о-ем* на *а-м*, *о-м* пр. *быў-ем*, *была-м*, *было-м*, подібно в 2. лиці: *быў-есь*, *была-сь*, *было-сь* в 3. л. спомічник відпадає *быў*, *была*, *было* мног. числ. 1. *были-сьме* 2. *были-сьте* 3. *были* (і тут спомічник відпадає). старосл. *бывль юсмы*, *кывль юси* etc. — (*былисьме* = *были єсьме*; *былисьте* = *были єсьте*).

(*быў-ем*, *почорныйў ем*, *ходійў ем* 3. *уклаў ем* ВШ. *взяў ем* Г. *не хотыў єсь ся* раз ісхылити Лв. *куды-м* давно хобжувала 3. *по горі-м* ходила Лв. *тебє-м* май любила Лв. — *на тебє-м* позирала ся Лв. *звелась* хлопа молодого Лв. *щось ся* пожурила Лв. *менєсь* згодувала Лв. *любила-м* Гр. *вольила-сь* ня мати в купели зальяти НД. *жито-сь* ізжаў I. *співаў-ем*, *співаў-есь*, *співаў*. *співалисьме*, *співалисьте*, *співали* ВР. *когосьте* любили Гр. *фрайрка-сь* ми была Ир. *теперь ем* пояла в селі май krásного Пу. *піла-м*, *напіла-м* ся, *впалам* з грунку, *не вбіла* м ся Ир. *казав-єсь* ми I. *журила-м* ся Лв. *пшли* косарі Лв. *летило* потя I. *щось* ми *наробила* ВШ.).

*) На Україні форма єсть також иноді лучає ся місто частійше уживаного є пр. у Шевченка:

Єсть на світі дóля,
А хто її знáє?
Єсть на світі воля,
А хто її мáє?
Єсть лю́де на світі —
Сріблóm — злóтом сáють,
Здаєть ся пану́ють,
А дóлі не знáють.

Форми суть писателі українські тепер не уживають. У Осповияненка находить ся раз тота форма в повісті: „Добре роби, добре й буде“ в незвичайній сподуці яко pluralis reverentiae в устах мужика Тихона Бруса розмовляючого з комисарем. (Повісті Григорія Квітки. Вид. Куліша р. 1858 в Петербурзі. Том II. стор. 41. стр. 6. з дол.): „Ви як торгуетесь, то мов прикажете, щоб усі знали, що ви суть пан“ (отож „суть“ при другім лиці; подібно владе ся теперь „є“ при 3 лиці многого числа, а навіть в Галичині часто і при всіх лицах обоіх чисел; порівнай також польск. діалектол.: *my są* = *wir sind*). Також яко plur. rev. у тогож писателя Т. I. стор. 256. стр. 13. з дол. „він уже нам не суть началник“. — Т. II. стор. 60. стр. 11. з дол. „Пан Пістряк суть писарь“.

Иноді почіпляє ся спомічник в скороченій формі до заіменника личного в 1. і 2. лиці: 1. я-м ході́ў (ході́ла, ході́ло). 2. тысь ході́ў (ході́ла, ході́ло). мѣ́-сьме ході́ли. 2. вы́-сьте ході́ли.

Часто для вираженя минувшка перед причасником минув. ч. ст. д. II кладуть лише заіменник личный (а в третім лиці вказуючий вѣн, они): 1. я купова́ў (купова́ла, куповало). 2. ты купова́ў (купова́ла, куповало). 3. овѣн (вун, вѣн, він) купова́ў. 1. мы купова́ли. 2. вы купова́ли. 3. оні́ (уні́) купова́ли. 1. я вер (з: вергл, старосл. вѣргль ѳемь), вѣрла, вѣрло. 2. ты вер etc. 3. вѣн вер etc. 1. мы вѣрли. 2. вы вѣрли. 3. оні́ вѣрли. Від бѣсти (psl. бѣсти, ungere) минувшик: я бу́ў (бѣў, бѣў), бола́, болó (pol. bódl, bodła, bodło).

Декотрі глаголи II. кл. творять причасник минувшого часу д. ст. ві від коротшого пня пр. приці́пнути VIII. приці́п, приці́пла, приці́пло. — удомкнѣти I. aufmachen. удомок, удомкла́, удомкло́. ўмкнѣти ся HD. Пу. entschlűpfen, sich entwinden гал. вимкнѣти ся ўмок ся, ўмкла ся, ўмкло ся. — ізмокнѣти. ізму́к (ізмѣк, ізмѣк) ізмѣкла, ізмѣкло. — ухопнѣти. ўхоп, ўхопла, ўхопло Пу.

Декотрі глаголи тоїже кляси можуть мати причасники м. ч. II. ст. д. двоякі, утворені від повного пня і від коротшого пр. скыснѣти, скы́снѣў, скыснѣ́ла, скыснѣ́ло і скыс, скы́сла, скы́сло; пѣсхнѣти, пѣсхнѣ́ў, пѣсхнѣ́ла, пѣсхнѣ́ло і пѣсѣх, пѣсхл́а, пѣсхл́о.

Декотрі знов творять сей причасник лише від повного пня: дѣркнѣти. дѣркнѣ́ў, дѣркнѣ́ла, дѣркнѣ́ло. дѣбнѣти. дѣбнѣ́ў. дѣбнѣ́ла. дѣбнѣ́ло. гѣйкнѣти. гѣйкнѣ́ў, гѣйкнѣ́ла, гѣйкнѣ́ло. кѣнѣти. кѣ́нѣў, кѣ́нѣла, кѣ́нѣло.

Давноминувшик ст. дѣйного (Plusquamperfectum act.) творить ся з причасника мин. часу ст. дѣйн. II. відповідного глагола і з минувшика спомічника бѣти, пр. писа́ў ем бы́ў, 2. писа́ў есь бы́ў, 3. писа́ў бы́ў... для женьск. р. 1. писа́ла-м бѣ́ла, 2. писа́ла-сь бѣ́ла, 3. писа́ла бѣ́ла для сер. р. 1. писа́ло-м бѣ́ло, 2. писа́ло-сь бѣ́ло, 3. писа́ло бѣ́ло (що до на́голоу місцево також бы́ла, бы́ло), мног. ч. 1. писа́лисьме бѣ́ли, 2. писа́лисьте бѣ́ли, 3. писа́ли бѣ́ли (місцево на́гolos: бы́ли) або я бы́ў писа́ў, ты бы́ў писа́ў etc. і я писа́ў бы́ў etc.

(каза́ў бы́ў менѣ́ I. прийшо́ў бы́ў д мѣ́ннѣ́ Стр. убра́ў есь ся бы́ў у па́нськое пла́та VIII. Ой я бѣ́ла заробѣ́ла, Прийшли́ хлѣ́пцы: я пропі́ла I. (спѣванка).

Будущик дій. ст. (Futurum act.) виражає ся у глаголів довершених (verba perfectiva) теперішником: напи́шу, прине́су, докб́шу, прій́ду, повеселью́, пуй́ду (пй́ду, пй́ду), помб́гу, посьі́ку, запрóшу, б́ду.

Від глаголів недовершених (verba imperfectiva) творить ся будущик через сполуку неопреділеника з теперішником глагола б́ти (б́ду, буд́у) або (в місцевостях сумежних з Гуц́улами) глагола й́ти (й́му, му) ед. ч. 1. б́ду співа́ти. 2. б́деш співа́ти. 3. б́де співа́ти. мн. ч. 1. б́деме співа́ти. 2. б́дете співа́ти. 3. б́дуть співа́ти або ед. ч. 1. му співа́ти. 2. меш співа́ти. 3. ме співа́ти мн. ч. 1. мем співа́ти. 2. ме́те співати мут співати.

б́ду ора́ти Лв. б́ду мирі́ти Гр. б́деш робі́ти Стр. б́де тя б́ти Стр. б́деме посв́йковати І. б́дете зборув́ати ВС. буд́уть мет́ати Пу. — — му робі́ти Я. меш криче́ти Я. ме держе́ти Я. не ме й́сти Я. — не ме тьіка́ти Я. = er wird nicht fliehen. мем купова́ти. ме́те продава́ти. мут косі́ти.

Рідко складають для вираженя будущика неопреділеник з теперішником глаголів поч́ати або хоте́ти пр. дощ х́че і́ти МЛ. = es wird regnen, der Regen wird fallen. — — ж́ито (озі́мноє) у ярі́ почне́ на́ ново рості́ І. der Roggen wird im Frühling wiederum wachsen.

Стан страдний (Genus passivum). Стан страдний виражає ся: 1) сполукою форм ст. дійного з заіменником ся у всіх лицах единичного і многого числа пр. і́блесо пра́вить ся. новинкы́ уда́уть ся die Zeitung wird heraus gegeben. кынди́рця зб́ира́ть ся. у́пекло́ ся кісто́ (= тьісто́) гора́зд ВШ. 2) сполукою причасника минувшого часу ст. страдного з формами ем, б́ду, бы́ў, пр. Тра́виця зелена́ то-сь рано скоше́на, Велика́ неправдо́ то-сь на́ ня і́знесена́ Лв. — ем божéный або я-м божéный МЛ. ich bin beeidet. — буд́у божéный МЛ. ich werde beeidet werden. б́де б́тый І. er wird geschlagen werden. б́деш заплаче́ный Гр. du wirst hezahlt werden. бы́ў божéный МЛ. er wurde beeidet. — во́ловоє о́ко у́несено́ былó гопі́ орелом́ ВШ. = der Zaunschlüpfer wurde vom Adler hoch in die Lüfte getragen. — б́́ли-сь ме́ запроше́ні wir wurden eingeladen. Часто спомі́чник е́сть або бы́ў (б́́ла, б́́ло) опуска́є ся пр. лы́є у́же стя́тый. вшы́тко по́ле поора́но. — мно́го ка́мня вч́ора на́несено́. — черты́ж заче́рто О. Р.

4. До слововладу (Syntaxlehre).

Зв'язка (copula) ем, єсь... суть в угорсько-руських часто опускає ся, так як і в загально-руськ. пр. я в тому́ одвітлівий МЛ. = я ем (єсьм) в тому etc. ich bin dafür verantwortlich. — я не доўжен нич = я ем недоўжен нич ich habe keine Schulden, ich schulde nicht. — я с тобоў іті годна Коп. = я ем годна etc. ich bin würdig mit dir zu gehen (an deiner Seite zu stehen). — я небора́чыок го-то́вый воля́чок ich armer Schlucker bin gleich bereit Soldat zu werden. — ты недоб́рый = ты єсь etc. du bist nicht gut. — де вели́ка лóбость, там ся не побéрут Лв. = де вели́ка єсть etc. — Марамóрош доб́рый ва́рош, добре у ным жи́ти Р. Мараморош єсть добрый варош, добре єсть etc. — то не по́трібно Пу. = то не єсть потрібно. — тепéрь вели́ка радóсть канóвиком Пу. = теперь велика єсть etc. jetzt haben die Domherren grosse Freude. — цы ва́шое? Лв. = цы єсть ва́шое (дитя)? — якы́ мы богáті = якы мы єсьме богáті. — вы свадлі́ві = вы єсьте etc. ihr seid zänkisch. — вшы́тки люде весе-лэ́нькы = вшы́тки люде́ суть etc. alle Leute sind fröhlich, alle Leute empfinden Freude. —

В реченю условнім чи припустнім або желянім може иноді опустити ся минувшик від быти пр. кедь бы не робóта в по́лі, овóн бы дóраз прийшоў = коли бы не была etc. — обы́ не дождж, то мóжно коси́ти = обы́ не быў etc. — то́лько бы в вас волóв, як в городя́ны колóв = тилько би в вас було волів, як у плоті єсть колів. — кебы́ мо́я ма́мка здорова, бу́де в мене дру́га коро́ва = коби була моя мати здорова etc. —

Иноді опускає ся тепéришник від быти в значеню „єствувати, находити ся, лучати ся“ пр. дес у мене вуйко Лв. = десь єсть у мене etc. — у вас во́лы і коро́вы, а в мене лем кóзы. — в туй ха́щи гы́дóв мнóго = в туй хащи єсть etc. in diesem Walde giebt es viele Schlangen, in diesem Walde werden Schlangen häufig angetroffen. — на вы́соко́(й) полоня́ны вóвча́рикóв мнóго = на выс. полоняны єсть etc. auf der hoch gelegenen Alm hüten viele Hirtenknaben die Schafheerden.

Єсть (є) і суть не опускає ся, коли говорить ся з більшим притиском пр. кебы́ то б́ыла дывка, тогды́ бы я ні комендерова́ла, а так, коли вóн єсть хлóпиць, сын тво́й, ты єму́ розкажи́ Пу. — І напи́ше собі на ка́менн, што то є розбóйник Пу. — О вели́ка тут є сму́тость! Пу. — што у тебе є в утрóбі, то не бу́де на́ше Пу. — напиши мены́ ко́нтра́т, ож то вшы́тко мо́є є Пу. — Ко́му є вели́ка

ра́дость, як принцезны? Пу. — то є моя ра́дость Пу. — ай бо є у мене на пядь моту́зка І. — тут ще б́льше такі́х прона́сникѡв є Пу. — казала нам дзя́бка: не є па́ленки ця́тка, казала нам квѡчка, ож є па́ленки бѡчка Лв. — тут у мене суть сокачкы́ Лв. — не иды́ть у тот лыс, бо там суть прона́сники Пу.

Иноді для більшої зжатости в вираженю, понайбільше в піснях або приговорках, опускає ся також инший глагол-присудок, котрий дасть ся легко дорозуміти пр. із Бѡгом Ма́рько, із Бѡгом, із бѡжима я́гнелами, із дѡбрыма сусы́дами! (scilicet: пробувай або трывай). — поза то́ти сны́і го́ры мальѡвані б́чыкы (scil. красують ся або мож видѡти). — горі́ гай, долы́ гай, а на стрѡдку Дуна́й = горі́ росте гай, долы́ росте гай, а серединою пливе Дунай. — д́мать, што там чорты́-пропа́сники Пу. = што там б́ва́ють (т. є. мешкають) etc. — вшыткы лѡде ќпочкыма, лем я самотѡю — все́ люде живуть купочкыма, лише я живу в самоті. — до дѡму, до дѡму, кѡждый ід свойѡму = кождий іде́ до свого дому. — коли пѡчне́ лы́зти шарка́нь с то́го го́рода та д нѡму = коли пічне́ лы́зти смок з того города, та кинув ся до него. — де мѡлого вірні́ слова́ = де діля́ ся etc. — ты мены́ доганя́ти! = ти сьмієш мені́ доганяти, ти сьмієш мене́ попрікати, ти сьмієш мені́ докоряти! —

Суцник з придатком (Attribut) утвореним з того самого пня, виражає усилене, звеличене понятє пр. сѡла сѡлѡчна Бі. eine sehr grosse Kraft, eine sehr grosse Macht. — мра́ка мрачѡнна Я. ein sehr dichter Nebel. — тьма тьму́ща Бі. тьма тьме́нна Бі. in der Bedeutung: Unzahl, eigtl. sehr dunkle Finsterniss.

Коли до приложника, яко придатку, другий ще додає ся приложник з того самого пня утворений з накінчиком енний, то тим також понятє придатку степенує ся пр. ва́тра сѡлна-сѡле́нна Р. ein sehr grosses, sehr starkes Feuer. — горá висѡка-висѡчѡнна Я. ein sehr hoher Berg. — свѡт я́сный-ясе́нный І. ein sehr helles Licht. — лыс велі́кий-величѡнный О. ein sehr grosser Wald. —

Присудок-глагол иноді оказує той сам корінь, що підмет або предмет чи другі доповнення пр. свирі́ньѡк свєрені́ть Ду. die Grylle zirpt. — пищало́чка піска́ть die Hirtenflöte pfeift. запы́скай на пищальцы́ ВШ. pfeife auf der Hirtenflöte. — із ма́стью пома́стыти З. mit Schmalz bestreichen. — засилі́ за́силку у корбача́ Пу. ziehe fest die Schlinge bei der Peitsche, mache die Schlinge bei der Peitsche zurecht. — черты́ж за́черто О. Р. auf dem zum Waldausroden bestimmten Platz wurde die Rinde an den Bäumen abgeschält. — ночьюва́ў там е́дну́ нѡчку Лв. er übernachtete dort einmal. — гуду́ть гудакы́ Лв. die Musi-

kanten spielen. — за гудуть гудакь die Musikanten werden spielen (spielen vor). — дзвенять дзвінкь Ир. die Glocken klingeln.

Инколи в пісни творить собі просто народня фантазия здовільне слово з того самого коріня, що присудок пр. упало ябличько с того падамэнта, Вернй ся мій сину с того регімэнта.

Подібно як приложник в формі іменній, яко придаток, задержує иноді вид 1. пад. єдинич. числа в ускієних падежах єдинич. числа і в першій та в четвертій падежі многото числ. (пр. вóрон-коня́; ня вóрон-коня́; в зéлен лья́сьї, вóрон-кóньї; сів-ластóвля́та), так буває се часом і з сущником-придатком пр. нáймт Мй́тер убрав́ ся. — жид загóйкаў до нáймт-Мй́тра. — повість нáймт-Мй́трови. — покліче нáймт-Мй́тра. — з нáймт-Мй́тром або з нáймитом, з Мй́тром. — прн нáймт-Мй́трови.

Нераз привóдить ся в бесіди зависимій (ускієній oratio obliqua) слова висказу відповідної особи незмінєні, хоч кладе ся перед ними сполучник што або ож пр. кум казáў циганінови, што я знáу пчóлы в лья́сьї Стр. м. казав циганови кум, що знає пчóли в лїсі т. є. знає, де борть. — Кáроль повість старéнькому, што я думáу, ож тут тоті триє чорты́ бывáуть, што я днєська з них єдно́го забйў Пу. м. ..., що він дúмає, що тут мéшкає тих трох чортів, з котрих єдно́го він нй́ньї зáбив. — А дьідо йому́ так повйў, ож с́їне дам ти, кедь повйш ми неправду І. м.... повів, що дасть му, єсли він му скаже неправду. — І казáли Кáрольови, ож пой за нáми Пу. м. казали..., щоби ішóв за нй́ми.

Иноді уживає ся глагол ем (= старосл. ѳсмь) яко так зване слово притульне (εϋχρητική λέξις) пр. тобі-м вй́рний [повстало із: тобі ем (єсмь) вй́рний]; то-сь голесáрь (то єсь, то-єси); тó-сь ме щаслйві (то єсьме в старосл. ѳсмь); то-сьте чй́таві (то єсьте чит. в старосл. ѳсте) = seid ihr aber brav. — Спомічник ем в часах зложєних стягає ся і притулює то до particip. praet. II., то до заіменника або і до частиці пр. ўбраў ем (із: убравў єсьме); писáла-м (із: писала ем, писала єсьме); ходйў єсь (із: ходйў єси); співалась (із: співала єси); ігрáлисьме (із: ігрáли єсьме, ігрáли єсьте); любйлисьте (із: любйли єсьте, любйли єсте). — я-м іграў (я ем іграў, я єсьме іграў); ты-сь косйў (ты єсь, ты єсі косйў); мы-сьме заялй (мы єсьме заялй); вы-сьте нй́кали (вы єсьте, вы єсте). -- — ... тебé-м звй́даў (із: тебе ем, тебе єсьме звй́даў); когó-сьте любйли (кого єсьте, кого єсте любйли); мого-сь не вй́дыла; свогó-сьте не дали; йогó-сьме з'охáбили; обй́м войоваў (обй́-ем, обй́ єсьме войоваў); бй́-м ся не впалйла (бй́ ем

(есмь) ся не опаліла); бы-сьте ся не чүдовали (бы-есьте, бы-есте); — — де-м зрѣсла, там стѣю Лв. = де ем (есмь) зрѣсла там стѣю etc. —

Рідко дуже уживає ся ем енклітично при теперішнику иньшого глагола пр. удколї-м ся уженїѹ, усѣ живѹ, але-м бїдѹу Пу. *seither ich geheirathet, bin ich am Leben, doch elend ist meine Existenz.* (але-м повстало з: але ем, але есмь; не належить так ділити: а лем, що значило би: а лиш; те енклітичне ем тут рїзше увидатняє особу оповїдача).

Для бїльшої ваги повтарає ся той сам присудок (Praedicat) в реченях, котрі звичайно в письмі стягають ся: дасть Кáрольови єднѹ шкатулку масти і дасть емѹ єдєн прут мїдяній Пу. м. дав Кар. шкатулку масти і прут мїдяний. — ідє одїн день, ідє дрѹгїй день і ідє третїй день м. ідє одїн день, другий і третїй. — а тепєрь старїй дѹмать, дѹмать і пише Пу. = думає довго і пише. — Часом цїле речєнє в оповїданю повторяє ся, а лише дєкотрі присловниковї доповнєня бувають вїдмінні пр. узяѹ, намочїѹ тот кожѹх раз і стряс на зємлю; узяѹ, намочїѹ тот кожѹх дрѹгїй раз і стряс на зємлю; узяѹ намочїѹ тот кожѹх третїй раз і стряс на зємлю = намочив той кожух тричі (раз, другий і третїй) — причїм виражає ся також довше трїванє дїйства.

Для означєня неозначєного докладно пїдмету уживають часто глагола-присудка в 3. лицї єдиничного числа пр. начїнїть мáйоші кáшоѹ та мáло мнѣса поклáде Вл. *man stopft die Würste mit Heidegraupen und giebt ein wenig Fleisch dazu.* — óгарї (ýгарї) ўгнявит гет спуд кóжи Мар. *man drückt die unter der Haut des Rindes befindlichen Larven der Dasselbreme heraus.*

Число мнѣге для показаня чєсти (Pluralis reverentiae). ўдкы пришлі? *woher sind Sie gekommen?* — де бывáуть? *wo wohnen Sie?* — Зўткы (зўдкы) валўшны? *wo sind sie zugehörig (zuständig)?* — не є попѣнька дѣма: пѣшли до Ирлáвы клѹчїкы купѣвáти, цєрькѣвцю од(з)мыкáти Лв. — а што Вам няню є? Пу. *was fehlt Ihnen Vater?* (питає хорого вїтця). — царь прєсвїтлїй гадáуть, што онї с попѣм говоряť ВП. — най менї пан прєвєлѣбный да дѹть сьїм стѣв золотѣх ВП. — суть пан велїкомѣжный дѣма? НД. — ўкажу їм вшїткѣ ВП. *ich werde dem Herrn alles erzählen.*

Глагол (part. praet. act. II. в минувшику) яко присудок стоїть инѣдї в родї середнїм, хоч пїдмет иньшого рода пр. А цєрькѣвникови не обстáло ся, лишє лѣвєш ВП.

Для описаня звуків і явищ в природі або, коли підмет неопреділений, уживає ся присудок-глагол в минувшику середного рода пр. загреміло, дожджіло, позоріло ся, шумотіло в льєсі, бліснуло, бліскало, заваліло путь, запищало в хамнику, задубоніло на мості, яло в льєсі гбйкати — часом також і в иньших разях, іменно, коли подія стала ся мовби сама собою яко вплив доконечний обставин пр. тареликів не пбстало *3. die Zahl meiner Thaler reichte nicht aus.*

Теперішник повіствуючий (теп. оповістний, praesens historicum) дуже часто уживає ся в оповіданях угорско-руських, через що надзвичайно зискує живість представлення пр. вйме і подасть письмо. — тогдї поклїче гблосом іншаким на воли і каже. — то бзье Федор держано на батозы та ударить ся по кожухови. — жид почне гбйкати. — дуже жйда побє по голові. — воробок укаже: ат-сяк! забє голову пуд крило *ВШ.* — заже не йому письмо. — прйде до трахтыльни, звідать ся трахтыльника Пу. — напише Кароль карточку ид принцезны. — привізна позирать на облак і увидить Тису; тогдї скоренько прибїгне і поцьлює Тису. — дбраз тотό письмо с кошарика вбзьме і письмо прочитать. — заклїче кухаря, с кождойї стравы до бдного пугарчика набирать і до кошарика іскладе. — так она піше еднб письмо. — прйде там владыка божити йїх, а принцезна зохабить младбго і пбде ид Карольови, хбпить йогб і пбде ид владыцы. — Кароль вбзьме шкатулку, помастїть ей мастьоу і полбжить йї на столїць і дасть йїй кнїжку в рўкы. — Кароль вєрже еднў лбжечку псбви. — та тепєрь собї Кароль велїкого каменя полбжить на грбб пропасниково і там напише собї на каменї: што то є розббйник. — і с тым ся вбзьме і посадить вєрбу еднў на грббі свбго пса. — тепєрь гадає собї Кароль, набирать собї злата, стрїбра, позамыкать вшитко і печатку полбжить. — ай бо кбчїш ўйме пистблю та каже. — а царь обїцять дбчку дати за кбчїша Пу. — ухбпить йому письмо. — пообзирать на стїну Стр. — ўйдуть на бєрїг, пообзирать ся Христбс на Петрá Стр. etc.

Инодї в оповіданю побїч теперішника оповістного стоїть минувшик пр. лисїця скбчять тогдї та і мїла воробка тай із зїла *ВШ.* — тепєрь дасть кошарик Тїсьї і пустїла Тїсу вон. — трахтірош позирать і побїлїў. — тепєрь вбзьме собї с принцезны тоту масть і до шкатулки збєре і красно ю змыў і назад платычко на ню даў.

Повельник (imperativus) може служити для означеня условного або припустного дїйства. пóйте, не пóйте — я сам ўкажу вшы́тко möget ihr gehen, oder nicht, ich selbst werde alles aussagen. — купіт, не купіт, айбо клясти не слóбодно ihr möget dies kaufen oder nicht, aber ihr dürfet nicht schelten.

Перед повельником кладе ся в реченях условних, припустних або питальних противположних: хоть — хоть пр. Ой хоть гуді, хоть не гуді гóлубе неборе Д. ob du (traurig) girst, oder ob du nicht girst du arme Taube (— Schmerz empfindet meine Brust). В таких реченях може друге хоть також опустити ся: Хоть купу́й, не купу́й, куріти не б́уду, Я тебе дывко любіти не б́уду ВШ. Du magst Tabak kaufen, oder nicht — ich werde nicht gauchen, dich Mädchen werde ich nicht lieben. В подібних случаях, також коли глагол в способі вказнім (indicativus), може хоть тилько перший раз покласти ся: хоть покы́ню, не покы́ню ВШ. ob ich es unterlasse oder nicht; sei es, ich unterlasse dies oder nicht.

Повельник (imperativus) уживає ся иноді в оповіданю для означеня протепности, наглости або незвичайности дїйства (um das Ungestüme, das Plötzliche, das Ungewöhnliche der Handlung zu bezeichnen) пр. она́ пóшла та Петрá бий іс краю ВР. sie gieng und schlug Peter, der auf dem äusseren Betrande gelegen. — айбо Дуна́й, Дра́ва, Ті́са ўхопли собі по ё́дному за но́гы та бий вшы́ткых Пу. und (die Hunde) Donau, Drau, Theiss zerrten einzelne (Räuber) an den Füßen und schlugen alle nieder.

Иноді сполучником часовим (coniunctio temporalis), условним (с. conditionalis s. hypothetica) і допустним (с. concessiva) з неопреділенником (infinitivus) виражає ся дїйство взагалі без означеня певної особи дїяча нпр. кедь стати на ньóго (на кóлесо) і пові́сти Льв. wenn man auf das Rad tritt und spricht. — Часом кладе ся лишень сам неопреділенник в подібних разях нпр. покла́сти сідло на коня́, вы́жее од коня́ — покла́сти на зéмлю, н́ижее од свини́ Ир. wenn man den Sattel auf den Pferderücken legt, so liegt jener höher als das Pferd; wenn man den Sattel auf den Boden legt, so ist der Sattel niedriger, als das Schwein.

Неопреділенник з дайником означає доконечність дїйства або стану пр. де ся дывка згодувала, там йі не бывати wo das Mädchen erzogen wurde, dort wird sie nicht ihr Leben führen (da sie als Vermählte in ein anderes Haus geht). — йому́ злóу смéртьоу погы́нути Стр. er muss einen grässlichen Tod sterben.

[Далі буде].

Рік VIII.

Р. 1899 кн. III.

Т. XXIX.

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяці під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER SEWCENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEWŠKYJ

VIII Jahrgang.

1899, III B.

B. XXIX.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Неопреділений може иноді заступити ціле реченє пр. не мож ся там навертати, удкы раз ся зарікати I. (= не можу до того навернути ся, від кого я вже раз зарекла ся).

яти, іміти (імити ся) уживають ся з неопреділенийком для означеня розпочатого дійства: імії бїгнути, яї кричати; подїбно ладити з неопреділенийком для означеня знаміреного дійства пр. вóрон хваліти ся ладїї гóлосом ВШ. der Rabe wollte mit seiner Stimme prahlen (war im Begriffe seine Stimme hören zu lassen). — ще я лажу едну прїсловку казати Вл. ich beabsichtige (ich nehme mir vor) noch ein Sprichwort zu sagen.

Приложник яко придаток (а також приложниковий заїменник або числівник) може стояти сперед сущника, котрого ближе опредїляє (великій сад, высóкий дуб, подóбнá челядіна Лв. schöne Frau, высóка горá, жóутое піря, іншакый лист, дрúгоє дýло) або також і послї сущника пр. Сидїть гóлуб на конáри сївый і чубáтый Д. auf dem Ast sitzt eine graue und gehaubte Taube. — I тогды каже йому царь пресвітлый ВШ. Und dann sagt ihm der erlauchte König. — Бог мїлостивый посмотриї на мене Пу. der barmherzige Gott berücksichtigte mich (in meiner Noth). — Чоловїк скупїй дýже твóрдо избїрать, ай бо мáло хоснує ВШ. ein geiziger Mensch sammelt sehr eifrig, doch zieht er von dem Gesammelten wenig Nutzen. — лем едну нýту заспїваме пану великомóжному Стр. nur eine Weise (ein Liedchen) werden wir hochgebornem Herrn vorsingen. — чéрез пóле мадýрськовé ишло вóсько цýсарськовé Пу. Durch's Magyaren-Land zog das kaiserliche Heer. — коли на ся вóзьме кошулічьку бїлу Лв. wenn er sein weisses Hemd anzieht. — тогды покличе гóлосом іншакым ВШ. dann rief er mit geänderter Stimme. — кедь бы у тя і гóлос такїй краснїй ВШ. hättest du auch eine so schöne Stimme! — А едєн дýдо старїй наклáў огнї ай далéко уд нас I. Und ein alter Greis schürte Feuer aber weit von uns entfernt. — указáў пéршому цéрьков такú высóку, што на свїті такóїї не бýло I. er zeigte dem ersten eine so hohe Kirche, dass auf dem ganzen Erdenrund eine höhere nicht zu finden war. — заслужїли рыбу едну ВШ. sie verdienten einen Fisch.

Коли придатками бувають заїменник і приложник, то може заїменник покласти ся межи приложником і сущником пр. лóбый наш панє! Пу. unser lieber Herr! — або також може заїменник стояти перед приложником ставленим сперед або послї сущника пр. мóй лóбый тáтко і ма лóба мáтко! Пу. mein lieber Vater und meine liebe Mutter! — мáмка мóя старéнькая! Лв. meine alte

Mutter! (порівнай у Шевченка: Місяцю мій ясний! — Ой Дніпре мій, Дніпре широкий та дужий!) — або кладе ся заіменник, сущник, приложник пр. сокотіти бѣло свѣй вѣнок зелѣный. — такій хлѣпик лѣбый. — така дѣвка чѣтава. — якій сесѣ леѣнь красній! — якѣ на менѣ великое лѣстя ВШ.

Заіменник може класти ся яко придаток також і після сущника пр. а тут тѣрко наш лежѣтъ Пу. und hier liegt unser scheckige Hund begraben.

Заіменник вказний стоѣтъ перед привластним, яко придатки тому самому сущнику пр. што ты пошла пообзирѣти тѣго нашого загубѣтеля Д. dass du hingeflogen, um nachzusehen, ob dieser unsere Erzfeind (Vernichter) noch am Leben sei.

тѣрдый в значеню: високостепенний, hochgradig пр. тѣрда мѣлостъ Лв. innige Liebe.

тѣрдо в значеню „дуже“. пр. тѣрдо дѣбрый дождж sehr guter Regen; тѣрдо худѣбный чоловик sehr armer Mensch; тѣрдо лѣота дѣвѣрь sehr grimmige Raubthiere. — тѣрдо красній або тѣрдо фѣйный керт sehr schöner Garten. — Рѣвно і при глаголах: тѣрдо пѣти = дуже пити stark trinken; тѣрдо убѣти = дуже вибити stark schlagen, hart schlagen; падаѣ дожджъ тѣрдо I. der Regen fiel in starken Güssen herab. — Сам присловник тѣрдо може степенувати ся присловником дуже або горѣзд; пр. дѣуже тѣрдо sehr stark. избѣратъ дѣуже тѣрдо ВШ. er sammelt sehr eifrig. — горѣзд тѣрдо Гр sehr viel, sehr stark.

дуже кладе ся перед приложником чи присловником, котрого значене степенує, або після них пр. дуже весѣлый, дѣуже тяжко. — великій дѣуже лѣис ein sehr grosser Wald. — што пан превелѣбный такій смутній дѣуже? ВШ. warum ist der hochwürdige Herr so traurig? — далѣко дѣуже є тотѣ крайна Пу. sehr weit entfernt liegt dieses Land. — то чѣсні лѣуде дѣуже ВР. das sind sehr ehrliche Leute.

Межи дуже і приложник може також глагол класти ся пр. увѣдыѣ, што поп дѣуже є смутній ВШ.

Межи сущником і приложником кладеним сперед або після сущника можуть також иньші доповненя стояти пр. о, велика тут є смѣтость Пу. о, hier herrscht eine grosse Trauer! — вже сѣмнадцѣть рѣков, што вѣйна тут бѣла велика Пу. es sind schon siebzehn Jahre her, als hier ein grosser Krieg wüthete.

Коли приіменник стоѣтъ межи частицею май а приложником, тогдѣ степенує ся понятє приложника: май заступає тогдѣ присловник дуже пр. вѣрон ѣлѣтыѣ май на высѣкое дѣрево ВШ.

der Rabe flog einem sehr hohen Baume zu, wo er sich setzte. — лисіця увідыла, ож вóрон май на выськòе дéрево сьйў йісти ВІІІ. der Fuchs merkte, dass der Rabe sich auf einen sehr hohen Baum gesetzt hatte, um sein Mahl zu verzehren.

(май до твореня другого і третого степеня приложників і присловників гл. на стор. 56. 57.).

Сама частиця май при глаголі уживає ся для вираженя дйства в усиленім степені пр. Кòлько бýло хлòпцыв, тебе-м май любйла Лв. Wie viele Burschen auch waren, dir allein habe ich meine heisseste Liebe geopfert.

Присловник мáло в угорско-руск. в значеню галицкого „трòха“ „трòха“ „дрйòку“ (мйцево в Самбйрщинй) — і deminut. мáленькò = галицк. „трòшки“ „трòшка“ (у Гуцулйв: „трйшки“) „дрйòчку“ (мйцево в Самбйрщинй) може бути передставним (praepositiv) або послйставним (postpositiv) що до приложника або другого присловника, котрый близше означає пр. мáло сйвий etwas grau, graulich. — мáло колькáвий etwas stachelig. — мáло глухйй Пу. etwas taub. — мáло кваснйй etwas sauer, säuerlich. — густйй мáло etwas dick, dicklich (von Flüssigkeiten. — доўговйстый мáло etwas länglich. — мáло дòўже etwas länger. — шйре мáло etwas breiter. — мáленькò дáле etwas weiter. — мáленькò швйже etwas schneller. — дáле мáленькò etwas weiter. — боржй мáленькò etwas schneller.

мáло при глаголах пр. станьте мáло halten sie ein wenig auf. — чекáйте ня мáло warten sie ein wenig auf mich. — мáло погòстити (когòсь) Стр. ein wenig aufwarten, ein wenig bewirthen. — мáло перекувасныти Бч. МЛ. ein wenig sauer werden. — мáло похотыў Стр. er bekam ein wenig Lust. — ждаў мáло Бі. er wartete ein wenig.

genitivus partitivus (рйдник частний) при присловнику мáло пр. покладьйт до хлйба мáло мнйса geben Sie zum Brot ein wenig Fleisch hinzu. — дáйте мáло огнй розклáсти geben Sie einige Glóhkohlen zum Feuerschüren. — дай мотóзкы мáленькò gib ein Stückchen Strick her. — посйп мáленькò сòли streue ein wenig Salz. — мáло пáленкы ўинйў = трòхи горйвки випав er trank ein wenig Brantwein.

еднй — еднй = alii — alii пр. люде лйзуть рйглами (драбйнами): еднй горй, еднй долй die Leute steigen an Leitern: die einen hinauf, die anderen hinab.

дру́гый, дру́га, дру́гов або другйй, другá (я), дру́гòе = secundus (отже властиво nomen numerale ordinale) уживає

ся також в значеню заіменника неопреділеного (pronomen indefinitum) = alius, alia, aliud нпр. Мўшу іті іс сьбого краю, Іс сьбого краю у дрўгы край Лв. (піснь) ich muss aus diesem Lande gehen, aus diesem Lande in ein anderes Land. — Ой жаль мїны бўде, вўзьмуть дрўгы лўде, та мўя не бўде Лв. Betrűbt wird mein Herz sein, ein anderer (wўrtlich: andere Leute) wird sie in sein Haus fűhren, mein Eigen werde ich sie nicht nennen. — Кўбы мўя мўмка здорўва, бўде в мєне дрўга корўва ВШ. Mўge meine Mutter gesund leben! ich werde eine andere Kuh haben (d. h. die Mutter wird eine andere Kuh kaufen). — Єдєн Фєдўр ішўў із вўзом на дрўгоє сєлў ВШ. ein gewisser Theodor fuhr mit dem Wagen in ein anderes Dorf. — Я тя лїшу, дасть ти пан Бўг дрўгого Лв. ich werde von dir scheiden, Gott wird dir einen anderen (Freier) geben. — Дрўгы лўбїть, менє нє хцє, перєрвє сь мўє сєрцє ВШ. andere liebt er, mich mag er nicht, mein Herz bricht vor Leid. — А дрўгы шўтаны там пообставїли в гўроды і посьїдїли собї на столиць і там прилипли Пу. andere Teufel hingegen sind in der Burg zurűckgeblieben und nachdem sie sich auf ihre Sessel gesetzt hatten, blieben Sie an denselben haften. — бўў бўсь дрўгым пўгятўм за цїря ВШ. du wűrdest űber andere Vўgel herrschen (wўrtlich: anderen Vўgeln wűrdest du Kўnig sein). — два ўгликы грїни бўдуть а дрўгы і два грўши Д. zwei Kohlen sind zum Glűhen verwendbar, die zwei anderen werden Geld abgeben (Geld erzeugen).

Часом має дрўгы такє значєнє, як „прочий“ пр. а дрўгоє, бстанок, дьк собї взяў ВШ. = und das űbrige, den Rest nahm der Kirchensānger fűr sich.

Інколи може не лише числївник єдєн, дрўгы, але також третїй (в многїм числї) ужити ся яко заіменник неопредїлений пр. Єднї пїли, дрўгы грїли, третї дївкї обнимїли Ду. die einen (Burschen) ergўtzten sich beim Trunke, andere tanzten (грїти, ігрїти eigtl. spielen, hier tanzen), andere umarmten Mїdchen.

Ускїсний падеж від один при пїдметї один має значєнє: „другий“ пр. одїн до бдного говорїў О. = один до другого говорїў. — говорїт пустўє одїн з бдным Кв. = говорїть пустўє один з другим. — одїн бдному помогїє = один другому помогає. —

Єдєн уживає ся так, як родївник неопредїлений (unbestimmter Artikel) в язицї нїмецкїм. Примїта неславяньска, мабуть із нїмецкого взята пр. раз бїла єднї вдовиця Стр. абї гнїў вўвцьї за єднў гўру в єдєц крїсний сад Стр. тудї шлї єднї дївкї плїтя прїти Стр. дївкї посадили єднў грушку Лв. позїчнїў єднў жєльїзо, іс когрїм вўкы імїють Пу. er lieh ein Eisen, mit

welchem man Wölfe fängt. — подумаў собі, ож вѣзьме єдно дѣрево і урубать ги єдну пѣску Пу. — стаў пѣла цѣркви кѣло єдного богача Пу. er stellte sich neben der Kirche bei einem reichen Manne auf. — указаў царь єдну капусту I. der König zeigte einen Krautkopf. — Єдєн злѣдїй заломїў ся нѣчеў до єдної хѣжи Ду. ein Dieb brach bei Nacht in eine Hütte ein. — Пришоў воўк ід єдної воды... напѣў єдну свиню, що пуд бѣрегом рѣла Вл. ein Wolf kam zum Wasser gelaufen.. er überfiel ein Schwein, welches am Ufer die Erde aufwühlte. — Послѣ єднѣ дѣня горѣ дѣбом ВШ. es wuchs ein Kürbis auf einer Eiche klimmend in die Höhe.

Коли до суцника доданий приложник яко придаток, то числівник єден зовсїм свободноставний себ то може стояти 1) перед приложником положеним сперед суцника або 2) перед приложником положеним пїсля суцника або 3) сперед суцника з приложником поставленим пїсля суцника пр. 1) єдєн краснїй сад Стр. ein schöner Obstgarten. — — 2) мѣш пса єдного тарканїстого Пу. da hast du einen scheckigen Hund. — — 3) прїйде у єдєн лѣс велїкїй і наїде собі єдно сєлѣ Пу. er kam in einen grossen Wald, wo er eine Ansiedelung fand. — гѣздѣ ўкопѣ у сїньох за сїнними двѣрѣями єдну яму глѣбоку Пу. der Wirth grub in dem Vorhause hinter den Thüren eine tiefe Höhle. — надѣшли на єдєн лѣс велїкїй Лв. sie kamen zu einem grossen Walde.

Число многе від єден (єден) положене перед пнїшними числівниками головними прїнимає значене заїменника неопредїленого виражаючи число приближно пр. ішлисмо ўже за єднї чѣтыры чѣсы = гал. ішлисьмо вже якї чѣтыри години, ішлисьмо вже з чѣтыри години wir giengen schon etwa vier Stunden lang.

Мїсто тѣлько нарѣду кажуть часто тѣлїкїй нарѣд пр. як увїдїў тѣлїкїй нарѣд als er das Volk in so grosser Menge versammelt sah; подѣбно: ішоў тѣлїкїй свїт er gieng einen so weiten Weg, er gieng so weit. (cf. psl. толикѣ тособѣс, tantus).

Форма повельникова будѣ кладе ся завсїгди сперед заїменника або присловника пр. будѣ котрїй, будѣ якїй, будѣ чїй, будѣ тко, будѣ што; будѣ де, будѣ кудѣ, будѣ чѣм, будѣ як.

Замїтний також присловник бѣ-як Лв. = аби як, хоть як; якнѣбудѣ.

В значеню „немѣ“ уживає ся в угорско-рускїм не є або нїт пр. не є попѣнка дѣма Лв. = нема etc. = der Geistliche ist nicht zu Hause. — не є тобї пѣры в свїткѣ ВШ. du hast keine Lebensgefährtin in dieser Welt. — не є с чѣго жїтї Лв. = нема з чѣго

жити. — вітру не ё Ир. = нема вітру. — не ё того, що я го любила Гр. = нема того etc. — черцїв ужé-к не ё Пу. = черцїв вже нема. — не ё курáтора дóма Лв. = нема старости церковного дома. — —

нѣт у нас великоїи рѣбы bei uns giebt es keine grossen Fische. — теперѣ ўзьме ся і идé лысáми сам, пса нѣт — лем еднá душá Пу. nun fieng er an seine Reise durch (grosse) Wälder fortzusetzen; den Hund hatte er nicht mehr bei sich — er gieng mutter-seelenallein. — ще тѣже любѣти, на кóго дѣкы нѣт Лв. noch schwerer fällt es den zu lieben, dem das Herz nicht zugewandt ist.

Присловник теперѣ для означеня проминушого часу все послѣставний (postpositiv) пр. рóк теперѣ vor einem Jahre (ein Jahr ist bereits verstrichen). — гуд теперѣ item. — два гóды теперѣ vor zwei Jahren. — сóрок рокóв теперѣ ВР. vor vierzig Jahren (vierzig Jahre sind vorüber). — трѣдцять годóв (гóдув) теперѣ vor dreissig Jahren (рóк, гуд.. суть то nominativi — рѣчнѣю сѣю випадáе уважати яко виметню (Ellipse): рóк (минае) теперѣ зр. гал. тому рóк (scilicet: буде, минае).

Раз уживае ся яко сполучник звязковий (coniunctio copulativa), а то щоби виразити нагле дѣйство. пр. А вóн почáў рубáти срібóрнов дéрево; раз отворили ся желѣзнѣ ворóта на тѣм гóродѣ: колѣ пóчнé лѣзти шаркáнь с того гóрода та д нóму! Стр. er machte sich daran den Silberbaum niederzuhauen; da (auf einmal) öffnete sich das eiserne Thor der Festung und ein Drache entstieg der Burg und richtete sich gegen ihn auf. — раз отворѣли пѣч ВР. da öffneten sie den Ofen. — раз когýт ізлоцóче крѣлами і закукурѣкать ВР. da schlug der Hahn mit den Flügeln und krähte.

Присловник теперѣ, теперѣка може внодѣ служѣти яко частиця сполучна і відповѣдае тогдѣ майже галицко-рускому: відтáк або вѣмецкому: nun; sodann пр. Теперѣ онѣ там посѣдáли і сидѣли і потóму онѣ зáчали казáти: кóббысь нам даў дáшто йѣсти. І теперѣ вун зáчáў казáти йѣм, што мáу я колáч сырянѣй на тамтýй стáйї, на комáрнику (што лáдят на сóхах так як пуд) — я пýйду etc. Мар. — Теперѣ вун живé одén гуд, живé дрýгый гуд, живé трéтый гуд і так жиў до ста гóдув і теперѣ Пан Буг присылáе до нéго смирть Мар. — Теперѣ прѣйде домóв. Царѣ звѣдуе: тко ты ментувáў дóню? Она кáже: лем кóчѣш. А царѣ обѣцáть дочкý дáти за кóчѣша. Та теперѣка зáмкла ся до своѣйї хѣжѣи etc. Пу. Nun kam sie nach Hause. Der König fragte: wer hat dich befreit, mein Kind? Sie gab zur Antwort: der Kutscher allein. Und der König versprach seine Tochter dem Kutscher zur Frau zu

geben. Sodann schloss sie sich in ihre Gemächer ein etc. — Теперь ідуть лысом опят; прійде до тойі хыжки. Теперь каже: тут ем вочюваў і тут ня благословіў старинець божим словом Пу. Nun giengen sie wiederum durch den Wald; er kam zu jener kleinen Hütte. Nun sagte er: hier habe ich übernachtet und hier hat mich der Alte nach frommer Art gesegnet. —

Займенники (*Pronomina*).

1. Пень а. — Для вираженя потакуваня або прихвální (Bejahung, affirmatio) уживають частиці: айно І. Лв. або айло Лв. ja wohl, allerdings також а-як О. — — анде Лв. dort; анде — анде hier — dort. — — а яко частиця сполучна (або: та) пр. а были в сады три дэрева. — як рубаў дэрево та ўйшла шаркань с того гóрода, та хóтыла йго́ изы́сти а ма́ла шість голóв Стр. — бы́ли в мене ще два брáтя, е́ден бы́ Васи́ль, а дрúгый Ива́н, а я бы́ Миха́льо. — Части́ша в угорско-руски́м в подóбных разах частиця ай і айбо. пр. айбо забáгла ейі печенíна а из голóубцѣв. — айбо чюу, аж у дѣлú суть голóубцы, айбо такы печенí, што лем й́сти. — айбо пхáу рúку у ту спарú у дэрево, де отí суть голóубцы, айбо рукá не стае; пхáу голóву не стае; пхáу нóгу не стае; айбо имй́ я та зальз изóвсы́м І. — бы́ де, не бы́ воўк, айбо дúже изголодны́ Вл. На высóкóй полонíны вóвчáрикóв мнóго, Итí-б мены́ повíкати, цы не е там мóго? Ай пíшла я повíкати: сидítь мóй милéнькый, Сидítь, сидítь, посвíскуе в листóк зелéнькый І.

а, ай, айбо можуть мати також противставне значене пр. Не зáто, не зáто, лы́пша честь, як зláто, Бо зláтом златíти, а с чéстью́ ходíти Лв. — Ты гадалá бídú мины́, а ты найшлá самá собí Лв. — дау́ть грóши, ай не хóче брати Д. — ба́ба рáды не давáла, ай ид хлóпцѣм íсправля́ла І. — чьоловíк скупы́й дúже избíрать, айбо ма́ло хоснúе ВШ.

а в сполуці з частицею же (жь, ж) має значене сполучника часового або условного. аж повечерѣе sobald es dämmert. — аж е мнóго ластувкы wenn viele Schwalben sind; — або включного (con. disiunctiva): голóубкы аж бíли, аж сíви, аж жоўти columbae vel albae sunt, vel griseae vel flavae.

2. Пень е. З придиховим г служить е яко частиця порівнательна: ге, ги, гей пр. ци трéба бíлшу кару, ги мóй? Пу. — такы пóтята ге пóдпóрткы Лв. — у раканы́ гей кáша Г. — ўдумай такú кáру, ге-м ти казáла Пу. = вдумай таку кару, як ем ти

казала. Рідко коли єсть ги сполучником часовим (coniunctio temporalis) пр. ай бо вон не туды гадая, ги тому потакуваы ВШ.

е яко частиця прихвальна переміняє ся в о і прибирає придинове й: йо Я. = ја.

Здвоєне е з втрученим для усуненя роззіву г служить яко частиця прихвальна: егé! ВШ. ја! richtig! so ist es!

(Приставне о в овон уважає О. Огоновский яко дейктичне е перед вон поставлене в виді о).

е в зложеню з нъ принимає значенє вказне пр. гень-де Бі. dort. — ге-ген-де Пу. dort in der Ferne.

3. Пень ть. В угорско-руским рідко уживає ся заіменник вказний той, та (тая), то або тоє (тъ, та, то; ть+и, та+и, то+ю); понайбільше в 1. 4. і 5. пад. ед. і многого числа уживають форм здвоєних тот, тотá, тотó (psl. ть, та, то; ть + ть = тот) асс. sing. gen. fem. тоту, voc. о тот! о тотá! о тотó! plur. тоты. —

3 пня ть творять ся отсі присловники: дотоль, дотля; потоль; затоль, затля; водтоль, водти, вудти, звудта; тáды Пу.; тóды; тогды; тóвды Лв. Стр. ВШ.

Спійний сполучник (coniunctio copulativa) та, тай кладе ся иноді мов переплітка перед присудком або підметом в реченю, хоч і мож би той сполучник випустити без шкоди ясності думен пр. ой я мамку та не слухаы ВШ. — казаы мені та шугай молоденький Лв. — така была дыня, що двадцять і восьім сыл та залегла І. — ай тко тебе тай просиы, бы ты до нас мед носиы? Ир. — не біл быы ем, почорныы ем по гóрах тай хóдячи, ой за тобóу біла дывко тарелики тай носячи 3.

4. Пень къ. В заіменниках і частицях: тко, што, котрый, чий, ци (цы), за-што warum; wofür; чим (=нім), за-чим (=понеже), чому, куды, куда, де (з к-де, і-де psl. кѣдѣ, čech. kde; в злож. виступає г: ны-гда, да-где), докаль, докля, закаль, закля, докы, покы, чень Лв., ачей ВШ. = мабуть, може. — кэбы ВШ. кóбы ВШ.

Неопреділені заіменники і присловники: будь котрый, будь-чий, будь-тко, будь-што, дакотрый, дашто, дакый; будь-де, будь-куды; хоть-котрый, хоть-чий, хоть-тко, хоть-да-тко, хоть-што, хоть-да-што, хоть-де, хоть-куды, ныкуды, ныкуда, ныгда (нвіда), дагде, зудкы (зутки).

Котрый і тко можуть ужити ся також яко заіменники неопреділені пр. та сись грóш дай тому чьоловіку, котрый ничь не буде робити по службі; — а люде: котрі піпу набивау (=набивають), котрі курили, котрі багу біли та в рот брали іє піп ВШ.

diesen Groschen gib demjenigen, welcher nach vollendetem Gottesdienste ganz unthätig sein wird; — und sieh! was die Leute nach dem Gottesdienste treiben: die einen stopften ihre Pfeifen voll, andere rauchten, andere hingegen schüttelten die Tunke aus ihren Pfeifengeröhren und nahmen dieselbe in den Mund. — А тко любить грибы, грибы, а тко печеричькы, А тко любить дывчиничькы, а я молодичькы Ир. (співанка). — Най заплачу, кому-м доўжен: кому грош, кому два, своййй миллой поўторá Ир. möchte ich diese, welchen ich schulde, bezahlen: den einen würde ich jedem einen Groschen, den anderen je zwei Groschen, meiner Lieben anderthalb Groschen geben — при тім котрий або тко виражає неозначений докладнійше поділ або скूपні взагалі.

До пня кь належать також частиці часові: колі, наколі Г., коль, кой, накой ВШ. чим Г. кед, кедь, докколь, докля, покколь, покля, докедь Ир.; колісь, де-сь-колі-сь (дес-колі-с) Я. докы Лв. закы Лв. заколь Лв. (порівнай више).

Тут також частиця ко, ка (кы, ки, к), що почиляє ся до повельника (в околицях сусідніх Гуцульщині) пр. дай-ко ми цибушкá Я. — ході-ко. ходіт-ко Я. — озмі-ко Кв. — подь-ко МЛ. — або до присловників: пёрше-ка О. Р. vorerst ужé-к Пу. schon. — тóды-к Пу. sodann. — сюдá-к Стр. — туй-ка Ир. туй-кы. — тепёрь-ка Пу. — днёсь-ка Пу. — там-ка І. Лв. — вон-ка Пу. вон-ка-й Пу. von aussen, ausserhalb.

Часом перед тко, што опускає ся заіменник вказний пр. тко ся на ня сёрдить, не б́уду миріти Ир. = того, котрый (або хто) etc. — што заробить, уddaсть за пáленку = тоє, што заробить etc. — та найду я, найду, когó я любіла Лв. = найду того, когó etc. — коли-ж говорить ся з особливим притиском, то заіменник вказний не опускає ся пр. Не є того, тай не б́уде, когó я любіла Стр.

Што яко присловник заступає місце присловника „чому“ „для чого“ „за-для-чого“ пр. Мила, мила, што думаеш, чорні вóчка протираеш Лв. = чому думаеш etc. — Мámко моя Суханьова, што-сь ми хлопця одобрáла? Ду = чому-сь мені etc. — Чьóрні вóчка, што плачете? шуга мóйї не будéте Д. ihr schwarze Auglein, warum vergiesset ihr Thränen, niemals werdet ihr mir angehören.

При заіменнику н́йтко кладе ся приіменник межи частицею н́ї а ускісним падежем заіменника ко (= рsl. кт) пр. н́ї до кóгo не за́гнаў er schickte zu niemandem. — н́ї за кым не журію ся ich kümmerе mich um niemand. — н́ї д́ыла кóгo не лажу

ich bereite für niemand, нѣи перед кым не ісхылїў ся er beugte sich vor niemand. — нѣи с чьόго взятї Я. es ist unmöglich Erwerbquellen aufzutreiben. — тось ня добрі порáдила, бых ся нѣи с кым не вáдила Лв. gut hast du mir gerathen, ich solle mit niemandem Zwist führen.

Иноді повтаряє ся заперечна частиця нѣи пр. нѣи до нѣи чьόго Я. zu nichts. [Зрівнай бойківске: на нѣи нá що; тут повтаряє ся приіменник на, місто: нї-нá-що. Подібно повтаряє ся при числівниках приіменник: платїў по трїдцять по пять золотых стрібєрних er zahlte zu fünf und dreissig Silbergulden. — подыліў тотό кісто на двáдцять на пять дарáбѡв er theilte diese Teigmasse in fünf und zwanzig Stücke].

У заіменника неопреділеного хоть дáтко стоїть приіменник після хоть пр. мѡжеш ся уддáти хоть за дáкого Пу.

Місто заіменника відносного котрїй в ріжних падежах єдиничного і многого числа кладе ся також 1) што (що шо) несклонене пр. ломовїй корбѡль, што гнїздѡ прáвить у тєрню в травї Г. = котрий etc. — Ястрябы, што знáуть патрѡшити кўрицьї Г. = котрі etc. — рад пѡтятѡм, што співáуть = котрі. — валѡв, што даўть свїням їсти = з котрого etc. — коштўр, што пѡдпїраць ся хрѡмый З. = котрим etc.*) — — — або 2) до несклоненого што прилучає ся відповідний падеж і відповідне число заіменника и, та, ѳ (він, она, оно) пр. Ростє вербá над водѡю, що я йї садїла, Не є тѡго тай не буде, що я го любїла Гр. (піснь) = верба, котру я садїла, нема того тай не бѡде, котрого-м любїла: — Заручїў дывчїну молодїй лєгїніць, што йомў на рўчцьї срібєрний перстїніць Ир. = котрѡму на ручцьї etc. т. є. котрїй має на руцьї etc. — В Унївáрі тот шўгай, што я го любїла Лв. = котрѡго-м etc.

Рідко коли в разї 1) місто што кладуть сполучник ож (ожь) пр. а богáчь, ожь укрáў пáску, та казáў = котрий укрáў etc. und der Reiche, welcher das Osterbrod gestohlen, dachte (sagte). [Примїта ся пригадує подібно в говорї бойківскім, в котрїм иноді, місто несклоненого що, кладе ся сполучник же пр. тот хлѡпиць, же побїг = котрий (або що) побїг].

*) Вираженя: газдá, што ідє вѡзом, кѡны, што лѡпкау... лѡпками, дєрево, ож зеленїє і т. п. можна в певнїй мїрї порівнати з вираженями в азицьї нїмецькїм, де несклониме so т. є. вказний присловник (adverbiu demonstrativum) мовби приложник і відносно (relativisch) уживає ся иноді місто welcher, welche пр. у Шїлера: der Tag, so es enthüllt; у Їете: Sachen, so gesucht werden.

5 Пень якъ. — якъій, якá, якбѣ.

Заіменники і присловники неопреділені: хотъ-якъій, бодáй-якъій, дá-якъій, будъ-якъій, бы-якъій, якъій-сь; — хотъ як будъ як, бодáй як, дá-як, бы-як, якбѣсь.

6. Пень инъ. інакый. іншакый. присловники: інак, іншак. — вбйну I. (= psl. вѣнж. къ инж).

7. Пень онъ. овбн (вун, вбн, він), онá (унá), онб (унб) ег, sie, es. — бн-де-ка. бн-де-ка-й да hier. — он-кудá dort hin. — Частиця онъ (= онъ+йъ) уживає ся місто галицк. аж пр. онъ похворіў ся = аж похворів. — онъ облизує ся = аж облизує ся. — не-онъ nicht sehr, nichts weniger als.

8. Пень самъ. сáмый, сáма, сáмое. до сáмого вѣчера knapp bis zum Abend. — саміськый, самісенъкый muttersee-lenallein, ganz allein.

9. Пень съ. сись, сесá, сесѣ. сякый. присловники: сяк-так leidlich; kaum hinreichend, бт-сяк (бт-цяк) auf solche Weise. — судá. суды, сюдá, сюдбы. (сюдá-тудá), сюды-к; до-силь. — Яко частиця почи́на (Anhängerartikel), в присловниках: дне-сь (psl. дньсь). днѣська. днеськы. днѣськай. — лыту-сь (лытбѣсь, лыти-сь psl. лѣтосъ hoc anno).

10. Пень свъ. Заіменник зворотний ся кладе ся найчастійше перед відповідним глаголом пр. не хотыў есь ся раз ісхыліти Лв. — áбых ся і на нйм набйла Стр. — як ся худббный обернўў із гáньбы Пу. — Адамбва головá с кбриньом ся ўмкла Пу. жиды дуже ся боыли козакбв Вш. — тай іс тым ся одгворйў од апбстола Вш. — лѣгны на мене ся ббчатъ Лв. die Junggesellen zürnen mir. — чым се змѣркне Я. bevor die Dämmerung eintritt. — не бду ся женйти Ир. — бых ся ны с кым не вáдила Лв. — бых ся не 'ддавала Лв. — там ся ужѣню Пу. — дуже ся тому ізрáдовала Вш. — мены ся так вй-дйть Г. mir scheint es so. — швáблики не хотыли ся імйти I. die Schwefelhölzchen konnten nicht angezündet werden. — кедь я ся не вѣрну, та тогды мбжеш ся уддáти хотъ за дáкого Пу. — але також може стояти ся і після глагола пр. жонá звйдала ся Стр. — онй розсѣрдйли ся Лв. — а тот прйтаў ся за двѣри Пу. — овбн журйть ся твѣрдо Ир. — кбнь хбўзатъ ся по леду Д. — оттак кладене заіменника ся дуже свббдне, так як у старословенщны і старорусчны пр. яко оутро хотятъ ся лю-дйє пркдати Печн'кго.мъ. — да разгладатъ къ град'к, чьто сы джеть. — а чемоу сы хотитъ оучити, и вь оучитѣ сы къ до-м'кхъ оу мбжей свонхъ. — тоу сы брата разлоучнѣста на брез'к

выстрои Каталы. — на ниче ся години обратиша. — — — и самъ причини ся въ свѣтительскыи ризы. — разболѣся Владимиръ очима. — прѣдаша ся. — охавите ся його. — съниде ся безъ числа людей. — оуже сънесе ся хоула на хвалоу, оуже врьже ся дивѣ на зѣмлю.

Енклітичний дайник си служитъ також для узагальненя понятя: тко-сь (з: тко-си), якый-сь (повстало з: який си = який собі), котрый-сь, чий-сь, што-сь, якб-сь, де-сь, (де-с), десь-колысь (де-с колы-с).

місто genit. себе уживають понайбільше форми accusat. ся. до ся. од-ся. — Досить часто уживає ся на угорській Руси при словник зась (повст. із: за ся psl. *за са post se, retro, iterum. чеськ. zase, zas. польск. zaś, zasię. лемк. zac dagegen, hingegen; wiederum; zum wiederhoten Male пр. імїли того чоловіка та зась ўбили його Лв. = зловили того чоловіка і знов его вибили. — а ті зась розсѣрдили ся, імїли його та зась ўбили за тотó = ті же розсѣрдили ся, зловили его і знов его вибили за то.

Заіменник ся буває часто при глаголах середних пр. скысьне ся молоко. похворіти ся. білыти ся. свіріти ся. яснѣти ся. позоріти ся. позорѣти ся. вечеріти ся ВС. = гал. скысне, похворіти, біліти, свіріти, яснѣти, зоріти, вечеріти. — Кой ся позорѣло Ир. — На горі снѣжок ся білыє Лв. — Колим до тя прійшоў, ты ся похворіла З. — також при дўшно, видко, видно пр. мені дўшно ся Лв. es ist mir heiss. — вже не видко ся, не видно ся es ist schon dunkel.

Навпаки при декотрих глаголах знов ся иноді опускає ся пр. не чудуйте добрі люде Стр. = не чудуйте ся etc. — ай бо забѣгла ей печеніна а із голубців І. = забѣгла ся їй печеня etc. — ай бо громадили (пѣтята) у ённо ВШ. = громадили ся птиці вкупу. — воўк голюден мусыў мучити цілу нѣчь Вл. = мусів мучити ся цілу нѣч.

В угорско-руским ся положене на кінци глагола ніколи не замінює ся на съ пр. молю ся, бою ся, ісхыліти ся, любіли ся, розойшли ся, коли в українським ся переходить часто на съ і притулившись оттак до глагола мов з ним спливає в одно слово: молюсь, боюсь, захлюсь, заведусь, плюсь, уквітчаюсь, братаюсь, скупаюсь; поклонітєсь; повівсь, чалівсь, обізвавсь; дивілась, усміхнулась, страшилась, молила, прокїнулась, сталось, діялось, довелось; любілись, розійшлись, волочились; нажитись, поводитись, схилитись, живітись, ховатись; дивісь, убірайсь, шатайсь; обвівшись, помолівшись, зачинівшись etc.

Від сво́й утворений наростком -ьскъ приложник сво́й-ськый ВР. сво́йськый Г. zahm, Haus-. сво́йський го́луб = Haustaube.

11. Пень нь. До того пня належить викличник но! пр. но! тепе́рь не бу́деш ма́ти на чѐм бѐгати! Пу. — но! я тогды́ ка́жу: лыга́йте ды́до до́лб! І. — Яко сполучна частиця но пр. но тепе́рь вели́ка ра́дость кано́никѐм. Пу. — но так овѐн тепе́рь ка́же. Пу. — на! da hast du! — на-те Я. da habt ihr! яко частиця почи́на в викличнику: а-ну! пр. а ну́, пробалу́ю МЛ. ei, ich werde probieren! — в слівці прихвальнім: ай-но Лв. = ja! — чень Лв. = ei doch, vielleicht.

12. Пень вѣ. До того пня відношу присловник вон Пу. nach Aussen; hinaus psl. вѣнѣ (т. є. вѣ+нѣ) et вѣнѣ čech. ven pol. won, wen. — вѐнка. вонкай (вѣ+нѣ+ка+и).

До надежнї (науки про надежї, Casuslehre).

Іменяк (nominativus). При присловнику мно́го кладе ся правильно рідник пр. мно́го льїт, мно́го рыб, мно́го ле́ну І. (ильну́ К.) мно́го сѣру З. etc.; однакож иводї при мно́го стри́чаєм іменяк чис. мног. пр. мно́го ластувкы́ МЛ. — мно́го піня́зи Лв. мно́го дорожѣнькы́ Лв.; — те, здає ся, походить звідти, що давнїше мабу́ть говорено: мно́гы (як до околиць: мно́ги, мно́гі) ластувкы́ (ластѐвки. ластѣкы́) = viele Schwalben, multae hirundae — а опісля склоняний приложник мно́гий уступав що раз бїльше присловникови много, котрий наостанку випер первѣстну форму приложника мно́гі та полишив ся іменяк ч. мн. суцника незмінений.

Рідник (genitivus). Рідник якоствий (gen. qualitatis) пр. зы́ля до́брого за́паху Г. = зы́ля пахлївов. — всьѣсьме хлѐпцы́, всьѣсьме цы́сарського ла́ду Лв. — рідник частний (gen. partitivus) пр. мно́го кру́мпльїв Лв. viele Kartoffeln. — вѐвчарѐв много viele Schafhirten. ма́ло грушо́к eine geringe Menge Birnen. — па́ленкы́ ця́тка Лв. ein Tropfen Branntwein. — па́ленкы́ бо́чка Лв. — рідник порівнательний уживає ся рідко і то майже виключно в пісни пр. у́йшла мѣла кра́ща злѐта Лв.

хранїти ся чо́го sich wovor hüten. хранїт ся то́го МЛ. er hütet sich davor, er schützt sich davor.

спѣред praepositio cum genitivo iungenda. спѣред зѐр ВР. vor Tagesanbruch. — спѣред я́ри — у́дзимок З. die Zeit vor dem Frühlinge ist der Nachwinter. — спѣред сьѐго Вл. vordem. —

спéред нéйі Вл. vor ihr. — спéред тéбе ВШ. vor dir. — спéред них бы́ла цéръков в селы́ ВШ. vor ihnen erhob sich eine Kirche im Dorfe. — я не іду́ ісперéд панѡв ВШ. ich werde vor den Herren nicht erscheinen. — вже коза́кы атде! суть напереды́! спéред нас! ВШ. schon sind die Kosaken da! ganz vorne! vor uns! — дывча́та снéред пáна ішли́ ВШ. die Mädchen giengen vor dem Herrn. —

на́сперéд з genitiv. пр. ўйди на́сперéд ня Лв. = вийди мені на вéтрічу geh' mir entgegen (ня, мня форма accusat. м. genitiv. подібно: од мня, до тя, для тя місто од мене, до тебе, для тебе).

крем МЛ. ohne. крем голóвы = без голови. — крем спóвiди = без сповiди.

змéжи Стр. unter, zwischen. змéжи тых пiнязий unter diesem Geld. — змéжи гѡр гучить водá zwischen den Bergklüften, braust das Wasser.

зад (яко приіменник) і пѡзад правлять другим падежем: зад сéбе Лв. hinter sich. пѡзад тéбе hinter dir.

верьх. пѡверьх oberhalb. вéрьх вiзора З. oberhalb des Fensters. — пѡверьх хiжи ueber der Hütte.

в-окрúг. в-окѡль um. вокрúг дéрева Р. um den Baum herum. — вокѡль столá Стр. um den Tisch.

с-пуд (спѡд, спiд). спуд кожy ўгнавити = спiд скiри видусити.

пѡ-виж Ян. пѡ-ниж. повiже, понiже. пѡвиж пѡтѡка. понiже залúжа Лв.

ды́ла Г. ды́ля ВШ. дай вѡвса́ ды́ла тѡго жеребляти Г. ды́ля нéго. ВШ. psl. дѡкла, да, propter.

пiла Д. НД. попiла Д. пiля Пу. ВШ. по-пiля́ ВШ. пiля хiжи Д. — пiля цéръкви Пу. — попiла воды́ Д. — попiля мѡрyя ВШ. längs des Meeres, neben dem Meere (längs des Meerufers). (cf. ukr. бiля, побiля psl. подлiе et подлѡ secundum, ad).

у, в (ў) = старосл. оу. суть у вас вѡлы? НД. = habt Ihr Ochsen? — обы́ лем нѡжик у вас быў ВР. — möchtet Ihr nur ein Schneidmesser haben. — кедь бы в мéне грѡши бы́ли I. hätte ich Geld. — кѡстя́ в ня твердѡе Вл. meine Knochen sind hart. (ня форма accusat. заступае часто в угорско-руск. форму genit. мене).

конéць в нарядi яко приіменник (praepositio, Verhältnisswort) домагае ся рiдника пр. сидiть конéць столá er sitzt am Ende des Tisches. — бiвають гéнде конéць селá er wohnt dort am

Ende des Dorfes. — конéць лыса стоїть хыжа die Hütte steht am äussersten Ende des Waldes. — „конéць“ яко сущник (substantivum) лучить ся в угорско-рускім звичайно з дайником (dativ.), коли в галицко-рускім звичайно кладе ся рідник (genitiv.) нпр. тут є конéць лысови = hier ist das Ende des Waldes, тут є конéць лыса.

місто statt, anstatt (psl. вь мѣсто *avti*, loco пр. вь рыкы мѣсто, вь хлѣкы мѣсто, вь кораблы мѣсто; вь мѣсто земльныхъ) лучать ся з рідником пр. бжбы ся малі научыли, обы обстали місто старыхъ Пу. dass die jungen Zöglinge mit Erfolg unterrichtet werden, damit sie statt der alten (Mönche) bleiben d. h. damit sie die alten Mönche ersetzen.

Після занікуваня (переченя, негациї) кладе ся часто пересмник (accusativus), а не рідник (genitivus) пр. за тотó одвіт не даю Р. ich bin dafür nicht verantwortlich. -- іде зима, чоботы нема Г. в Галичині: чобит нема. — єдна ластовка не вчинит лыто ВС. кедь не гóден єму дати одвіт ВШ. — не іззыў сыр ВШ. — я не чужь такóв ємня ВР. — як ты яла дывко дудкы не давати Ир. — ой не бóду дывчиньнюку любити Ир. — не бóду я вóду пити Лв. — такóв бы не чувати, не видати Лв. — не тотó толкуеме Ир. — але може також по занікованю стояти і рідник пр. не мау часу НД. ich habe keine Zeit. — баба рады не давала І. і пр. (В реченю: обы ня не видко ВШ. можна „ня“ уважати genitiv-ом, заступленим формою acusativ-а подібно як: од мя, до мя місто од мене, до мене).

Дайник (dativus). Дуже примітний для угорско-руських говорів дайник, котрий назвемо дайником приналежностним. Для означеня приналежности, привластности кладе ся при сущниках дайник заіменника (нпр. собі, ми, ти etc.) даў вітцю собі Пу. er gab seinem Vater gal. дав своєму вітцеви. — она повіла газды собі Пу. sie sprach zu ihrem Wirthe (Manne). — говоріў собі брату І. er sprach zu seinem Bruder. — пушбў ід брату собі Г. er gieng zu seinem Bruder. — удариў собі жону І. er schlug seine Frau. — ту ти є брат Ду. hier ist dein Bruder. — ма ти йому ся дуже радувала Д. seine Mutter freute sich sehr. — говоріть жона ми Д. meine Frau spricht. — я і сын ми Д. ich und mein Sohn. — каже стрый ми Д. mein Vetter sagt. — ци дома ти газда ВР. ist dein Wirth (Mann) zu Hause? — жона му ся схопила ВР. seine Frau raffte sich auf. — а отіць му взяў тай сплюў вініць Пу. sein Vater flocht einen Kranz. — жоньы собі повіў Пу. er sprach seiner Frau. — ухобить (praes. hist.) йому

письмо́ Пу. er entriss sein Document. — шарка́нь розняла́ со́бі роты́ Стр. der Drachen sperrte seine Rachen auf. — не пу́сти́ того по́па у двѣр мены́ ВШ. lasse diese Geistlichen nicht in mein Haus. — по́чала кров свиста́ти із но́са і ро́та єму́ ВР. Blut entquoll seiner Nase und seinem Mund.

Для вираженя приналежности кладе ся часто дайник також при сущниках, коли в гал. звичайно стоїть рідник:

ца́рь по́тятѡм Г. der König der Vögel. — голова́ хри́сти́яно́м Г. das Haupt der Christen. — обыча́йі лю́дьом die Gebräuche der Leute (не зна́ю лю́дьом обыча́йі, а лю́де мены́ = не знаю обычаїв людей, а люде не знають обычаїв моїх). — по́дпо́ра хлы́бови Стр. = підпора хлы́ба. — грѡ́б пропа́сникови Пу. das Grab des Teufels. — ко́нець лы́сови Пу. Ende des Waldes. — па́нови компа́нїя Ду. die Gesellschaft des Herrn; eine dem Herrn entsprechende Gesellschaft.

Дайник кладе ся при декотрих приложниках для означеня придатности, пожитку, шкоди, рівности, нерівности і пр. (порівн. лат. *dativus commodi, incommodi*) так як і в загально-руск. Декотрі сполученя в угорско-руск. однакож примітні пр. дѣ́ня-пеку́чка до́бра чо́ловіку ВР. eine Kürbis Abart „dem Menschen gut“ д. і. dem Menschen zur Nahrung dienend. — чо́ловік обле́нный мены́ Б. ein mir falscher Mensch. — я́щур нади́бний мар-жа́ньні або нади́бний до маржины́ Я. der Feuersalamander ist „dem Vieh nützlich“, ist für das Vieh anwendbar (nach dem Aberglauben des Volkes).

Дайники со́бі, ми, ти, си иноді кладуть ся в реченях хоч і по́збитно (überflüssiger Weise), а все-ж таки для ознаки живійшої участі і вираженя досаднішого (в лат. *dativus ethicus*) пр. прійде у е́ден лы́с вели́кий і вайде со́бі село́ Пу. er kam in einem grossen Wald und traf dort Ansiedelungen an. — а во́н со́бі взяў із дому шість печя́в хлы́ба а шість фунто́в солонїни а шість лы́трѡв шпі́рїтусу Стр. er holte vom Haus sechs Gebäcke Brod, sechs Pfund Speck und sechs Liter Spiritus. — не́дале́ко бу́де ми ко́нць лы́сови Пу. unweit liegt das Ende (der Rand) des Waldes. — што плачеш? так і ты по́деш, як ти пєс по́шоў Пу. warum weinst du? so wirst du enden, wie der Hund (oder wie dein Hund порівн. ви́ше). — та те́пєрь со́бі Ка́роль вели́кого ка́мня по́ло́жить на грѡ́б пропа́сникови і там на́пише со́бі на ка́мени etc. Пу. sodann legte Karl einen grossen Stein auf das Grab des Teufels und schrieb auf dem Grabsteine (und grub auf dem Steine folgende Inschrift ein etc.). — с тѣ́ма пє́ома по́деш пак у путь со́бі Пу. mit diesen Hunden wirst du die Reise weiter

fortsetzen (wirst du deinen Weg gehen порівн. вище). — ай бо Дунай, Драва, Тіса ўхопли собі по ёдному за нѳгы Пу. (die Hunde) Donau, Drau, Theiss zerrten einzelne (Räuber) an den Füssen.

быти з дайником уживає ся досить часто (порівн. лат. esse з dativ-ом). мены́ тут не быва́ти Лв. ich darf hier nicht wohnen. — кебы тобі пара была ВШ. hättest du eine Lebensgefährtin. — то нам великий є по́ст Стр. wir haben grosse Fastzeit. — не є тобі пары в світку ВШ. in der Welt hast du keine Lebensgefährtin. — ныколи ся йім (гусьом) было пудня́ти на крѳла Вл. sie hatten keine Zeit zu fliegen (sich in die Lüfte zu erheben). — ма́ти мо́я ста́ра дай ня за гуса́ря, бу́де ти похва́ла од па́на цѳса́ря Лв. — „было“, „єсть“ „суть“ частѳйше опускає ся пр. обы́ ми тут йѳсти, пи́ти і пла́тя! Стр. = щоби мені тут було їсти, пи́ти і щоби мені була одежа! — йо́му тепе́рь вели́ка ра́дость Пу. er hat jetzt grosse Freude. — по́тя малѳе, си́ны му крѳла Лв. der Vogel ist klein und hat blaue Flügel. — ци родня́ Вам да́ка? Лв. sind das Ihre Verwandte? — то нам неща́стя! Лв. Unglück haben wir! — великий вам грѳх! Лв. gross ist eure Schuld, ihr habt eine grosse Sünde (begangen).

глумі́ти ся ко́му Г. jmd. verspotten. глумі́т ся йо́му er spottet seiner. — йѳй ся глумля́т man verspottet sie.

ра́довати ся чо́му ВШ. sich worüber freuen. сорѳка дѳже ся то́му ізра́довала die Elster empfand darüber grosse Freude. — ма́ти ся то́му дѳже ра́дує die Mutter freut sich darüber sehr. — ня́ньо ра́дує ся дѳже сы́нови собі der Vater freut sich über seinen Sohn.

доганя́ти ко́му jmd. Vorwürfe machen, tadeln догану ко́му давати. не доганя́й барна́ барны́, бо обо́є сьте в ярмі́ I. ei du Brauner, mache dem anderen Braunen keine Vorwürfe, ihr seid ja beide in dasselbe Joch gespannt (барна́ oder ба́рна brauner Ochs, braunes Pferd). —

д або і́д з дайником виражає напрям або місце, куді́ чинність звернена. (рівно як в иньших говорах до з рідником або к, ік з дайником) пр. і́д хлопцѳм ісправля́ла I. = до хлопцѳв. etc. — і́д то́му югасѳви Стр. — по́ду і́д фра́йру Ім. прилудѳй го́лову і́д собі́ I. повѳх го і́д капѳсты́ I. — повѳх го і́д дѳньи́ I. — побѳгла і́д ньѳму ВР. — ѳжбы скѳчило і́д тым трѳом дѳвкам Лв. — поведѳть ня і́д че́рцьови Пу. — пришлі́ за молоко́м і́д ле́вици ВШ. — дохо́димо і́д це́рькві́ Лв. ко́нов з ме́дом д рѳчка́м примерза́є Ир. — і́ді і́д стѳны́ ВР. — до до́му, до до́му, ка́ждый і́д своѳ́му, а я небора́чюк не ма́у і́д ко́му Лв. —

каже д собі Вл. = каже до себе. — я бым твойі кучерикы все д горі носіла Ир.

Переємник (accusativus). Чека́ти когó auf jmd warten. тут ня чека́йте Лв. wartet da auf mich. — а́бых йóго, сёрьце, іс катўн чека́ла Лв. — я тя не гóдна три рóчыкы чека́ти Лв. es ist unmöglich, dass ich auf dich drei Jahre lang warte. — почéкаш менé єдén год Пу. (accus. мене є властиво формою genit. місто так частої в угорско-руск. форми accusat. мя, мня, ня psl. ма, котра часто втискає ся в угорско-руск. також місто форми genitiv-а: од мя, до мя, для мя, в ня, у мня).

порáдити когó jemandem rathen пр. ма́мка моя старéнькая, тось ня добрі порáдила Лв. meine alte Mutter! wie gut hast du mir gerathen (також і в укр. порáдь менé; в гал. же найчастійше: порáдь мені).

соко́тіти hüten, behüten з переємником (місто сподіваного рідника) пр. соко́тіти б́ло свóй вінóк зелéный Гр. du hättest deinen Jungfernkranz (besser) behüten sollen. [соко́тіти подібно як хранити, хоронити, беречи домагає ся другого падежа пр. соко́тіти по́ля].

за з переємником для означеня протягу часу. за поў рóка durch ein halbes Jahr, через пів року. — за три рóкы durch drei Jahre. через три роки. — за пять годўв (годóв) durch fünf Jahre, через пять рік або через пять років (годів). — Кéйбы во́лы поорáли за чоты́ры рóкы Д. möchten die Ochsen vier Jahre hindurch den Pflug ziehen. — Любй́ь ем тя дывко за чоты́ры рóчыкы Ир. ich liebte dich Mädchen vier Jahre lang. — бо я му не б́ыла лем за рóк фра́рка Ир. denn nur ein Jahr lang war ich sein Liebchen. — ідé тым лы́сом іщи за два дни Пу. er gieng in dem Walde weiter vorwärts noch zwei Tage lang. [так уживало ся за і в старо-рускім: гл. Chronica Nestoris ed. Fr. Miklosich. Vindobona 1860. pag. 78. ст. 17. з гори: послоуша́йте мене, не прѣда́йте ся за три дньи = послухайте мене, не піддайте ся через три дні. — pag. 78. ст. 4. з дол. аще сто́нте за десяти́ лѣтъ, чьто можете сьтворити намъ? = Як посто́йте і десяти́ літ, що можете нам удіяти? свободнійше: стійте хоть десяти́ літ, що нам зробіте?].

за з переємником при виразах казáти, говоріти, гадáти, думáти (думáти), журі́ти ся а також при суцниках думка, гáдка, кáзка, журбá, журі́ця. [Я не зна́у іна́к за тебе казáти ВП. — Мíла мо́я ма́тка є ми за тя гáдка].

В подібних разях найчастійше кладе ся в галицько-руск. о з містником; в українськiм же найчастійше про з переємником або (рідше) об з містником пр. б́у́ду каза́ти за те́бе = б́у́ду каза́ти о то́бі, про те́бе, об то́бі etc.

(об з містником гл. Повісти Григория Квітки Основяненка. Санктпетербург. 1858. Том I. стор. 175. стр. 15. думала об паньстві, об роскоші. — стор. 181. стр. 12. і 13. забули були об біді. — одна об другій жалкуючи. — стор. 183. стр. 3. з гори; ні об чім не думає. — стор. 193. стр. 13. з дол. ні об чім не журілась. — стор. 198. стр. 4. з дол. усé говоріли об Явдосі і об її бідній матери. — стор. 208. стр. 15. з дол. плакала об такій її годні. — стор. 225. стр. 11. з дол. об сім казав). —

на з переємником уживає ся в подібних припадках як в галицк. до з рідником пр. стародавний шугай листок на ня (= гал. до мене) пише; еден на ня пише, бых ся не журила, другый на ня пише, бых красно ходила, третій на ня пише, бых ся не 'ддавала, а́бых його, сердце, іс кату́н (= з вояків, з войска) чека́ла! Лв. — тай в еден місяць удписаў так на по́па (= написав до попа), штоб по́п ішоў до нього на три пунты ВП. und nach Verlauf eines Monates schrieb er zum Geistlichen, er solle zu ihm kommen, um drei an ihn gestellte Fragen zu beantworten. — хоче на ня поклоніти ВП. хоче до мене поклон заслати, хоче мені поклонити ся sie will mir einen Gruss senden.

на з переємником для вираженя обмежених відносин пр. церкв́ник быў такій на облі́ча, як тот по́п ВП. der Kirchen-sänger war in Hinsicht auf seine Gesichtszüge, dem Geistlichen ganz ähnlich (порівнай гал. хустки на широкість рівні die Tücher sind an Breite (was die Breite anbelangt, in Hinsicht auf die Breite) einander gleich; обі верби на високість рівні die beiden Weidenbäume sind, was die Höhe anbelangt, gleich, sind gleich hoch). — тут належить також приближне виражене міри і числа пр. на пять ме́тр о́в; сонце было на дві жерд́ны I. — теперька прійдуть други́ ша́таны на пять сто, на шість сто Пу. jetzt erscheinen andere Teufel (etwa) fünfhundert oder sechshundert an der Zahl.

на з переємником означає ціль пр. купи́ў мур́и на па́ску Пу. er kaufte Mehl, um Osterbrod daraus zu backen. — Бо́же помага́й на до́брове дь́ло НД. Gott möge helfen, dass das gute Werk vollendet werde. — на зло́е дь́ло його́ нара́диў Пу. ВП. er verleitete ihn zur bösen That.

на з переємником в припадках, коли в гал. кладе ся містник пр. сьїу на столїць Пу. = сїв на стїльці. — пóлож на стул Г. = положи на столї.

у (= старосл. вѣ) з переємником для означеня напрямую пр. пóшóу у льїс Пу. er gieng in den Wald. — ішлá у селó Пу. sie gieng ins Dorf. — мыш уты́кла у пóле Пу. die Maus floh ins Feld hinaus. — пак ся вернóла у пóле Пу. sie kehrte ins Feld zurück. — лисїця у півніцю ускóчила ВШ. der Fuchs sprang in den Keller hinein. — несé у я́мку воды́ ВШ. er trägt Wasser in die Grube. — нальї́у у валóв воды́ Стр. er goss Wasser in den Trog. — пóшóу у млын er gieng in die Mühle. — нюс у млын ві́ко кивдири́ці Лв. er trug ein Viertel Mais in die Mühle. —

у (= старосл. вѣ) з переємником для означеня часу: у не-дья́лю am Sonntage.

по-за і за з переємником для означеня напрямую на питанє кудї? пр. кіряў (кóряў) гáздá гáзды́ню пóза хы́жу, за ды́ню Гр. der Bauer jagte seine Frau um die Hinterseite der Hütte hinter das mit Kürbissen bebaute Feld.

инодї стоїть переємник (так як би на питанє кудї?) місто сподіваного творника пр. в пісни: По за тоті сїньї гóры мальóванї бóчькы Лв. = по за тими синними горами (на питанє де?) etc. hinter diesen blauen Bergen da prangt purpurroth das junge Buchenlaub.

пó-через і по-чéрез з переємником пр. пóчерез хы́жу durch die Hütte sin die Quere.

о з переємником для означеня часу пр. о дéсятъ гóдин Пу. um zehn Uhr. — о тот час um diese Zeit, um diese Stunde. — місто о часто чути у пр. у сьїм гóдин um sieben Uhr. — обы́ ішли у гóдїну Пу. damit sie sich zur festgesetzten Stunde einstellen.

про в угорско-руск. з переємником має значенє: за-для, з-причини; мимо wegen, halber, halben, um — willen; ungeachtet. — пр. про мéне meinetwegen, meinethalben, meinetwillen чех. pro mne. — Не журїть ся невістóчькы за мéне, Най ся жéнать, най оддаўгь всьї дывкы́ про мéне Ир. — Конїчкy мóй мї́лый, тосме несчасливї Про тотú дывчї́ну с чьóрныма очы́ма! Лв. = за-для тої дывчини (або з причини тої д.) с чорними очима. — Чьóрна дьї я чьóрна, бо я знáу сáма, Я про свою чьóрность мáу фра́ра днись Лв. = невважаючи на свою чорність, чорноту etc. ungeachtet meines dunklen Teints habe ich jetzt (heute) einen Freier. — Най онї (себ то греблянські легїны) ся бóчать, я ся про ньї (= про

них) зійду, Я собі фрайра в Дебреціны найду Ир. = я ся без них обійду, мимо їх гніву найду собі фрайра.

Зовник (vocativus). Іменяк (nominativus) часто уживає ся місто зовника, понайбільше в пісни: бідна мой головонька, штось ми наробіла ВП. — машируй, машируй млáдый катуночюк (= молодой жовнярику!) Лв. — не жури ся білый шугай Гр. — Сівый конь, сівый конь, кантарик на тебе Лв. — Мамка моя старенькая, порáдиця добренькая! Тось ня добрі порáдила, бых ся нві с кым не вáдила Лв. — крýга лéду ростопі ся І. — Мíла моя мáтка! є ми на тя гáдка Вл. — лыгайте дьíдо (місто vocat. дьíду!) долб! І. — травіця зелéна! тось рáно скошенá Лв. — Чьóрна-гóра не курі ся! Вл.

Творник (ablativus). Творник орудний (ablativus instrumenti) правильно, як слід, кладе ся без приіменника пр. утрі ся ручьникóм Лв. wisch dich mit einem Handtuche ab. — молодій дарує мáтыр жовы золотым стрібérным Лв. der Bräutigam beschenkt die Mutter seiner Braut mit einem Silbergulden. — ішóў вóзом er fuhr mit dem Wagen. — Не ший єй тонкымы ниткáми, Ой не приливай єй дрóбнымы, слезкáми Гр. nahe es (das Hemd) nicht mit dünnen Fäden, benetze es nicht mit (heissen) Thränen. — я закосічыў ся зелéноў сашыноў ВП. ich schmückte meinen Hut mit einem Busch vom grünen Schilfrohr. — а сперэд ньóго кóло мóря на бéрезы хлóпиць ўвертыў ногóў ямку, пятóў ВП. und vor ihm am Ufer ganz nahe neben dem Meerwasser grub ein Knabe mit dem Fusse, mit der Ferse eine Grube in den Sand. Однакож часто в угорско-рускім буває неславянське, мабуть з німецкого взяте сполучене творника орудного з приіменником з, с (= сь) пр. ішóў з возом er fuhr mit dem Wagen, помастиў з мáстьоў (мáстеў) er bestrich mit Schmalz, косіў с косóў er mähte mit der Sense, удрізаў з ножóм er schnitt mit dem Messer ab. — позычыў єднó желызо, і с котрым вóвки імáуть Пу. er lieh ein Eisen, mit welchem Wölfe gefangen werden. — взýла пáленку роспущáти із водóў І. sie fieng an den Branntwein mit Wasser zu mischen. — зо псóма мя ускáли НД. man hetzte mich mit Hunden (mit Hunden wurde ich gehetzt).

Творник способовий (abl. modi) течé водá рíчечькáми Лв. das Wasser fließt in Strömen. — благословіў Їх бóжым слóвом Пу. er segnete sie nach frommer Art (mit den Worten der heiligen Schrift). — не моглá ся слободíти íншакым спóсобом Ир. sie konnte sich auf andere Weise nicht befreien.

Творник обмежний (abl. limitationis). заболѣў очіма Пу. er erkrankte an den Augen. — ўмом бѣстрый ВШ. scharfsinnig. — рѣба хребтѣм чорна З. ein am Rücken schwarzer Fisch (was den Rücken anbelangt, schwarz; хребтом можна бы уважати також творником місцевим abl. loci).

Творник порівнательний (abl. comparationis). Осѣйска водá васіликом пáхне I. das Wasser in Osij riecht nach Basilienkraut (ist wohlriechend, wie Ocimum basilicum). — часникѣм воняе ВС. riecht nach Knoblauch. — дѣгтьѣм занѣсць Г. hat einen Theergeruch. — водá воніть сѣркоў Г. das Wasser hat einen Schwefelgeruch. — вѣўком позірать Лв. er schaut grimmig, wie ein Wolf.

Твѣрник часовий (abl. temporis). Лыта мойі молодѣнькі та вже вáми не гуляти Лв. — што ты туй глядаш нѣчеў? Ду. was suchst du da in der Nacht? — пѣшѣў мѣлым тѣмными зоряи Ир. es gieng mein Lieber (mein Schatz) in der Nacht beim schwach glitzernden Lichte der Sterne. Сюди належить також творник від заіменника що яко частиця часова: чим пр. чим се змѣркне Я.

Твѣрник місцевий (abl. loci). ходѣў бѣрегом Г. er spazierte am Ufer. — тѣм путьѣм везѣ (praes. hist.) Кáроль свойіх родітелѣв Пу. auf diesem Wege führte Karl seine Eltern zu Wagen. — идѣ велѣкыма лысама Пу. er gieng durch grosse Wälder. — не ходіти бѣло млынáрськым потѣком Гр. du hättest längs des Ufers des Mühlbaches nicht spazieren sollen. — рослá еднá дѣнья горі дѣбом ВШ. ein Kürbis klimmte auf einem Eichenstamme empor. — хѣдять вѣвцьі лавкáми ВШ. die Schafe gehen über Stege. —

При приложниках або присловниках в другім степені кладе ся иноді в угорско-руск. творник, коли в галицкѣм в таких разях стоіть о з переѣмником пр. вѣн трѣомá годѣй (годáми) молѣджый уд мѣне ВС. = він о три роки від мене молодший, er ist um drei Jahre jünger, als ich. — заплаћѣў двомá срібѣрными дорѣже Г. = запл. о два срібні дорожше, er zahlte um zwei Silbergulden mehr (theuerer). —

Для вираженя стану (чим єсть? чим стає? чим був? чим став? чим буде? чим стане?) або наслідку якої чинности кладе ся в загальноруск. звичайно творник; в угорско-рускѣм також так буває: пр. áбых ти бѣльше фразкоў не бѣла Лв. — нарѣок го чѣтавым робѣтником Г. er nannte ihn einen braven Arbeiter. — обстáла вдовѣцьѣў Пу. sie blieb eine Witwe, sie wurde eine

Witwe. — але частійше в таких разях в угорско-руск. кладе ся іменяк (nominativus) пр. Фраїрка-м ти б́ыла, ще раз м́огу б́ыти, жонá-м ти не б́ыла, не дай Б́оже б́ыти! Лв. — обста́в воя́к (= зіста́в вояко́м), лиші́у менé м́ладую Лв. — Фраїрка-сь ми б́ыла, жонá ми не б́удеш Ир. — я му́шу іті́, бо я тогды́ не б́уду ма́йстер Пу.

межи і поміж лучать ся з переємником (на питане куди?) і з творником (на питане де?). пр. О Б́оже! наш Б́оже! змилуй ся над нами, Не дай поѓбнугти м́ежи ворога́ми! Лв. — тоті пси не ма́ють м́еста м́ежи на́ми Пу. diese Hunde da dürfen sich in unserer Nähe nicht befinden (wörtl. für diese Hunde ist kein Platz unter uns).

Коли в галицкім є тут ріжниця межи переємником і творником (пр. м́ежи во́роги unter die Feinde; м́ежи ворога́ми unter den Feinden) в угорско-руск. часто стоїть переємник, коли в галицк. випадалоби положити творник пр. м́ежи д́ыти = гал. межи д́ьтми. — по́між нас = гал. помежи нами.

Містник (locativus). Містник для означеня місця або часу пр. горі́ (присловниково уживане) oben, до́льї unten. до́мі zu Hause (го́ры ѓучать, ві́тру не є, по́шбо́у м́ілы́й, до́мі не є Ир.), льі́тъї im Sommer, зими́ im Winter (psl. лѣтѣ и зимѣ).

на з містником для означеня часу пр. на ста́рости ч́олові́к не співа́ть Лв. порівнай укр. вираженє: на ста́рости лі́тях. — д. о. м́ісця: на́ небі́ auf dem Himmelfirmament. — на́ землі́ auf der Erde.

на з містником може означати також чинність пр. будь мены́ на по́мочи I. stehe mir bei помагай мені́.

по лучить ся з містником для означеня часу, м́ісця, спосо́бу. по дні́ньї bei Tage, гал. за дня. — по вели́цьї дни́ Бі. по вели́цьк д́ьни nach dem Ostersonntage. — по́-полю́ P. auf dem Felde. — по́ небі́ P. am Himmel. — по дожджі́ O. nach dem Regen. — по вели́ких льі́сох. — говоримé по свої́й бесы́ды. Ир. wir sprechen nach unserer Redart, nach unserer Rede-weise. — по То́ўтох (= по краю словацкім). — по во́лох. — по по́льох. — по нога́х. Дуже часто стрічає ся в угорско-рускім після по форма дайника (dativ.), але лишень в числі́ єди́ничнім впр. по п́утеви́ Бі. auf dem Wege. — по ві́дови Ир. am Gesicht, по ли́цю Пу. — по кож́ухови́ VIII. am Pelz і auf den Pelz впр. удáрить ся по кож́ухови́ er schlug auf seinen eigenen Pelz. — по по́бови́ VIII. по дяко́ви VIII. розольл́іу бо́шку по по́бови́ і по дяко́ви er schüttete die Jauche auf den

Geistlichen und den Kirchensänger. — пла́вле ка́ча по ныре́ви Гр. das Entchen schwimmt im Sumpfwasser. — по бра́тови auf dem Bruder. нпр. по бра́тови лы́зауць му́рянкы́ auf dem Bruder kriechen Ameisen umher. (але: вон плаче по бра́тови er trauert um seinen Bruder). — по вели́кому лы́сови Г. по дождже́ви ВС. — —

В украї́нск. править по дайником, понайбільше для вираженя дїйства, що движе ся на ширший простор пр. пісьнь несéцця по поля́м, по степа́м, по лы́са́м, по яра́м. — Ой по го́рам, по до́лінам, по коза́цьким украї́нам*) сівый го́луб лыта́е, собі па́роньки шука́е (Метли́нський). — Тут належать також виражене укр. по-поля́м zur Hälfte (cf. psl. полъ *ѣмсто*, *dimidium*).

Однакож понеже в угорско-рускім після по все кладе ся містник, коли імя стоїть в числі многім, так як се буває і в говорах галицко-руських, то думаю, тут форми *dativi* на ови (psl. сьно́ви) по части лише втиснули ся на місце властивих форм містника. Те, хоч рідше, буває також і при иньших праіменниках нпр. на сьі́нови Г. auf dem Heu. — на хребто́ви Г. auf dem Rücken. — на я́рмаркови Г. auf dem Jahrmarkte. — у всі́му сьві́ту О. in der ganzen Welt, у всі́м сьві́ті. — при то́му лы́сови Г. — при бра́тови Г.

Сюди також належать вираженя по ру́ському Г. in ruthenischer Sprache; nach ruthenischem Gebrauch, nach ruthenischer Weise. — по сьо́му I. darnach. — по то́му I. sodann. — по чо́му і по чо́му wie theuer? — ны́ по чо́му ohne Werth, werthlos; zu einem sehr geringen Preise. — я в то́му одві́тливый МЛ. ich bin dafür verantwortlich. Також в вираженю не-по́-многу

*) украї́на місто окраї́на, крайі́на (о єсть тут приставне: о-краї́на гл. стор. 25. „по шы́ттых окраї́нах ціса́рства“. Край, де мешкаємо, звав ся ру́ська земля́, пізнійше ру́ський край або ру́ська крайі́на. Так і тепер у піснях у нас і на Руси угорскій пр.

Подума́ю, подума́ю — так собі дума́ю:

Не є та́ких співа́но́чок, як у ру́ськѡм кра́ю!

Ей, не є то в усьѡм сві́ті, як ру́ська крайі́на,

Там співа́е ко́ло ні́вки ка́жда дывчи́на! VIII.

Може бути, під впливом зміни політичних обстанів, місто ру́ська крайі́на поча́то у нас говори́ти часті́ше крайі́на (розумі́й рідна), так як наро́дови то́та крайі́на була найбі́льше зна́на і доро́га́ яко рідна. Оттак украї́на значить властиво *хора*, regio. Та назва припала далі великі́й части краю́ заселеного нашим наро́дом (Украї́на, Укра́йна або Укра́йна) а і парід сам прозвано украї́нським. Подібно зовуть Хорвати часть краю́ по ріці́ Саві Краї́на, Краї́на, а бесі́ду тих жителі́в крайі́нською. Порівнай що до звязи в значеню Жмудь, жмудскій і земля́ *хора*, regio. — В старосл. і староруск. край *та́ ѣкра* extrema; краї́на pars extrema, імові́рно також regio і confinium.

Лв. etwas; in geringer Menge; fast. Форма dativi втиснула ся місто locat. (порівнай галицк. коло Бродів ужив. по-часты́ і по-часту́ = häufig, frequenter). —

Тут згадати ще випадає про такі вираження як по-руськы, по-мáлы etc. По мойй думці по-руськы повстало так: як звісно, руськы — se ablat. plur. іменної форми приложника руськѣ. Самопéрше говорено у нас мабуть руськы слóвеса = mit ruthenischen Worten, ruthenicis verbis, lingua ruthenica; потом коротше руськы (scilicet: словеса) (cf. psl. роуьскы = ruthenice; грѣчскы = graece; кльгарьскы = bulgarice; ѣsch. polsky = polonice; ѣesky = bohemice; нѣмецку = germanice etc.). Коли-ж з часом у нас ріжниця в значеню межі формами іменними і зложенними приложників затерла ся а зложені форми приложників майже виперли форми приложників іменні, загубило ся вже у народу властиве розуміне приложникової форми руськы, котра мов би заціпла і стала присловником. По тім з огляду на вираження по руську (scilicet: звычайю, нóрову, языку cf. pol. po rusku), по добру (scilicet: способу), по не мнóгу (scilicet: числу, розміру) etc. ми пóзбитно (überflüssiger Weise) прилучили і до форми руськы применник по. Ся форма: по-руськы стала в письменнім нашім язиці загальною. — Подібно угорско-руске (і лемківске) по-мáлы місто: мáлы (scilicet: кро́кы) = langsam (wörtl. mit kleinen Schritten) = в Гал. (понайбільше) і на Укр. по-мáлу (розумій: ходу, кроку). —

по-прп neben, ganz nahe bei з містником для означеня близости пр. вóрон я́у летѣти попри землі ВП. der Rabe flog ganz niedrig neben dem Boden.

Частиці (Partikeln).

Применники (Praepositiones).

Применники исті (Echte Praepositionen). 1. П. и. невіддільні (Untrennbare P.): вы, пере, роз уживають ся лише в зложених словах пр. вѣзѣр Гр. Fenster. — перéіначити Рос. verändern. — росчáти Лв. anfangen. — 2. П. и. віддільні (Trennbare P.) бувають не лише в зложенях, але також кладуть ся перед іменем і правлять певним ёго падежем: в, уз, без, до, за, із, на, о, (об), од (уд), по, при, про, прóтив, іс, у.

вы означає в зложеню влучене, видалене, діяльність звернену на зверх; з глаголами надає понайбільше значене довершеного діяства пр. просіти а вѣпросити, варіти а вѣварити, мѣсти а вѣместити.

Сей приіменник звучить в місцевостях пограничних Гуцулам, як ві пр. вінести, віпросити; подекуди майже як в 0 пр. в 0 з 0 р З. Fenster. Найчастійше однакож місто вы виступає у пр. ўбити = вибити, ўбрати колбпны = вибрати коноплі, ўверечи Д. = виверечи, вікинути.

пере у глаголів означає між иньшим довершеність дїйства, міну з одного вида в другий і надмір дїйства або стану пр. переломіти, переріначити, перелітати, переквасити, перетру́пехнути.

пре зложене з приложниками або присловниками рідше вживає ся а означає степень найвисший: прѣдобрый, премудрый, премного psl. прѣдобръ, прѣмждръ, прѣмногo.

Місто пере уживають инколи про пр. проскочити м. перескбчити. ба! цы в мене скбчиў, цы проскочиў? Вл.

роз означає в зложеню понайбільше віддалене, ділене: розметати, роспучити, росчачнұти.

Місто роз часом стрічає ся раз пр. разлўка побіч розлўка Unterschied, discretio; распўста, распўсточька ВШ. м. розпуста, розпусточка; расчинїти побіч росчинїти в знач. чари зняти (починити = счарувати, „чарами счарїти“).

в (psl. вкъ) означає рух, напрям або пробуване в місці, в часї: в льіс, в гбру, в право, в рік, в осени, в жїтьї, в дєреві — а найчастійше звучить в угорско-руск. у пр. у селб, у півніцю, у нєбо, у недьїлю; у пб́ли, у хь́жи, у я́мцѣ, у ялі́цѣ, у рўській крайїні — але побіч також в цєрьков, в селб, в пб́ле, в нєбо; в пб́ли, в хь́жі etc. При заміні в на у нераз повстає роззїв (Hiatus) нпр. пб́дє у селб, зайдє у рўща, пшенїца у пб́ли.

уз (psl. вкъзь) уживає ся рідко а увидатнає в зложенях значене здовж, горі. пбуз хь́жи längst der Hütte. — В зложенях із вкъзь чинить ся з пр. зголбве О. psl. вкъзглавнє ukr. узго́лбве; злетьїти psl. вкъзлетьїти ἐπιπέτομαι, evolare — або уз, вз пр. узїти, взїти psl. вкъзати λαμβάνειν, sumere — рідше воз (оз) пр. возмїти. вб́зму. вб́зьму psl. (вкъзьимж, вкъзимж), вкъзьмж. я возмїў Лв. озмїў Лв. Кв. — вб́здух І. Лв... psl. вкъздоу́х рідше б́здух.

без означає брак, хибу, недостаток: без зубўв. без хльїба. без дверїй. Примітні зсувки: б́ездьїла inefficaciter. — б́єзвість пр. зашїб ся в б́єзвієти er ist verschollen.

до означає границу місця і часу, напрям, ближене: до пб́ля, до льїса, до кєрту, до рб́ку, до ня́ня. В глаголах зложених

означає наконечну ціль, остаточний наслідок, прилученє або покінченє дїйства: досудїти, дослїдити, допрáвити, дочúти, дописáти, добїти.

Місто до в угорско-рускім понайбільше виступає перед іменами д, ід пр. ід ньóму, ід хїжи, д собі, д горї, рідше також до ньóго, до хїжи (дó-хыж), до себе, до горы etc.

за означає скінчений уплив часу, напрям, місце: за рóк. за гуд. за гóры. за льіса́ми. В зложеню з іменем означає щось, що в тилї лежить: за́кут *verborgener Winkel*; за́головок *Kissen*; иноді час, що попереджає певну пору пр. за́зимок *Vorwinter*. В зложеню з глаголом означає довершеність дїйства: бїти а забїти, гостїти а загостїти, кричати а закрича́ти, іти а зайти́, гна́ти а загна́ти, співати а заспіва́ти, купїти а закупїти.

за лучить ся иноді з присловником (або з приложником для утворби присловника) для означеня якості і способу: за́пусто МЛ. задурно, *umsonst, vergeblich*; за́жива Г. *bei Lebzeiten, lebend*. за́молоду *in den Jugendjahren; frisch*.

із (psl. изъ) означає видалене з середини предмета геть; (відносини місця) із лїса; (відносини що до матерії) із желїза; (відносини часу) із вечера — і частїйше в угорско-рускім задержує свою форму: із дóму, іс хїжи, із горы́ ўбулькне вода́, із вóза; також і в зложенях нпр. ізомкнўти Г. psl. изъмъкнѣти; ізслизнути ся (ислизнути ся) = вислизнути ся; ізречї psl. изрѣшти *ἐκφράζειν, eloqui*. ми ізрékли або ізїркли Р.; ісказа́ти psl. исказати *effari*; але також буває і з (так як найчастїйше в Галичинї): з дóму, з горы́, с хыжи etc., подїбно і в зложенях (котрі з приіменником із взагалї у нас лучають ся рідше) нпр. здо́йти psl. издѣшти *emulgere* (побїч: іздойти).

на опердїляє відносини місця, часу, числа, подїлу, способу і т. п. на стул, на́ небі, на місяць, на тїждень, на тїсьяч, на пять, на́-доўго.

на в зложеню означає иноді приближну міру пр. на́вилок ВШ. = меньше-більше тїлько сїна, кїлько набере нараз на вили, е́дєн на́вилок. (гл. стор. 113.).

на з *comparat.* приложника або присловника степенує понятє нпр. наўбóрший = найборший; наўпéрше ВШ. = найперше, са́мо пёрше, *zuvörderst*.

на в зложеню з глаголами подїбно як за, ви означає довершенє: писáти а написáти, вчити ся а навчїти ся.

о (об) може служити для означеня напряду, часу, причини, способу. дўркнў о лáвку; о тот час; сважа́ли ся о грóшн:

жиў о х́лоды, о го́лоды. В зложнях виступає об пр. обста́ти = гал. остати; обсто́яти ся, обчалува́ти; обно́вити ся Лв. sich verjüngen або о, котре в виговорі часто переходить на у: ужені́ти ся побіч ожені́ти ся.

од (уд, выд, від) означає віддалене від предмету, походжене нпр. од х́жи; то́лесо уд в́за, теля́ од шуту́лі; — в зложнях з глаголами чинність звернену до віддаленя нпр. удрі́зати, одбі́ти, одбира́ти ся = геть відходити; оддава́ти abgeben вода́ оддає сы́ркою das Wasser verbreitet einen Schwefelgeruch.

по означає розпросторене в місци або часі, ділене, спосіб або і слідуване пр. по́ полю, по дні́ньї, по пять золоты́х стрібе́рных, по́-доброу, по годі́ньї. З остатного наряду вийшло, що при суцниках по в зсувках і зложнях виражає часто понятє применшення, убавлення, низшости нпр. посё́стра Liebchen, Hausfreundin; по́брат, побраті́м Gefährte, Hausfreund. (меньше ніж брат)*). Иноді по звучить па нпр. па́вечерок Стр. Vesperbrod (меньше ніж вечера); па́льісок Бі. мов мала лы́са, оплоток на лівку рыб; па́вороз Ї. па́ворозик НД. Ranke. па́сынок МЛ. Nachtrieb, Nachwuchs; па́жить Д. Trift; Futterkraut.

Иноді па означає лише розпросторене: пави́тця Ї. Winde, Convolvulus, повитиця; паві́са Д. Бі. ВР. Fahne, vexillum; Kirchenfahne (cf. повісити psl. повѣсити *κρεματίζωμαι*, suspendere); па́тока Стр. „чистий мед“, течний мід Jungfernhonig в Гал. означає „па́тока“ чистий (течний) мід без перги, а декуда пр. в Борятині коло Судової Вишні: чистий олі́й битий звичайно з конопляного сімени. кор. тек psl. тишти рѣѣ, fluere, течи.¹

при означає найчастійше близість або рідше час: при пу́ті. при х́жи. то їщи было́ при ня́ньови (коли няньо жиў). В словах зложених при значить звичайно уменьшене.

по, при, про в зсувках з приложниками виражають меньший степе́нь власности нпр. по́зеленявы́й mit grünlichem Anfluge; при́жоўты́й gelblich; про́сивы́й graulich гл. стор. 53.

е, з (= старосл. съ) з творником означає товариство, мішане, коплене, громаджене і має в угорско-рускім найчастійше форму іе перед словами з починовими суголосками глухими к, т, н, х, ф або с, ц і ч, ш, щ — а із перед виразами з починовими суголосками звучними г, д, б, в, з а також и, м, л, р або з почино-

*) Мікльосич пише: пократъ quid sit nescimus; платила галгоу отъ монастыроу отъ пократа мабуть се значить: платила податок від голови за кожного братчика в монастырі. пократъ відай: Laienbruder.

вими голосівками нпр. іс коньом, іс тоббѣ, іс павісами cum vexillis, іс пѣред, іс хыліти ся, іс фруероѣ; іс скатертию, іс царьома, іс черпаками, іс (іш) швабниками, іс (іш) щюками. — — ізганяти wecken cf. psl. сьгонати compellere; із гачатами cum pullis equinis mit den Füllen; із дыньюѣ; ізобрати psl. ськрати συλλέγειν, colligere, із братома, ізвон, ізвонка von Aussen, із вѣзорами mit den Fenstern, cum fenestris, із вѣлки = з воликами, з волоньками cum bobus, із застами cum vexillis, із (іж) жаберіноѣ mit Froschlauch; mit Wasserpflanzen; із намѣлом, із молотником, із лавіркоѣ mit dem Eichhörnchen, із робіти verfertigen, machen, thun: із Руснаком; із ястрибом cum asture, cum accipitre; із іжунѣм; із ілемом cum ulmo; із огньом, із ужѣм, із ѣсами, із єдним чѣоловіком, із югасом.

Закон звуковий що до переходу старосл. сь в угорско-руск. то в іс, іс, то в із, з визначає ся взагалі так, як згадано; подібно і у приіменника старосл. изъ (= угорско-руск. із, з, іс, с). Ви́мок дуже мало пр. свѣда Л. Streit, Zank, сважати ся Л. streiten, zanken cf. psl. сьвада. сьваждати — снѣчи gestern. позасночи I. vorgestern.

В зложенях може сь мати також форму су, со, зу, зо, зы нпр. сѣміска I. спілка, суспір МЛ. Asthma, сусяд Nachbar; совокупно О.; зѣвянути Лв. зѣвало лістя; зовѣ, зывѣ Г. psl. сьвиєть.

Иноді подекуди приіменник сь здвоєє ся: зоз, зос (порівн. болгарск. сьс) нпр. зоз другыма гадѣма = з другими господарями; зос тѣма двѣрями = з тими дверми; загално двоїть ся той приіменник в зложеніі глаголі іззѣсти, зьзѣсти = psl. сьисти et снѣсти comedere.

у (= psl. оу) означає близькість, приналежність пр. у бѣрега, у сестры; руд у вѣза Deichselwagen; пазорі у вѣрлѣ. В зложенях з глаголами творить значене дѣйства довершеного, доведеного до краю: упяничити, утучити; устаріти.

Часто в угорско-руск., як і загално в язиці українсько-рускім може у замінити ся на в пр. вчити ся м. учити ся, в тебе м. у тебе, в ня м. у мене, в ко́го м. у ко́го; вѣчи впікалі Лв. = очи упікали; впасти = упасти. Та заміна часто робить ся, щоб оминуті роззів.

Приіменники неисті (Unechte Praepositionen) себ то, властиво імена, котрі уживають ся яко приіменники. До них належать: піла, піля, бліско, верьх, поверьх, вѣже, ніже,

дѣла, дѣля, зад, під, пѣред, над, конѣць, вокрѹг, вокбѣль, докбѣла, крем, мѣжи, мѣсто, сѣред, крѹзьї, чѣрез і пр.

Суцник від'именний (substantivum denominativum) утворює ся в угорско-руск. рівно як і в галицко-руск. від неуживаного суцника над: надїти, нанадїти НД. = „на стѣрте вѣстря сокѣры наметати новїй кѹсень желїза, приварїти, а вѣдтак закалїти“. нанадїѹ сокѣру.

В угорско-рускім можуть також по два приїменники лучити ся разом пр. спѣред, попѣред, почѣрез, пѣпід, пѣза, пѣпри, пѣнад, іспід (іспуд), ізза, помѣжи.

по може в зложених глаголах подвоїти ся: попоскакати, попокрїчати гл. стор. 62.

Два приїменники можуть бути також в зложенях: попѣдтьїгати, попѣд'язати, понабирати, понагварятї, понадрїзувати, пообрїзовати, повѣддавати, пооббївати, приповїсти, упозирати, уповїсти, поздѹмати ся, позвїдати ся, поперевертати, попереїтувати, позаносїти, заобрїти etc.

Дуже рїдко коли стрїчають ся в зложених глаголах по три приїменники пр. поназдѣвати Д. aufspiessen = галицк. понатикати, понавтикати, понастромлювати; понаскѣчувати Д. zu wiederholten Malen zusammenwälzen. понаскѣчувала водѣ камїня.

Присловники триприїменниковї (mit drei Praepositionen zusammengesetzte Adverbien) = удовтьїк Р. = гал. на-втьѣки, мы як увїдѣли то то та удовтьїк = als wir dies sahen ergriffen wir (schleunigst) die Flucht. — позаснѣчи et позазнѣчи I. vorgestern.

В галицко-рускім находимо частїйше нїж на Угорщинї глаголи зложенї з двома приїменниками. Численнїйші також в Галичинї і глаголи зл. з трома приїменниками, а рїдко дуже навіть глаголи зл. з чотирма приїменниками пр. поназдоганятї, понасклѣдувати і пр.*).

Сполучники (Coniunctiones).

1. Сполучники спїйнї або звязковї (coniunctiones copulativae): а (в значеню et, *каї*) (пр. взяѹ собї із дѣму шїсть печѣв хлѣба а шїсть фѹнтѣв солонїны а шїсть льїтрїв шпїрїтусу Стр. — хлѣб а водѣ panis et aqua. — пятьна́дцять а пятьна́дцять то трїдцять fünfzehn und fünfzehn macht dreissig), ай, айбо (служать до

*) Гл. Знадоби до Словаря южнорусского. Написав Іван Верхратский. У Львові 1877. стор. 65. і 66..

злучні лише цілих речень) і, та, та-й, та́кы Я. Лв. auch, та́кже (та́же), та́кож, так (дак) Лв., то, то-й; і — і, ани — ани.

Яко частиці вплітні (Übergangspartikeln) служать понайбільше: та й, ай, ой, ей, гей, гой, бой, пак, зась.

[та й гл. стор. 102. на горі ой ймили (мілого), в долині вязали І. — кедь я зайду бой до церькви І. — ей, гой, гáздо покáйме ся Гр.]

Подекуда у Руснаків угорских стрічає ся також частиця вплітна ды пр. Чорна ды я чорна, бо я зна́у са́ма, я про свою чорность ма́у фра́йра днесь НД. — Коли я ся хоты́ў родити, та ма́мка йли бы бы́ли паленя́т пшени́чных хоть галушо́к, та пше́ни́цьи ны́где не было́ ды на не́бі І. — Імовірно ды то сці́пла форма повельника ды́й від ды́яти psl. дкати покѣтв, agere.

2. Сполучники роздільні (с. disiunctivae): вадь магу. вагу, або, хоть Лв. (= oder), цы — цы, хоть — хоть, вадь — вадь, то — то

3. Сполучники супротивні (с. adversativae): а (в значеню: sed, vero ἀλλά, δε), але (рідко уживане, заступає ся в угорско-руским понайбільше сполучн. ай, айбо), зась (= грецке δε), дак (= так) Лв., пак, лиш, лишé, лем, а́бо — а́бо.

4. Сполучники порівнательні (с. comparativae): так, як, яко, ги, ге, гей, гэ́йбы.

5. Сполучники обя́снительні (с. declarativae). ож, не онь бы, не обы́, не ожобы́.

6. Сполучники часові (с. temporales): коли, коль, нако́лі, кой, кей, на́кой, кедь, кед, як, як лиш, як лем, до́кы, до́кыль, до́каль, до́кля, до́толь, до́таль, до́тля, покы, покóль, покля, за́коль, за́кля, зак, за́кы. чим Г. Я.

7. Сполучники причинні (с. causales): бо, айбо, што; за́чым Вл. quia, quoniam; за́тым ea de causa; том у́.

8. Сполучники за́ключні (с. conclusivae): і так, про то́то, за́то, так што, отже-к; по́за́чього З. quare, quam ob rem; по́за́того idcirco, propterea; та́дь.

9. Сполучники намі́рні (с. finales): обы́, абы́, бы, о́жобы, о́жебы.

10. Сполучники усло́вні (с. hypotheticae): кедь, кед, ке́дьбы, ке́дбы, ке́бы, ко́бы, кейбы, коли бы, аж = si. аж ны́кому не ука́жеш wenn du niemandem sagen wirst.

11. Сполучники до́пустні (с. concessivae): хоть, хо́тьбы, ке́дьбы, ня́й, на́й, на́йбы.

Частиці питальні (*particulae interrogativae*): як, што, де, кудá, куды́, ўдкы, вѣдкѡль, дѡкѡль, пѡкѡль, пѡкля, цы, цы-не, чий, ачий (ачей), ачень, чѣйбы, чѣньбы, ачѣйбы, ачѣньбы, да-ле (cf. nsl. da li).

Частиці перечні (*particulae negativae*): не, нѣт (нѣ, нѣ в зложенях: нич, нитко, нѣтко, нѣгда, нѣкѡлц, нѣкѡли); де-бы-нѣт.

Викличники (*Interiectiones*).

и-є! Лв. (для вираженя радости, захвату); гой! — гей! — и-я-гой! — ой! — ей! — еге! — есє! — а-яй! — йо-йой! — но! — ну! — ану! — ба! — цыты! — на! — фўк! (*Nachahmungslaut beim Blasen, beim Schwirren*). — гоп! — бух! — хап! ВШ. — швак! Пу. (для наслідуваня шелесту при затинаню меча, саблї, ножка і т. п.). — ує! ує! (накликуване при тровленю псами). — вон! — вѡнка! — грѡх! грѡх! (наслідуване голосу свинї). — няў! (няв) = miau! (наслідуване голосу ката). — гав! (н. голосу пса). — куку! = guck-guck! наслідуване голосу (кованя) зазулї. — кукурїку! kikeriki! (насл. пїяня когута). — кльон! кльон! = гал. квок! квок! (наслідуване голосу квочки). — рап-рап! (наслідуване голосу качки). — га-га! (наслідуване голосу гуси). — вѣвѡга! Пу. вѡга! ВШ. (кличка погонича до волів). — гись! тпру! тпрука! (кличка до овець). — цїнька-цїнька-ци! (кличка до свиней) — на-на-ки! (кличка до корови). — не-не! (кличе на конї). — не-чїду-не! (кличе лоша́та). — гўсю-гўсю! (кличе на гуси).

(поздоровканя і заклинаня). добрїдень! Лв. добре рано! Кв. Лв. — дѡбрый ранок! — дѡбру ніч! дѡбрый вѣчур! — горáзд! — так ми Бѡже житя́! Лв. soll ich so leben! — дай Бѡже! gebe Gott! — не дай Бѡже! Gott behüte! — дай Бѡже здорѡвля! Gott möge dir (euch, Ihnen) Gesundheit schenken. — няй Буг прїйме! Gott möge es annehmen! (möge meine Handlungsweise als gute That anrechnen). — Бог бы тя побїў! Gott soll dich strafen! — на мою дўшу! — на мою віру! fürwahr! — бодáй-сь покáпаў! elend mögest du hinsiechen! — скаменьїў бы! (каже про чорта) = пропавѡи, щезѡи, wörtl. möge er (d. i. der Teufel) zu Stein werden! möge er versteinern! — чорт бы тя взяў! der Teufel mag dich holen! — ей-бы твою дўшу! — пек! — пек-за-пек! — пек бы му! hol' ihn der Kuckuck! hol ihn der Teufel!

Б. ВЗОРЦІ БЕСІДИ УГОРСКИХ РУСНАКІВ.

(Говори з наголосом *движимим*).

І. Повірки і оповідання.

(Бочко Рагів). За дятла. Дятел віпросиў собі одѣжу капканісту: просиў Бóга, щóби Бог му даў крáсну одѣжу, а Бог му даў, áле мусит ся так трудити, як Руснак (до тóго рiч, що дятел (Picus, Specht) мусить собі мовольно здобувати корм шукаючи комах під корою дерев і заєдно ковтаючи дзьобом).

(Росушки). За клегіню (Bufo, Kröte). Було, раз унаў гуд дуже голодний; газда пушоў косити с челедіноў, а клегіня пришла собі також до них. Жона каже до газди: пробий єї, а чоловік каже: не слóбодно! Даў їй дарабу хлїба. Відтак пушоў чоловік куповати мелай, а клегіня дає му два вóзи мелáю і пояс челедінский, абї се оперезала єго жона: пояс буў гóдний. Чоловік взеў і думає: ану, пробалую, оперѣжу я тим поясом дѣрево. Взяў, опоясаў, а дѣрево від тóго пояса перегорило. А то клегіня зо пересєрдя дала такий пояс (Замітно, що ропавку, котру в иньших сторонах іменують бáба, чарівка, чарівниця, босóрка, босоркáня і т. п., тут зовуть клегіня т. є. княгиня).

(Горондá). За ломовóго короля (Troglodytes parvulus, Zaunkönig, Zaunschlüpfer). Коли судили, тко бóде царь пóтятóm, то орел полетѣў май-вѣше, а вон маленський сиў єму пòд крило та полетѣў ищи майвѣше, тай вон обстаў за царя пóтятóm.

(Страбичів). За воловое око ((Troglodytes parvulus). Коли собї птици хотѣли ўбрати короля, присудили, што той мѣжи нїма бóде король, тко майвѣше пòдлетить. А воловое óко спрятало ся пòд крило геллы і як пóлетѣў орел май горі — тогды воловое óко ся ўхонило і вѣше пòдлетѣло а птици зáчали ся сміяти: отó корóлик!

(Страбичів). Як циганин убираў пчóлы дикі і казаў: „мóй няньо, мóй дыдо быў пчолáрь!“ Кум казаў циганинови, што я знау пчóлы в льєси, а циганин хвалиў ся: мóй няньо быў пчолáрь і мóй дыдо і я пчолáрь. Пòшли в льєс та кум указаў циганинови

пчóлы на дубі, та циганин уўшоў убірати (= вишов вибирати). Як пòдòйшоў горі, як го укусила една пчолá, а вòн кáже: кусь бóжа мáтка: Бог тя даў! і дрúга укусила а вòн кáже: кусь бóжа мáтка, Бог тя даў!; як трéтя укусила, тогдý кáже: кусь бóжа мáтка, чорт тя даў! і с тым долы з дуба упаў. Дòкы онадцú пчóлы, кум поклаў тёрня: о́коло дуба всáды тернячка. Циганин кáже: на што то кúме кладéте? а кум на тóе: кúме, мед бóдете метáти, абý на зéмлю не упаў, абý на тёрню ся станóвиў!

(Страбичів). За циганина-ковалá. Кум понёс (понýс) до циганина плугóве желýзо острити, а циганин наостриў і кúмови горячое даў у рúки (рúкы).

(Страбичів). За комарá і вóўка. Комáр кúсать, лем мáленько співать. Пòшли комары д вóўкови, иміли му густí — а вóк одпрóшуваў ся, áбы шплí гет. Онí казáли: лем еднú нúту заспівáме пáнови великомóжному, а вòн им казáў: прийдýт на Андриїв день. А онí му казáли: тогдý ужé нам великýй є пòст!

(Страбичів). За югасá, што шарканý побíў та слободíў гóрод. Раз бýла една вдовíця та бý в неї еден сын та не мáли што йисти, бо худóбно ся дýяли та дес роздобýли кендерíцы та спеклí богáчик (пòдпóра хлýбови). Бидовáли гóрько. А той хлопчýско, як пòдрýс, та пошóу далéко служити, та нáяў ся служити у еднóго пáна за югасá. Такýй приказ маў вòд пáна, абý гнаў вóвцы (югы) за еднú гóру в ёден крáсный сад. А в тóм садý бý ёден гóрод заклятýй, та бýли в тóм гóродý три шарканý (— з гáда ростé —). А вóвцы пòшли в тот садóк пáсти. В тóм садкú травá бýла золотá і водá золотá. Та золотú травú пáсли а золотú вóду пили. А бýли в садý три дéрева: еднó золотóе дéрево — так ся звáло — дрúгоє срибёрное, трéтєє диймантóвое. На тых дéревах бýли три чичкы (рúжи) крáсні: золотá, срибёрна і диймантóва. А овòн — тот югáс — почáв рубáти бáлтоў тотó дéрево, де бýла чичка золотá. Як рубáў дéрево та уйшлá шарканý с тóго гóрода та хотýла йогó изыисти а мáла шість голóв ай бо вòн тогдý кáже: чекáй, брáте, мáло погóстиме ся — а она йомú кáже; ба! чим бысь мня гогóстиў. А, кáже, мау я дýла тéбе гостíну дóбру. А вòн взяў собí из дóму шість печáв хлýба а шість фунтóв солонíны а шість лýтрóв шпíрítусу. Та рознялá собí ротý, всé шість, нарáз — а вòн у кóждый рот вер печáв хлýба, фунт солонíны і лýтер шпíрítусу — та як она тотó вшýтко скельгувáла та нарáз ся лем перевернóла, бо ся упíла. А вòн тым балтáтьом постинáв всé шість голóв. Та тогдý то дéрево истáв і рúжу урвáу золотú. Як урвáв, то задýв за клéбан та то ся му дúже свéтила за клéбанóм. А у тóго пáна, што вòн служíв, бýли три кíшáсонкы (паннý) дúже крáсні, а трéтя майкрáсша маймéнша. Ай

бо як він тоті вівці гнаў домів, та як быў на горі, дуже засвітила його ружа на панський оболок, де тоті кішасонкы бывали (сидыли, мешкали). А кішасонкы дуже його чекали, абы тоту ружу ім даў. Як прийшоў домів у двір, нагнаў вівці в машталню. Айбо майстарша загнала свою собоюнку, обы продаў за гроши. Не хотыў. Як не хотыў, загнала пак середуща. Такый міх гроший му обіцяли, яко він сам. А югас не хотыў дати. Загнала майменша, та то задарь даў, не хотыв дудкы брати. Она собі покляла той цвіт у погар, цвіт дуже усвیتیў по хыжи так як лампа, ще й лыпше. А він пак рано назад хотыв іти гет. Та рано каже пан: ци хочеш ще служити сыне? каже: пане! не хочю; кобых мы дали, штобых я просиў, дванадцять печыв хлыба, дванадцять фунтов солонины, дванадцять лытров шпиритусу. Та даў му вшытко. Та даў му сомарика з возиком. І він собі склаў вшытко на возик тай иде з вівцями, вівці сперед а він с сомариком за вівцями. Та пошли назад у тот садок, де тот город быў. Налыляў вівцям воды, та вівці пасли тай пили воду. А він почаў рубати сріберное дерево. Раз отворили ся желызні ворота на том городы, коли почне лызти шаркань з того города та д ньому (ід тому югасови). Гев, каже, пайташ, та ты мого брата учера укытив. Ідеме ся бороти, тко дужіший (дужіший). Та, каже, брате, ідеме: подь ще, най ты погощу на остатном часы. Ба, каже, чим бысь ня погостив? Е, каже, брате, мау я, небой ся, мау я доста гостины дыла тебе. Рознимай роты! Розняла дванадцять ротов, а югас у кождый рот вер печаву хлыба, фунт солонины і лытер шпиритусу. Як югас усыпав у кождый рот, то шаркань упила ся та впала. Та паною югас зрубаву головы вшыткы дванадцять. Языкы поодризував, склаў у жиб (кишеню) а як ісклаў, то тогды дерево зотыв сріберне, та ружу тоту сріберну, што была на верху, ұрвав та задыв за клбан. Як вечур быў, та назад домів вертаў. І він ще далеко быў вад паньского каштеля. та вже видыли кісашонкы, што іщи красшу ружу несё. Тоті дві старші сёрдили ся дуже на майменшу, ож ім не хотыв дати за гроши а майменшій даў задарь обі ружы. Тогды югас тот вечур переночував, та пак у пана ұпросив двадцять чотыри печыв хлыба, двадцять чотыри фунтив солонины і двадцять чотыри лытров шпиритусу. Тогды, як ему пан удаў, та склаў на возы та назад із вівцями у тот сад, де город быў. Тогды налыляў у валов дейментовойи воды, обы вівці пили і обы деймантову траву пасли, та почав рубати деймантовоё дерево, на котрим была деймантова ружа. Тогды, як рубать, ворота ся желызні отворили, коли ся почне сунути водти шаркань — двадцять чотыри голов у нейі — сипать огнём із рота на того югаса. Каже му шаркань: гей брате, вжесь ми вкытив двох братов, укычу я, каже, теперь тебе. Та брате виджу я, ож ты мене теперь загубиш. Ай, каже, ще на

остатнѣмъ часѣи пої, та ся погѣстиме. А, каже, чимъ бы ты менѣ погѣстивъ? Е, каже, маю я дѣла тѣбе, добру гостину! рознимай роты! Якъ розняла роты та югас у кождый рот вер пѣчаву хлѣба, фунт солонины, льтер шпірітусу. А якъ шаркань то вшитко скельтовала, тай упала, бо ся упала. А вѣн бѣлтятѣмъ гѣловы вшиткы постинаѹ, языкы поудрѣзуваѹ двѣцятъ чѣтыры і склаѹ у жеб. Та тогды ся взяѹ та пѣшѣв у тотъ гѣрод, а тамъ бѣлы у сѣбнохъ на стѣні на клінку двѣнадцятъ клѣчѣв. А вѣн ті клѣчы взяв та кожду хѣжу (цѣмрю) тѣма клѣчами поудмыкав. А у двѣнадцятѣ хѣжки золотый стѣл на середны і вѣколъ столѣ двѣнадцятъ стѣльцѣв захрыпльхъ золотыхъ. Та сѣѹ на еден. Пообзѣратъ на стѣну — а на стѣны вѣсить двѣнадцятъ маж бѣгарѣв. А вѣн еден бѣгаръ зняѹ та лѣснуѹ у стѣл, та явилы ся спѣредъ нѣого двѣнадцятъ іношѣв і кажутъ: што панъ прикажутъ? Обы ми тутъ йѣсти, пѣти і плѣтя, якѣ я хѣчу. Дѣразъ му ся стѣло вшитко, што трѣба му бѣло. Та тамъ газдовѣв тотъ югас, тамъ обстаѹ панѣмъ, якъ шарканы побѣѹ та слободѣ гѣрод.

(Страбичѣв). Якъ Христѣсъ черезъ двѣ души загубѣѹ сѣло а св. Петрѣ цѣлий рѣй розшѣб у вѣду за едну пчолѹ. Коли пѣшли в еднѣ сѣло Ісѣсъ с Петрѣмъ та чѣрезъ двѣ дѣшы Ісѣсъ загубѣв сѣло. А потѣму вже пчолы найшѣѹ Христѣсъ на голѣзы. І каже Христѣсъ Петрѣви, обы голѣзку взяѹ іс пчолѣми. Ішли пакъ дѣле. Пѣтрафило ся, што чѣрезъ вѣду трѣба бѣло ітѣ, чѣрезъ лавѣчку, а еднѣ пчолѣ вкусѣла Петрѣ, а Петрѣ розшѣбъ всѣ пчолы у вѣду, бы ся потѣпили. Уйдутъ на бѣрегъ, пообзѣратъ ся Христѣсъ на Петрѣ. Пѣтре, каже, де тотѣ мѣхы? А Петрѣ повѣѹ: Гѣспѣди, еднѣ ня укусѣла, та всѣ пчолы розшѣб у вѣду. А Христѣсъ каже: Не трѣба бѣло всѣ погубѣти, лемъ едну. Ты казѣв, на што я тѣлько душъ погубѣѹ а ты всѣ мѣхы погубѣѹ тепѣрькы чѣрезъ едну!

(Страбичѣв). За тѣе, якъ Христѣсъ рянной дѣвцѣи присудѣѹ пѣдлого чоловѣка. Лежаѹ пудъ грѣшоѹ чоловѣк, та льіноваѹ ся урѣвати грѣшкѣ (грѣшкѣ), та пакъ лемъ тѣту зѣѹ, што ему в ротъ упала. Тудѣ потѣмъ ішла еднѣ дѣвкѣ плѣтя прѣти. Ісѣсъ іс Петрѣмъ ішли та каже Христѣсъ тѣму чоловѣкови: кудѣ сѣсь путь ідѣ? а вѣн пѣдняѹ ногу і каже: от-тудѣ! ногоѹ указаѹ путь. Ішоѹ Христѣсъ с Петрѣмъ дѣле, та пришлѣ ідъ дѣвѣчѣцы, што прѣло плѣтя та каже: дѣвѣчѣкѣ, кудѣ снѣсь путь ідѣ? а дѣвѣчѣкѣ вѣрла прѣйникъ та указаѣла Христѣсѣви, кудѣ тотъ путь ідѣ. Та каже Петрѣ Христѣсѣви: што мы тѣй дѣвѣчы дѣме за сѣсе, што намъ путь указаѣла? А тѣго чоловѣка йѣй дѣме, што лежѣтъ пудъ грѣшоѹ. А Гѣспѣди, та тѣго чоловѣка йѣй шкодѣ дѣти, бо пѣдлый. А, каже Христѣсъ, кѣдѣбы обѣе пѣдлѣ, то бы загѣбли, а такъ бѣдутъ жѣти, бо она рянна, а вѣн пѣдлый. (Гл. Пѣезѣпъ Нѣколая Устѣяновѣча. Ч. І. Львовъ 1860. стор. 71. Прѣвѣдѣніе (Ізъ устѣ парода. Прѣтѣча вторѣя).

(Страбичів). Як Христос ночюваў іс сятым Петром у газды а жона вериўши с корчмы біла Петра двічи. Припросіли ся Христос іс Петром на нощ до єдного газды. Та леглі на нощ спати. Христос люг за кош на єден бок, а Петро на другый бок. Тогды старша біла жона од чоловіка. То чоловік быў дома, а жона в корчмі піла. Та пришла с корчмы жона та звідала ся, што там за бетанги прияв. Тот каже: подорожни люде. А она взяла бетарь та почала свого газду бити. А як ся на газды набіла, та почала Петра бити. А як ся на Петру набіла та каже: де той другый, абых ся і на нйм набіла. Ай бо Христос каже Петрови: Пётре іди сюды, де я, бо буде тя зась бити. Ай бо Петро пушов, там, де Христос спав та тотя жона назад Петра біла. І так сятото Петра біла двічи.

(Лучкы великы). За корову з волом іспряжену. Газда іспряг быў із волом корову орати, бо не маў двох волів. Коли мало уйшли корова з волом, та корова ся боїла поля: думала што то вшытко йї орати, а вїл знаў, што лем (лише) єден дараб. Корова каже волів: неборе воле, широкое поле! а вїл йїї одказаў: ещесь не орала, та вжесь ся заср...!

Лучкы великы). За чоловіка, што нюс у млын віко кындирицьи та говоріў нерозумно так, што трічи го набіли. Чоловік нюс у млын віко кындирицьи, та все казав: од віка вайтаків! од віка вайтаків!*) При путі сіяли ишеніцю, та тотό учіли та сёрдили ся, ож вон просьит, шобы ім од віка вайтаків ся уродило. Імили того чоловіка і ўбили та казали йому, абы ішов путём говорячі: не гонні бысьте ни перевозити, ни переносити. А там несли умерлоє. А ті, што несли, розсёрдили ся, імили того чоловіка та зась ўбили його! А пак повіли му: іди путём говорячі: такое бы не чювати, не видати. А там шла свадьба: а ті зась розсёрдили ся, імили його та зась ўбили за тотό, ож вон просьит, абы свадьбы не было нїгда. Та даље пушоў пак у млын, ізколюў зерно та принюс домів а идучі не говоріў нич, бо трічи го набіли.

(Лучкы великы). Як то сятій Петро лыноваўся ізняти грейцаря із земльї а потόму много разів ісхыляў ся збирючи черешны, што Христос купіў за грейцарь. Раз ішоў Христос іс сятым Петром путём та пустиў грейцарь єден зад себе. А Петро сятій видів грейцарь тот та лыноваў ся ізняти, бо ще сыйтий быў. А Христос купіў за грейцарь пак черешень. Дак Петро сятій зголоднїв, а Христос все пушяў по єдиї черешни у порох на путь. А Петро все зняў та обдўў од пороху та все у рот вер тай зьзыў. А як Христос

*) вайтаків = мірка, што берє млынарь, такє мытō.

усы черешні уметаў — а то на доўго было — та як ўзбираў сятый Пётро черешні шыткі та пойў, Христос каже: а што ты Пётре із заду збіраш, што ты робиш? Я збіраў черешні та йім! Бо Пётро сятый гадаў, што Христос не вiдить, ож вон збіраць черешні. Та каже му Христос: вiдиш Пётре, не хотыв есь ся раз ісхлiти та грейцаря зняти, а теперь колькось ся разов ісхлiу за черешнями!

(Лўчки великi). Няй Буг прiйма! (рoзказ бабы, што вернўла была в oдпусту). Былам на oдпусты, знаєте: повернўлисьме путьом до многих церкoв; у бўксу¹⁾ вёрьлам двадцять грейцарoв — няй Буг прiйма! — нiщим i кoвдушам²⁾ далам двадцять грейцарoв — няй Буг прiйма! — на слўжбу далам двадцять грейцарoв — няй Буг прiйма! — іскельтовалам³⁾ двадцять грейцарoв — няй Буг прiйма! — а на Божое⁴⁾ далам двадцять грейцарoв — няй Буг прiйма! — i так чорт взяў золотый срiбёрный!

(Лўчки великi). Няй Буг прiйма! (нарiче баба на невдўку сусьiды). Цы не нагодувалам ти сiроту?⁵⁾ — няй Буг прiйма! цы не помагалам ти копати?⁶⁾ — няй Буг прiйма! цы не помагалам ти прати? — няй Буг прiйма! — цы не пушлам ти хлiб iспечi, колись хвoра была? — няй Буг прiйма! Бог бы тя побiу! чорт бы тя взяў!

1) скарбoну 2) жebraкам 3) вiдалам на прoйiдок 4) „до монастыря складают ся гуртом: купуют завiсу (хоругoв, фану), крест вадь дакое украмене: на Божое“ 5) сiрота = „дытина нiже девять рокоб, цы мае отця, цы нит; хоть богaтого отця, хоть худoбного“ 6) кындирицю (кукурудзу) копати.

(Лўчки великi). За Юрка, царного сына, до котрого iшли три голубкы. Быў де не быў еден царь, тот маў цариного сына а томў сыну*) имня было: Юрко. Та iшли iд нoму три голубкы; а то были (були) дывкы. Тоты дывкы посадили еднў грушку серед царьского двора. А там тот сын даў справити постиль красну та все iшоў там на нoчь спати, та царь ся чюдоваў, де вон iде з бурка (Burg) спати. Та загнаў собоўнку, бы пудпозирала, де вон iде спати, Она пушла позирати, аж там три дывкы спали iз ним. Та ўняла нoжичкы з жеба та удрiзала май старшо дывцы волoся мало, та поклала в жеб та пoшла та ўняла тото волoся з жеба та указала царьови. I тоты дывкы устали, та майстарша увидыла, ож йi волoся урiзано таi сплaкала таi пoчала гoворити: ож йi даў так обсмiшити таi забрали ся таi пушли гет. I казали, обы жельiзні бачкoры пoрваў, та не найде ix (не найде ix ныгда). I вон тогды пoшоў до-хыж та iзгoйкаў на вoтця собi. I тогды забраў

*) Подiбно як пнi на т (а) часто мiсто-накiнчика у в dative-i принимают oви (пiсля сынoви), так знов декoтрi пнi на т (у) нпр. сын, верьх иподi мають в дайнику накiнчик пнiв на т (а) пр. сыну, верьху (так як ракoш).

собі два міхы грóший тай чотыры кóны тай кóчиша (вiзникá) тай зáбрали ся тай шли дáле непрестáнно... фурт... iшли все дáле та надóйшли на еден лыс великый тай там стáли на обiд тай на полúнне. Як одполудно-вáли, зáбрали ся та iшли фурт*) тым лысом великым. Та зострiтив ся еден чьоловiк тай звiдали ся го, цы не видыв дáгде iх дывóк. А тот iм одповiв, ож не видыв iх. Тогды они зáбрали ся тай iшли назáд дáле. I тогды дóйшли до ённоi крáсноi зáгородкы i там стáли та пришлá д ним еднá старá бáба тай повiла кóчишови тай далá якыйсь воровшáг (звiля до вóроженя) та казáла му, абы тотó царськóму сынови даў ся напiти. Тогды як пришлó дванáдцять гóдин, та даў му ся тóго напiти i тогды вон уснуў вóд тóго а тогды пришлá iд ньóму тота май стáрша дывка тай пóчала йогó зганяти. Вон не хотыў устáти i тогды пóчала йóйкати коло ньóго, она казáла кóчишови, ож бы му повiў, ож она бýла кóло ньóго. Тогды одклонiла ся тай пóшлá гет i тогды вон устáв, пóчав плáкати i тогды вон повiў кóчишови, ожебi го рiзаў ножом, як приiде тотá май стáрша дывка i тогды дрýгый день назáд приiшлá тотá бáба та далá назáд му тóго звiля ся напiти i тогды приiшлá тотá дывка i пóчала назáд го зганяти. I тогды пóчала назáд плáкати. I ўняла сáблю тай написáла, ожь обы тóго кóчиша тай тотú старú бáбу iстáў. I тогды вон устáў тай прочитаў тотó нисмó, ўняў сáблю тай iстáў тóго кóчиша i бáбу. I тогды ся вон забрáў тай пóчаў iти гет. I тогды iшов та найшоў трьох людi — тотó бýли брáтя собi та вмер iм отиць та лишiў ённу шáпку такú, што кед поклáў на гóлову та го невiдко, тай кóлесо такое, што кедь стáти на ньóго та повiсти: „де хóчу, там скóчу!“ кóлесо скóчить. Тоты трie брáтя бiли ся на тóм, чiя бýде шáпка та кóлесо. I тогды клóпец взяў тотó уд них i повiў iм, жебы пóшли еден на еднú горú а дрýгый на дрýгу а третiй на третю. Та котрый приiде скóрше, та тóго бýде. I тогды вон стаў на кóлесо та повiў кóлесови: де хóчу, там скóчу. Тай повiў кóлесови, ожебы скóчило iд тым трьом дывкам. I тогды скóчило тáмка. А тоты дывкы бýли в однóм лысi у пiвници. Та ўшла мёнша вон та увидыла йогó ож вон iде i тогды згóйкала на сестру собi, ож вон iде. I тогды май стáрша iмiла ёi бити. Забыла вже бýла за царськóго сына. Та ўйшла i она вон та попозирáла, ож вон iде. I тогды приiшлá iд ньóму тай обóяла йогó i поцыловáли ся i так жили.

(Пузнякóвцы). Яку за шкóду ўдумаў вóўкови кáру чоло-вiк, што маў жонú дýже джангiлiву? Раз бýла еднá пáра: муж i жéна. Жонá бýла дýже джангiлiва (свадiлiва) i все ся вáдила iс свойiм гáздóў. На бiдú приiшов вóўк i зьзыў чотыры вóвцы с кошáры. Гáздá ся боiў женi тотó повiсти, бо знаў, ож, кедь повiсть, та пóдла бýде

*) нiм. fort.

его вечера — айбо затайіти не мож было. І так овон смиренно каже своей жоні: Ай жінко, не добрі ся у нас стало. Жена звідать ся, што такое? Я бым тобі повів, ай бо ты будеш дуже сердита. Жена звідать: што тото? што тото? Тогды газда каже: Та прийшоў воўк у кошару і възьў чотыры вовцы. Тогды жона зачне: А бодай бысь ся газдо быў не скольчій (обысь ся быў не насчадиў = не народиў), такой ты у мене газда! Так то мені загородишь кошару! Готова праця пропадать! На то каже газда: цыть жово, перебудеме мы тото; там шкода, де худоба І тогды взяў ся, пушоў до сусыды і позычій едно желызо, ис котрым воўкы имають і так подставив на тото место, куда воўк зайшоў і лишій там на ноч. Раюо прийшоў позирати і видить, ож воўк ся имій у желызо. І дуже ся зрадоваў, ож вовк ся имій. І так біжить ид жоні і каже: ой, жінко! я бы ти щось (= штось) повів, айбо то не такое, ги учора. Но што тото? до чорта ты все мені якийсь новини приказуеш! А нуж слухай! я воўка, котрый вовцы поийў, имій! — Цы цыле? — Иди! позирай! — Жона пошла і видить воўка у желызы і каже: Хвала Богу, штось го ймив: теперь, цы знаэш што? теперь удумай такую кару, обы усё жиў, обы ся усё мучиў. Газда каже: та што бы тото было? кедь му йісти не дам, издохне з голоду, скоро здохне. Кедь го бити буду і так издохне уд биткы. Тогды жона каже: што мені до того: дам ти три дни, удумай такую кару, ге-м ти казала. Газда пуйшоў і думать і думать; дале так собі гадать: та цы треба бйльшу кару, ги моя: уд коли-м ся ожениў, усё живў, але-м бйдуу, та май льйпше буде, кедь я і воўка ужёню. Тогды біжить ид жоні і каже: та ужё кара на воўка готова: нич не вчию із ним, лем го ужёню; буде жити і усё бйдовати.

(Пузнякөвцы). За богача, што поминий паскы, як поп сятий на Великдень пила церькви. Буў (быў) худобный чоловік та не мог собі мукы кушити на паску та думаў собі: што робити туй без паскы? Придумай собі, ож возьме едно дерево і урубать (утеше) ги ёдну паску і так вчиний. Потом яйцём замастиў і понёс на Великдень сятити. Стаў пила церькви коло ёдного богача, а богач маў із подлого жита чорну паску і увидий у сусыды худобного бйльшу і красшу паску. Тогды, як ся худобный обернуў із ганьбы (стыда), поминий паскы. Як поп посятив паскы, пошли домов, тогды худобный увидив, ож у него добра паска і каже: Бог милостивый посмотрив на мене і з деревляной паскы учиний житну! А богачь, ож украў паску, та казай: Бог ня покарай, ож ем украў, паску, і пшеничну переминий на деревляну!

(Пузнякөвцы). Ис котрого дерева Христу хрест правили? Коли премудрый Соломон буў за царя, та правий церьков такую, обы такой в світы не было. Та ему треба было такое доўгое дерево, што

вѣн не гѣден бѣў такѣе пайтї. А вѣн гѣден буў чѣртѣм розказовати та склікаў вшыткых чѣртѣв, цы знавуть за такѣе дѣрево, ги емў былѣ трѣба. А чѣрты казали, ож они не знавуть за такѣе дѣрево. А пак ся ѡзвав едѣн чѣрт, ож овѣн знаѣе за такѣе дѣрево. А Соломон, тот царь, казаў йѣмў, обѣ йшоў принѣсти, а овѣн казаѡ, ож емў не слѣбѣднѣ тотѣ кѣвати. А пак Соломон заклинаў го живѣм Бѣгом, абѣ ишоў принѣсти, абѣ умѣк (умѣк) іс корѣном. Тотѣ были три дѣрева. Та чѣрт пак умѣк та принѣс ід цѣркви а Соломон пак тотѣ дѣрево потесаў тай тотѣ дѣрево не придалѣ ся йѣмў на цѣрков нїгды. Бо тотѣ дѣрево ўрослѣ былѣ із Адамѣовой голѣвы. Бо колї Адам бѣў хѣрый та звѣдаў йѣго сын, што вам нѣньо є, бо дѣти нїтко ще не буў хѣрый — а вѣн повїў сѣновы свѣму: я болѣ за рѣйскѣма благѣма.*) А вѣн каже: я вам нѣню при-несу рѣйскѣ благѣ. Та пушоў пак тогды, ож пѣдѣ в рай. А там агнел стоїў на воротѣх із мечѣм. Та кїже му: кудѣ ідѣш? Ідѣ в рай принѣсти нѣньови рѣйскѣ благѣ. А агнел йѣмў казаў: тобї там не слѣбѣднѣ ітї; чекаї тут, а я тобї принѣсу. Та пушоў пак ягнел та уломїў му три прѣты іс такѣго дѣрева, што сѣм раз бѣльше уд сѣх дѣрѣв, што инде ростѣть, окрем рѣя. Та даў му три прѣтики-еднѣолїткы — што еднѣго лѣта ўросли — а вѣн понѣс вѣтцѣ собї Адамѣови: каже: ге-де! няню! райскѣ благѣя. А отїць му взяў та й сплїў вїницѣ та поцѣловаў тот вїницѣ та поклѣў собї на гѣлову та умѣр пак. Тотї дѣрева ўросли з тѣх трѣох прѣтѣв, што чѣрт нїс Соломонѣови на цѣрков. Та колї чѣрт мѣкаў тотї дѣрева, та Адамѣова голѣва (кѣстка) с корѣном ся ўмкла. То тотї пак дѣрева обстаїли коло цѣркви, коло Соломонѣовой, та там стоїли, дѣкы ся Хрїстѣс не рѣдїў. А як ся Хрїстѣс урѣдїў та пак як го жидѣ мѣчили та хотѣли роспинаѣти на хрест та с тогѣ еднѣго дѣрева, што стоїли коло цѣркви, му спрѣвили хрест — а з дрѣгых двѣох, што стоїли, ще тѣм двѣм разбѣйникѣм, што бѣли роспѣтї іс Хрїстѣм.

(Пузнякѣвцы). Як то едѣн худѣбнѣй чѣловїк зѣмстиў ся на чѣрцѣох, ож хотѣли звѣсти красну жѣну му. У вѣрешї Мѣнкачї у еднѣго худѣбнѣго чѣловїка былѣ дѣже красна жѣна та чѣрцѣ бы йї дѣже радї взѣти за фрайїрку (за посѣстру). Та кѣждѣй із неў говорїў: цы бѣде йѣмў за фрайїрку та дасть йїў (йїв) сто сѣбѣрных. А она повїла газды собї, а газдѣ йїв казаў, обѣ повїла кѣждѣму, обѣ прїйшоў вѣчур до неїї, бо вїї газдѣ пѣйдѣ у млын. Та обѣ повїла кѣждѣму окрѣме, обѣ едѣн за дрѣгого не знаў, ож пѣдѣ там. Та обѣ еднѣму повїла, ож бы прїйшоў у сѣм гѣдин вѣчур, а дрѣгому у вїсѣм, а трѣтьѣму у дѣвѣть і так далѣ за шѣром кѣждѣму, абѣ ішли у гѣдїну едѣн за дрѣгим. А йїв

*) На запитанѣ: „што такѣе: за рѣйскѣми благѣма?“ опѣвѣдач скаѡв: „за рѣйскѣм добрѣм“.

газда ўкопаў у сьіндох за сьіннымя дзьверыямі адну яму глыбоку, так, абы стала дванадцят чэрцўв (чэрцўв). Тот яма была ізвэрха гузка а у споды шырока. Та на вэчур газда йўв (йўй) узяв карбач, бо вон вольны не маў та пшоў вонка та спрытаў ся за хыжу, а жоны собі повіў, ож як черниць прійде, та бы тобі ўличиў сто срібэрных на стъл а я буду позірати на оболыкі ізвонка. А тогды лўсну у карбач та повім: ві-во-га! А ты чэрцьови повідж: ідыть пәне за сьінні дзьвері і спрычте ся, докы газда дохыж прійде. А вы пәне пѳдете пак вон із за дзьвері, як газда дохыж прійде. І так ся стало вшытко, як газда повіў. А черниць пѳрший ішоў за дзьвері та там лем ізгрѳмів у тоту яму за дзьверыямі. Та там стояў у ямі, бо ўйти з нѳйі не гѳден быў: яма была глыбока. А газда пушоў назад із корбачѳм за хыжу та ся спрытав. А як прійшоў другый черниць таі тот ўличиў сто срібэрных на стъл. Та лѳдва устѳг ўличити а йўв газда лўснув у карбач кѳло ѳболока та каже: ві-во-га! А чернець каже: де я ся тепѳр дѳў? А жонѳ му каже: ідыть пәне за сьінні дзьвері, там ся спрычте, докы газда дѳ-хыж прійде. А пак вѳдти пѳдете вѳн, як газда бѳде в хыжи. А тот прѳтаў ся за дзьвері таі упѳў ід тѳму чѳрцьови у яму. А вшыткых чѳрцўв бѳло в манастырѳ дванадцят. Та котрый там у нѳчи прійшоў, та кѳждый ўличиў грѳши та прѳтав ся за дзьвері та кѳждый там ѳбстаў за дзьверыямі у ямі до рѳна. А рѳно тот газда напхаў там солѳмы у яму та пѳльляў наѳтоў та запалиў а звѳрха із вѳза зѳкладкѳ зѳклаў яму. Та они ся там заѳѳтували (задавѳли ся), та стоили прѳсто, бо пѳдати нѳкуды бѳло, лем стѳяти стѳмлять. А пак рѳно до тѳго газды дали аднѳго гусарѳ на квѳртыль. Тот гѳсарь каже: гѳздо, я у вас буду на квѳртыль — а газда йѳму каже: у мене не бѳдете на квѳртыль, бо у мене в нѳчѳ чѳрт пѳджать пѳд хыжоў. А гѳсарь каже: кѳбы прійшоў тепѳр пѳджати, колѳ я тѳй буду. Та у вѳчѳрѳ дали гусарѳѳви вѳчѳрю, ѳбы кѳло столѳ вѳчѳрѳў, а газда узѳў мѳтуз та аднѳго чѳрцѳ засилиў у ямі за шѳю та ўтяг вѳн та припѳр кѳло ѳболока вѳнка. А сам прійшоў дѳ-хыж. Та сѳў на стѳлицѳ та гѳворѳў іс гусарѳѳм, доки гѳсарь вѳчѳрѳв а пак каже ѳму газда: алѳ ужѳ штѳсь позѳрати на ѳболок! а гѳсарь хѳпѳў із клѳнка сѳблю та ўбѳг вѳн та шѳвѳк! в шѳю тѳму чѳрцьѳѳви. Та загѳйкаў на ѳболок гѳсарь: но гѳздо, не бѳде бѳльше пѳджати, бо я ѳму гѳлову удѳяў. Та каже: де го дѳйти? Пѳнесѳть го пәне у Лѳторѳцѳю, та вѳржте го з мѳста в вѳду. А гѳсарь вѳзѳ го нѳ плѳчи та нѳс го, а вѳрта го зѳстрѳтила, а звѳдали ѳго: тѳко тѳ-тѳ? а вѳн каже: я чѳрт! та несѳ чѳрцѳ в вѳду. Та вѳрта ся спѳѳѳяла. Та докы вѳн пѳнѳс тѳго в вѳду та вѳр, а гѳзда дѳти ўтяг дѳругѳго чѳрцѳ з ѳмы та поклаў горѳ ѳболока вѳнка. А гѳсарь прійшоў у двѳр. А тот стоѳть горѳ ѳболоком. Гѳсарь дѳмаў, ож то тот, штѳ вѳн вѳр го в вѳду та каже: ты скѳрше прійшоў, гѳи я? Та удѳяў му гѳлову нѳзад кѳло ѳбо-

А мыш пришла, та мацурá потырмала, а мацур схопиў ся, як спаў та пробудиў ся та увидыў мыш тай зьзыў йі. А тотá дру́га мыш издалеку позирала; та пак ся вернула у по́ле та пак тоту киндири́цю она́ йіла че́рез зиму, што тотá мыш собі была нап́рытала, тотá мыш, што йі́й мацур иззыў.

(Пузнякóвцы). Як то раз воробóк вариў п́иво. Воробóк ка́же: лю́де пють па́ленку і вино́ а я собі наварю́ п́ива. Та взяў воробóк є́дно зє́рня из я́рцю та поклаў у я́мку у во́ду. Та взяў собі копа́чик (прут ку́ртый) у рот та ми́шаў тотó п́иво, коли́ вариў у я́мцы. Почаў пак пи́ти з я́мки та учиниў ся, што вóн п́яный тай почаў ся у по́рох переверта́ти — а ма́чка увидыла, ож воробóк п́яный та го іміла, А воробóк ся протверэ́заў та ка́же: што ты ма́чко хо́чеш? а ма́чка ка́же: хо́чу тя изы́сти. Ка́же: менé трéба благослови́ти, а так менé йі́сти. А ма́чка ка́же: як ты благослови́ти? А воробóк ка́же: принеси́ ня до́хыж та здэ́ймі та́ныр та покла́дь на стóл та менé покла́дь у та́ныр, та поотви́рай о́болокы тай д́вери та пак бу́деш ня благослови́ти та з'іш ня. А ма́чка його́ принесла́ до́-хыж, покла́ла на стóл у та́ныр та пошла́ та отвори́ла о́болок, а да́ле пошла́ д́вери отвори́ти а воробóк ся схопиў іс сто́ла іс та́ныра та полéтыў на о́болок вон. А ма́чка пообзира́ла та лем ся почу́хала по за ши́ю, ож вже ны́щó (sic!) благослови́ти, бо воробóк полéтыў. Та ма́чка тепе́рь, ке́дь воробка́ іметь, та бо́льше го не благослови́ть, лем го з'і́сть ско́ро. А воробóк бо́льше п́ива не вари́ть, бо ся бо́ить, ож ся упé, та ма́чка го іми́ть, а тепе́рь лем во́ду не воробóк.

(Пузнякóвцы). За є́дно́го мясаро́шського сы́на, што по́ходиў да́леко, ментова́ў принцезну́ удша́танóв, побожиў ся з ньо́у і обста́ў за царя́. Быў в є́днóм ва́реші мясаро́ш (різнік), овóн маў є́дно́го сы́на і вóн то́го сы́на д́уже любиў і даў є́го до шко́лы. Так вóн, тот сын, ме́но єму́ бы́ло Ка́роль, ся тепе́рь учиў на по́па. Але бо то́му мясаро́шскому сы́нови профе́сор ка́же: сы́ну, я тебе́ не го́ден учи́ти, бо ты тепе́рь бо́льше знаєш, як я. Потóм пак сын пи́ше отцю́: няню́, я хо́чу да́ле ся учи́ти на канóника. Так стары́й мясаро́ш і є́го жонá говори́ли та ка́же жонá єму́, ке́бы то бы́ла дывка́, тогды́ бы я йі комендерова́ла, а так коли́ вóн єсть хлóпиць, сын тво́й, ты єму́ розкажи́. А тепе́рь стары́й д́умаць, д́умаць і пи́ше до сы́на: зо́хаб вшы́тко і пой домó из ошкóлы, подя́куй та ты будеш до́ма мясаро́ш, ты так будеш, як я єм. Но, Ка́роль тогды́ пошоў до сво́го професóря і сказаў єму́, ож я хо́чу подя́кувати за сл́ужбу, бо мóй няню́ хо́че, штóбы я обста́ў до́ма. Но тепе́рь вели́ка ра́дость канóникóм, ож сись подя́куваў. Та коли́ пак пришоў домóв, сказаў: мóй любы́й няню́ку, я до́ма єм тут. Тепе́рька няню́ єму́ ка́же слóвом: сы́ну! тепе́рька учи́ ся мя́со рубáти по фóнтови, по два... Так овóн ся тотó учи́ть є́ден ми́сяць, два, на трэ́тый ми́сяць

вже ся вѣучиў на леґіня. Так мясарош ка́же: ещѣ сы́ну ма́еш вандрува́ти два мѣсяцы — та за́пишу тя до вандербѣ́ху, обы́ ты быў та́кый ма́йстер, як я ем. Та мо́лодый Ка́роль в неды́лку Бо́гу ся мо́литъ, при́йшоў ід ньо́му няньо: сы́не, ка́же, што ты ся усѣ лем Бо́гу мо́лиш, ко́бысь уйшо́ў во́нка ме́жи лю́ди на шпа́цірку — і ты бы чу́ю, што з дру́гих ва́решѡв хо́дять лю́де, ма́йстры, па́ны, што но́вого є! Та бысь бо́льше знаў та за́раз бысь со́бі до кнѣ́гы за́писаў, та бо́льше бысь знаў. Та овѡ́н ся зобраў, як мяса́рошскый леґі́нь і по́шоў на шпа́цірку. При́йде вѡ́н до каси́нова, де дау́ть йі́сти і пи́ти за гро́ши. Так си́ там сидѣ́ть дваѣ хло́пы ко́ло сто́ла — спѣ́ред них еде́н ту́цет ка́ртя і о́ни ся ва́дять. Та то́т еде́н у дру́гого ўграў гро́ши. Еде́н маў два́сто, дру́гий чо́тыры сто. Тот про́граў, што лем два́сто маў. Так о́ни поча́ли ва́дити ся и би́ти ся і плѣ́нули оди́н дру́гого по ли́цю, так што кров із но́са поча́ла течі́. На то ка́же йі́м мяса́рошѡв сын: на́ што вы ся лю́де бо́жі покерва́вили на ду́рных ка́ртях. А те́пѣрь ка́жуть ему́ то́тѣ два лѣ́нґарі: што ты зна́еш, походи́ тѡ́лько, як мы походи́ли, би́ли ся і в Мо́скві, у Фра́нціі, у Тури́ччинѣ, у Ны́миччинѣ і в усѣ́й Евро́пі — та як ты то́то походи́ш, тогды́ бу́деш зна́ти, за што мы ся побі́ли на ка́ртях. Так те́пѣрь мо́й Ка́роль подума́ть со́бі: я то́то не до́бри ро́блю, што си́джу до́ма і ма́йстерства не го́ден ўказа́ти, до́кля не по́йду у сві́т вандрува́ти. А те́пѣрь при́йде до сво́го ня́ня, до своѣ́й ма́мки і ка́же ім: паку́йте моѣ́ пла́тычко, бо я іду́ на вандро́вку. А ка́же му́ та́то: сы́не мо́й не йди́, не йди́!, бо ты по́дло походи́ш! А сын ка́же: я му́шу іти́, бо я тогды́ не бу́ду ма́йстер. Но так овѡ́н те́пѣрь ка́же: но сы́не, ке́дь іде́ш, ма́еш гро́ши, пса е́дноґо тарка́нѣстоґо і овѡ́н тогды́ по́шоў із гро́шми, іс псом у сві́т. При́йде у еде́н лы́с вели́кый і вѡ́н о́коло хо́дить і на́йде со́бі е́дно село́, зве́дає ся там лю́дий: куды́ мож че́рез то́т лы́с іти́. Те́пѣрь ка́жуть то́тѣ лю́де ему́: Лю́бый наш па́не! не іды́ть у то́й лы́с, бо там су́ть про́пасники і там за́губите ся. А́й бо вѡ́н ка́же: я му́шу іти́, бо вже і гро́ши не ма́у, та як при́йду до́мо, то бу́дуть ся сме́яти і няньо́ і вшы́тка про́щава, што я до́голь ішо́ў, за́кы в та́йстрі гро́ши-хлы́ба маў. Так вѡ́н ся забраў і іде́ з сво́йім тарко́м (тарка́тым псом) лы́са́ми. За ші́сть, за сы́м днѣ́в ничь не ма́є йі́сти ни вѡ́н, ни псѣ. Так при́йшли́ у се́мый де́нь, на́йде е́дноґо жо́брака, котры́й ішоў спѣ́ред ньѡґо. Так со́бі Ка́роль дума́ть: хва́ла Бо́гу, што я найшо́ў жо́брака, ви́дко недалѣ́ко бу́де ми ко́ниць лы́сови. Дасть ему́ а́лмужку і жебра́к по́шов туды́ сво́йім пу́тьѡм, а Ка́роль сво́йім пу́тьѡм. Та бо недалѣ́ко при́йде і на́йде дру́гоґо жо́брака. Но те́пѣрь то́му даў а́лмужку і знов ся розѣ́шли́ то́т туды́, а то́т туды́. А́йбо іде́ да́ле Ка́роль, на́йде тре́тьоґо. І то́й ещѣ́ го́рший кара́ник. Даў йо́му а́лмужку, дара́бчик хлы́ба, што ещѣ́ в та́йстрі найшо́ў а́ вже бо́льше не маў ни́ч. Та жебра́к ўі́ме еде́н па́лаш та одотне́ тар-

кови шию. Айбо то Кароль позирать та почне плакати. Тогды каже жобрак Карольови: што плачеш, так і ты по́деш, як ти пес пошо́у. На то́то Кароль у́хопить нѡж і удари́ть лыво́у руко́у уд себе, а тот жebraк ка́же: подво́йї, потро́йї! (то значить: двічи, трічи ударі). Айбо Кароль подума́ть: ож ты пропа́сник! не б́уду тя б́ити, помолю́ ся Бо́гу. Помолю́ ся Бо́гу, а пропа́сник здох. Но тепе́рька у́конау́ яму, положи́у сво́го тарка́ у яму і загрѣб. І то́го жebraка́-пропа́сника у дру́гу яму. Та тепе́рь собі Кароль вели́кого ка́мня положи́ть на грѣб пропа́сникови і там напи́ше собі на ка́мени, што то є розб́йник. І с тым ся во́зьме і посади́ть ве́рбу е́дну на грѣбі сво́го пса. Тепе́рь у́зьме ся і іде́ лыса́ми сам, пса ны́т, лем е́дна ду́ша. Так іде́ вѡн, коли со́нчычко заходи́ть, види́ть е́дну хы́жку, дума́ть собі, што там чорты́ - пропа́сники. Прийде́ там уну́ка: там старе́нькый, білы́й чолов́ичок позирать кнй́гы і Богу мо́лит ся тот старе́нькый. Карольови пришло́ се ід се́рцьови так, што се Бо́жий є чолов́ик. Кароль ко́у́тау у двѣри, обзи́рать ся старе́нькый гори́ на Ка́роля: што ты Ка́рольку лю́бый, бо́же ды́тя, тут гля́даш? — Ка́роль повість старе́нькому, што я дума́у, ож тут тоты́ три́е чорты́ быва́уть, што я днѣська з них е́дного заби́у. Старе́нькый ка́же е́му: Тотѡ чорты́ были́ (були́) — верні́ ся, сы́ну, наза́д, бо тут пропа́деш у тых лы́сах, тут ще бо́льше такы́х пропа́сникѡв є. А Ка́роль каза́у, ож вѡн іде́ да́ле, лем собі за та́рком шкодува́у. Тепе́рька старе́нькый е́му ка́же: но сы́ну, та по́деш за́втра ра́но, а тепе́рька б́удеме вече́рати. І ста́ли на ко́лынки, Бо́гу ся помо́лили, сто́лик закры́ли ска́тертью, і на рушнику́ ся ста́ло вшы́тко, што тре́ба. Опят Бо́гу ся помо́лили і полега́ли на спочи́вок. І ра́ненько Пан Буг да́у днй, Бо́гу ся помо́лили і стали, сто́лик закрыв́ старе́нькый і ка́же: рушничьку, поста́в вшы́тко, што тре́ба. Пофрїштиковали́ і опят на́ ново Бо́гу ся помо́лили. Ка́же тепе́рь старе́нькый Ка́рольови: я тепе́рька да́ж то́бі три псы́ тай с ты́ма по́деш пак у путь собі. Як тоті псы́ пришлі ід ньѡму, так то́му дав ме́но: е́ден Дуна́й (старе́ый пес), други́й Дра́ва, а тре́тый Ти́са. Так овѡн тогды́ дасть Ка́рольови е́дну шкату́лку ма́сти і дасть йѡму е́ден прут мідя́ный (із са́мої міді). Та мо́й лю́бый Ка́рольку іди́ с ты́ма трѡла пса́ми, обы́сь не йі́у ны́чо́го, за́кы тоты́ псы́ не б́удуть йі́сти. Но так тепе́рь Ка́роль іде́ уд ра́на до са́мого вече́ра, докы со́нце не заходи́ть. Прийде́ там у оди́н каште́ль (фесту́нок), там два стра́жники ва́рту сто́ять. Ка́же Ка́роль: лю́де, цы мо́жна бы тут переночюва́ти? До́раз е́ден стра́жник пошо́у уну́ка — там йі́х было́ на шість сто, то были́ розб́йники: песього́лвцы́ Кутя-Татаре́. А капита́н ка́же: уну́ка е́го тре́ба привести́ сюды́, б́уде нам на фрїштик. До́раз Ка́роля привели́ до сто́лика, да́лі е́му вече́рю. Ка́роль ве́рже е́дну ло́жечку псо́ви а пес по́маха́у голово́у: не тре́ба йі́сти. Так е́ден на дру́гого тоты́(тоті) песього́ловцы́ позира́уть, ож: тотѡ псы́ не до́бри

суть. Тогдї пак каже копитан Карольови: тотї (тотї) пси не мають міста мѣжи нами, та трѣба їх заперти у окремішнє. Так каже Кароль: Дунай, Драва і Тїса ідуть на друге місто там, де вас поведуть. Тай за тими розбойниками пошли тоты пси до єдної пивниці. І там їх замкнули на велькы замкы. І казали Карольови, ож пой за нами і так егò вѣли на постоль од хїжи до хїжи на пятьдесят двѣрий — а в хїжах лем злато і стрїбро у маглах. Як там прийшоў на остатні двѣри і там ступиў уперед сам та лем ся звѣжиў у пивницю єдну, темну, глибоку. Так собі теперь думать: Бóже сятый, кебы тут были мойі Дунай, Драва і Тїса, та бы ми помоч дали. Ай бо то пси учули, што вон Бóга хвалить і почали двѣри дымыкати і удыкнули і пошли вон із пивниці. І кажуть: пòдым, Кароля слободым! Пришли они до той хїжи, де Кароль ся закопаў у пивниці. Кароль унўка лежить, Дунай їмиў Драву за лабу, а Драва Тїсу і звѣжили двѣри і кличуть до Кароля: ци ты іщї живый? Ой живый ем, каже, Бог вас прийє. І утягли пси Кароля з пивниці. Каже емў Дунай: Кароль! розплетї тот прут мідяный, што ти даў стариниць і с тым іди та лармуї, штóбы ся вшиткы избігли на тебе. Так вон теперь іде хляскаючи тым прúтом. А тоты розбойники (чорты) ідуть ід ньóму. Ай бо Дунай, Драва, Тїса ўхопи собі по єдному за ногы та бий вшиткыхъ, а Кароль собі тым прúтом рубать, вшиткы шість сто порубаў. Но теперь кажуть тотї пси: вшитко трѣба забрати, тоту мершїну (побитых розбойникòв) изметати до пивниці, де Кароль сидыў. Теперь гадає собі Кароль, набїрать собі злата, стрїбра, позамыкать вшитко і печатку положить: там не слобòдно никому їти унўка, бо закляте. Теперька забраў ся і іде тым лысом вперед іщї за два дни — та вон выйшоў із тóго лыса. Видить вон єден вáрош, до тóго вáроша пòде. В тóм вáреши на кóжлòй хїжи чòрна застава (смўтна завїса) є. Позїрать вон на єдну трахтїльню і вон звїдує тóго трахтїльника, што тут така смўтость велика. О, каже трахтїльник, о велика тут є смўтость, бо, каже, вже сїмна́дцять рóкòв, што вóйна тут была велика, та наш цысарь быў в вóйны та утрачуваў. Пришли пропáсники ід цысарю: што нам даш, то тобі помòжеме вóйну докòнчити. Та што вам дати? — Тотó нам даш, што ты нє знаш, што маєш! — Та вон тотó записаў і с пальця собі кров пустиў і поклаў печать. І у сїмна́дцять рóкòв пòдеме за ним, за тим, што нє знаш; тотó бóде наше. Так вон у пáру тыжнїв, як докòнчили вóйну прїйде домòв та позїрать на жонú собі, на кралєву (у тяготы была) і заплакаў. Што ты ся мой мўжу так заплакаў. Йой, каже ййї (царїци), теперь каже, што у тебе є в утрòбі, то пє бóде наше, лем до шїснáдцяти рóкòв. Так теперь за тóто у нас велика смўтость є. На то Кароль собі подумать: каже, ци мож бы тотó теперь мой любї пси, сесю принцїзну слободити, бо на другый днь має прїйти

вже шатан о десятій годині за принцізноў. Так пси єму кажутъ : мѣжно ! возьмі собі Христово роспятя і дві свічкы. Тото Кароль собі взяв із боўта (склепа) і є тим пошоў до того заклятого гѣрода, де шатаны ходили до ньѣго. Та там мала принцізна прийти. Ай бо Кароль пошоў рано до того гѣрода, де мауть принцізну шатанови давати, так дѣсять гѣдип, звѣны звѣнять, принцізну з велікоў протѣсиейоў ведуть шатанови. Кароль тоту шкатулку вийме, возьме собі тоту масть, положитъ на стѣлик. Чѣкати там, пѣтрить : идѣ принцізна з велікоў парѣдоў. Нарѣз тотѣ принцізна заумльила, як побѣчила Кароля. А Кароль ид ний приступити і каже : о принцізно, не єм я шатан, а прийшоў тебе слободити вѣд шатана (чорта). Так тепѣрь моя любѣ принцѣзно, маѣте стати так на свѣт, ѣкесьте прішли. Так принцѣзна дѣраз своѣ плѣтя вшѣтко долѣв і розплѣла волѣся і Кароль возьме шкатулку, помаститъ єї маѣтѣв і положитъ її на столѣць і дасть їй книжку в рѣкы. Та, каже, моя любѣ принцізно, тут ся Бѣгу моли з книжки, не позирай нич. Та коло нѣї запалиў дві свѣчкы, в середѣну положѣ Христове роспятя, она Бѣгу ся молишь, ай бо гѣла. Прийде у одинадцятѣй годинѣ вѣтерниця і чѣбрні шатаны і там стануть. Тко то-то ? принцізны не слободно брати нам ? А Кароль каже : принесѣть собі писмо тотѣ, што царь даў пропѣсникови. Дѣраз загнали єдного шатана за писмоѣм. А другы шатаны там пообставади в гѣроды і посѣдали собі на столѣць і там прилипли. (Там было тѣсяч стѣльцѣв, а Кароль на кѣждѣй столѣць положѣў мѣло маѣсти). Но тепѣрька прійдуть другѣ шатаны (на пѣть сто, на шѣсть сто). Што такѣй є вѣтѣзь, што не хѣче дати нам принцѣзну ? Кароль ся прѣсить : дайте писмоѣ, обѣ я видѣю, ѣким спѣсобѣм принцѣзну предѣли. І пошоў другѣй чорт за писмоѣм і трѣтѣй чорт за писмоѣм. Прийшоў шатан сам і писмоѣ привѣс. Каже Карольови : цы видишь, тут сѣме пѣрѣвѣ имѣя і кров єго, печѣтка, ѣж принцѣзна моя є, шатанѣска. Кароль тогды каже : я тотѣ писмоѣ не спознау у твоѣх руках. А вѣн йѣму каже, Карольови, ѣж : добри нѣзвѣрай ! Ай бо Кароль ухѣпитъ йѣму писмоѣ та положитъ кѣло свѣчкы блѣзько та положитъ на пѣловѣнь, имѣло ся фурт то писмоѣ і пропѣсники почали гвалт ревати, ѣж принцѣзна уж не бѣде їѣх. Ай бо Кароль возьме тот прут мѣдяний і почне бити тѣх шатанѣв. Драва, Тѣса, Дунай, Кароль четвѣртый бѣуть і рубѣуть шатанѣв, ѣви не мѣжуть борѣнитъ ся, бо прилипли до стѣльцѣв. Так ѣк всѣх побѣю, лѣм єще ѣбстаў шатан вѣлькѣй та каже : Карольку, пусти менѣ гѣт, я тоби лишу і принцізну і гѣрод, вшѣтко, най я лѣм сам идѣ гѣт. Так тепѣрька Кароль : но напиши менѣ кѣнтраг, ѣж тотѣ вшѣтко мѣє є. Но шатан тотѣ написаў скѣро і печѣтку положѣў : не хѣчу нѣгде бѣити тут. Тепѣрь ѣк возьме ся Кароль, позбѣратъ двѣнадцѣть кадѣ злѣта, двѣнадцѣть кадѣ стрѣбра, тепѣрька возьме собі з принцѣзны тоту маѣсть до шкатулки,

збіре і красно ю уміў і назід платичко на ню даў. І она з своїй шійі зніла дейменты і гранаткы, привязала еден шорок Дунайови, а еден тадык Драві, а третій тадык Тісы. І принцезна еден перстень іс палця стягла і тот перстень переломила на полы, каже: Карольку се полówka твоя, а полówka моя. Та теперька Карольку, пой зо мноў, ты ся зо мноў побожши (будеш ся женити). Каже на тотó йій Кароль, я іду іщї далє, щем не вандроваў, почéкаш мепé еден год (рòк), три місяцьї, шість днів (день). Кедь я ся не вёрну, та тогды можеш ся уддати, за когó хочеш (хоть за дакого). Так она ся зрадовала, што она обстала уд шатана. Ай бо сыла собі там на брычку і іде радосно домòв. Айбо кóчїш ўїме пистòлю та каже: мой ты лóба принцезно, кедь ты чортї не зяли, та я тя вóзьму в живòт. Ай повідж свòму татòви пак тым слòвом, што я тя ментоваў (слободїў), ож я ем(ь) тот витéзь. На тотó принцезна повїла: лем дай ми живòт, най так бóде, ги ты хочеш. Теперь прїїде домòв. Царь звїдує: тко ты ментоваў, доню? — Она каже: та лем кóчїш. А царь обіцять дóчку дати за кóчїша. Та теперька зámкла ся до своёй хыжи, та каже так: нянько, я у еден рок, шість місяцьїв і шість днів уддавати ся не хóчу. Но, добрі там, і всї радууть ся. І кóчїш нараз гérцогом стаў. Теперь най там герцегóууть. Пóдьме ид Карольови. Кароль пустиў ся вандровати. Вáндрóе уж рок, звідать ся там, де тотá крайїна пòльска, де вон валóшний. Так йому кажуть: далéко дóже є тотá крайїна. Та теперь подумать: Лыпше менї ся вернóти назід ид своёйї принцезны. Вёрне вон ся на тот час у тот вáреш, а там є вшыткò черлéно, весéло, бáнды грауть. Прїїде до трахтыльнї, звідать ся трахтыльника: што тут є новóе? Каже трахтыльник: о велікоє! я вас іспòзнам; вы теперь рок, шість місяцьїв і пять днів были; та мóй лóбый пáночку тут бóде ся одін (sic!) кóчїш бóжити з кральóвноў дывкоў, бо тот йїї ментоваў уд шатана. Так теперька — вон каже — там будé веліка трахта і нам бы там добрі пóйти на вечéрю. Каже трахтірош (трахтыльник): не такы там ідóть, ги мы, там лем велікы панбї герцóги. Каже Кароль трахтірошови: та як бысте ся застáвили, ож бóдеме там. А трахтірош каже: застáвме ся. І застáвили ся. Напїше Кароль кáрточку ид принцызны: Мóя лóба принцезно! Я ужь теперь прїїшоў, мáеш менї зáгнати на вечéрю вшыткò стрáву. Таї теперька заже́не Тїсу: мой лóба Тїсо, іди там до принцезны. І Тїса пòшла до бóрку*). Принцезна позїрать на óблак і увїдить Тїсу. Тогды скорéнько прибїгне і поцылює Тїсу. Дóраз тотó пїсьмó з кошáрика вóзьме, што быў завїшений на Тїсы, і пїсьмó прочїтать, ож Кароль тут є. Кому є веліка радóсть, як принцезны? Закліче кóхаря, з кóждойї стрáвы до одної

*) Burg.

фінджі (до одного пугарчика) набіраць і до кошаріка іскладе. Так она піше едно письмо: Мой любый Кароль! Хвала Пану Богу, што ты ся вернуў, то є моя радость, бо я заўтра мала ся побожыти з одним кочішом (фірманом). Та заўтра о дэсяць годін, як слўжба стоїть, там маеме ся побожыти, обы ты там быў. Но так она тодык спаковала Тісы і у кошар. Теперь дасть кошарик Тісы і пустила Тісу вон, Тіса взяла і принёсла Карольови до трахтыльні. Трахтірош позіраць і побілів: ож я утратиў свою заставку. Кароль на нього позіраць: не бой ся мой трахтыльніку, не бой, мені не треба твого каштелю! Подаруваў ему вісым мільіонів, то будуть божі і твой! Кому є теперь велика радость, як трахтыльнікови? Як то теперька банда перша пришла там іграць до Кароля, грали до півночи. Потому банда пошла гет. Они полягали і спали до рана. Рано, як пан Бог даў днь, ізобрали ся на фрїштику, пошли до цэркви, де кральовна мала ся божыти. І Кароль там прийшоў іс трахтыльніком і они там позирають. Прийде там владыка божыти их а принцезна з'охабить младого і поде ид Карольови, хопить його і поде ид владыцы. Ізвідає владыка, што то є новое? Каже на тотό принцезна: я ся з сим маю побожыти. І так ся побожили і ідуть домов на обід. І трахтірош і трахтірошка і тоты три псы і Кароль сбили собі там із принцезноў у рокаші (у купі). Там як стали обидовати, было их тристо душ. Так теперь по обіды каже принцезна слівом: што бы такый за-служыў чоловік, што бы такую пару, як мы, розорваў? На то каже кочіш: нич не треба, лем два коні привязати, еден на одну руку, другый на другу, еден на одну ногу, другый на другу, штобы его розорвати. Та на себесь, каже, повів. Ты маеш тот хлыб изыести. Теперька розвязаła тоту хустечку, што там перстынь быў, а Кароль свою; пак положиў тоты дві полівки перстения разом. Потом пак каже принцезна: тоты псы мене ментовали тай Кароль. Тогды Кароля обкороновали і тогды Кароль пак там обстаў за царя. Вон там царюваў еден рок і вже собі будоваў тот город (фестунок) і вон раз ся забраў з воськом, та пошоў до свого тата. Ищи його татко живі і матка і вон тоды, як пак там прийшоў, каже: ходыть изо мнов там, де я живу. Так теперь они продали свою худобщину і тым путем везе Кароль свойих родителів тима великими лысами. Прийде вон там, де того шатана забиў. Тут каже мой любый татко і ма любя матко, тут моя смирть перша была. А тут тарко наш лежить, де тотя верба є. Теперь ідуть лысом опят, прийде до тойи хыжки. Теперь каже тут ем ночував і тут ня благословив старінец божим слівом. Я тепер іду ему подякувати. Прийшоў, уклониў ся старенькому. Но мой любый Карольку, добрісь ся Богу молиў, та тоты три псы слободі, обы не были псы. Та каже Кароль йому, та як мѳжу их слободити? Каже йому старінец: поодтинай им головы мечом.

Та вѡн позрѣбоваў гóловы псѡм, із тых псѡв три гóлубкы стáли, по-гѣркалі, хвалілі Бóга і взялі ся і полетылі на небеса́. І Кароль ка́же: ты старе́нькый іди́ з на́ми. Ай бо старі́нецъ ка́же: мене́ Бѡг покара́ў, мене́ не слобѡдно з ѹ́дти і́ти. Слободі́ і мене́: айбо і мене́ шію одотні́. Тепе́рька Ка́роль ѹ́дтяў старе́нькому гóлову та із того́ старе́нького стаў золотый гóлубок і взяў гѣркати, дяковати Ка́рольови і так стрепáў і полетыў на небеса́. І забра́ли там вшы́тко і кнїгу і рушничок, што йі́сти даваў і с тым ся забра́ли і пѡшли́ там, де псе́йголовцы́ былі́. Ка́же, мо́я не́нько, ма́мко, тут мо́я дру́га смі́рть бы́ла і тут мене́ тоты́ псы ментова́ли уд сме́рти. Тепе́рька даў ѹ́носити зла́то, стрі́бро вшы́тко а на тот за́кляты́й гóрод насы́паў ва́пна і нальля́в воды́, што́бы вшы́тко ѹ́горіло. І так пришоў пак до́мов до сво́го те́ста і там почаў лю́дям дава́ти зо́лота і стрі́бра і там царюваў.

(Дункóвиця). Про „куку“. Да́вно бы́ло, такы́й зві́р „кука“ губы́ў пѡтята ушы́ткы — а зазу́ля пѡшла позира́ти то́го кѹ́ку та найшла́ його́: вѡн уже́ іздѡх быў, та́й імі́ла на ньо́го клі́кати: кѹ́ку! кѹ́ку! хоты́ла звідати́ ся, цы спить, цы вста́не, цы здох. Айбо вѡн не всталаў, бо здох. Тогды́ прийшла́ ід пѡтятѡм, ід вшы́ткѡй птї́цы і повї́ла: от іздѡх кѹ́ка! Но та тепе́рь ты бу́деш так спї́ва́ти, ги то́му імя́ бы́ло — так прїсудї́ла вшы́тка птї́ца — і ды́ти не бу́деш собі́ годувáти, у котро́е гны́здо ізнесе́ш, то то пѡ́тя хоть ко́трое ма́е тво́їи ды́ти годувáти, за тотѡ́, што ты пѡшла́ пообзира́ти то́го на́шого загубї́теля, цы здох, цы живе́. За тотѡ́ ти ды́ти годувáти бу́деме хоть ко́трое. — Д.

(Дункóвиця). Як то раз два бра́тя, е́ден худѡ́бный, дру́гый бога́тый, просї́ли огні́ у двана́дцятьо́х лю́дї́й (мі́сяцї́в). Быў е́ден худѡ́бный чьоло́вік та́й е́ден бога́тый та бра́тя собі́ былі́ (булі́). Та тот худѡ́бный пѡшоў огні́ просї́ти у то́го бога́того. А тот бога́тый ка́же: не дам я то́бі огні́, іди́ там у хашь, там е́ двана́дцять лю́дї́й та там до́станеш огні́. А тот пѡшоў, ка́же, дай Бóже здо́ровля! А лю́де му одповї́ли: дай Бóже і Вам! а пак звї́дали ся уд ньо́го, ко́ждый із нїх ка́же: но повї́жете мене́, котрі́ мі́сяцї́ май мі́лі у Бóга. А чьоло́вік ка́же: якы́й Пплї́п, такы́й Ма́рот; усы́ е́днакі́ в Бóга. Та тогды́ ка́жуть: та держї́ть пѣ́тек, та чьоло́вік подержáў пѣ́тек та насы́пали му грáни в пѣ́тек — та ка́жуть: не пѡздрї́ть пѣ́тек, лем до́ма пѡ́д ко́шом; та ка́жуть: два ѹ́гликы грáни бу́дуть а дру́гыйї́ два грѡши. Тот чьоло́вік за́гнаў собі́ хлопчї́ще до стры́я ві́ка просї́ти, ож бы мі́ряти грѡши. А тот стры́й ка́же: та ѹ́дкы вы грѡши набра́ли? А хлопчї́ще ка́же: гна́лїсте мо́го ня́ня туды́ ід тым лю́дьом на огі́нь. А вѡн пушоў та да́ли му огні́ і грѡши. Тот бога́тый даў ві́ко та денце́ та зальляў в хы́жи огі́нь водоў та пушоў і вѡн просї́ти огні́, ож і е́му да́дуть огні́ і грѡши. Пушоў і ка́же! Хрї́сто́с воскрѣ́с! А тоты́ лю́де йо́му

кажуть: во істину воскрес! Та кажуть му: по що ты пришоў? А чоловік каже: што бысте ми дали огні. А тоты му люде кажуть: повіжь нам, котрі у Бога май місяць мілі? А тот каже: Шиліп на віко приліп, Мірот узів Бог на рот! Но, та взяли му тоты два місяць і насыпали в пётек грани. Кажуть му: не пöзрі, лем дома пуд стріхоў. А тот шумоў. пізріў пуд стріхоў, а грля сáпцула із пётека поломениў та згоріла хыжа, тай изгоріў і вөн і дыти му і жонá му.

(Заріча). Чому осёт кліче ся „чортóвое насы́ня“. Коли посеіяў чорт овес та зайшоў десь пöд мöст та все там говоріў: овес! овес! Ай бо пак Христóс іс Петрóm ішли чéрез тот мöст та мáло здубоньли (здубкали) а вөн ся цапудиў, та кажуть му тогды: як ся зовé твоé насы́ня, штось посіяў? А вөн, як ся цапудиў, та каже: осёт! осёт! Ну, каже му Христóс, най бóде тобi осёт. Од тóго чáсу чортóвое насы́ня: осёт.

(Великий Раковець). За óпиря. Юркó, раковецкый чьоловік, нiс сòль варéну та стрітиў у хамникú ёдного мараморóшского чьоловіка з Нáнкова тай каже му: мені стра́шно самóму іти. А тот му говоріть: не бöйте ся нич, я сам óпiр; кедь вам ся што потрафiть, обысьте ся вступiли іс пёрти, іс хожáю, а кедь ёсьте не гóдны, обы лем нóжик у вас быў та забiйте му прáво в чéрево. Ай пöшли домòв, та посадиў тот Юркá на лáвицю і зáchали йiсти. Та Юркó йiў кацýсту, а тот йiсть букáтку (вареное мiясо). Як тот лем раз отвориў рот, пóчала кров свистáти із нóса і рóта ёму. А жонá му ся схóпила, взялá ремiнь із грáдки та побiгла ід ньóму та обтáгла го тым ремiньом тай рúку йому обвила, тай розциб ся собоў, так ги бы умёр. Жонá покликáла Юркá, бы помòг егó понéсти на пiч. Там склáли егó ги умерлóго. А Юркó лiг спáти собi та в ночi устáў тай пак пöшоў спéред збр, бо пáзиў дорóгу. А той óпiр обстáў в хыжи та дóдня пак знов вернóў óпiр у тьiло, бо то не першинкá ёму былá так ўходити і унiят вертáти та пó земли ходiти.

(Великий Раковець). Як то Христóс іс Петром ночувáли у ёдного чоловіка, та в ночi вернóла з кóршми зла жонá і бiла Петрá двiчи. Жонá былá пiяниця у чьоловіка, та пöшлá д кóрчми. Ай Исус Христóс іс Петрóm просiли ся у чьоловіка, ци не прiяў бы їх на нöч. Вөн їм каже: я бых чéснi газды прiяў, ай бо в мéне зла жонá, прiйде в ночi пiяна, та бóде ломiти (вiскати) і бiти. А онi кажуть: ничьóго, чей мы переснимé. Уклáў їх на пóстыль (пóстiль), та Петрó лыг із крáю на пóстыль, а Христóс ід стыны. Прийшлá онá домòв в ночi з кóршмы, та почалá кричáти: што (щó) то за ленгарi там сплять? А овөн каже! цить! жóно, то чéснi люде дúже, подорóжнi. А онá пöшлá та Петрá бий із крáю! Та набiла ся Петрá та лишiла. Дáле каже Христóс: іди ід стыны, бо унiят тя iме та бóде бiти.

Як ся обміняли, ай она́ ка́же: білам то́го із кра́ю, та то́гом не ківала, што піля сты́ны. Та у́пят пошла́ ід Пётрoви та впят біла. Так Пётра біла двічи. (Порівнай оповідає з Страбичева на стор. 131.).

(Вели́кий Ракове́ць). За́што жиды́ не йіда́ть свиня́? Раз прийшо́у Христoс до жидoв на гостіну. А жиды́ замасти́ли у піч жідку та звідали Христá: што там зама́щено в печі? А Христoс ка́же: свиня́! Жиды́ по́чали ся смія́ти, ож Христoс не вгану́. Раз отвори́ли піч і ві́дять, што там свиня́ с порося́ты вчині́ла ся з жідкы... За́то тепе́рь жиды́ не йіда́ть свиня́, бо то йім кі́тка (кі́тка = ті́тка).

(Вели́кий Ракове́ць). За́што жиды́ пістриговáті? Раз Христoс прийшо́у опя́т до жидoв у гостіну. Принесли́ на сто́л когу́та у по́ливцы. Жиды́ собі га́дали, кобы́ сесе́ Бог, та мо́г бы учині́ти, обы́ спсь когу́т закуку́рикаў. Христoс уви́дыў гадкы́ йіх і раз когу́т ізлопо́че крї́лами і закуку́рикать. По́ливка розбри́згалась по жидoх і уд то́го ста́ли жиды́ пістриговáті.

(Ільниця). Три бра́тя, два розу́мны́ та е́дєн дурны́й пішли в сві́т та за́йшли до ца́ря, што ма́ў дочку́ на вѣ́даню. Розу́мні не вмі́ли брехáти запы́тані царьoм і царь ізвельі́ў, обы́ злоў сме́ртью́ погы́нули. Дурны́й яў брехáти горáзд та царь даў за ньoго свою́ дывку. Былі́ в є́дногo чoлoвика́ три сыны́: два былі́ розу́мні а е́дєн быў дурны́й. Та то быў чoлoвик убо́гий. Та забра́ли ся тоті́ три сыны́ в сві́т. Та вчю́ли раз, што у є́дногo ца́ря є́ дывка. Та так бы́ло, тко вгане́, што овoн (царь) бу́де ука́зувати, та обы́ тотó непра́вда, та кедь угане́, та дасть за ньoго дывку, а кедь не угане́ та злоў сме́ртиў погы́не. Та зобра́ли ся тоті́ три бра́тя іті́. Та царь ука́заў пе́ршому це́рьков таку́ висо́ку, што на́ свѣ́ты тако́йі не бы́ло. А царь ка́же: цы́ ви́дыў єсь тако́е? А овoн каза́ў, што не ви́дыў. Як каза́ў, што не ви́дыў, та тогды́ царь даў йoго за́стрі́лити. Та пушо́ў до ца́ря другы́й. Потoм ука́заў царь і томú́ це́рьков та́й є́дну капú́сту то́му ука́заў таку́, што нвї́да́ тако́йі на́ свѣ́гы не бы́ло. Та звіда́ў йoго, цы́ ви́дыў тако́е. А овoн каза́ў, ож не ви́дыў. Та даў йoго за́стрі́лити. Пушо́ў потoму́ трє́ты́й, дурны́й. Та ука́заў му́ це́рьков: ка́жи, цы́ ви́дыў ты́ таку́ це́рьков да́коли? А вoн каза́ў так, ож у ня́ня хы́жа не така́ была́, ай коли́ єм побива́ў та тотá побивачька упáла із верьхá та ды́рочка ся на нї́й учині́ла та го́вря (бу́сько) учині́ла гвнзодó та тáмки ізнесла́ ся та́й успды́ла та́й полє́тыли го́ври малі́ та́й ш'є на зє́млю не мо́гла упа́сти (поби́вачька). А потoм повї́х го́ ід капú́сты́ та ука́заў му́ капú́сту та ка́же му́, цы́ ви́дыў ты́ да́коли тако́е (капú́ста бы́ла твє́рдо вели́ка). А овoн каза́ў так: А сесе́, ка́же, лем капú́стиця; у мoго ня́ня, ка́же, така́ была́ вели́ка, цо двана́дцять сьл напо́ўнили собі́ гордо́ви (бочькы́), та іше́

двѣдцѣть і чотырьом чередѣм было йісти. Тай по двѣдцѣть кошѡв іш'е обстало ся. Потом повѣх го ід дѣни. Кѣже, цы видѣу ты такѣ дѣнню? а вѡи казѣу так: і се лем дѣнька; у мѡго нѣня такѣ была дѣня, що двѣдцѣть і вісьом сѣл (сѣл) єднѣ половинка, як ростѣлї, та залеглѣ, а дрѣга двѣдцѣть і вісьом. Та тых ушѣткых сѣл было пятьдѣсѣть і шѣсть. Та пак тогдѣ, як тотѡ угадѣу, та даѣ царь за нѡго дѣвку та пак жилї та пак і тепѣрь живѣть, кедь не умѣрли тай я там быѣ, та там было такѡе череслѡ, што (що) менѣ ўдти принеслѡ, там было помелѡ, та от путь за мноѣ замелѡ.

(Ільницѣ). Такѣ собї пустѣчѣка! (те, що Галичанин зове: трїнди-рїнди — а Українець: курзѣ-верзѣ). Колї я ся хотѣу рѡдити, та мѣмка йїли бы бѣли паленѣт пшенїчных хоть галушѡк, та пшенїцы нїгдѣ не было дѣ на небї. Та я ся яѣ тѣрдо журїти, як ўйти на небо за пшенїцеѣ; та была єднѣ чорнѡбыль на полї, такѣ велика до небѣ... та улыз я горї тоѣ чорнѡбылѣ на небо. Там далї менѣ двѣдцѣть мїхѡв пшенїцы, такѣх дѡвгых, як мѣшачї хвостѣ а по на пѣдь не поўнї; склаѣу я тотѡ на плечѣ і ідѣ домѡ(в). Прїйшоѣу я там на отѡ мїсто, де оттѣ чорнѡбыль была, а черѣвѣк пудїив та унѣла долѡ(в). Журѡ ся я, як ўдти ізойтї, айбо є у мѣне на пѣдь мѡтѣзка, лызу бо я тым, а отѡ кѣртоє, імїѣу я з горї прїрѣвѣти а долѡ дѡточувати. Но так лѣдвї я ўдти ізлыз. Ай бо вже тотѣ пшенїцю молѡти. Ай бо пошоѣу я у млын, а млынѣ дѡма нѣ є, млын пошоѣу на ягоды, ай бо йду я за млынѡм, вїжю я на слївї чѡтыры молѡтнїкы молѡтѣть горѡх, та горѡх у небо ідѣ а шѣмїл долѡв падѣ. Стоѣю я тѣмка та зрю та дѣже ся чѡдуу, ож як тотѡ, бы горѡх горї ішоѣу а шѣмїл обѣ долѡ(в) пѣдаѣ. Ай бо так я ся там зѣдрїѣ, що (sic!) ізнѣѣу я гѡлов долѡ та яѣ об'їскѣти ўши. Ай бо нїквуѣу я на сѡнце, а сѡнце над зѣходом. Ай бо імїѣу я бїгнути за млынѡм. Ай бо гѡлову забѣѣу єм там. Імїѣу я цѣвѣк та попытѣѣу єм, а гѡловѣ нѣ є; вернѣѣу ся я тѣмка за гѡловѡѣ. Ай бо я вернѣѣу ся — а гѡловѣ пасѣ в травї. Клїчу я гѡлову, не хѡче ітї. Імїѣу я, нарѣѣѣу травѣ у рѣку та прїлудїѣу гѡлову ід собї. Тай імїѣу єм тай поклѣѣу єм на шїю. Та ймїв єм бїгнути за млынѡм. Та найшоѣу єм млын, а млын ягоды збїрати. Поклѣѣѣу я млын та змолѡѣу пшенїцю. Та прїнїс єм домѡ мукѣуже. Та ізварїли паленѣт. Та вже тогдѣ йїли мѣма паленѣт. Ай бо забѣгла єїї печенїна а із гѡлубцїв. Ай бо чѡѣ, аж у дѣлѣу сѣть гѡлубцѣ, ай бо такѣ печенї, што лем йїсти. Ай бо пхѣу рѣку у ту спарѣу у дѣрево, де отї сѣть гѡлубцѣ. Ай бо рукѣ не стаѣ. Пхѣу гѡлову — не стаѣ, пхѣу нѡгу — не стаѣ. Ай бо імїѣу я, та залыз ізѡвсѣм. Та ймїѣу, ізорѣѣѣу єм у сорѡчѣку гѡлубцѣ. Ай бо пхѣу ўтти (удти) рѣку, ужѣ хѡчу ітї гет, ай бо рукѣ не стаѣ; пхѣу гѡлову, не стаѣ; пхѣу нѡгу — не стаѣ. Та йншѣк не бѣло. Та пушоѣу єм домѡ. Та зѣѣѣу єм топѡр та ўрубаѣу

ем ся. Та приніс ем домѣ голубцы. Та пак мамка йїли, та пак так онь менє врѣдили.

(Ільниця). Три брѣтя Василь, Іван і Михальо мало дурнїй, што просїли у старѣго дыда огнї. Были (бѣли майже бѣли) в мѣне ще два брѣтя; єдєн быў Василь, а другїй Іван, а я быў Михальо. Та пѣшли мы з вѣвцями, та оттї два бѣли май розумнї, а я быў мало дурнїй, бо малїй ем щѣ быў. Та падаў дѣжджь твѣрдо. Та ввѣчерї, якєсє нагна̀ли у кошѣры вѣвцы, та хотѣлисє огнї (огнѣ) клѣсти, а швѣбликы не хотѣли ся їмїти. А єдєн дыдо старїй наклѣў огнї ай далѣко уд нас. Пушоў тот старшїй Василь, яў просїти огнѣ, каже: дыдику, бѣдѣте такѣ дѣбрї, дѣйте мало огнї розоклѣсти. А дыдо йому так повїў: ож сїне дам ти, кедь повїшь ми неправду. Ай бо вѣн не знаў казѣти неправду. Та повїў му так: сѣнку, лыгай лем сюда. Той лїг, та горї хребтѣм му ремїне здер с кѣжи, та не даў му огнї. Ай загнаў го, обѣ другїй прїшоў. Прїшоў другїй, тот молѣжїй, та пушоў тот та яў просїти огнї. Дыдо му каже: я ти сїне дам, кедь повїш неправду. Ай бо і тот не знаў казѣти неправду. Тай повїў тѣму, обѣ лыгаў, та лїг і тот, та здер і тѣму горї хребтѣм ремїнь. Та загнаў йѣго, обѣ трѣтїй ішоў, обѣ я ішоў. Та пошоў я, та яў ем просїти огнї. А вѣн яў менї казѣти, ѣжобых я йѣму неправду уповїў. Яў я єму казѣти, та кажу єму: кой ся нїньо хотѣў рѣдити, та я за бѣбоў ходїў. Потѣму, як прїшла бѣба, та вѣе ся нїньо урѣдиў, тогдѣ та понєслї крестїти. Та я ходїў і за кѣмом, кажу та пак тогдѣ звїдаў ем(ь): дыдо цы правда тотѣ была? а вѣн яў менї казѣти, ож неправда. Но, я тогдѣ кажу, лыгайте дыдо долѣ. Та як лїг дыдо, та здер ем му трї ремїнї із хребтѣ та взяў ем собї огнї і понїс ем та наклѣлисє огнї та пак там нѣч перебѣлисє та другїй дєнь їзѣшлисє домѣ, ужє снѣг падаў, та пак вѣе дѣма сє бѣлї.

(Дубрѣвка). За злѣдїя, што нѣчеў залѣмїў ся до хѣжи худѣбногѣ чѣловїка. Єдєн злѣдїй залѣмїў ся нѣчеў до єднѣй хѣжи і почѣў дє-нї-што глѣдати, шѣобѣ муг єднѣсти. Газдѣ хѣжи не спаў і озвѣў ся: што ты туй глѣдаш нѣчеў, кед я в бїлу днїну тѣйкы нїч не гѣден найтї. Злѣдїй настрѣшений крузь отвѣртїй оболѣк ўскочнѣ і забѣў в хѣжи і тотѣ плѣтя, што їнды украў. Газдѣ маў ся пак в што одѣяти.

(Влагово). За голѣдногѣ вѣўка недѣлуга. Быў дє не быў єдєн вѣўк, ай бо дѣже їзѣголднѣў: ішоў собї їїсти глѣдати. Прїшоў їд єднѣй водѣ а тотѣ так їс сѣднѣя зїмѣ бѣло, колї вѣе землѣ розпушѣла. Тот вѣўк напѣў єднѣ свїнѣ, шѣ пуд бѣрегом рѣла і прїшоў на свїнѣ, каже: я тебѣ зѣзїм! Свїнѣ попозїрѣла на вѣўка, вїдїть, ож вѣўк спѣред нѣей є, а за нѣў водѣ. І так не моглѣ ся слѣбѣдїти їншакым спѣсобѣм, каже вѣўковї: їзѣзїш ня, ѣле пѣршїй раз ня ўспѣвїдай, бо

я попова. Воўк каже свині: та як ты трэба сповідаці, а свиня каже ід воўкови: я тебе наўчу. Приклікала го ід собі і як она пуд бэрегом рыла, воўк на бэрезы стоаў. Каже: покладь верх мене лабы, а я тобі вшытко буду гаворіці. Воўк ся ізрадоваў, ож як на ню покладэ лабы, то так йі ізвыіть. Айбо в свині у шійі ест моцота, запорола рыйкоў воўкови в чэрево, вэрла ним онь сэред рикы, а сама хвощик закурячила горі бэрегом грюнчачи, аж домов втыкла. Воўк доки ўплаваў із воды і без того голоден быў, на бэрезы стряс ся і каже: якый ся в мене пш ўбраў, абых я свині сповідаў. По сьому не буду я нич сповідаці, а де што (що) найду, тотó зьым. Сьонце прыгрло і вон ішоў да́ле у болоты; ко́ло селá увидьіў гуси. Як го гуси збачили, ныйко́ли йім ся было пудняті на крїла, кажутъ воўкови: хочеш нас ізвыісти! Воўк каже: за тотó-м ішоў сюды, бо-м дуже голоден. Гуси му удповіли: нам вшытко ёдно; мы й так на тотó валовшні, штобы нас ізвыісти. Але мы дуже веселі, ма́ло нам загуді. Воўк каже: та як вам густі. Гуси кажутъ так, ги коли спиш; та ты знаеш доромбати. Воўк іспер ся на лабы, зачаў доромбати і позіраць на гуси; една із другойі головка́ми зачали перекривляти і една собі гаворачі: фів! фів! фів! пудняла ся на крїла, да́ле друга, трэтя... вшытки полетыли домов. Воўк смутно попозираў на гуси каже: якый ся в мене чудак ўдаў (ўбыў), обых я гусьом гуў. Каже д собі: по сьому не буду ни сповідаці, ни густі, што нападó, тотó зьым. Ай бо вже тогды́ такый голоден быў, што не біруваў і ходіці. А сьонце вже над за́ходом. Пштяг ся ід селу́ блізько, ож так да́што нападэ зьыісти. Відить із да́леку, ож вьвчарь заходить із вьвцями в селó, а по селых звичай є подётде по-ковіць селá на путі лысу держати, обы худоба ідуці у царину не годна зайті. Воўк притягнуў ся онь ід лысы. Вьвчарь як перейшоў, а еден баран обстаў ся із за́ду. Воўк сьіў сперед лысы, каже д собі: сьогó теперь іззыім. Баран, як увидьіў воўка, міркуучи так да́леко стаў, ги коли овон ся розбіжить, та годен міцно ударити. Каже воўкови: напаруй ся (приготуй ся), бо я віжу, ож ты мене хочеш ізвыісти. А я вже старый, костя́ в ня твердое, та обысь зу́бы в собі у мны не поламаў, а роствори́ рот, та я ско́чу в тебе! Воўк, зачым дуже голоден быў, роствориў рот, зажмуриў очи і чекаў, коли баран у нього ско́чить. Баран міцно ся розогнаў та так удариў воўка, што воўк замльіў. Тогды́ пудскакуучи утік за вьвцями домов. Воўк прочуняў ся, зачаў пытати (ма́цяў!) і каже: ба! цы в мене ско́чю, цы проскочю? Ай бо сам ід собі каже: ке́бы у мене ско́чю, та чэрево май поўное былóбы, ай майже проскочю. І так воўк гóлоден мучыі мучити цылу́ но́чь.

(Вышній Шард). За тое, як Петро́ не мóg да́ти гроша́ найденого Хри́стом ны котрóму чоловіку по службі Бо́-

ж о й. Ішли Христос іє сятім Петром путьом у педьлію рано та найшли грощ на пути. Та даў Христос Петрі та каже: прийдеме ід цёркві (сперед них была цёрков в сельі), накой люде ўйдуть із цёркви, мы там будеме межи людьмі; та сись грощ дай тому чьоловіку, котрый ничь не буде робіти по слўжбі — а люде — котрі піну набивау, котрі куріли, котрі багу біли та в рот брали іє піп — а еден крётко стоў, ничь не робіў. Каже Петро Христу: сьому дам, бо сись нич не робить. Каже Христос: і тот робить. Петро звідать Христа, што робить, коли овон крётко стоїть. Каже Христос Петрі: пуд гўнеў (пуд петеком) на перет кострўбля обвивать. Та не было ённого, обї быў не робіў ничь. Та не дали грощ нїкому.

(Вышній Шард). Вóрон і лисіця (байка). Пришóў вóрон на сáлаш, увідыў на льісцы на комáрнику сыр і урваў собі великій дараб сыра. Яў летыти попри землі. Увидыла лисіця і яла бігнути за ним, ож уборонить уд ньóго сыр. Овон долетыў до хáщи, улетыў май на высóкое дэрево, та межи дві вóжицы сыў їсти. Лисіця за ним добігла до хáщи, увидыла, ож май на высóкое дэрево сыў їсти (їїсти). Яла вóрона хваліти, якый есь красний, чьóрное піря на тобі красное, кедь бы у тя і гóлос такый красний, ги піря, быў бысь пótятóm за цáря. Овон хваліти ся ладіў гóлосом, розняў пýсок і яў кра́нкати (хваліў ся!) — а сыр упáў долów а лисіця ізвыла. — Чьоловіка покладуть на бéroва а вон ся ізгордїть дўже та пак го звёржуть із берóвства та обстáне такый дурный, ги тот вóрон, що не іззыў сыр...

(Вышній Шард). Лисіця і кáчур (байка). Увидыла лисіця кáчура у тóві; обночуваў ся у тóві сам, а лисіця увидыла йогó та пóчала казáти: якый ты бизóвный кáчуре: і піря тобі закурчявило ся на хвосты, быў бысь дрўгим за цáря, кедь бысь їщи ізняў ся із тóвы ізлетыти. Айбо кáчур порозуміў, ож не горáзд тотó, айбо каже лисіци: так — так! та пошóў сéрет тóвы.

Поучéние з тóго гóвне буде; пришóў чьоловік ід чьоловіку та хотыў го на недóброє дýло нарадити айбо вон не гóден быў (буў) удгóворити ся та казáў все слово: так! айбо вон не туды гадáў, ги тóму потáкуваў.

(Вышній Шард). Лисіця і воробóк (байка). Обночуваў ся у хáщи воробóк, каже му лисіця: як ся ты наладиш на вітер, кой віє іє тóго бóка? воробóк указує: от сяк! забю гóлову пуд крилó та налажу ся на вітер. А лисіця каже му: як-як? А воробóк опят каже: ат-цяк! А каже лис: кой з дрўгого бóка віє вітер, як ся тогдї наладиш? Воробóк укаже: от сяк! Забе гóлову пуд крилó. А лисіця скóчить тогдї та імїла воробкá тай зьзыла.

(Вы́шній Шард). Сорóка і зóлото. (байка). Сорóка лако́ма білобо́ка уви́дыла на помéтеню зóлото, найшла́, д́уже ся то́му ізра́дувала, ай́ бо она́ за то́то нич не до́стала. Чоловік ску́пый д́уже ізб́ирать, ай́бо ма́ло хосну́є.

(Вы́шній Шард). Є́ден чоловік уздоровля́є ца́рську доньку́ молоко́м уд ле́вицьї а ца́рь да́є му по́ловїну сво́го ца́рьства. Похворі́ла ся у ца́ря кнса́шона (донька́). Ізвы́шли ся дохто́ры, уви́дыли, ож і́ншакый лы́к не бу́де д́яля не́ї, як уд ле́вицьї мо́локо́. Є́ден найшо́ў ся такый, што овóн знаў, де ле́виця ле́влята плéкать та обдо́раў ся, ож вóн до́стане ца́рськó(в) донцьї́ уд ле́вицьї мо́лока́. Овóн знаў, де ле́виця є́, пошо́ў із вóвця́ми туды́. Імї́ў вóвцю́ е́дну та вер ле́влято́м у га́вру, обы́ ізвы́ли. Є́ден день і дру́гый день і трéтый день. Ле́влята ялі́ казати́ ле́вици, тко́сь нас туй́ году́є. Ле́виця яла́ стражова́ти. Уви́дыла: овóн іде́ із вó(в)цями́ та д́уже ся наду́ла (розсе́рдила). Овóн яў́ приході́ти блі́же і́д нї́ та попі́ля не́її прохóдить та ве́рже наза́д вóвцю́ ле́влято́м. А ле́виця лиш по́понїкала́ за ним. Ай́ бо наза́д овóн прийшо́ў та рябу́н (горни́ць) на ремі́нь зашп́нкаў. Прийшо́ў блі́же і́д нї́ і покла́ў ру́ку на ню́ на го́лову і яў́ глáдити до́лы ниў́ (= нею) і при́цяп ко́ло не́її (ісхы́лиў ся) і взяў́ рябу́н скóро і здо́йїў і́її. І на́раз вóвцьї́ оберну́ў до́мó, пригнаў́ а сам пошо́ў із мо́локо́м до ца́ря. Там спаў́ но́чь. Ялі́ у нї́м ста́вчики йóго гово́рити: тко́ буде у нї́м за ца́ря. Ка́жуть но́гы: мы́ бу́деме, бо мы́, ке́дь бы мы́ былі́ не ішли́ сю́ды, то бы́ былі́ не при́шли за мо́локо́м і́д ле́вици. Мы́ ца́рьство ма́еме. Ру́кы ка́жуть: Мы́ бу́деме за ца́ря, бо мы́ ке́дь бы былі́ не до́йли, мо́лока́ не бы́ло бы́ бы́ло. Очи́ ка́жуть: Мы́ бу́деме за ца́ря, бо ке́дь бы былі́ мы́ не ви́дыли, мо́лока́ не бы́ло бы́ бы́ло. Язы́к ка́же: я́ буду́ за ца́ря ме́жи ва́ми ста́вчиками, бо ке́дь я́ не буду́, а вы́ усы́ повмира́ете. Онї́ по́чали казати́ язы́кови, про́ што́ бы хоты́ў бы́ти за ца́ря, ты ле́жиш у мочы́лы, што́ ты учі́ниў? Я́ вас усы́х учі́ню мертвы́ми, ке́дь я́ не буду́. Ра́но чо́ловік уста́ў, прийшо́ў і́д ца́реви: Но́, ту є́ сві́тлый ца́рю мо́локо́! Ца́рь ка́же: уд чо́го е́се́ мо́локо́. Овóн (язы́к) ка́же: уд су́кы (у́хопнї́ ся). Ца́рь даў́ у темни́цю йóго за́перти: до́тод обы́ сиды́ў, до́ко́д лы́кари́ не зы́йдуть ся із держа́вы тай́ по́позира́уть, уд чо́го є́ мо́локо́. А ста́вчики у темни́ци усы́ ялі́ бо́яти ся і язы́к ялі́ про́сити: будеш́ за ца́ря, лишé нас слободї́, обы́сьмы́ не погі́бли. Язы́к ка́же: я́ вас слобожу́, ай́ бо я́ буду́ за ца́ря. Взялі́ чо́ловіка́ на до́прóс: як ты́ смі́ў мо́локо́ принéсти́ уд су́ки до ца́рського́ до́мóвства ца́рськó(в) донцьї́? Овóн ка́же: про́шу, в на́шом кра́її зову́ть ле́вицю́ су́коў а отó мо́локо́ най́ до́здрять дохто́ры; ото́ уд ле́вицьї́ мо́локо́. Дохто́ры ізвы́шли ся, до́здрили́, ож то́то мо́локо́ уд ле́вицьї́ і язы́к зóстаў́ ся у чо́ловіка́ на-вхте́ма за ца́ря і слободї́ў

вшітки стáвчики у чьоловіці уд смёрти. Царська донька уд молака дэвицы ўздоровіла а царь даў чьоловікови половіну царьства.

(Вы́шній Шард). Дыня і дуб (байка). Росла една дыня горі дубом. Звьідала дуба: кóлько тобі рóкóв б́уде? Сто рокóв я ма́у! ка́же дуб. О! — ка́же ды́ня — як ты сла́бо ростéш. Я тебе перейду, перерóщу тя сьогó лыта. Цы в́идиш ты якóе на мені великóе лі́стя, якій красны́й, великій цвít ма́у? А кóлько жолу́ди трéба е́дному́ вепрэви, абы сы́тый. А з мéне буде една ды́ня, та́й будé веперь сы́тый. І переросла́ ды́ня дуба. Завіяў вітер студэ́ный уд сы́вера. Ка́же дуб, звьіда́ть ды́ню: А як ся ты ма́еш царі́це, кегы́не, ды́не? А ды́ня ка́же: я лишé обста́ла ся ды́ня, бо морóз е́й ізморóвиў та вже упáла.

Отто́е на подóбе чьолові́ка, котрый скóро богáтыіе — а е́ден т́ихо га́здўе собі: тот, ги дуб т́ихо ростé; а скóрое га́здóвство так ё́мко ростé, як ды́ня. Тот пошо́ў, понабира́ў грóши, та начини́ў собі вели́кі будóвльы, айбо прійшо́ў час, я́лі грóши просі́ти, грóши не былó уддати́ — а будóвльы пак позабира́ли у грóши а у ньóго нич не обста́ло.

(Вы́шній Шард). Бóг е од ві́ка і на ві́кы б́уде а ўсе́ ч́инить рítлы. Звьідалася царі́ця, од коли е́ Бóг і до́кы б́уде. Міні́стерия удпові́ла: Бóг е од ві́ка і на ві́кы б́уде. Царі́ця пóчала просі́ти ся уд міні́стері́йі: кой такій старій́ Бóг од ві́ка і на ві́кы будé, та што рóбить, кой такій старій́? Міні́стерия удпові́ла, ож дра́біны (рítлы) ч́инить. А царі́ця я́ла міні́стерію звьідати: што із тых рítел? Міні́стерия удпові́ла так, ож лю́де лы́зуть н́імі: е́дні горі́, а е́дні до́льы, а котрый ўлы́зе горі́ та постóйть там горі́ та тот дáлеко уттóдь в́идить, а котрый обéрне ся до́лі дуже швídко уттóдь (удтóдь) ізлы́зе.

Котрый чьолові́к уга́здўе та крóтко поб́уде із га́здóвством сво́ім, далéко в́идить; а котрый долó обéрне ся, д́уже т́яжко му за отó, ож як овóн у га́здóвстві бы́ў, а на ничь прійшо́ў.

(Вы́шній Шард). Як то чьолові́к жури́ў ся у тóм га́даучи: три осóбы а е́ден Бóг. Ішо́ў чьолові́к пошлі́я мóря, ішо́ў собі га́даучи, як тотó мóже бы́ти: три осóбы, а е́ден Бóг? та д́уже ся зажури́ў у тóм га́даучи. А сперéд ньóго кóло мóря на б́ерезы́ хлóпиць ўверты́ў ного́ў я́мку, пято́ў: та із мóря усé во́ду у жмéні берé та́й у тоту́ я́мку несé та ўлы́л. Чьолові́к прійшо́ў та́й ув́иды́ў, ож хлóпиць із мóря во́ду нóсить та у я́мку улі́вать. Ка́же чьолові́к: „што ты тотó хлóпче ч́иниш?“ „Хóчу сесé мóре перенéсти у сесю́ я́мку говорі́ть хлóпиць. Ка́же чьолові́к: коли́ ты мóре перенесéш у тоту́ я́мку! А хлóпиць ка́же: чьолові́ку! а ты коли́ тотó перега́даш: три осóбы, а е́ден Бóг! А хлóпиць уд тогó ів́ня́ў ся та полéты́ў, а чьолові́к зага́даў ся, што тотó за хлóпиць та іс тым дорозумі́ў ся, ож тотó я́гніл. А чьолові́к іс тым пога́даў собі́, сесé не моé д́ыло толкува́ти: три осóбы а е́ден Бóг.

(Вы́шній Шард). За воло́вое о́чко (Troglodytes parvulus). Пóтята хоты́ли кла́сти собі́ ца́ря. Ай бо грома́дили у ё́нно. Ка́же сова́: пóтята! позира́йте, ко́го кладете́ ме́жи собо́у за старши́у. Тре́ба позира́ти, у котро́го пóтяти о́чи великі́ і голова́. Пóтята ізгрома́дили ся у ё́дно, дораховáли так, ож котро́е ма́й вы́ше го́дно полёты́ти та́й то́то бу́де ме́жи ни́ми за ца́ря. Орёл обобра́ў ся, ож овóн ма́й го́ден бу́де вы́соко лёты́ти. А воло́вое о́чко сы́ло йо́му пуд крило́, у пёра заби́ло ся та, як овóн долёты́ў та поні́с воло́вое о́чко горі́ а як ужé не го́ден бу́ў да́ле лёты́ти, а воло́вое о́чко ўхо́пило ся із пі́ря та іщи́ ма́й вы́ше полёты́ло. Та оно́ і зіста́ло ся за ца́ря (гл. стор. 127.).

(Вы́шній Шард). Воўк із лиси́цеў попи́ли ся у півни́ци. Воўк заспи́ваў з ра́дости, чолові́к убі́г у півни́цю і дуже́ убі́ў воўка́ а хы́тра лиси́ця ўско́чила уперéд. Утекли́ по́том ра́зом: Воўк бі́тый ні́с на хре́бты́ небі́ту лиси́цю (байка). Уходи́ў ся воўк із лиси́цеў у півни́цю, найшли́ там па́ленку та попи́ли ся. Ка́же воўк: заспи́ваў, а лиси́ця ка́же: не спи́вай, бо убю́ть нас! ай мо́уч! Ай бо воўк упя́т ка́же: я хоть ли́ше раз заспи́ваў! Воўк зави́ў а чьоло́вік при́йшоў та дуже́ убі́ў воўка́ у півни́ци. Та воўк ўрва́ў ся удто́дь, а лиси́ця, ко́й чьоло́вік заходи́ў у півни́цю а она́ уперéд ўско́чила ўдто́дь, по́шла пуд теллі́цю, де коло́пні те́рли, та там дуже́ ся качáла, та набра́ла ся мно́го пазды́ря. А воўк бі́тый іде́ туды́, бі́жить. Лиси́ця ка́же: де ты уты́каш? Йой, ка́же, уты́каў, бо у півни́ци дуже́ ня побі́ли. Озьмі́ мене́ дя́к на се́бе та понеси́ на собі́, бо убю́ть ня упя́т! А воўк ка́же: сы́дай мене́ на плéчі та бу́ду тя нести́. Лиси́ця яла́ спи́вати воўкови́: ой несе́ бі́тый небі́того!

(Вы́шній Шард). Як жид ішо́ў із най́мит-Мі́тром че́рез во́ду а уд жи́да грóші загі́бли. Як потóм обá по́шли́ на пра́во спéред шо́ўга-бі́рова. Ішо́ў жид із най́мит Мі́тром ід водо́й. Жид ка́же: Мі́тре перенеси́ мене́ че́рез во́ду, я ты запла́чу*). А я тебе́ не не́су, обым́ і я утопи́ў ся іс тобо́ў. Волы́й перевéду тя че́рез во́ду. Іми́ў жид за ньóго ся та най́мит-Мі́тер переви́ў жи́да че́рез во́ду. А уд жи́да грóші загі́бли. Жид ка́же най́мит-Мі́трови: ты мо́йі грóші узя́ў; я ішо́ў че́рез во́ду; мо́йі грóші бух! а ты Мі́тре хап! — Я не зна́у, ка́же най́мит-Мі́тер: есе́ без пра́ва не бу́де. Но ка́же жид та пой на пра́во. Ка́же най́мит-Мі́тер: я не іду́ ісперéд панóв, бо я го́лий. Жид ка́же: йой, я то́бі у бóвты́ (скле́пі) оды́ня́ новóе ушы́тко куплю́. Пошо́ў жид із най́мит-Мі́тром у бовт; ушы́тко оды́ня́ новóе найшли́. Мі́тер убра́ў ся: жид купи́ў най́мит-Мі́трови. Най́мит Мі́тер до́тод не

*) гал. заплачу́.

тайїу грóши іспéред жїда, дóкòд не пòшли іспéред шолга-бїрова. Кáже жид наймит-Мїтрови: цы так Митре? я ішоў чéрез вòду, моїї грóши бух! а ты хап! а наймит-Мїтер кáже: што ты жїде кáжеш? ты бóдеш казáти допòслїдь, ож сесé і вдїнїя твòе. Жид кáже: на-но! та цы нїт? цы не я ти кóпїў? цы не мòе? тадь мòе! — Як бы былò — наймит кáже Мїтер — твòе одїнїя, то на тóбї былò бы былò. Кáже соўга-берòв: тотò є прáвда!

(Вїшнїй Шард). За Фédора, што вїз жїда покрївши йòгò верéтоў, штоб жїда не увїдїли козáкы і не убїли. Бїли дўже козáкы жидòв, кедь увїдыли. Жиды дўже ся бояли козáкòв. Ёдён Фédòр ішоў із вòзом на дрўгое селò. Кáже жид: пáне Фédоре, возмї ня на вòз, бо дўже бою ся, ож козáкы убòють ня. Кáже Фédòр: я тебе не бéру жїде, бо мòгуть і менé козáкы убїти пòзад тебе. Кáже жид: возмї ня лишéнь Фédоре на вòз, та укрїй ня верéтоў на вòзы. Та онї не увїдять ач'ей! Айбо — кáже Фédòр — я бéру а не звáу іншак за тебе казáти, хыбá бóду казáти козáкòм, ож я дзвонї вéзу. Айбо жид кáже: горáзд пáне Фédоре! Ай нá! мїшòк із грїшми, най бóде у тебе Фédоре. Фédòр узáў із грїшми мїшòк, повїз жїда вон із селá та кáже: но! жїде! вже козáкы отде! суть навпереды, ісперéd нас! та што бóде тепérь жїде? Ізвзїдять тебе та менé убòють. Кáже жид: пáне Фédоре! горáзд ня покрїйте верéтоў, обы ня не вїдко. Пошоў Фédòр та дўже закрїў жїда, обы жид не вїдїў. Удòйшоў Фédòр дáле і тогды поклїче гòлосом іншакым на вòлы: вòга! і кáже: што там ты везéш? А Фédòр сам іс собòў говорїть: а жїдови завїтї очи і вшїток завїтыї, та дўже трясé ся. Та óзме Фédòр дérжано на батозы та удáрить ся по кожухòви. „Што там ты везéш?“ Та дзвонї. А ну, кáже, най іду їїх знáти, якї гòлоснї. Удáрить дérжаном із батугá по ногáх жїда, а жид тогды пòчнé гóйкати: бам-бам! а дáле пòде, та пòчнé по рукáх бїти жїда, а жид кáже: бом-бом-бом! а дáле кáже смў: ще іду бїти на дзилынь! та пўжаном дўже жїда пòбé по гòловї. Жид: дзилынь, дзилынь, дзилынь! а тот бé. Удойшли мáленько дáле. Айбо клїче Фédòр: стòй! А, кáже, там што несéш? та удáрить ся по кожухòви. Грòши! кáже Фédòр сам іс собòў. Дáй сюды! тá от козáкы грòши взялі. Айбо дáле удòйшли і пòчнé казáти: Чюўесь, вїдáў, як лўпкали менé, дòбре, ож не ўбили на смирть і тебе лўпкали, чюў есь вїдáў? Кáже жид: чюў. І менé, кáже, кой бцў на бом! то ще не дўже былò, а як перейшлò на дзилынь! то то былò йой! Та егé! кáже Фédòр — узялі і грòши. А -- кáже жид — най беруть, не гадáу я за нїми, лиш кобы былї ня не бїли на дзилынь!*)

*) Ся смїшлива казка — хоч і педорїчна і неїмовїрна — викликає у слухачів завсїгди найживїйші ознаки радостї. Русия по крайнїй мїрї заругою

(Вышній Шард). Як то єдна жона йойкала за помершим газдом собі. Ішоў еден нотаруш через Поковбікы. А в селі умер газда еден. Жона не анала, як зачаті йойкати за газдом, каже: йо-йой, йойой! мештер-ембер! мештер ембер*)! А сусыда йий каже: якый быў солодкый тот мештер! А она зайойкати: йо-йой! дудашик! дудашик! (што дус у козиці). Пощне жона спішо йойкати, каже: коли іміў дудати, любо было слухати!

(Вышній Шард). Як то еден царь клікаў попá, што б ішоў до нього на три пунты (= пункты, питаня) одвітувати. Быў еден царь та пришоў ид попови на сповідь та мусыў ги простий на колынкы стáти. Та як причастыў ся із службы пошоў гет домб. Та дуже ся розсердиў на попá, што овон на колынкы мусыў стáти тай в еден місяць удписаў так на попá, што-б поп ішоў до нього на три пунты. Кедь бы тоті три пунты не гóден одвітувати, та нараз му смирть отам є. Церквонник прийшоў до хыжи до попá, та увидыў, што поп дуже є смутный. Та каже: што пан превелэбный такый смутный є дуже? Каже поп: дэбы я не смутный быў, кедь царь на мене загнаў три пунты. Кедь не гóден емú дати одвіт, погынуги мúшу. Айбо церквонник быў такый на облича, як тот поп. Та каже тогды церквонник: най мені пан превелэбный дадуть сым стóв золотых тай свою одынь, тай идú я пресвітлому царю на тоті пунты одвітувати. Та вже як прийшоў церквонник до царя, царь не упознає церквонника, гадать, што то той поп, што його сповидаў. Тай тогды царь із ним учинили обід у-єдно. Та каже емú царь: ты поп єсь, каже — а я в свойий державі первый; та сперэд тебе мусыў на колынкы стáти. Но, каже царь, цы знаєш, што я коштуу? Ай бо церквонник йому тогды каже: та штобы царь пресвітлый коштували? чули сте, што Христа продали за тридцять сребникóв — тай пресвітлый царь не гóден бiльше коштувати, як Христос коштуваў. А дáле упят му царь каже: кóлько на нéбi дэзвiзд є? Тогды йому каже церквонник: є триста мiльионóв i дeсять тiсячóв. А дáле упят каже йому царь: цы знаєш, што я гадау? Той каже: Пресвітлый гадать, што они с попом гóварят, айно я — каже — лишэ церквонник — а поп є із заду. I тогды каже йому царь пресвітлый: кедь ты такый розумный його слугá, та на! — каже тiсяч срiбных — та не пусти того попá у двор менi, бо я із ним не гóден бiду договорити, бо вже ic тобóў ем не гóден. —

і кепкуванем мстити жидам, що від віків на его суспільности налягли претяжкою зливою.

*) мадарск. mester ember = майстер, ремісник.

Ся між людом ріжних країв розповсюджена казка літературно оброблена майстерним пером Бірґера (Gottfried August Bürger) під заголовком: „Der Kaiser und der Abt“ а починає ся словами:

Ich will euch erzählen ein Märchen gar schnurrig,
Es war ' mal ein Kaiser, der Kaiser war kurrig;
Auch war ' mal ein Abt, ein gar stattlicher Herr:
Nur Schade! sein Schäfer war klüger als er.

(В'и́шній Шард). Як то неписьме́нний чьоловік, што убраў ся у па́ньское пла́тя, одгогоріў ся, кедь му за́гнали апо́стол чита́ти в це́ркви. Простий чьоловік убраў ся у па́ньское пла́тя та пушоў на дру́гое село́ до це́ркви та на крі́лос ме́жи дя́кы. Там позира́ли його́ і гада́ли, ож овон́ дяк та за́гнали йому́ апо́стол, штобы́ читаў, айно́ овон́ чита́ти не знаў. Як прийшло́ чим ся одгворі́ти, пытаў се́бе у жеб (в кишеню), штобы́ до́стати окуля́рі. Гоп! не є окуля́рі! та не го́ден ем, не віджу чита́ти! та́й іс тым ся одгворі́ў од апо́стола.

(В'и́шній Шард). Як то по́п із дяко́м і с це́ркво́вником поді́лили між се́бе варену́ ры́бу з ле́вешом. По́п із дяко́м і с це́ркво́вником заслужи́ли ры́бу е́дну і так оні́ тото́ ізвари́ли та́й хоты́ли уе́дно ізъзы́сти. І так сы́ў по́п із дяко́м ко́ло столá; узяў по́п ры́бу та́й удтаў со́бі полови́ну із голово́ў, а дру́гое, о́станок, дяк со́бі взяў. А це́ркво́внико́ви не обста́ло ся, лишé ле́веш (ю́шка). Ка́же по́п: „голова́ глаго́лющому, а о́станкы младе́нцем“. А це́ркво́вник, як уви́дыў, што йому́ ся обста́ла ю́шка, узяў і розольляў ю́шку по-по́пови і по-дяко́ви і ка́же: „ізі́я ся благода́ть Бо́жа на усі́х вас“.

2. Загадки і приповідки (присловки).

Яко́го ка́міня в водо́й май бу́лше? (мо́крого) МЛ.

Яко́го в лы́сы де́рева май бу́лше? (криво́го) МЛ.

У вола́ на котру́м бо́цці майбу́лше ше́рсти? (на котри́й бук ве́рже фосто́м) МЛ.

Впа́ла бербени́ця с по́ду, не є тако́го бо́дпаря, аби́ єи́ злаго́диў (яйце́) МЛ.

Мечі́ бі́ле, упа́де жо́ўте (яйце́) МЛ.

Ла́та на ла́ту, ны́ ші́те, ны́ кра́яне (капу́ста) МЛ.

Чоти́ры чоти́рниці́ а пя́та ворохо́белъка (ды́ти на пе́чи — чоти́ри сты́ны, пя́га пі́ч) МЛ.

Чоти́ри бра́тя одну́ ша́пку но́сят (обору́г) МЛ.

Чоты́ры бра́тя в оди́н корч стрі́ляют (що коро́ву до́ит) МЛ.

Котра́ дыра́ майпослы́дна у плота́? (піч, бо як скажыт ся плуг, газда́ поруба́е та́й ве́рже в піч) МЛ.

Коли кул бе в зёмлю, де ся земля́ дыва́е? (іде́ на бук) МЛ.

Малі́й малюшо́к поньі́с бо́чку на ве́ршо́к (мак) МЛ.

Без оболо́кув, без двері́й, поўна ха́та люді́й (гарбу́з, о́гурки) МЛ.

Черле́на-ружа́на, на́ поли лежа́ла, за сьі́м лы́т, траві́ ны́т (ва́тра) МЛ.

Ко́лі мож во́ду не́сти в сі́ты? (ко́лі замэ́рзне) МЛ.

Ку́ричка, што в земні́ ся несе́ (кру́мплы, рі́пи = карто́флі) Г.

Крузь сты́ну вола́ печу́ (сверді́ль) Г.

Чоты́ры бра́тя в одні́ корч стра́ляют (дуйкы у коро́ви порі́вн. висе́) Г.

Іде́ селом́ цоркони́т, за́йде в во́ду, булькони́т (корча́га) Г.

Ма́й высо́кое од го́ры, ма́й нізко́е од тра́вы (пу́ть) Г.

Попуд стра́хы, білы́ мі́хы (зу́бы) Г. Попод стра́хы etc. Лв.

Сиды́т ды́до над водо́ў (водо́в), та все кле́пле боро́доў (млы́н) Г.

Бері́ з ньо́го, та ма́й ве́лікое, а кла́ді на ньо́го, та ма́й мало́е (яма) Г.

Ба́бінó ся розшкря́лило, а ды́дово ві́сць (коло́дязь) Г.

Хоть ся крив, хоть ся не крив, а я тя за́блю (чі́жем) Г.

Лежачы́ даю́т, стоячы́ про́сят, то затка́ут, то утя́гнут (пі́па = лю́лька) Г.

Сере́д села́ дуб, на ду́бі двана́йцять стоўпу́, на ко́ждом стóвпу гны́здó, на ко́ждом гны́зды́ чоты́ры я́йця (гуд) Г.

Сере́д села́ буга́й ре́ве (звун) Г.

Без нуг, без рук, без очы́й, ў́йде на пуд у но́чы (ды́м) Г.

Ны́ вон, ны́ в хы́жы (о́болок = о́блак = ві́кно) Г.

Сере́д села́ ме́рша воні́т (мяса́рня) Г.

Пры́шлі чоты́ры та кы́вали тры, а пры́шлі дві, та бі́лі тоты́ чоты́ры, на́ што кы́вали тоты́ тры (ма́чка ўско́чила на шпор (= ку́хня), де газды́ня покля́ла пі́кницю в рынку, ма́чка ухопі́ла пі́кницю (коўбасу́), газды́ня е́й бі́ла, чо́му кы́вала) Г.

На́й ся бога́ты́й не жу́рит, ож ся убо́гому іспуд но́са не ку́рит ВС.

Ма́сни сло́ва, сухы́ до́лови ВС. Eitle Worte, doch in Wirklichkeit keine reelle Unterstützung.

Ве́ліка титу́ла, поро́жна шкату́ла ВС. Titel ohne Mittel.

Не́бо цимба́лы, а земля́ ба́сы ВС.

Є́дпа́ ла́стóвка не вчы́пцт лы́то ВС. eine Schwalbe macht keinen Sommer.

Со́нце не засві́тит в ко́ждый за́кут ВС. die Sonnenstrahlen beleuchten nicht jeden Winkel.

Лыпше пѣны воробѣць, ги зѣвтра гóлубиць ВС. Besser heute ein kleiner Gewinn, als die Hoffnung auf einen grósseren, der morgen erfolgen kann.

Говорі Гріцю Богорóдицю, а я вірую Лв.

Ід кóждуй хы́жцы по кы́шцы ((пути або стежки) Г.

Такá корóвка, што все пóле задры́ще (снѣг) Г.

Такá бóчка, як іс пóда упа́де, то не є тако́го бодна́рика, абы ёй ісправі́ў (яйце) Г.

Малéнькое, круглéнькое, чорнéнькое, в черéпку ся ве (око) Угоча.

Малéнькое, доўгéнькое на путі кровцы́ пищы́ть (тернина) Угоча.

Ны вон, ны вну, та все в е́дно (оболо́к, вóзор fenestra) Угоча.

Згані́, што то є, я віды́ў цéрьков іс колопéнь? (стоя́ў у коло́пнях і віды́ў цéрьков) Стр.

А што бóде сорóцы по сéмому рóцы? (обéрне ся йі на вóсьмый рóк) Стр.

Такá дывка, што зажену́т ёй до хы́жи. та не мож ёй імі́ти (ры́ба, зайдé у лому́ля, у рúща, та не мож ёй пак імі́ти) Л.

Кышкы́ ся пóшли́ полокáти, а кобы́ла в хы́жи зóстала Лв. (звáрка, плáтя, як ўзварять ся; пóдуть плáтя прáти, а звáрка у хы́жи зóстане; — звáрка = на трьох нога́х шафлі́к).

Коли ма́чка ся мыé, то снѣг бóде па́дати Лв.

Попуд тёрньом зéрия, пóд зéрнятом смарка́ч, пуд смаркачóм оберта́ч (волóся, óчи, нус, язы́к) Лв.

За горóў черлэ́на кірагóв (язык) НД. (кірагóв = коро́гов, хору́гов).

Іде лы́сом не дуркне, прійде в вóду не бóлькне (місяць) НД.

На зелéнім дéреві рóдить ся в петéці, петéк ся розорва́ў, пан на зéмлю упа́ў (орі́х) НД.

Я ма́у такóу дывку, што кóждый день попóскубу з е́дно́го бóку і в дрúгого (сѣ́то) НД.

Чоты́ры бра́тя пóд одным калáпом сидя́ть (оборóг) НД.

Іде́ путьóм цорконі́ть, прійде в вóду бульконі́ть (корча́га) Д.

За горóў черлэ́на корагóв Д. (сóничко; порівнай з попередню́ю пословицею в НД., де толкувано ё́: „язы́к“).

Черлэ́ный жид у нéбо зрйть (бура́к) Д.

Пóдé в хлы́в без кóжи, ўйде с хлы́ва у кóжи (хлы́б) Д.

Чорнéнькое, кривéнькое, вшы́тко пóле здолу́е (серп; здолу́е = обрoбить; тагу. *dolog* = пра́ця) Д.

У лы́сі ўросло, у стáйны ся згодува́ло, прійшло́ домóв зарева́ло (гýслі = Geige) Д.

На хáщі ўросло, а в воды́ бывáло (човéн; бывати = мешкати) Д.

Без рук, без нóг, ўлы́зло на пóд (дым) Д.

Піла кáждої хýжи пси брешуть, лем піла єдної нýt (тёрлиця: што тре піла кóждої хýжи, лем піла цёрькви нýt) Д.

На крóвли іде, кров несé, а в ным і мак не є (сьідлó: в чоло-віку кров, в коні кров, а в сьідлы нýt) Д.

Два грéйцарі му цына́, а до хýжи не стаé (свiчка, за то, што свiтить крòзь вòзòр) Д.

Не молиў ся, не хрестіў ся, боґоно́сцем быў (сòмарь = осел) ВР.
Бог нам даў, сам не маў (жонá) ВР.

Іде водóў, не шлòпне, іде лысом, не пúкне (мiсiць) ВР.

Імi бáбу, зогні бáбу, уймi бáбi хряцi з зáду (орiхы лiскóви) ВР.

Хóдить бiглюшка попуд теплюшка, звiдуе кокóндика, цы дóма гóккó? (мыш бiгае кóло пéчи і звiдуе ся сверданá (свердán=Heimchen, Zigre, Grylle), цы дóма мацýр?) ВР.

Тёрня, пуд тёрнятем зёрня, пуд зёрнятем смаркáчь, пуд смар-качьом обертáчь, пуд обертáчьом коби́ля (кобéля, тáйстра) пуд коби́льоў стеби́ля (чоловiк) ВР.

В Рако́вци дрыва́ рúбать, а до Шардú трiскi летáть (звòн) ВР.

Спiравнiў собi на звiжках хýжку, а в тóй хýжцы по сто клытóк а в тых клыткáх по сто дытóк (мак) ВР.

Чóрна кúрница iзгребе, а бiла рóзгребе (день і нóчь) ВР.

На пeчi сидiть лáбкоў ся умывáе (умывать), у ночi видить, мiши хватáе (хватать) (мáчька) ВР.

Сидiть пáны на шкóбанi, приiшоў iд нiй нечiстый дух, завалиў iй кiшку в шкрьобúх (колóдиця=гал. колодка) ВР.

Черлéное телi чóрну (чьóрну) корóву сцe (= ссе) (огóнь і шпор) ВР.

Горi горóў цорконiло, а в долину не хотýло (вòз; як в долину та запúтали т. є. заґальмовали) Ім.

Сидiть дýдо над водóў, трясе сýдоў бородоў (млын) Ім.

Шúла-гúри шук по дóри (хлiб) Ім.

Пóпуд мéжи хóдить без одéжи (косá) Ім.

Крузi стiну́ волá печé (свёрлик) Ім.

В осeнi кóло кáждої хýжи сýчка брeше (тёрлиця) Ім.

Ид кóждої хýжцы по коўбáсцы (путь) Ім.

Сéрег сeлá бúвол рыче (дзвòн) І.

Два грáйцарi коштýе, а не вмiстить ся до хýжi (свiчка) І.

Як пúйду на пуд, маю едeн горúчик (бочeчьку), як го úпущу, не є мáйстра, обi го iсклáў (яйце) І.

Шáтаное, плáтаное, нигдe иглоў не забóденое (лiстя с капúсты) І.

Пы́ском рые, а гузи́цеў корiня тiгне (иглá) Ир.

Навпeрeдi ги клублáтко, в сeредiнi ги мiшчáтко а з зáду ги рожeн (мáчька = felis) Ир.

Бабино ся роздзявило, а дьідово вісить (колодязь : ваг вісить) Ир.

Уд коня вьіжеє, а уд свиньї нїжеє (сїдло : покласти на коня, вьіжеє од коня, покласти на зємлю нїжеє од свиньї) Ир.

Уперѣд сын, а потѣм отїць (дым) Ир.

Через гору рьіндавий Штѣфан свїнньї женѣ (грѣбїнь) Гр.

Штыри тьанцьї-дуботанцьї, два остроганцьї а два позиранцьї, єдно клубля, єдно мїшчя, а єдѣн рожѣн (мачька) Пу.

3. П і с н и.

Ой летьїли гуси з Руси, на перѣды качька,
Любїў бых тѣ дывчинѣчько, кѣбыс не брехачька! Р.

*

Марамѣрош, дѣбрый вѣрош, дѣбре у ным жити;
Ны попови, ны дякови не трѣба платїти Р.

*

Сидїть заяць на колоды, нагавїцьї краѣ,
Колодя ся погїнаѣ, вѣн колодя лаѣ. Стр.

*

Ой любїў я дывчинѣчьку, дывчинѣчька мѣне,
Не хотыли старї дати дывчїну за мѣне.
Старїй мѣло похотыў, старя не хотыла,
Лем сидыла на запїчку та все морконыла.
Ой знаў бы я, ой знаў бы я, што старѣй потрѣба,
Два камѣнї пуд гѣлову, а трѣтїй пуд рѣбра.
Шудайром даїном, } (звичайна припївка при
Шудайрїчком даїном!) кїнци спїванки Стр.

*

Стоїть верба кѣнѣц сѣла, што я її садїла,
Не є того тай не бѣде, когѣ я любїла.
Бо когѣ я вїрне люблю, тот ми за плечїма,
А когѣ я ненавїджу, тот пѣред очїма. Стр.

*

Ішоў пѣп чѣрез плѣт, роздѣр нагавїцьї,
Не чудуїте дѣбрї люде: чѣрез молодїцьї.
Бїли пѣпа як у снѣпа, бїли палїчькамы:
Ой не ходї попунѣчьку за молодїчькамы!

*

Нітко невінен самá я, *)
 Штом полюбіла гультáя.
 Гультáй в кóрчмі лем все це,
 Прийде дóдом мéне бє.
 А я за тоє не збáю,
 Пóйду до сусьíды, гуляю.
 Бо у сусьíды красний сынъ
 С чóрными очíма чорнобрóв! Стр.

*

Кедь бы бýла бідú знáла,
 Я-б ся бýла не уддáла
 Го-го, го-го-гоя-гóя
 Голововько бідна мóя!

*

(Весільна. Коли до церкви ідуть, співають :)

(Лúчки великí) Подь Бóже до нас,
 Теперь у нас горáзд,
 Колíсьме вінкы вíли,
 Солóдок медóк пíли.
 Колíсьме довивáли,
 Гóры ся розлыгáли.
 Горí селóм ідеме,
 Такóйї не видиме,
 Як мы з собóу ведеме:
 Волóся жовтєнькоє
 А лíчко (личько) білєнькоє.

(А коли ід церькві дохóдиме, кáжеме :)

Голубóк на церькві гóрчить	Клúчкикы купувáти,
Пáна до церькві клíче.	Церьковцю од(ъ)мыкáти,
Не є попóнька дóма:	Двóє дитáт вінчáти.
Пíшли до Ірлявы	

(Коли с церькве ідуть:)

Дякуйте попóнькóви
 Як нáшому няньонькóви.
 Що (што) нас не убáвив,
 Скорєнько нас одпрáвив.

*) Українська пісня: Ніхто не вінен: самá я,
 Що полюбіла гільтя!

(Пак, як дохòдимо ід дòмови свòму).

Прилетьїли гостьї,
Дубнули на помòсты.
Вчòра бьїла дьївòчка,
А днись невїстòчка.
Дай Бòже дòбрый час,
Як у людїй, так у нас
І щаслїву годїну
Веселїти родинь!

Веселї ся родинò,
Бо ся жїто зрòдїло.
Гай-ну-нù! гай-ну-нù
Веселїти родинь!
Не чюдуйте люде:
Не табòр тотò іде,
Лем табòр-табòрчатко,
Лем на̀ши молодя́тка.

(Як прийдуть домòв, тогдї спївають:)

Ве ся зять кòло двора́
Як мєлник кòло кола́,
Прилєтьїли гòсты.
Дубнули на помòсты.

Не прїшли мы тут стоя́ти,
Треба нам салаш да́ти,
Бо мы тут не уроженї,
Ай мы тут запрошенї.

(Як в хїжки уладкуєме).

Молодòго свашкьї пьїшнї
Ай ще за на́ми прїшли,
Молодòго свашкьї плáтя прáли,
Абьї їх на свáдбу звáли.
За кошòм свердан свїще,

А все сокáчкам шпиче́:
Сидїть коцур на полиццї,
Учервєниў ногави́цы,
Уста́виў муденя́та
На молодòї сваши́нята.

(Од столá одвїтууть:)

Да́листе нам припочїти,
Да́йте ся нам замочїти.

(А тотї пак зась кричáть од пє́чи:)

Ушьїтко нам вїдко,
Лем чòпнаря не вїдко,
Упáла повалїна

Тай чòпнаря нам привалїла.
А мы ся Бòгу помòлиме,
Та чòпнаря услобòдїме.

(Як гòсты за столòм, повязууть лєгїня́ (парубка) у верєнно і прї-
мїтку на нєго полòжать, привòдять до гòстий і кáжуть: цы вáшое? за
столòм гòсты кáжуть: не нáшое, горбáтоє, кривòе — увòдять
пак єго дрúгый раз, звїдууть: цы вáшое? за столòм одвїтууть: не
нáшое, смолáвоє, кривòе! і пак трєтїй раз ввòдять тòго лєгїня.
А гòсты кáжуть пак: не нáшое, смолáвоє, кривòе. Четвєртый раз вже
повязану молодú привòдять і звїдууть: цы вáшое? А мы погòйкуєме,
ож: нáшое! Тогдї як пак загудуть гудакьї, дрúжба з молодòу іграти

а пак дубне: дай Бóже добрый час перший раз! а молодой із дружбаоў істанцюе а пак каже: Дай Бóже добрый час другый раз! і пак да́ле: Дай Бóже добрый час трэ́тій раз! і пак тогды́ передасть молоду́ молодому, пак в молодоў молодой іграць; молодой даюць в рýки куделю а свашкы т́ймауть куделю і співа́уть:

А на́ша молодá
Утыка́ла в го́рода,
Не хоты́ла пря́сти,
Лем ходы́ла попóд плóты,
Дебы́ ря́нду вкра́сти.

Потом ся пак гóстятъ.

Цы чю́лисьте до́бри лю́де,
Колі́ ку́ры пі́ли,
Тогды́ біле́нькыйі вóжки
Горі́ селóм бі́гли.
Цы чю́лисьте до́бри лю́де

Що́ ся в селы́ ста́ло?
Цы чю́лисьте до́бри лю́де:
Морóз у Пётрòвку,
Заморóзны́ парубòчюк
Пòд кожухóм ды́вку.

(Як ся догóстятъ і молоду́ веду́ть:)

Да́ліште нам ды́вку гладку́,
Да́йте нам по́стыль мя́кку́.
Да́йте нам верéнице,
Прикры́ти солóмище,

Раз ся ды́вку бéре,
Подя́куй матéри
За по́стыльку ря́бу,
За пі́сану ла́ду.

Та тогды́ пак ма́ти вóзьме кожух на рубы́ а на го́лову ша́пку чю́ловічячу і ще́ ўверне на рубы́ та тогды́ пак дру́жба ста́не з корогвельоў та пòд корогóв іде́ молодой з молодоў, а ма́ти молодого́ крòзь кола́ч ве́рже хми́ль або пасу́лю с пше́ницеў або киндири́цьоў і їх обсі́вають, а свашкы́ приспі́вають:

Та́кы бы́сьте бога́ті,
Як кожухóк мохна́тый,
А то́лько бы в вас волòв,
Як в горо́дыні колòв!
А то́лько бы в вас ды́точюк,
Як у решеты́ ды́рочюк!
То́лько бы в вас хлòпцы́в, (хлопцѐв)
Як на кожуху́ стоўпцы́в (стоўпцѐв, кострубòв).!

Та тогды́ пак свашкы́ приспі́вають:

Несé молодá вóду
Мéжи чéлядь молоду́.

А пак молоді кіже:

Гоп дубе, тут мой вирьх буде!

По гостіні дає молодій матері своїй жоні дарі: грóши і плáтя. Стáроста передає: „дякуу Вам дуже краснó, щóсьте сокотіли, щóсьте ўгòдували“. Колі засядуть за столóm, тогдý молодій дарує мáтыр жоні золотым стрібérным, а тогдý стáроста кáже: дякуу Вам мáмко за Вашу годúлю (годúвлю), щóсьте ми жóну ўгòдували і сокотіли і дозвiрáлисте і од огнiя, абi ся не впеклá, і од водi, обi ся не втòпила. Пак ся гóстять.

Потóму пак дарує молодá невіста егó родину, егó мáтери, вòтцiя: сорóчку, хúстку (кестемén) — та тогдý братám, сестрám, кiткам, вуйкам (мужчiнський кестемén і жiнський і колáчь хоть ручнiк).

Стáроста клiче: Дес у мене вуйко — та не знáу, чим ся удобрiти? еднiм колáйчиком і еднiм кестемénцем: колáйчик зъзiсти, а кестемéниць увязáти на шiю та нiй здоровéнький нóсить а колáйчик нiй зъзiсть здорóв. Айно!

Напóслiд дарууть сокачкi. Молодá кáже: Тут у мене суть сокачкi, што йiсти варiли, вóчи впiкали, та хóчу iм подарувáти ручничьóк й колáйчик — ручничьóк ся утérти, а колáйчик iзъзiсти. I на пóслiд клiчуть: Иє!

Фiглюють тáкже:

Нáша молодá
Тыкáла з гóрода,
Заглобiла нóгу в пивь
Та свдiла цýлий дiнь.

(Як вже гóстi iдуть гет, як молодiй ведé жóну до сéбе — спiвáють:)

Из Бóгом, Мáрько, з Бóгом.
Из бóжима ягнелáми,
Из дóбрыма сусидáми.

Поклáдуть вiдрó (вiдрó) з водóу, молодiй зачерé рукóу водi та мýе лице молодiй, а молодá мýе егó так — а пак свашкi приспiвууть:

Мýли ся молодi, мýли (мóли)
Кéйбы здорóви бýли,
У пáзушки ся втiрáли,
Обi ся сановáли.

(молодiй втiрáть ся у молодiй, а молодá у молодóго).

Як ся умóуть (= умбіють) тай уладкауть — і вóду з відрá у́ллють по чéляди — а пак тотú вóду, што дрúжба начерé в відрó дрúгый раз та пак дасть молодóй в рúкы, молодá тотú вóду несé до хýжи.

* * *

Фраірочько пустопашна
Штось глядáла, то тось найшла,
Ты глядáла бідú мины
А ты найшла самá собі! Лв.

*

На горі, на горі снйжók ся білыé. —
Де ся мóя рýбка нá зиму подыé?

*

Ісправлю я хýжку іс сáмого явора,
А сам сяду на кóничька, пóду до тáбора.
По тáборі хóджю, штýрі вóлки вóджю
А пýгу милéньку за рúчку білэньку Лв.

*

Міла мóя, міла лóблю я тя в нóчи,
Як прійде білый день, не йди ми на óчи. Лв.

*

Ай Бóже мóй, вéлькый жáлю,
Мúшу іті із сьóго крáю,
Із сьóго крáю у дрúгый край,
Ах Бóже мóй, то вéлькый жáль. Лв.

*

Ай Бóже, мóй Бóже, бідá мені у чюжині,
Не знау лóдям обычáйі —
Я лóдям, а лóде мені,
Ай Боже мóй, то бідá мені. Лв.

*

Як тóжко умирáти, когó ничь не боліть,
А ще тóже лóбити, на кóго дáкы нýт. Лв.

*

Жáла я пшени́чку і порізалам ся,
На тебе милéнькый упозирáлам ся.
Жáла я яриць і порізалам пáлиць,
На тебе милéнькый упозирáлам ся. Лв.

*

Колі мене мамка мала,
Тяжко мене годувала,
Зашивала, заперала*),
Та так мене годувала. Лв.

*

Ой вóлки ченгевісті та як ва́ми не ора́ти,
Льта́ мої молодéнькі та вже ва́ми не гуля́ти! Лв.

*

Ма́мко мо́я старі́нькая (старéнькая), пора́дниця добрі́нькая,
Тось ня добрі́ пора́дила, бых ся ны́ с ким не ва́дила Лв.

*

Кали́но, кали́но чо́го в лу́зы сто́їш?
Чо́го ся кали́но морóзу не бо́їш?
Я го ся не бо́ю, дем зросла́, там сто́ю. Лв.

*

Не за́то, не за́то, лы́пша чисть (честь), як зла́то,
Бо зла́том златі́ти, а с честью́ ході́ти. Лв.

*

Заку́кала зазу́личька на те́рню, на те́рню,
Д ко́му я ся молоді́нька приве́рну, приве́рну?
Заку́кала зазу́личька, вже ї́ не чува́ти,
Де ся ды́вка згодова́ла, там йї́ не быва́ти. Лв.

*

Льта́ мої молодéнькы то́сьте по́шли помарне́нькы
По́шли, по́шли я́ко вода́, льта́ мої то вас шкода́. Лв.

*

Співай́ ды́вко співанóчькы, до́кы ты есь у мамóчькы, —
Забудеш ты співанóчькы, як ты по́деш уд мамóчькы! Лв.

*

Співала́, гуля́ла, за́кы бы́ла ма́ла,
А тепе́рь не бу́ду, бо бу́де огва́ра! Лв.

*

Колі собі́ заспівáу, трьох ф́раі́рòв в селы́ ма́у,
Ой за дво́ма не гада́у, а за трéтым уміра́у. Лв.

*

Ой по са́дку походжа́у, усé собі́ роздума́у,
Усé собі́ роздума́у, ож дале́ко рíбку ма́у.
Цы до не́ї лист писа́ти, ой цы е́ї одвіда́ти?
Ой кедь бу́ду лист писати́, бу́дуть то́то лю́де зна́ти,

*) заробляла шитєм і пранєм.

Не так люде, як сусьіды, не так досіль, як завсюды.
 А вы хлопцы молодыйі посьідлайте буланыйі
 А пуд мене молодого дайте коня вороного.
 Ты місяцю світї, світї, а ты коню біжі, біжі.
 Ты місяцю світї ясно, а ты коню ступай красно!
 Прийшоў коник пуд ворота, уйшла міла красна злота,
 Йшла коня за ременя а мілого за рученя,
 Ввелá коня до стайниці а мілого до світлицы.
 Дала коню вөвса й сына а мілому меду й вина.
 Самá сыла тай думае, чорні вочка протирае.
 Міла, міла што думаеш, чорні вочка протираеш?
 Цы тобі жаль вөвса й сына, цы тобі жаль меду й вина?
 Не є ми жаль вөвса сына, а ны ми жаль меду й вина?
 Лем минї жаль сього світа, ож нам ідуть дарьмо лыта,
 Ож нам ідуть дарьмо лыта, як сонычко воколь світа. Лв.

*

Уродила коза пана, а жйда кобыла,
 А Русина неборака жінка чорнобрыва. Лв.

*

Через гору высокою місяць приминїў ся,
 Слыпый ішов за дывчиноў, а хромый пудбїў ся. Лв.

*

Течé вода ричечьками, плаче дывка слезочьками
 Не плачь дывко, не журї ся, ше я млáдый не вженїў ся.
 Як я б́уду женїти ся, прїйдем міла дивїти ся,
 Дам я пїва наварїти а пáливкы напáлити,
 Тебé міла запросїти, конїць стола посадїти.
 Менї пїво не мілоє, а пáливка гырка,
 Де мілого вірні слова, што ты не мой, я не твой?
 Твої б́ратя тебе бїли, обы мы ся не любїли,
 Тебé сестры проклинали, обы мы ся не пөбрали,
 Твоá матї черыльвїця, великаá розлұчниця,
 Розлұчила ня с тобóу, як рыбочьку із водóу. Лв.

*

Росходять ся побоженї, не онь бы мы излученї,
 Розходить ся рыба з водóў, не онь бы мы мїлый с тобóў.

*

Карабіне, карабіне, ей бы твою дұшу!
 Бояў ем ся тебе дұже, носїти тя мұшу. Лв.

*

Єден ка́же бра́те, дру́гый ка́же куме,
А тре́тый мотузище по́пѡд плѣчи суне. Лв.

*

Ма́мко мо́я ма́мко, свѣ́нькый го́лубе,
Тось ня згодува́ла, та тебе́ тко бу́де?
Менесь згодува́ла в мойо́(й) молодѡсти
А тебе́ тко бу́де у тво́йо старѡсти? Лв.

*

Не бу́ду я во́ду пи́ти, вода студини́нька,
Не бу́ду я жо́ну би́ти: жо́на молоди́нька.
Уда́риў я жо́ну раз: кы́ло поси́ньло,
А я ся мо́лиў цы́лу но́чку, обы́ побы́лыло. Лв.

*

Через го́ру вы́сокую ма́льовані хрэ́сты,
Што бысь та́кый до ро́боты, якыйсь до по́сѣстры. Лв.

*

Го́ры мо́йї, го́ры, зе́лені ве́рьхы,
Зако́ль вас пере́йду, за́йдуть ня зме́рькы. Лв.

*

Стои́ть я́во́р над во́дою до́лѡв похы́лив ся,
А мо́й ми́лый, чернобры́вый, тве́рдо жу́журиў ся. Лв.

*

Ходи́лам по по́лю, сади́лам топо́лю,
Пони́же залу́жа там зацви́ла руже́ Лв.

*

Ма́риш, Ма́риш не йди́ в по́ле,
Бо там те́рен но́жки вко́ле.
Ма́риш те́рен прополѡ́ла,
Бых ся в но́жки не вко́лола Лв.

*

Се́рьце мо́е камяно́е, коли́ бу́деш весе́лое,
Тогды́ бу́ду весе́лыти, як бу́де лист зе́леныти Лв.

*

Се́рьце мо́е, се́рьце іс ка́меня тве́рдо́го,
Чом ся не ро́зкροίш з жало́ вели́ко́го?
Жалы́ мо́йї, жало́ упа́дьте на ма́лі,
Як тотá роси́ця на зе́лено́й тра́ві.
Трави́ця зе́лена тось ра́но скоше́на
Вели́ка непра́вдо тось на ня ізне́сѣна.

А я озьмú кóсу тотú травú скóшу,
Великú тяготú-непрáвду в сёрьцю перенóшу. Лв.

*

За горóю високою спознаў ем ся з дывчинкóю,
Што ми з тóго, ож йí знаў, та із нею не бывáу,
Ёсть там мно́го дорожéнькы, заступáуть ворожéнькы,
Ож бы з нею не бывáти, ож бы ейí не кохáти. Лв.

*

Ой дывчíно, скажí мíнны, цы ты любíш мéне вíрны?
Так ми Бóже житí! люблю í на тебе не забúду! Лв.

*

Не великá поты́ха, бо сорóчка з мíха! —
Тотó нам не кажíте, спéред нас положíте!
Казáла нам дзя́бка, не ё пáленькы ця́тка,
Казáла нам квóчка, ож ё пáленькы бочька! Лв.

*

Ей гой лелья́, чом не ма́еш бiла дывко ф́раiра?
Кед не ма́у, ва́жу ма́ти — дам го сóбi змалюва́ти. Лв.

*

Не самá я, не самá калíну ламáла,
Ламáв йíйí шугáй, я лем прыгына́ла. Лв.

*

Ф́раiрóчцько мóя, зiстава́й здорóва,
Бо вже ты мину́ла твердá любóсть мóя. Лв.

*

Ступáй кóню iзо мно́у,
Зáрвав бысь ся пóдо мно́у!
Кедь мiлойi не ё, не ё
Най не бóде нiгдай менé! Лв.

*

Ой дывчíно, што (щó) ти с тóго?
Звелась хлóпа молодóго;
Пúстиш за ся бесьiдóчцьку,
Пóлюбiлась си бiдóчцьку.
Пóшла за ты бесьiдóчцька,
Ож ты к...а, не дывóчцька. Лв.

*

Пóшоў мiтый в далéкий край,
Лишiў ня на великiй жаль,

Великій жаль, плакац буду,
За ним писмо писац буду. Лв.

*

Любить мене мой миленький,
Доки листок зелененький,
А як листок пожоутиє,
Наша любовь помарниє. Лв.

*

Колі тоту команіцю сіяли,
Тогды ми ся любовати почали.
А як тота команіця ізойшла
Вже ся наша тверда милость розойшла. Лв.

*

Горá бóжа, горá, горá кармазóва —
То ся поламáла лáска шугáйóва.
Кедь ся поламáла, я за ним не збам (не збаю=не дбаю сло-
вацке: ne dzbam)
Я за його лáску грайцаря не дам. Лв.

*

Уйду на úлицю, ста́ну позира́ти,
Всѣ шугáйї хóдять, мóго не видáти. Лв.

*

Уйду на мостóчок, свѣсну у листóчок,
Спознава́й милéнька, чий то голосóчок.

*

Сѣвѣй ко́нь, сѣвѣй ко́нь, канта́рик на тебе,
Оста́тнѣй я вѣчѣр дѣвко́ коло тебе! Лв.

*

Широ́кое полотѣнце вода́ — го забра́ла,
Полюби́ў я дѣвчино́нку а ма́ти не зна́ла —
Ой жаль ми́ны буде, вóзьмуть дру́гы люде
Та мо́я не бу́де! Лв.

*

Тво́й оти́ць, мо́я мац — далі ня змалюва́ц,
Як при́йшов я на ўрляп*) не мо́гли ня спознац. Лв.

*

По́йдү я, по́йдү, куды́ не ходи́ла,
Та на́йду я, на́йду, ко́го я люби́ла. Лв.

*

*) нѣм. Urlaub.

Калінка, калінка черлена, висока,
Той я лем єдного легівя фрайрка. Лв.

*

По горім ходіла, лічком холоділа
Подуй на ня віхре, бых ся не впаліла!

*

З сьогó кóнця у тот далéко ходіти,
Бо в сьім кóнці, де я, ни когó любіти. Лв.

*

Черлена ружа горіла, там біла дівка сиділа,
Черлену ружу гасіти, біленьку дівку любіти. Лв.

*

Мала я фрайра ги в кішкерты*) маку,
Не быў мены, не быў мены лем єден на вдяку.
Лем єден, лем єден тай тот на недылю,
Коли на ся вóзме кошulichьку білу,
Кошulichьку білу, лайбик снурованный,
Уйде на улицю, як намальованный. Лв.

*

На горі, на горі травка ся колише,
Стародавний шугай листок на ня піше.
Єден на ня піше, бых ся не журіла,
Другый на ня піше, бых красно ходіла,
Третий на ня піше, бых ся не 'ддавала
Абых його, сэрце, іс катун чекала.
Можеш хлопче знати тай ся здогадати,
Ож я тя не годна три рочкы чекати!
Кедь ты велиш мины три рочкы чекати,
Купи ми гребиниць жутый влас чесати! Лв.

*

На горі, на горі три яблонки ряси,
Не є в нашом селі лем три хлопцы красні,
Єден в долині, другый на груночку,
Третий серед села, с тым я веселá.

*

Красна ружа ярня, ще ся не в'яріла,**)
Молода дівчино, щось ся пожурила?

*) magy. kis kert = город малий, городець.

***) „гей бы ся не обновіла“. — (примітка співачки).

Жури́ла ся ма́мко, айбо вже не бу́ду,
Мам тако́го му́жа, хоть де з ним пробу́ду. Лв.

*

Уйду на у́лицю, лем брива́ми кы́ну,
В Унгва́рі тот шу́гай, що я го люблю́. Лв.

*

У Відню каса́рня, висо́кы обла́чкы,
Ба тко мою́ ми́лу сись вѣчур обла́пить?
Не обла́пить нітко, обла́пить ся са́ма,
Бо на мо́йім бо́чку са́бля припасана. Лв.

*

Пошо́ў ми́лый, до́стаў ко́цку чьорну́ю,
Обста́ў во́як, лиші́у менѣ мла́ду́ю.
Не жури́ ся мо́я ми́ла небо́го,
Я тя лі́шу, дасть ти Пан Бог дру́гого.

*

Дай ми Бо́же, дай ми, що я собі про́шу:
Тото шугайча́тко, що у се́рьци но́шу. Лв.

*

Ми́лый мо́й, ми́лый мо́й, гу́та бы тя вби́ла,
Ко́лько бы́ло хлопцѣв, тебе́-м ма́й люби́ла! Лв.

*

Широ́ко, дале́ко листо́к по доли́ны,
А ще ши́ре, да́ле маширу́є ми́лый.

*

Маширу́й, маширу́й мла́дѣй катуно́чок,
До́ста собі гуля́ў два́дцять еде́н ро́чок.
Два́дцять еде́н ро́чок ко́ло фраіро́чкы,
А щ'є за два, за три ко́ло сабело́чкы. Лв.

*

Пошо́в мо́й миле́нькѣй та́й помаши́рѣваў
Лем ня на доро́зы ві́рно обцы́ловаў. Лв.

*

Ми́ла мо́я, чорнобры́ва не рубай́ ты са́ма дры́ва,
Унес хлопцѣ́м га́льбу вина́, наруба́уть то́бі дры́ва. Лв.

*

Дай ми ми́ла, дай ми воды́ ся напі́ти,
А че́ньбых я го́ден за тебе́ забу́ти.
Забыва́й, забыва́й, бо я вже забу́ла,
Абых ти бо́льше фраі́ркоў не бы́ла.

Фраїрка-м ти была, ще раз мого быти,
Жона-м ти не была, не дай Бóже быти! Лв.

*

На тихом Дунаю там ся гуси перуть,
Де велика любость, там ся не поберуть. Лв.

*

Повтыкали кони, не мож их полапац,
Чекай параннику, будеш за мноу плакац! Лв.

*

Не плачь мила, не плачь, заплачем обое,
Як будуть ризаги волосечко мое. Лв.

*

Волосечко мое, де ты ся подыло?
З варешской касарни на облак летыло.
На облак летыло, на Дунай сыдало,
Плыныт вы власочкы до мойи мамочкы! Лв.

*

Фраїрочко моя не дай ми ся трапиц,
Уйди наперед ня, дай ми ся облапиц!
Облап ты ня, облап, бо ты мини не брат,
А я ти не сестра, лем вїрна посестра. Лв.

*

Пшоу мой миленькый на нир зелененькый,
Ба коли ся верне, Бóже мой любенькый! Лв.

*

Пшоу милый, пошла и брычка,
Узяу ключи од сердечка,
Узяу уд свого, узяу уд мого
Зробиу жалю великого. Лв.

*

Бóже мой любенькый, якый то жаль велькый,
Колі ся одрикать шугай уд фраїрки.
Одклониу ся шугай в осени од мене,
На теперь два рочкы дубнуу коло мене. Лв.

*

Мати моя стара дай ня за гусаря,
Буде ти похвала од пана цисаря. Лв.

*

Всысьше хлопцы, всысьме цысарського ладу
Сыють нам шеничку коло Білограду.

Білий град, Білий град, война на нїм стоїть,
То не в єдног хлопа голівка заболить.
Голівка заболить, сабэлька іздрожить,
А долів плечіма кров ізсербенить. Лв.

*

Вольїлась ня ма́ти в кúпели зальляти,
Як ты менé дала в пёрший клас узїти! Лв.

*

З варéшско́й касарни́ хлопцы́ позира́ли,
Як ся по пòд гóры бучькы́ розвивали.
Ше ся не розвіла лем та галузòчка,
Што пуд ню ходїла мо́я фраїрòчка. Лв.

*

Зòсхла ми боґри́да*), та тко ми дру́гу дасть,
Кедь ся сьòго рòчку фраїрòчка óддасть? Лв.

*

Вольїлась ня ма́ти в жалїву усця́ти,
Што ты менé дала в катуни́ узїти! Лв.

*

Фраїрòчко мо́я зіставай́ здоро́ва,
Зіста́нь здра́ва, кому́ хцеш, мо́я вже ты не будеш! Лв.

*

Мїла мо́я, мїла, зимá бы ты збїла
За тоты́ колáчі, штось од мя пої́ла!
Я дурный́ купова́ў, ты розу́мна йїла,
Колї-м до тя прїйшоў, ты ся похворїла. Лв.

*

Ах, я несчастливый на снсь свїт родїў ся,
Мно́го я лыт жиў, а ще не вженїў ся!
А за тотó ничь не зба́у, чужї жòнки я коха́у
Для свдéй розгòды, сёрьця охолòды.
Ах, не раз я, не два чéрез плòты лáзнїў
Ах, не раз я, не два своїм жїтьòм ва́кпїў.
С сокыра́ми мя кїря́ли і зо псо́ма мя ускáли,
Кедь бы бы́ли ймїли, як соба́ку б во́или.
Ах не раз я, не два у цы́вку (у ко́мни) спрятаў ся
Там я чюў слўхаучи, як то мўжа жéнка ўчыть:

*) боґри́да magy. bokréta, букет, Blumenstrauss.

Ідї мўжу спати до стодóлы с хаты!
 Теперь ужé стану, почну си думати,
 Як бы своїм рїчам пропасти не дати,
 Обы муй мак не пушов так,
 Обы мое сáло не пропáло —
 А сыр подаруу, а сам повандруу! НД.

*

Гафейко, качейко!
 Якись гóстї мала?
 Еден быу соловій,
 Другый быу его брат —
 Кострубачьок неборачьок
 На остáток прийшов.

Гафейко, качейко!
 Штось ім йїсти дала?
 Соловей гусятину,
 Его брат качятину,
 Кострубачьок неборачьок
 Просів пацятину.

Гафейко, качейко!
 Штось ім пїти дала?
 Соловей вино пиу,
 Его брат пиво пиу,
 Кострубачьок неборачьок

Пáленого просиу. (пáленого трунку = паленки, горівки).

Гафейко, качейко!
 Десь ім спати дала?
 Соловей в солóмі,
 Его брат в полóві —
 Кострубачьок, неборачьок
 Зо мноу на постели.

Гафейко, качейко!
 Як ся одбирали?
 Соловій цылював,
 Його брат рўку дав,
 Кострубачьок, неборачьок,
 Дўпу на мя упиау! — НД.

*

Оженів ся кострубатый узів пелехату,
 Та не знали газдувати, запалили хату!

*

Ожені ся, не журі ся; пуйдете рукою,
 Жена пуйде за розсолом, а ты за мукюю.
 Ожені ся, не журі ся, будеш газдувати,
 Ой ты будеш свінні пасти, а ты завертати.
 Ожені ся, не журі ся — добрі тобі буде:
 Будеш мати іс кым спати, а хлыба не буде! Пу.

*

Ой пуйду я в половину та там ся уженю,
 Таку собі дывку возьму, што забю в кишению. Пу.

*

А я ішоў до домою (sic!) тай не обзираў ся,
 А чорт прийшоў, жону украў і сам там уклаў ся. Пу.

*

По за тоты сінні горы мальовані бучкы,
 Кедь ты леґінь, а я дывка потягнѣме ключкы! Пу.

*

Ой Іване-ґелеване твоја мати Пблька,
 Изварила горниця чѣру, напала ю колька. Пу.

*

Дошь падѣ, роса падѣ на бабину хату,
 Збирай дурна бабо мяту, вкрывай собі хату,

*

Аминь, аминь забиў бабу каминь,
 А баба до кута угнала когута,
 А когут до бочкы угнав штыры мацькы. Пу.

*

Ой пак так сыяў мак, по долиньні дѣны,
 Прихопѣ ся дыдо д' бабі в сырій петечыні. Пу.

*

Варила, цыдила нѣмкѣня боб —
 А нѣмець ся прихопив та нѣмкѣню: лоп!
 Уд плота до плота нѣмецька работа: гоп! гоп! Пу.

*

Коничку мой сивый, тосме несчастливи,
 Про тоту дывчину с чьорныма очима. Пу.

*

До дому, до дому, кождый ид свойому,
 А я неборачок не мау ид кому. Пу.

*

Біда брате, біда с чужими жонами,
Ідеме до корчмы тай оні за нами. Пу.

*

Горі гай, долы гай, а на стредку Дўнай,
Не возьму тя дывко, то собі не дўмай! Пу.

*

Думала моя мать, ож мя буде жєниц,
А она мя не гонна з касарні уміниц. Пу.

*

Фрайірка тым была, ще ти важу быти,
Жонам ти не была тай не хочу быти. Пу.

*

Штыры во́лы, штыры на яро́чку піли,
Варуй ся Янічку, об тя не забіли.
Во кедь тя забіуть, вєржуть тя до ярку,
Будуть туды дывкы йти рано на фіярки. Пу.

*

Чьорна ды я, чьорна, бо я знау сама,
Я про свою чорность мау фрайіра днись. Пу.

*

Фрайіро́чка шумна, тво́я ма́ти дурна,
Тай ты така́ будеш, кедь за ня не по́деш. Пу.

*

Любілам єдно́го, марá ми до ньо́го,
Теперь єм по́яла в сєльі майкрасшого. Пу.

*

Чюдують ся люде, за што сєгінь піє?
За тоті пінязи, што їх заробіє. (м. заробляє). Пу.

*

Бирове, бирове! басом твою́ дўшу!
Через твою́ дывку в катўны йти мўшу. Пу.

*

Є... ня, не дала-м ся, пусти́ли ня, урвала-м ся,
Теперь ма́мко чир коло́чу, є.... ся, ще раз хочю. Пу.

*

Ще-м не быў легініць, а вже-м катунóчок,
Бігать, бігать сівый ко́нь попóд мій обла́чок Пу.

*

Ой пошоў я на гостіну, далі мені кўра,
Тотó кўра жоўтопіря попòд сад ходіло
Кўратка воділо.

Ой служіў я едён рóчыок: далі мені кáчку,
Тотá кáчка ралоріця попòд сад ходіла
Кáчатка воділа.

Ой служіў я дрўгый рóчыок: далі мені гўску,
Тотá гўска гаголіця попòд сад ходіла
Гўсятка воділа.

Ой служіў я трéтый рóчыок: далі мені тéля,
Тотó тéля хвостóm вíло, попòд сад ходіло
Телятка воділо.

Служіў я четвэртый рóчыок: далі мені коня,
А тот кóнь жоўтохвòст попòд сад ходіў
Лошўчкы водіў! — Д.

*

Сидіть гóлуб на конáри сівый і чубáтый,
Сам загудé жалòбнёнко, жаль мóму сердёнку.
Ой хоть гуді, хоть не гуді, гóлубе, небóре,
Ой когó я вíрне люблю, не судівсь ми Бóже! Д.

*

Орали бы штýри вóлы, орали, орали,
Ой кéбы йім берéжчика наняли, наняли.
Наймеме йім берéжчика с Потóка, с Потóка,
Кéйбы вóлы поорали за чотýры рóкы. Д.

*

Через пóле мадýрськое ішло вóсько цысáрськое,
У тём вóську моá мíла вшы́тко вóсько сподобíла Д.

*

Кедь ем ішоў снóчи пòзно із Сíгота,
Загубіў ем пòдковóчку іс чóбота —
Ой не жаль ми пòдковóчкы, штом згубіў —
Ой леш жаль ми за тоў дывкоў, штом любіў. Д.

*

Стáла ся новíна у попòвскькòм двóрі,
Пóбнў пòп кочíша, што не пóйв кóны.
Не за тотó пóбнў, ож кóны не пóйіў,
Ай за тотó пóбнў: до фрайíркы хóдиў. Д.

*

(Ей) чьóрні вóчка, што плачéте, шўга моáй не будéте,
Бо я йду в далéкый край, лішу на вас вéлькый жаль. Д.

*

Вели́кий жаль, пла́кац бу́деш,
 За мно́у листок пи́сац бу́деш,
 Бу́деш пи́сац на папе́рц,
 Де я бу́ду на кварта́ли.
 Бу́деш пи́сац на дегей́ты,
 В котро́м бу́ду регіме́нты,
 Бу́деш пи́сац на толва́ні,
 В котро́й бу́ду компаньї́ї. Д.

*

По пуд садо́к зелененький
 Упа́ў сныжо́к молоденький,
 Та тко його́ перебрעדé,
 То той мені́ мильї́й бу́де. Д.

*

Ой напю́ ся па́леночкы, напю́ ся, напю́ ся,
 Таку́ за ся жб́нку во́зьму біле́нку як гу́ся.

*

Ой річенько быстренькая*) устань, подиві́ ся,
 Моє́ се́рце сумне́нькое ой та́жко жу́рить ся!
 Твоя́ вода́ веселе́нька, у нї́в (нї́ў) ры́бка пла́вле,
     (або: у нї́в (нї́ў) ры́бка гра́є),
 Моє́ се́рце сумне́нькое із жа́лю ся ла́мле.
     (або: із жа́лю ся кра́є) З.

*

Га́йом зелененьким вода́ тече,
 На яворі́ солові́й щибéче,
 Ож (же) дывчи́на мї́ла
 Ізві́ла віно́чок із бервіно́чку,
 Слезы́ пролива́ла, кой го ві́ла,
 Уві́тый на во́ду упусти́ла:
 Ілі́ ты віно́чку, кра́сний бервіно́чку, за миле́ньким! З.

*

Чю́ти го́лос в га́ю по стреди́ні,
 Што ся ста́ло стра́шно барз дывчи́ны,
 При ро́ды солóвко прикло́ниў голо́вку
 Мої́ миле́нький. — З.

*

*) Порівнай думку Маркіяна Пашкевича: Гей річенько быстренькая, гей стань, подиві́ ся!

Прийді, прийді мiлий мiй пуд облáчок тiмний мiй,
Як ся горáзд стемнiє та ниткó тя не вчúє. З.

*

Прийде мiлий в субóту, ке́дь я ма́у робóту,
Не прийде вiн в недýлю, коли́ я ся приберу. З.

*

Не бiл бы́ єм, почьорны́ єм, по гóрах тай хóдячи
Ой за тобо́у бiла дýвко тáрелики тай нóсячи.
Тáреликiв не пiстáло, дýдочьками чiмы плачу,
За тобо́у бiла дýвко своiй нiчи дýже трачу! З.

*

Всi ся хлопцi жiнять, бо ся вiйны бiють,
А я неборáчьок готiвий воя́чьок. З.

*

Гáдать мáмка, гáдать, ож я тра́ву кóшу,
А я у Лембiрку жо́уту (sic!) са́блю нiчу.
То са́бля не мiя, пáна чiсарьiва,
Чiсарь ми дарiва́у, iбим з нью́ вiйова́у. З.

*

Вшiткы лiуде кiпочьками, лем я самото́у,
Вшiткы лiуде веселiнькы, лем я со слезо́у.
Рáно встáну i поплачу i в вiчери плачу,
Лыта мiйi молодiнькы то вас дáрмо трачу. З.

*

Я не пий, ты не пий, та тко бiде пiти?
Та тко бiде на жидiвськы дýточкы робiти? З.

*

Куды-м давнi хiжувала, вербá рiжи рiжувала,
Тепiрь туды зáйду тай ншiтi не нáйду. З.

*

Кiкала зазiлиця на зелiнiм бiчьку,
Почекáй ня лeгiньчику та подáм ти рiчьку. З.

*

Ей на мiчар, сiвий кiню, на мiчар!
Не пiду я до тя мiла сись вiчур!
Ай я пiду iд фрайiру тако́му,
Що мя вiзьме сих фашáнiв*) до дiму! Им.

*

*) нiм. Fasching.

Чьому міла боса ходиш? и-я-гой!
 Чьому собі не заробиш? и-я-гой!
 Ой а была заробила, чу-гой-гой!
 Прийшли хлопці я пропіла... и-я-гой! І.

*

Ой на горі жита міого, Кéбы дівки помогáли,
 Половіна зеленого. Нарáз бы му ráду дáли.
 Пóшли йогó хлопці жáти, Ай бо дівкы не помóгутъ
 Не могли му ráды дáти. Тай и ráду не подáдуть. І.

*

Ой ішоў я горі селом, чóрт у вéрбу коўтаў,
 А мені ся причюва́ло, ож дирéктор*) гóйкав. І.

*

Ой пуд мóстом рýба з хвóстом, як бы йі імíти?
 Бы як свóму милéнькому вечéрю зварíти. І.

*

Пилá-м, пилá-м, напилá-м ся,
 Впáла-м з горы не вбíла-м ся,
 Впáла-м з горы на долину,
 Іздоймі ня побратíму! І.

*

Зазу́лиця закúкала у хýжи та в ýмці,
 Ой дай Бóже здорóвльчýка нýнькови тай мáмцы! І.

*

Ой я малá, невелíчýка, дай ня мáмко за мелнíчýка,
 Мéлник буде мíрку брáти, менé малú годувáти. І. Ир.

*

Попóд дýлок зеленéнькый упáў снýжок молодéнькый,
 Котрá йогó перебредé, тотá моá жонá будé. І.

*

Казáў есь ми, ож ня вóзьмеш — ей гой!
 Кой на горі жита зáжнеш — ей гой!
 Жíто-сь ізжаў і змолóтýў — ей гой!
 Мо́йим свíтом заколóтиў**) — ей гой! І.

*

*) управитель дiбр графа Марамарошского.

**) Мелодiя в сiванках починае не раз наголос пр. тут: змолóтив — заколóтив (в спiвi)м. змолóтив — заколóтив.

Співайме, гуляйме, бо уж не будеме,
 Прийде час-година, мы ся розойдеме.
 Розыходять ся вінчани, божені,
 Не обы мы ся не розыйшли
 Слово наречені. I.

*

Кедь я зайду бой до церкви,
 Там увиджу свою дівку,
 Чиню з неї такú заложку:
 Шуга, шуга не лишу йї! I.

*

Сыли хлопцы в шорнет,	Из гостины не идеме,
Ныкому йїх укупити!	Женити ся не будеме,
Ишло дывча с полонины:	Докы в сельї по дывчины,
Пойте хлопцы из гостины!	Межи нїма пробудем. I.

*

Біда менé в корчму женé,
 Коли в мене гроши не є,
 Кедь бы в мене гроши были,
 Мы бы хлопцы шóром пїли. I.

*

Из высóкой полонины лédви, лédви іду,
 Так ми мїла учїнила, што домòв не зыйду. I.

*

На высóкой полонины вóвчарикòв много,
 Іти-б менї понїкати, цы не є там мóго?
 Ай пòшла я понїкати: сидїть мòй миленькый,
 Сидїть, сидїть, посвіскує в листòк зелененькый. I.

*

Вояци, вояци, вшиткысь мы еднакы,
 Як бы нас родїла една старá мати. I.

*

Колóпны ся зеленїють,
 Хлопцы вóйну машерюють,
 Машерюють в день і в нóчи,
 Будь йїм Бóже на помóчи! I.

*

Нарóднї ся, нарóднї, бóчку вина купиў,
 Усы сятї почестуваў, сам ся кúщїк напиў. (коло Унгвару).

*

Летѣло по́тя че́рез ды́л-дубро́ву,
 Ізьзы́ло пше́ниченьку, лиши́ло поло́ву.
 Що ми по поло́ві, ке́дь не є в нї зѣрна,
 Що ми по дру́гому, ке́дь не є у ме́не! І.

*

Шумі́ла дубро́ва, ко́й ся розвива́ла,
 Пла́кала дывчи́на, ко́й ся уддава́ла.
 Не шумі́ дубро́во та́й не розвива́й ся,
 Не плач дывча, не плач, та́й не уддава́й ся! І.

*

Вы́сша го́ра уд доли́ны, кра́сша дывка уд мали́ны,
 Бо мали́ну кавкы́ звы́йдя́ть, а дывчи́ну хло́пці́ любля́ть. І.

*

Серѣ́д ды́ла зеле́ного крѣ́га ле́ду студѣ́ного,
 Кры́га ле́ду розто́пі ся, мо́я ми́ла наведе́нї ся!
 Не мож ся там наведе́ти, у́дкы раз ся зарика́ти. І.

*

Мари́янка *) ра́но сходи́ть, мо́я ми́ла за мно́у ходи́ть,
 Ходи́ть она до машта́рнї ме́жи ко́ны паря́ннїї.
 А ко́ны ся сполоши́ли та миле́ньку потро́чили.
 Лежи́ть ми́ла ду́же хво́ра та́й про́сит ся до до́хтора
 До до́хтора та́й до ба́бы: дава́й ба́бо мене́ ра́ды!
 Ба́ба ра́ды не дава́ла, ай і́д хло́пці́м ісправля́ла. І.

*

По го́рі-м ходи́ла, ли́чко-м холо́дила,
 Повива́й ві́трику, бы-м ся не впали́ла.
 Ві́трик бы повива́ў, хма́ры зальга́уть,
 Мы бы ся люби́ли, лю́де нам не да́уть.
 Люби́ рѣ́чко, люби́, не слѣ́хай ты лю́дїй,
 Ай бо лю́де гудя́ть та все собі́ любля́ть. І.

*

Ой Осѣ́йська вода́ васі́ликом па́хне,
 Тко ся йи́ї (єйї) на́пе — на Осѣ́й го тя́гне. І.

*

Ай те́че Осѣ́йська вода́, не є на нї мо́ста,
 Осѣ́йськы ра́павкы́ **) по́йла коро́ста.
 На Ільни́цько́й воды́ мосты́ мурова́ні,
 Ільни́цькї дывча́та як намальова́ні.

*) зело.

**) ра́павкы́=ропухи, коро́павки Kröten, bufones; тут згі́рно: дывча́та.

Ай Осойська вода, гей не вода,
Осойськы лєгінї гей гнила комода. I.

*

На высóкõй полонишї снїжók сѧ бїльїє,
Ай де сѧ мóя мїла на зимóчку дьїє?
Ай учїню йї хыжку з жóўтого я́вора,
А сам сїду на коня́ тай іду́ до та́бора. I.

*

Ой далéко, ширóко унгв́арськoe пóле,
А щ'є шїре, дáле сокóляткo мóє.
Сокóляткo мóє не ходї самóє,
Чекáй, чекáй до вéчера, пóдéме обоє. I.

*

Ей джигу́не, джигу́не! якїй есь ледáщo!
Веду́ть тебé до пáна — сам не знáєш зá щo.
Тогды́ б́удеш знáти, як б́удуть карáти,
I на рúкы і на нóгы дьїбы набивáти.
Гей на рúкы дьїбы, на нóгы дьобя́та,
Б́удуть тебé жáловати молодї дьивчáта. Ир.

*

А тко лóбити грїбы, грїбы, а тко печерїчкы,
А тко лóбити дьивчинїчкы, а я молодїчкы. Ир.

*

Зелéная ю́почкa, червéна запáска,
Люблю́ тебé джигунé, для тя в мéне лáска. Ир.

*

Пїла-м, пїла-м, напїла-м сѧ, впáла-м з грúнку невбїла-м сѧ.
Впáла-м з грúнку на доли́ну: іздоймї ня побратїме. Ир.

*

Чюдúє сѧ жидовїна, за што пїє русначїна,
Продáсть бérдо, пїє твérдо, за остáнок ходить гáрдо. Ир.

*

На горї, на горї снїжók сѧ бїльїє,
Де сѧ мóя фрайїрóчка на зимóчку дьїє?
Учїню йї хыжку з жóўтого я́вора,
А сам сїду на кóника пóду до Ямбора! Ир. порів. висше пїсню з I.

*

Мамко мой старá не журі ся за ня,
Доста тоты журять, де дві в'енно стоять. Ир.

*

Ой на горі на страпатї(ї), не вір дывци ги собацьі,
Ой бо дывка пана звелá, не лем менé сирохманá. Ир.

*

Всьі ся хлопцы поженіли, лем я обстаў
Де дві, де три невісточкы та і я там.
Не журіть ся невісточкы за мене,
Най ся жéнять, най (най) оддаўть всьі дывкы про мене. Ир.

*

Кедь бысь не пиў, менé не бцў, ябы-м тебе все любіла,
Я бы-м твої кучерикы все д горі носіла. Ир.

*

У гусарі не пódеме, женіти ся не будéме,
Дóкедь бúde по дывчїны мéжи нїми пробудéме. Ир.

*

Колóпны ся зеленѳуть, наші хлопцы машеруўть,
Машеруўть в день і в ночі, будь їм Бóже на помóчи! Ир.

*

Горі селóm іду, за мноў ся бїльіе,
Тко ся на ня сёрдить, та най іздуріе!
Ко ся на ня сёрдить, не бóду мирїти,
Прїйде чорт іс пéкла, бóде го морїти. Ир.

*

Не дай Бóже, óбым умér, най заплáчу кóму-м дóўжен:
Комú грóш, комú двá, свóїй мїлõй пóўторá. Ир.

*

Ой над водóў вёрба, коріня в долїну,
Вчїнілась ми мїла, за тобóў загїну,
Росчїнь ми милéнька, я тобї заплáчу,
Най я свóї нóчи за тобóў не трачу. Ир.

*

Іду, іду, ітї мўшу, спалїла ми к...а дўшу,
Ой не огньóm, áни свїчкоў, лишé свóїм бїлым лїчкoм. Ир.

*

Ей гої лелїя, ей гої лелїя, де ты бóдеш фáйна дывко як і я?
Ідї, ідї! обїсь не стаў, колїсь менé счалувáў.
Ой ти óчи чóрні мáла, счаловáти добрі знáла! Ир.

*

Пробувала мене мила, цы быў бым йі за фраіра.
 Ой так мене пробувала, штыры но́чи во мноў спала.
 Ще казала, буде спати, бы нікому не казати.
 Ой паптли́чкы не помогутъ,
 Як ей личько ра́мы змогутъ! Ир.

*

Через го́ру гусак летыў, — е-я-гой!
 Не еден мя русна́к хотыў, — е-я-гой!
 А я його́ не хотыла, — ”
 Бо вон чьорный, а я біла, — ”
 Бо вон чьорный я́ко кавка, — ”
 А я біла я́ко фялка, — ”
 Бо вон чьорный я́ко терницъ,— ”
 А я біла як папіриць. — ” Ир.

*

Над водоў, над водоў, качкы́ гнѣзда вѣли,
 Лю́дям не по́ дяцы, ож ми ся любѣли.
 Лю́дям не по́ дяцы, а паску́ды крѣвда,
 Я паску́ду не любѣла і не буду ны́гда. Ир.

*

Над водоў, над водоў два прутькы вьють ся,
 Надо мноў, молодоў два ле́гны бють ся.
 Бѣйте ся, не бѣйте, я ва́ша не буду,
 Ива́нкови-м ручьку дала, Ива́нкова буду. Ир.

*

Спѣва́йте горя́не тай я́ буду з ва́ми
 Най нам ся не ва́лят біда́ пуд нога́ми. Ир.

*

Дѣвочкы-сестри́цы прохóдять мяси́цы!
 Най іду́ть як вода́, я дѣвка мо́лода́. Ир.

*

Сидѣ́ть Юра кѣло му́ра, а я ко́ло ньо́го,
 Якѣ́й сесе́ Юрко фа́йный, пошла́ бым за ньо́го. Ир.

*

По́ду в Ту́рку, прода́м курку та зася́ду пи́ти,
 Повѣ́м газды́, ли́шка зѣ́ла, не бу́де ня би́ти. Ир.

*

На по́пово(й) загоро́ды, на дяко́во стѣрни
 Не ве́ди ня сюда́-туда́, такѣ́ туй мя зверни. Ир.

*

Гóры гúчать, вітру нé є, пòшоў мíлыі, домí нé є,
Ой пай ідé, кудьí пошоў, кобы здорóв домòв прійшоў.

*

Пошоў, пошоў, не вёрне ся, моє сёрце перёрве ся
Перерва́ло бы ся йòго, ай не моé чéрез ньòго! Ир.

*

Ой Марійко-сырійко! сы́рі óчи ма́еш,
Не позира́й на ня, жалю́ ми завда́еш. Ир.

*

Жа́лы мо́йі, жа́лы бۇ́дьте ми на ма́лы,
Як тотá росі́ця на зелéно(й) траві Ир.

*

Траві́ця зелéна, цы вжесь покошéна
Дывчíно молодá цы вжесь заручéна?
Фрайі́рка-сь ми б́ыла, жонá ми не бۇ́деш
Через чю́жй рóты за мéне не пòдеш. Ир.

*

Розохóдять ся на сві́ты вінча́ні, боже́ні,
Не об́ы мы ся розóшли слóвом наречéні. Ир.

*

Пий пóйташ (бра́те) палéнку, люблю ти фрайі́рку,
Пийме йі на двòе, любме йі обòе! Ир.

*

Не я сам, не я сам — д' милéнькò(й) ході́ли,
Ході́ли пойтáші на мо́йй ровáши. Ир.

*

Іщи раз, іщи раз пóйдзем дывчá до' вас,
Кедь ми тя не дадۇ́ть, та дам ся звербувац.

*

Вербۇ́ють ся хлопцы́ по над зелéный гат (гай),
І мы ся звербу́йме свóйй мíлò на жаль.
Свóйй мíлò на жаль, ма́тери на вдя́ку,
Що за ня убра́ла б́иду леда́йку. Ир.

*

Ко́лі-м ішоў снóчи пòзно із Тарны
Загубіў ем пудкòвóчку із ба́рны.
Не жаль мены́ за пудкòвкóў, що-м згубіў,
Ай жаль мены́ за дывчíноў, що-м любіў.

Прибію на тя пѣдковѣчку в оцѣли,
 Бы дзвеніла до милої постѣли. Ир.

*

Кажуть люде день білий, а ще кúры не піли,
 Уйди, уйди молодá дывчино, поговорі зо мною!
 Почекáй годіну єдну, почекáй другúю,
 Зáкы сво́йї старѣ мамцї вечѣрю зготѣвлю.
 Добрі тобі, ай добрі у світліци сідячи,
 Ай бо мені молодому на морозы стóячи,
 На морозы стóячи, конов в мѣдом дѣржачи.
 Вітер віє, дóлы замитає,
 Кóнов в мѣдом д рúчкам примерзає
 Чѣрез тебе сѣрце моє!
 Ай тко тебе тай просіў,
 Бы ты до нас мед носіў?
 Є у нас медок солодысшиї,
 Є у мене дрúгый молодысшиї —
 Несі собі до другóїї!
 Ай небóго Ганцюшо,
 Уважай, уважай на дúшу.
 Яка нѣчка темна, невинна́я, (невидна́я) —
 Я до тебе іті мúшу! Ир.

*

На горі зелена былъ, цы-сь вже за ня мільї забыў?
 Я не за забыў, лем думáву (думáўу), кедь я до тя прийтї мáву (маўу).
 Цы в день, цы в нóчи, колі бúдеш мила мóчи? Ир.

*

Не будú ся женіти, такóй будú ходіти,
 Сюды-гуды горами за чюжими жонами. Ир.

*

На Лозяньскѣ горі дзвѣнкы вадзвеніли,
 Могó миленького у кайданы ймили.
 На горі ой ймили, в долины вязали,
 Білену сорѣчку на нїм розбрвали.
 Ой дали му три сріберні турѣцькі,
 Обы собі купиў чѣботы нѣмецькі,
 Дали йому і на шаркантьѣви,*)
 Обы подзвеніў долы Кошицями. Ир.

*

*) шаркантьѣв — ostrig, Sporn, calcar.

Кошиці, Кошиці той великий вѣрош —
Падѣ хлоп до хлопа, як уд косы травѣ. Ир.

*

Травиця зелѣна цы вжесь покошена,
Молода дывчина цы вжесь заручена?

*

Заручиў дывчину молодый лѣгивець,
Што йому на рѹчкы сріберный перстиниць
Сріберный перстиниць з сѣма каминцями,
Узяў го Василькó, пòшоў за вòвцями.
Василькó ся утопиў, ширинóчка плáвле,
Хóдить мѣла по над бѣрег, бѣлі рѹчкы лáмле. Ир.

*

Йóнчі, Йóнчі, бѣлый Йóнчі,
Щось нарóблў нашó Анцы?
Нáша Анця такá хвóра,
Повезлі їй до доктóря.
Даў їй дóктор такóй мáсти,
Що (што) улычить Анцы кóсти. Ир.

*

Серед селá кóрчма нóва,
Пѣе у нѣ мóя мѣла,
Ой най пѣе, здрава бóде,
А на óсынѣ моá бóде. Ир.

*

Ой гадаў я мáмко лóба, кой ся позорáло,
Што пòдѣме крáсным пóльом гет там до Дунаю. Ир.

*

Як я бóду з Кѣводору (Тѣводору) ступáти
Та дам собѣ крáсний листóк писáти,
Ой дам листóк у Зарѣчу читáти,
Кой мя мауть до Иршáвы чекáти. Ир.

*

Пòшоў мѣлий, пòшоў тѣмными зорáми,
Даваў собѣ свѣтить (свѣциц) трьóма кáлинками.
Я му не свѣтила, лем єднá кáлинка —
Бо я му не бѣла, лем за рóк фрайїрка. Ир.

*

Любиў єм ты дѣвко за чотыры рóчкы,
Я тебѣ не любиў, лем твої дудóчкы,

Як ты яла дывко дудкы не давати,
Най ты дывко любить отіць, твою мати. Ир.

*

Всы ся хлопцы жєнять, бо ся войны боятъ —
А я неборачок, готовый войчок.
Ой не буду дывчиночку любить,
Бо я іду чьорный чакон носіти,
Чьорный чакон та сабличку на плєчи,
Не една біла дывка заплаче. Ир.

*

Рубай дуба, най ся коле
Най ся Марин чобот поре,
Най ся поре, я зашю,
Та ще біду пережю. Ир.

*

Доста ти ся моя мила повелю,
Продавалась паленочку і вино,
Як есь взяла распущати із водоу,
Запалили жоуту корчму над тобою! Ир.

*

Черлена в мене шапочка, ногавицы сини,
Так на мене дывки липнуть, як на говно свины. Ду.

*

Не стуй пуд вокном, не махай рукавом,
Бо як мамка одыиде, я пуйду до тебе. Ду.

*

Ой Марийко, біла дывко, сидай коло мене,
Тай най виджу іс кым сиджу, цы любиш ты мене?
Ой ду-дуну! дуну-дуну! робити не буду
Кобым мало май великий, женити ся буду! Ду.

*

Через риченьку, через болото
Подай рученьку мое золото.
Подай рученьку, подай другую,
Подай личеньку най поцилкою. Ду.

*

Ой ийду я на улицю, та стану, та стану,
Една мила несє книш, а друга сметану.
Ой ийду я на улицю тай стану на бочку,
Една мила несє гаты, а друга сорочку. Ду.

*

Уйшли в поле косарі, косит траву на зорі,
 Їй люті то косарі бо вни рано почали,
 Хоть вни рано почали, не богато утялі. Ду.

*

На зеленім заріночку
 Пили хлопці зорілочку,
 Єдні пили, другы грали,
 Третьі дівкы обнимали. Ду.

*

Не спи дівко пуд облочком,	Що бым їх обтирала,
Бо вже темна, темна нощка	Ще плакати буду,
І най ти дам шириночку	Самой ня серце болить:
Та пообтирай вощка.	Я-ж твоя не буду. Ду.

*

Шуміла дуброва, кой ся розвивала,
 Плакала дівчина, кой ся удавала.
 Не шумі дуброво тай не розвивай ся,
 Не плачь дівчино тай не удавай ся! Ду.

*

Плачте вощка, плачте, шуга не всыхайте
 Когосьте любіли, того не лишайте. Ду.

*

Мамко моя Суханьова,
 Штось ми хлопця одобрала?
 Хлопця гонна (годна) ги лелью,
 Чисарєви компанью. Ду.

*

Днесь ем ту, днесь ем ту, завтра повандруу,
 Дай ми міла лічко, най тя поцилуу.
 Най тя поцилуу, в лічко тай і в дүшу,
 Бо я через тебе погинути мушу. Ду.

*

Чисарю, королю, що ты нас вербуеш,
 Малу маш країну, чим нас изгудуеш?
 Не бойте ся хлопці чисарського роду,
 Сьють вам пшеничку, коло Білограда. Ду.

*

Ой Білоград, ой Білоград війна на тя стоить
 Ой не єдну мамку голівка заболить. Ду.

*

Касарня, касарня, бодайсь ізгоріла!
Не єдного хлопця голівка зболыла. Ду.

*

Іванку, вояку, повідж ми на вдяку!
Оленко угорко упала-сь ми в око. Ду.

*

Жаль бы тебе дывко побиў!
Любиў я тя за рік, за два,
Нітко не знаў, но ты та я,
А на третій поступило,
Яло знати вшытко село. Ду.

*

Сыли хлопцы у шорнеты
Ныкому їх укупити,
Єдно дывча такє было,
Хлопцы с корчмы укупило. Ду.

*

Ке-б была-сь ня мамко в купели зальяла,
Я бы была своєю долю с царьом не миняла! Ду.

*

Кой ня мамка удавала,
Велику ми часть давала:
Єдну козу, козел сына —
До полудни коза ззыла. Ду.

*

Ростє верба над водою, що я її садила,
Не є того тай не буде, що я го любила!
Бо кого я дуже люблю, тот ми за плечыма —
А кого я ненавиджу, тот ми пред очыма. Гр. (гл. стор. 161.).

*

Кудá хóджу, хóджу, кóрчму не минау,
Дай жідко пáленкы, най ся напивáу! Гр.

*

Пóмрем пáйташ, пóмрем, бóдзем в грóбі лéжац,
Мóжеш про ня пáйташ по ярочьку бíгац. Гр.

*

На горі, на горі совá огєнь крєше,
Тотó пес, не легінь, що за дывкы брєше. Гр.

*

Плávле качá, плávле, сáмо собі рáпче,
 Мáмка ня втопíла, тепёрь за мноў плáче.
 Не плач мáмко, не плач, бо вже тепёрь гóды,
 Бо есь ня втопíла в каламýтнóй воды. Гр.

*

Цы кóнь чорногрýвый, цы я несчаслívый,
 Цы тотá дывчíна с чóрными очíма? Гр.

*

Побíли, побíли гóлуба сívого,
 Менý ся так вíдцить, ож мóго мíлого.
 Ож йогó побíла, бо вна йогó мíла,
 Буде на недýлю кошúлиця бíла. Гр.

*

Гайóм зеленéнькым водá тече,
 На яворí совá рíща мече.
 Там дывчíна бíла вíночок извíла
 З бервíночку.
 Слезкý проливáла, кой го вíла,
 Вýдтий го у Дуна́й упусти́ла.
 Плынй ты вíночку, крáсный бервíночку
 За милéнькым.
 Ей гаю мóй тэмный, зеленéнькый,
 Скажй менý прáвду, де милéнькый?
 Цы го десь взýли, цы го порубáли
 У невóлы? Гр.

*

Плáчте вóчка, плáчте, шýга не всыхáйте,
 Когó-сьте любíли, тепёрь полишáйте. Гр.

*

Любíла-м тай б́уду бíлого барóна,
 Бы-м íз ним ходíла с Пешту до Будíна (Будима). Гр.

*

Комú мíла, комú кошудíчку шíеш?
 Тобí мíлый, тобí, бо в вóйночку íдеш.
 Не ший ёй, не ший тонкýми ниткáми,
 Ой не приливáй ёй дрóбнýми слезкáми! Гр.

*

Кíряў газдá газдýню по-за хýжу за дýню:
 Ей го́й гáздо покáйме ся, íдым домб́ порáдьме ся,
 Штóбы пропíти!

Пропій газда когута, жона квочьку, курята :

Ей гой газдо і пр.

Пропій газда гусака, жона гуску, гусята

Ей гой газдо і пр.

Пропій газда пуляка, жона пультку, пультчата :

Ей гой газдо і пр.

Пропій газда сивулю, жона з себе кошулю,

Ей гой газдо і пр.

Пропій газда гелету, жона кочарьгу, лопату —

Ей гой газдо покайме ся, ідым домо порадыме ся :
нышто пропіти ! Гр.

*

Не буду, не буду з борозд воду піти,

Мусиш ми миленькый з Дуная носити.

*

Дуная глубокый то тихенько плынеш,

Молодости моя то маріенько ідеш ! Гр.

*

Міла моя чернобрыва, не рубай ты сама дрыва

Ай унеси гальбу вина порубають хлопцы дрыва,

Ай унеси зорілочкы, узбирають і трісочкы. Гр.

*

Качали ся возы з горы, на долины стали,

Любили ся чорні очи, теперь перестали —

Любили ся, кохали ся, мамка їх не знала,

Розійшли ся, розтекли ся, як чорненька хмара. Гр.

*

Плавле кача по нирєви, дай ня Бже Василєви,

Василь не мой ей гой ! я не його, тай не стою коло нього ей гой ! Гр.

*

Подеме в катуны, станеме панами,

Не една дывчина поплаче за нами. Гр.

*

У Заріцькo ріцы колонны ся мочать,

Греблянські легіны на мене ся бочать.

Най оні ся бочать, я ся про ны зайду,

Я собі фрайра в Дебреціны найду. Гр.

*

Буду, де буду, на Гребли не буду,

Греблянські легіны любити не буду !

Греблянські легіны на рам гаты носять,

Як прийде собота, жидом воду носять. Гр.

*

Не плач біла дывко, бо вже темна нѳчка,
 Дам ти ширинѳчку, та пообтирай вѳчка.
 Не обым йіх втирала, ще плакати буду,
 Самѳс ми сѳрце плаче, ож твоја не буду.
 Ож не будеш мѳя, будеш ты браткѳва
 Та ш'е будеш у родинї фрайрѳчка мѳя! Гр.

*

Над Унгваром чѳрна хмѳра бурить ся,
 Прийшоў до ня білыи шугай, журить ся.
 Не журі ся білыи шугай, умый ся,
 На клинѳчку білыи рѳчьник утри ся,
 На стѳлику кѳчатица печѳна,
 За стѳликом пѳленѳчка межѳна.
 У комѳрї постѳлочка встѳлена.
 Лежить на нї біла дывка вблѳчена
 Цы не будеш біла дывко банувац,
 Як я буду тоту постѳиль бантувац (кївац).
 Ой не буду білий шугай, не буду,
 Накой ўйду за ворѳта, забуду. Гр.

*

По руменѳ хѳджу, румѳн толѳчу
 Не дай менѳ мамко, за когѳ не хѳчу!
 Далѳ менѳ мамка, за когѳ хотѳла,
 Обвѳвать ся батѳг вкѳло мѳго тыла.
 Батѳг ся обвѳвать, пѳличька пукѳче, (трїскѳче)
 Цы тобї ся мамко плакати не хѳче? Гр.

*

Не ходїти было млынарськым потѳком,
 Не держати было фрайра пуд бѳком!
 Аї ходїти было попуд сад саджѳный,
 Сокотїти было свѳй вїнок зелѳный! Гр.

*

Аї вїнку, мѳй вїнку, зелѳный бервїнку,
 Аї бодай ты їзсох на свѳйїм корїнку. Гр.

*

Побивѳй, побивѳй боднарѳчку бѳчку
 І тоту на вїно тай на пѳленѳчку. Вл.

*

Мїла мѳя мѳтка є ми на тя гѳдка:
 Любїти тя лѳжу, лиш ти нич не кѳжу. Вл.

*

Не веді ты менé, ой прошу́ я тебе́,
Бо я злóго мўжа маю́, бўде бїти менé. ВШ.

*

Сéред селá на ўлици сидїть когўт на кўрици,
А на горі старі лўде, як досўдять, так най бўде. ВШ.

*

Сéред селá кóрчма новá, пїе у нї мóя мїла,
Хóче на ня поклонїти, не звáю йї(в) што купїти,
Купїў бым йї(в) чóрний вїгáн (сукмáн),
Знáуть лўде, ож я не пан —
Ай куплю́ йї(в) чоботýта
За три срїбні золотýта! ВШ.

*

Ой летýло пóтя, сýло на драпáчку,
Куповáла дýвка легїневи пáчку.
Хоть купїй, не купїй, курїти не бўду —
Я тебе́ дýвко любїти не бўду. ВШ.

*

На горі драбáчка, сидїть на нї мáчка,
Менé хлóпцы лўблять, хоть ем не богáчка. ВШ.

*

Далá менї мáмка корóву на мою́ бїдну гóлову,
Пóгнала я корóву в дубрóву самá-м ся вернўла до дóму.
А корóву воўцы взыли, менé дóма хлóпцы вбсыли.
Кобї тóти воўцы здорóви, що ми взяли журу́ з голови,
Кобї моá мáмка здорóва, бўде в мéне дрўга корóва! ВШ.

*

Ой вóвчáрю, синетáрю, покýнь вóвцы пáсти!
Хоть покýню, не покýню — навчїй ем ся крáсти!
Ай укряў ем два барáнки а трéтю ягнїцю,
Бо вже менї збудовáли в Сигóты темнїцю! ВШ.

*

Спївáй дóнько! — Бўду мáмко! бы ся гóры розлыгáли,
Абї тотї почювáли, що із вóлки ночювáли. ВШ.

*

Упáло ябличько с тóго падаменту,
Вернї ся мóй сýну с тóго регїменту!
Не верну ся моá мáмко сéго рóчку зелéного,
С тóго крáю далéкого! ВШ.

*

Бїдна моá голóвочька, що-сь ми наробїла,
Полюбїла-сь вóвчáрика за грўдочьку сýра.

Як вѡвчаря́ не любі́ти: у вѡвчаря́ вѡвці́,
У вѡвчаря́ за реми́ньом білі́ сороко́вці́. ВШ.

*

Шли дѡвча́та, як паньча́та, спѣред па́на ішли́,
Та на сво́йїх голово́чках кра́сні ві́нки несли́,
Терезі́на небозі́на ма́й із за́ду ішла́,
І на сво́йї голово́чці́ пышви́й чепа́к несла́.
Ой імі́ли Терезі́ну попуд білі́ бо́кы,
Та понесли́ Терезі́ну у Дуна́й глѡбо́кый.
Терезі́на небозі́на трі́чи ўплавала́.
І на сво́ю пань-ма́мку жалѡсно́ кликала́:
Ма́мко мо́я старѣ́нькая! ма́еш дѡво́к сы́м,
Не пуца́й ї́х на вечі́ркы, бу́де до́ля всѣ́м!
Ма́мко мо́я старѣ́нькая! ма́еш дѡво́к пять́,
Не пуца́й ї́х на вечі́ркы: неха́й до́ма сплять!
Ма́мко мо́я старѣ́нькая, ма́еш дѡвкы́ дві́,
Не дава́й ї́м распу́сточку, я́к-сь да́ла мнѣ́! ВШ.

*

Є́й чи́аре-коро́лю пу́стї ня на во́лю,
Пу́стї до каса́рны́ ста́ру ма́мку мо́ю!
Кой ма́мка зайшла́, на́ра́з запла́кала:
Є́й, де то́ты куче́риky, што я ї́х коха́ла! ВШ.

*

Ще́ былѡ́ вѡвча́рити та́й не жени́ти ся́,
З висо́койї поло́вины в село́ диві́ти ся́! ВШ.

*

Ходя́ть ко́зы попуд ло́зы, а вѡвці́ лавка́ми,
Є́й, хоть яқы́й шанталѣ́ба — та все за дѡвкы́ма! ВШ.

*

Є́й, вѡвці́ мо́йї сі́ві, а ко́зы ца́нуры,
Тко вас бу́де па́сти, як по́ду в кату́ны?
Є́й бу́де вас па́сти пи́щало́чка гласна́,
Є́й бу́де вас оберта́ти фрайі́рочка на́ська. ВШ.

*

Подума́ю, подума́ю, так собі́ дума́ю:
Не є́ такы́х співанѡ́чок, як у ру́ськом кра́ю.
Є́й не є́ то в усѣ́м сві́ты, як ру́ська кра́йна,
Там співа́є коло́ нѡвкы́ ка́ждая дѡвчи́на! ВШ.

*

Ой Марі́йко чі́чана́, пасу́лька ты не рва́на*)
Ож не рва́на, най сто́йіть, мене́ ду́шка не бо́літь! ВШ.

*

*) чі́чана = красна мов лялька; пасу́лька = фасѡлька; пасу́лька не рва́на то значить: virgo intacta.

Єй стояла біла дівка на ріцї,
 Купувала білым хлопцям косицї —
 Єй на што їх біла дівко купуєш,
 Кой не знаєш, когó собі любуєш? ВШ.

*

Дóле-ж мóя дóле, ты несеренчліва:
 У худóбної мáтери сїна-м полюбіла!
 У худóбної мáтери, худóбного вóтця,
 Коли собі погадау, кров ми цяпле с сэрця! ВШ.

*

Єй родїнице мóя тай рóдичі мóїі,
 Цы не жаль вам бóде зрїти на бокáньчі мóїі,
 Бокáньчі, бокáньчі, іще с пудкóвкáми,
 Бóдете дзвенїти долó Кошицáми! ВШ.

*

Менé мáти порóдила, поклáла пуд вóльху;
 Ростї сýне дорогéнькый, не скопїлї дівку!
 Ой я мáмку та не слóхаў, скопїлїў дівчїну,
 А сам взяў ся, закосїчїў зелéноў сашїноў! ВШ.

*

Ой Марїйко чорноóка, усунь ми ся існу́д бóка,
 Бо вже менї не до тебе, коня́ веду́ть чéрез тебе. ВШ.

*

Ой Марїйко, біла рúжа, не трéба ти былó мúжа,
 Єй нї мúжа, нї фрайїра, бо ты дівка справедліва. ВШ.

*

Ой Івáнку, білы́й квїтку, не є тобї пáры в свїтку,
 Кéби тобї пáра бýла, я бы-м тебе́ не любїла. ВШ.

*

Другы́ любїть, менé не хце, перервé ся мóє сэрце!
 Перервало бы ся йóго, а не мóє чéрез ньóго! ВШ.

*

Ой дівчїно́ молодá, повїж менї, де водá?
 Єй там водá студéна, де вэрбїця зелéна. ВШ.

*

Єй дівчїно́ молодá! спáрила-сь ми дúшу,
 Хоть і нóчка дúже тэмна, пóтї до тя мúшу. ВШ.

*

Чéрез Дуна́й, чéрез Тїсу ступáй мїла, бо ты лїшу!
 Не лїшї ня, бóй ся Бóга, бо я с тобóў ітї гóдна́ Ко́п.

Рік VIII.

Р. 1899 кн. VI.

Т. XXX.

ЗАПИСКИ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

виходять у Львові що два місяці під редакцією

МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.

MITTHEILUNGEN

DER ŠEWČENKO-GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN IN LEMBERG

REDIGIRT VON

MICHAEL HRUŠEWŠKYJ

VIII Jahrgang.

1899, IV B.

B. XXX.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

ЗНАДОБИ ДЛЯ ПІЗНАННЯ УГОРСКО-РУСКИХ ГОВОРІВ.

Подав Іван Верхратский.

[Конець].

В. С Л О В А Р Е Ц Ь.

а. а́дде. а́тде Бі. = гал. отде hier, ebenhier (in der Nähe zeigend).

аж МЛ. wenn, коли. аж одна — говориме „ластувка“ — аж є мно́го „ластувкі“. — sobald. аж повечеріє, прийду О. sobald die Abenddämmerung eintritt, werde ich kommen.

аж -- аж О. = то — то bald, bald. вівця́ буває аж біла, аж чо́рна, аж голу́ба, аж тырка́та.

ай Д. aber, але, но.

айбо Стр. aber, doch. та, але. мо́же є, айбо я не віди́у то́го.

айно Г. Бч. ja! so ist es! айно oder айло Лв. ja wohl.

амбрéла Д. Regenschirm. it. ombrella.

анакса́м, накса́м НД. Taglohn; cf. magy. napszán Tagewerk. napsámos Taglöhner.

а́нде Лв. отде. а́нде ня чека́йте, я за́раз прійду. — по́тя, што (що) она́джить в зимі; си́ны йому́ кри́ла; а́нде ся́де, а́нде по́де. (а́нде — а́нде = hier — dort).

антогорóчний НД. vom vorigen Jahre.

а́-як О. ja.

б. ба́бе́ц МЛ. Kaulkopf, Cottus. кү́рті бабця́.

ба́бин-вовк Д. K. Bärenraupe, eruca Arctiae.

ба́бин-пес О. Стр. ВШ. ба́бин-пес або ба́бин-воўк Бі. Bärenraupe.

ба́бин-пес Л. Wolfsmilchraupe, eruca Deilephilaе euphorbiae.

ба́бин-псик Им. Bärenraupe.

ба́бино або **ды́дино** **лы́то** ВС. fliegender Sommer, Altweibersommer; die im Herbste massenhaft auftretenden, langfädigen Gespinnte gewisser Spinnen [namentlich aus den Gattungen Thomisus (Сияк), Lycosa (Вовчуга) und Theridium (Снович)].

бабо́ны Г. забобони Aberglauben psl. **вакоу́ни** superstitio.

бабра́чка Гр. бабранина. вели́ка бабра́чка eine Arbeit, bei der man beschmutzt wird. бабра́ти ся sich beschmutzen. **забра́ў** ся er hat sich beschmutzt.

багри́ти Вл. ба́гра (багрó Radfelge) скла́дати. керекя́ртòв голеса́ багри́ть = багра скла́дує.

байбара́к Я. короткий сїра́к. байбара́к мужчи́нский Oberkleid für Männer. байбара́к челедóчий Oberkleid

- für Weiber (челєдіна = Weib, Frau, жена).
- баледжянік Д. Rosskäfer, Mistkäfer, Geotrupes stercorarius.
- балега Я. Mist, Dreck, корова балега зовє ся звичайно гівнєк. — балега уд кур Им. Hühnerkoth.
- балежанка Ві. Mistkäfer, Geotrupes stercorarius.
- балта З. май малá сокыра. — сокыра З. або фєйса бөлша. — топор З. з доўгым і широкым вөстрєм.
- балтина Вл. мала балта.
- бандурка Вл. Gr. Ephemera, Eintagsfliege. plur. бандуркы.
- барнястый НД. dunkelrothbraun. барня rothbraunes Pferd; rothbrauner Ochs. cf. magy. barna braun; barnas bräunlich.
- баршун Я. Barchent материя стяжкова до капелюхів. кресанє з баршуном Я. Hut mit einer Barchentbinde.
- баня. желызна баня Ві. Eisenhütte. баняє plur. банясы робөтник в бани. magy. bányász — сөльна баня Им. Salzwerk. жу́па cf. баня 1) Badeanstalt; Bad. 2) Bergwerk 3) Kuppel. psl. баня balneum magy. bánya = Bergwerk.
- барабер Кв. Bahnarbeiter. ты барабер послыдныи, ты заводоко! — бараб Ян.
- барабский хлопец Ян. = хлопец бараба, не тутейский, зашлий (cf. бараб, бараба, барабер).
- баран зельзний Я. Ramm-block, желызна баба.
- баранчик Л. Gallinago gallinula, kleine Bekassine.
- баранчук НД. Lanius, Würger.
- батөжнік І. Cichorium intybus, Wegwarte, Cichorie.
- баюр Кв. перевязка, що держить на шій руку, коли пряде кудєлю.
- бєвкати Ир. ВР. blöcken. вөвця бөвчйть. бөвкауць вөвцы die Schafe blöcken.
- бєгарцы О. палочки до цимбалів. nom. sing. бєгарець.
- бєздыла! Мар. unwirksam, vergebens! vergebliche Mühe! es wird kein Resultat erzielt!
- бєкерники Я. кутаси у байбарака. nom. sing. бєкерник.
- бєндюг Л. Magen magy. bendő cf. ukr. збєндюжити = сильно угнівати.
- берв О. Baumstrunk, Baumstamm. Спивають: Лежєли берви бервинковийи.
- бервенө Я. ein Baumstamm, an welchem die Aeste abgehackt wurden.
- бервинок Лв. pervinca, Singrün, dem. бервиночок.
- берегулица ВС. Ир. Uferschwalbe, Cotyle riparia; auch weisse Bachstelze, Motacilla alba. — берегулицы канкают у вөду. — psl. брѣгочина ist entschieden Cotyle riparia und nicht хөрус, alauda, wie bei slav. Philologen, zum Beispiel bei Miklosich, angegeben wird.
- бєрдо Мар. скалиста гора; скала.
- березовка НД. Buchfink, Fringilla coelebs. в бєрезы соби гныздо удовбать, в дуплі.
- берів Я... (бирів, бирів) вйт, magy. biró; соуга-берів magy. szolga-biró Stuhlrichter.
- беривный З. reich, богатий. беривни люде.
- бетєгати Кв. слабувати, бетєгє = слабує. бетєжний magy. beteg krank.
- бетюг або слабость МЛ.
- бєчка або мицька МЛ. plur. бєчки або мицькы Kätzchen der Bäume.
- бівный Гр. ergiebig, reich. бівна земля. magy. bő locuples.

- быль I. билина, Staude. На горі зелена быль. An der Höhe wächst eine grüne Staude.
- биндзárь P. Tabanus bovinus, Viehbreme.
- бiтти I. на пр. з насiя процiнцвiту бiють олаi aus den Früchten (wörtlich „Samen“) der Sonnenblume wird Oel gepresst.
- бiгалка Д. Taumelkäfer, Gyrimus. бiгалкi бiгають по водi; свiтлiють ся до сонця зр. гундульск. гонiцi.
- бiганка plur. бiганкi. Bi. Taumelkäfer, Gyrimus.
- бiгáрник BC. лайдак magy. bigaros.
- бiдú городiти BC. або бiдú чинити Böses thun.
- бiждерево O. Feldbeifuss Artemisia campestris.
- бiлi листкi Д. Tussilago farfara, Huflattich. кедь порiже перст, кедь бо што, прикладáуть бiлi листкi до рáны.
- бiлi печiнкi ВП. бiлi печункi (печунки) Лв. Lungen. чорнi печункi Лв. Leber.
- бiлогрúдець Ян. Wasserschwätzer, Cinclus aquaticus.
- бiлогúрка ВР. Stadtschwalbe, Fensterschwalbe Chelidon urbica.
- бiлi клень НД. бiлi кленина Д. Feldahorn, Weissebern, Acer campestre.
- бiль Лв. gen. masc. Splint, alburnum. на д'еревi бiль úтеше гер.
- бiле Я. Wäsche.
- бiс. збiс Стр. Tollwuth, Wasserscheu. од бiсу = вiд скаженщицi, вiд шальги.
- благiй O. Ду. ВР. in der Bedeutung: zahm, milde, sanft; ruhig; gut. благiй кiнь ВР. пiстúе ся вiвцé, абi благá булá O. — глухá жалiва не кúсать, май благá BC. psl. благъ ἀγαθός, bonus.
- благодáть Лв. Wohlwollen; Liebesgabe; Gnade. з благодáтьоу, з лáскоу, на дiбросе дiло.
- блéхлик (блешник) Пу. бляшана мiрка. дуркну пять блéхликiв у Чмiля та забúду за вшiтку бiдú.
- ближiти P. nahen. минi пéтьдесетъ годiв ближiть без три ich habe beinahe 47 Jahre.
- близéць (коло Унгвару) Zwilling.
- блiскавка Лв. Blitz.
- блiскать, опáлать на хвiлку НД. гал. мовнi грають на погоду „за тотó, гей бы з огня блiсне, гей коли тремтiть“ fulgurat, es wetterleuchtet.
- блэхúвка МЛ. blechernes Gefäss.
- блúдо З. Schüssel. глúбокое блúдо. — плиткóе: тарúл З. (тарiл) два тарелы zwei Teller.
- блудцé. блудя genit блудяти. блудятко genit. блудятка Bi. kleine Schüssel.
- блывáти BC. speien. блюе вадь рыгать.
- бiвгарь O. пастух, що пасе воли. боúт O. З... Gewölbe magy. bolt.
- бовчъ I. боучь, бовч, „де водá ся гамúе, калабáня“ Tiefstelle im Fluss, wo das Wasser im schnellen Fliessen gehindert wird.
- бiвчик Д. plur. бовчики Lache „што вода поумывáть“ (поумывáти = повимивати ausspülen).
- Бог бы вас дáгде дiу Стр. (проклон) etwa: Gott möge euch wegschaffen! möget ihr verschwinden.
- богiня O. Labmagen, abomasum.
- Бiгонько (в верхiвни) пещено, примильно: Бог.
- бiгар Я. BC. plur. бiгарi magy. bogár хрущ, Käfer.

- боґри́да Лв. magy. bokréta, Blumenstrauss.
- бо́дькати О. stechen. бо́дькае er sticht. бо́дька́вий stachelig. — ве́пріна бо́дька́вий корч Ribes grossularia ist ein stacheliger Strauch.
- бо́жа ко́ро́вичька Лв. Marienkäfer, Coccinella septempunctata. ле́ті бо́жа ко́ро́вичька, ле́ті там, де я ся одда́м! (пригов.)
- бо́жа ко́ро́вка З. Marienkäfer черле́на, ма́е по со́бі пяточкы́. діти григовору́ють: „бо́жа ко́ро́вка! ле́ті на си́нього дуба!“
- бо́жа оле́нка Г. Вл. Им. Д. ВР. ВС. Marienkäfer. діти беруть того хруши́ка на руку, дають му лізти а відтак злетіти, причі́м приговору́ють: „Оле́нко, бо́жа оле́нко! іди́ до Бо́га небесно́го, там ти оти́ць і ма́ти, дасть Бо́г тобі бога́чік. Оле́нко, поведи́ мене́ там, де я ся удда́м!“
- бо́жа рѹ́жа Г. Д. Paeonia officinalis, Pfingstrose. бо́жі рѹ́жі цвита́т на руса́лях Г. руса́ля Pfingsten psl. ро́усалия пѣвте-хостѣ).
- бо́жа хы́жа Лв. Gotteshaus, Kirche. пушо́у до це́ркви — да́тко лем дако́лі ка́же: 'до бо́жої хы́жи.
- бо́жый во́лик Г. ВС. Hirschkäfer, Lucanus cervus. бо́жа ко́ро́вка Г. Weibchen des Hirschkäfers.
- бо́жіти Я. beelden. це́рковник бо́жений до це́ркви; присяга́у, аби́ соко́тиу́ це́рков тай служи́у приѣ́мно“ der Kirchendiener ist beeidet, dass er die Kirche bewache und willig seinen Dienst versehe. не бы́ли бо́же́ны Лв. sie waren nicht beeidet.
- бо́жі чо́бо́ткы́ Г. Rittersporn, Delphinium.
- бо́лень Лв. НД. Aspius rapax, Rappe. Имѹ́ два бо́лені.
- бо́лячѹ́вник Г. „зело́ на бо́лячкы́ берѹ́т; цвита́ жо́уто“.
- бо́йтаре́ Г. Hirtenknabe magy. bojtar.
- бомба́к. бумба́к Г. Лв. Стр. Käfer, хруш; Melolontha vulgaris, Maikäfer. — ко́нськы́ бомба́к Geotrupes stercomarius, Rosskäfer. — бомба́чо́к сѣвѣ́тлы́й Г. Leuchtkäfer, Lampyrus noctiluca. „бомба́кы́ (Maikäfer) з хробакѹ́в (тут хробак = боро́зняк, Engerling); із того пак она́ды́е, обмі́нить ся Стр. бомба́к гно́йны́й Стр. Rosskäfer.
- бомбо́ры́шкы́ З. бомбо́ры́шкы́ Bi. nom. sing. бомбо́ры́шка kleine Körper von kugeliger Gestalt. бомбо́ры́шкы на во́льсы; су́ть упя́т на дубі́ кру́глі бомбо́ры́шкы (die Galläpfel der Eiche).
- бомбу́лькы́ на во́льсы НД. die Fruchtkätzchen (Zapfen) der Erle.
- бо́ня ВС. Lache, Pfütze. (cf. кала-бо́ня, кала-ба́ня). по до́ждже́ви і́ме ся чо́ловікови́ на но́гу пѣ́виця, як за́йде в бо́ню.
- бо́ркы́ (бо́рки) Лв. Ир. Backenbart. лишѹ́ собі бо́ркы. брѣ́т-вать собі́ бо́ркы. magy. barkó = der Backenbart.
- боро́зда ВР. Ackerfurche; Furche. в Гал. декуды пр. в Терно́пільщині́: боро́зна. psl. бразда et бразда а́лѣзѣ, sulcus.
- боро́сква́ Им. Pfirsich, Persica vulgaris.
- боро́щани́к Лв. Hedera helix, Efeu, прочитан magy. borostyan.
- бо́рт МЛ. Baumhöhle. жу́нва́ сидѣ́т в бо́рты́ der Specht (Grünspecht) wohnt in Baumhöhlen.
- бо́рта́ О. Baumhöhle „що́ в се́рединѣ́ ма́е ды́ру, ві́гние, а кра́йі

- здорові“ . борта́ве дерево О. МЛ. = дуплаве дерево, hohler Baum.
- босорка́ня Г. Л. Г. НД. 1) Hexe 2) Nachtfalter, phalaena. [3] in Gal. hie und da auch: Kröte, bufo magy. boszorkány=Hexe].
- босорка́ня мохна́та Д. Nachtfalter, phalaena.
- бо́та О, Geschwür.
- бочайі́стый. О. mit anders gefärbten Seiten. корова́ тотá ма́е очі бочайі́стї (= доко́ла очїй біла).
- бо́чїти ся Лв. zürnen; meiden. легїні́ на ме́не ся бо́чать.
- бо́ятї ся во́д (уд) когó Ир. sich vor jmd fürchten. бо́йтї ся уд но́го.
- бринда́к І. Ду. Вл. Д. ВС. Mai-käfer, Melolontha vulgaris; — Käfer überhaupt; бринда́к кінськї́й К. Rosskäfer; суть і бриндакы́ баледжані́, што маржу́ балегу́ розїдууть = Copris lunaris, Mondhornkäfer: — в З. бринда́к баледжаный Copris lunaris et Geotrupes stercorarius; — в Ду. бринда́к баледженый Geotrupes stercorarius.
- брїтвати́ ся НД. (брытвати́ ся) sich rasieren. брытвату́ йогó sie rasieren ihn.
- брыч Я. Rasiermesser бритва, обрытїти́ ся sich rasieren. psl. брычь et брычка ξυρῶν novacula. брыти́ ξυρῶν tondere.
- бруст Г. genit. бросту́ junge Triebe der Bäume namentl. der Buche. мно́го бросту́ (в гал. брост генит. брости́ et брост. genit. бросту́).
- бры́нчик ВШ. Hummel.
- брю́х ВШ. Bauch. в Г. Magen, жолудок.
- бу́валячка́ Вл. пасу́ля гру́ба grosssamige Abart der Phisole (Phaseolus) cf. бу́вол, бу́вал.
- бу́га МЛ. Bubo maximus, Uhu, grosse Obreule. бу́гу рэ́за МЛ. бу́га ме́нча. бу́га гутїг, бугурэ́за кувїка́с.
- бу́гу рэ́ц Р. Waldohreule.
- будула́йка О. бо́чечка, су́дїнка.
- бу́кати́ З. brüllen psl. ко́чати́ mugire. водяны́й біка́ бу́кати́ в болóтї der Moorochse (Botaurus stellaris) brüllt im Sumpfe.
- бука́тка ВР. в значеню: ва́реное́ мя́со. мно́го бука́тки (в Гал. буката́ хлы́ба = скїбка хлы́ба).
- бу́кса Ду. Büchse, пушка, ска́рбона.
- бу́ля Л. plur. бу́лы Kartoffel. у бу́лы на́ть. — бо́мбовкы́ (бімбовки) я́годы бу́лы Beeren der Kartoffelpflanze. (жартовлива́ примовка: бу́лы — бу́лы, так бы в тя́ очї, як цыбу́лы!).
- бу́мба́ня Г. Phaseolus multiflorus дуже велика́ пасу́ля с черлени́м цвѣтом
- бу́нка НД. Coccinella (septempunctata), Marienkäfer, Sonnenkälbchen; приговору́ють: бу́нко — оле́нко! по́леть до не́ба!
- бу́ркúш О. magy. burkus значить Прусак; Ма́дяре в сво́й націона́льній нетерпимостї надали згїрдно те імя́ на кличку́ псам а від Ма́дяр череня́ли песьвїдомо́ тую назву́ і рускі́ селяне́.
- бу́ря́н Г. Unkraut.
- бура́чєнка́ Я. н. борщ бура́чєний.
- бу́рова́ны НД. nom. sing. бу́рова́ня круглі́ сливи, великі́, чорні́; є і білі́ бу́рова́ны.
- бу́тєй ове́ц МЛ. двана́дцять сто ове́ц.
- бу́тнїк Г. або луце́рна Г. Medicago sativa, Luzerne, ewiger Klee, Schneckenklee, ра́вельник.

бути́ти Д. brüllen; ein Getöse verursachen. чу́ме, коли́ бути́ти вночі́ водя́ний бі́ка (Botaaurus stellaris).

бы Bi. dass, damit. по́дбородник держа́ть клеба́н, бы́ вітер не зня́ю з голо́ви. — бых Р. О. то́бых не ма́ли Р. ко́бых найшо́у, то́бых озми́ю.

бы́дзень Гр. К. ВР. Rinderbiesfliege, Hypoderma bovis. „бы́дзень кі́рять маржі́ну“ Гр. „му́ха што кі́рять ма́ргу“ К. „бы́дзень спуді́ть ма́ргу“ К.

бы́зканка Д. Hypoderma bovis, Rinderbiesfliege.

бы́зкати́ ся Д. полошити́ ся від бизканки. — бы́зкати́ ся коро́ва.

бы́ло бы́ ти пога́ное Стр. проклон: Unheil über dich!

бы́ляниця Лаг. по́ле, на котро́м збра́но кінди́рицю (самі́ бі́ла стирча́ть).

бы́стры́й Ду. schnell; hurtig; feurig; scharfsinnig. бы́стра вода́. бы́стрый ко́нь. бы́стрый чоло́вик. psl. бы́стрыъ ταχύς, citus.

в. ва́вкати́ МЛ. miauen, нявкати. коты́ ва́вкають, ко́т ня́вкає.

вадь. ва́ть Стр. oder. magy. vagy, вадь — вадь Я. entweder oder.

ва́дити́ ся Стр. Лв. сварити́ ся, ва́дять ся с сусы́дом sie zanken mit ihrem Nachbar. ва́дьба Zänkerei, Zank.

ва́жити́ свойі́м житі́м Пу. sein eigenes Leben auf's Spiel setzen.

ва́лкы́й. сны́г НД. grosser Schneefall, што́ увалі́ть сны́г вели́кый.

ва́лу́в ВС. (вало́в) Trog. genit. вало́ва.

ва́лу́шны́й Стр. zuständig, wohnhaft, зводки́ валу́шны? або́ де́ бы́вають?

ва́лу́шны́й. вало́вны́й НД. спосо́бный, здатны́й; при́датный,

користны́й. Не валу́шний. magy. való wahr, wirklich.

ва́па Лв. де́ вода́ стоі́ть, што́ (що́) не го́дна істе́чи; грузке́ місце, грязы́ло, ож за́тане маржі́на, не го́дна у́йти з ва́пы Sumpf, Morast, Lache, Tümpel, Pfütze, psl. ва́па λήνη, stagnum.

ва́ра́ Стр. Gärberei. до ва́ри́ ко́жу у́правити́ або́ у́варжити́ (у́варжити). ко́жу уваржи́ю = ски́ру ви́гарбо́вав.

ва́ра́рь МЛ. Gärber. ва́ра́ри ва́ряють шы́ру. magy. varga = Schuster, Gerber.

ва́ро́вати́ Я. gärben, ва́ро́вана шы́ра = га́рбо́вана шы́ра.

ва́рмедь сто́лиця. на ва́рмеді́ Земплі́ньско́й — ва́рмедьскы́й = ца́рьскы́й, сто́личны́й. ва́рмедьска́ шы́ра. — кра́йні́ська шы́ра = шы́ра. уде́ржува́на гро́мадою.

ва́ртува́ти verb. trans. НД. пы́льновати́, ча́товати. ма́чка мышы́ (мо́ш) ва́ртує die Katze lauert auf die Maus.

ва́ну́ка НД. innerhalb. во́нка НД. auszen, ausserhalb.

ва́рува́ти Ду. behüten. ня́й Буг ва́рує! Gott behüte!

ва́рча́ти І. knurren, miauen. ва́рчы́ть мацу́р der Kater knurrt.

ва́тру накла́сти О. Feuer schüren.

ва́жеребі́ти ся Ян. Junges bekommen (von der Stute). же́ребна́ кобы́ла.

ва́дчы́но. ва́дчы́ны Ір. Ду. Höflichkeitsformel etwa: ich bedanke mich, ich bin sehr verbunden.

ва́лі́ка жа́ліва НД. Urtica dioica, grosse Brennnessel.

ва́нды́лька І. „скопе́ць, што́ до́йти“ = ск., до́ ко́трого до́йти. cf. magy. vendel Butterfass.

ва́пе́рь Я. хара́шений, що́ ма́є ва́дрі́зани́ му́ды.

- вербова́ля Ир. Д. вербо́вка Д. *Balsamina hortensis*, *Balsamina* (листе подібне до вербового).
- версть Гр. поколіне. версть теперь слаба́ die jetzige Generation ist schwach psl. **врѣсть** et **врѣста** ῥηλικία, aetas.
- вѣрстны́й кум. вѣрстна кумá Стр. що власне держить дитину до хресту́; богачь бере 12—15 кумів до хресту́.
- верьхови́нскій Р. з верьховини. по верьховински nach der Weise der Gebirgsbewohner.
- веселі́вка О. Regenbogen, iris.
- веселы́ти Лв. веселым стати heiter werden, sich erheitern. — веселы́й дуже Вл. sehr heiter; sehr fröhlich.
- вечѳрқы, вечѳрқы Лв. Abendunterhaltungen, вечерниці. на вечурка́х. по вечѳрках.
- вечѳрни́ця Лв. Стр. Abendstern. спѳред зѳр схѳдить зѳрниця=Morgenstern. — вечѳрниця Г. зоря́ вечѳрня, Abendröthe.
- вѳбачни́й О. nachsichtig. бѳдьте вѳбачні wollen Sie entschuldigen.
- вѳдко сльѳду або вѳдко, сльѳда́ куды іде́ Стр. man sieht die Fährte.
- вѳдра О. Fischotter, Lutra vulgaris. psl. **вѳдра**.
- вѳзѳр Гр. ВС. genit. вѳзѳора вѳзѳр З. Fenster. рамина́ до вѳзѳора Fensterrahmen. смѳреко́ва рамина́. — фѳтро, де вѳзѳр сто́ить =гал. футрѳна Verkleidung. вѳчкѳ Fenster-scheibe.
- вѳзѳявити́ ся Рос. уявити́ ся, виявити́ ся an's Tageslicht kommen.
- вѳйде́ з гадки́ Р. es kommt aus dem Sinne, man vergisst.
- вѳмя́ Л. Euter.
- вѳнниця́ Им. 1) Weinstock, Weinrebe, Vitis vinifera 2) НД. Weingarten.
- вѳсло́нь Lehnssessel cf. psl. сло́нити сѳ acclinari. гал. сло́нн Bank.
- вѳти́ пр. пѳс хвостѳм вѳ der Hund wedelt mit dem Schwanze.
- вѳшне́ Я. cerasus, Weichsel
- вѳгáн ВШ. або сукмáн cf. magy. viganó = Frauenkleid.
- вѳдбѳти́ від цицьки́ дѳтѳну́ О. = відлучити.
- вѳдѳжджнѳк Ир. Regenschirm.
- вѳдѳма́ МЛ. in der Bedeutung: Nachtfalter, phalaena.
- вѳдсохтува́ти се́ Кв. О. sich abgewöhnen, entwöhnen, відвикнути. вѳдсохтува́ю се́ від житно́го хлѳба — Кв. шо вѳдсохтува́ю се́ сво́го язѳка — то лайдáк! О.
- вѳдтáк (вѳттак) Р. sodann.
- вѳдчѳрáти воўну́ О. вѳдчѳсати.
- вѳйко́ (вѳко) Я. Augenlid, palpebra.
- вѳзнака́. Р. Kennzeichen (вѳ=вы).
- вѳнцѳльѳрка́ НД. Weinschildlaus, Lecanium vitis.
- вѳрь́ О. Hengst. genit. вѳре́. купѳю́ одно́го вѳре́ er kaufte einen Hengst. genit. воря́ ВР. psl. **орь** čech. оѳ Ross.
- вѳрни́к Л. парѳхѳянин. моѳї вѳрники́ meine Pfarrkinder. psl. **вѳрѳнникъ** πιστός, fidelis.
- вѳровати́ Лв. вѳрувати́ Л. glauben. не вѳрую́ тому =гал. не вѳрю́ тому. вѳру́йте = вѳрте.
- вѳсохтува́ти О. навчити́ (вѳ=вы).
- вѳтерниця́ Г. Лв. НД. „вѳхѳр, што в карѳку обѳрне“ НД. Wirbelwind. Sturmwind. Gestöber.
- вѳчкѳ́ Л. вѳчкѳ́ на вѳзѳорѳ (вѳзѳорѳ) Fensterscheibe.
- вѳщѳвнѳк Гр. Wahrsager. пощѳю́ до вѳщѳвнѳкá čech. věstec.

- в і х о д и т и Кв. verb. trans. злічити, вилічити. доктор виходіть хлібця (ві=вы).
- в о в к і Я. Oponis hircina, Hauhechel. Як сухе, то беруть на постельніне під маржину.
- в о в к у н і Бч. Hungerzetschen nom. sing. вовкун. воўкуні О. Brombeeren.
- в о д і ц я б е р е з о в а Ир. або сѡк березовый гал. сок березовий Birkensaft.
- в о д і ч к а МЛ. dem. v. водіця Wasser. хоть водічки ся наптити.
- в о д о в а я щ у р к а Г. Triton, Wassermolch.
- в о д о м і я звич. plur. в о д о м і й і Коп. „што вода ўмые“ vom Wasser ausgespülte Stelle. твѣрдо великі водоміі.
- в о д я н а х в о р о т а НД. Wassersucht.
- в о д я н і й б і к а Стр. Botaurus stellaris, Rohrdommel, Moorochse, букало, гупало, букач, гук. в. б. задіне пысок у воду і бѣркаць як біка die Rohrdommel taucht ihren Schnabel ins Wasser und brüllt, wie ein Stier (nach der Aussage des Volkes).
- в о д я н к а Вл. Wassersucht.
- в о з д у х І. Лв. Р.... Luft psl. в з д о ш х ъ аѣр; аїдѣр.
- в - о к р ѳ г Р. rund herum. черв (червь) обтѡчит в окрѳг.
- в о л а р ь Д. пастырь, што во́лы пасѣ.
- в о л и к б о ж и й МЛ. Lucanus cervus, Hirschkäfer.
- в о л о в о о к о Ир. Стр. воловоѡ око З. воловоѡ вѡчко Стр. волове вѳчко Мар. волове вучкѡ Г. май пицьцьке, крузь плут прѡйде. волове ѡчко ВС. має гнѡздо на землі в незахѳднум місци, де рѡсчекко — гнѡздо такѡе доўговѡсте, гей токанѡтко (горнятко). волове ѡко Бі. вадь ломовѡій ко-
- рѡль по ломѡх (Waldbŕuche) бѡвать. Zaunkönig, Zaunschlŕufer, Troglodytes parvulus.
- в о л о с Г. Fadenwurm, Wasserkalb, Gordius aquaticus. аж ізѡне во́лос з водоў, то не дѡбре = коли випе во́лос з водою etc.
- в о н Ян. Пу. nach Aussen; hinaus. віростут клевакѡ вон. ящурка ўйшла вон die Eidechse entfloh. ўтяг його вон із ямы Пу. er zog ihn aus der Grube heraus. psl. к ѳ н ѳ эѣω, foras.
- в о н ь і т и ВШ. Г. Стр. stinken, einen widrigen Geruch verbreiten. рѡба уд голови́ вои́ть ВШ. вода воніт сѡркоў Г. das Wasser hat einen Schwefelgeruch. попукач воніть Стр. der Wiedehopf stinkt. psl. к о н я т и эѣω, olere, ukr. воняти.
- в о н я ч и й Ир. stinkend, злѡго запаху ukr. вонючий.
- в о р о б л я ч ь к ы НД. сливки круглі, червени.
- в о р о б ѡ к Л. Г. ВШ. Spatz, Sperling.
- в о р о ж і л я (правильно: ворозѡля) на кру́мплях Лв. в о р ѡ з я у к р ѡ м п л ь і в Стр. die längen, strangförmigen, unterirdischen Ausläufer der Kartoffelpflanze; auch Stengel sammt Blättern derselben rad. к р ѳ з. psl. п о в р ѳ з а т и дѣѳ, ligare ѣf. п о в р ѳ з ѳ pol. powrѡz, ruth. п о в о р о з.
- в о р о х ВС. купа, Haufen. В во́росѡ ходили до школы = разво́м ходили до школи. у в о́ р о с ѳ і І. в купі.
- в о р ч а Ир. Лв. вадь піпак Geschwür. вѡрча, што ўверже пѡд шию.
- в о р я к І. Hengst, admissarius psl. с ѳ ѳ, ѣsch. ѡѳ, Ross.
- в п о р ѣ ж е н и й б о р щ Я. борщ пѡдправлений сметѡноу.

всѣгды всѣгде І. Вл. Лв. ВС.
 Ир. überall. не всѣгды nicht
 überall; в Гал. всюди, всюда.
 всѣкий Я. jeder.
 втемесіти ся Лв. утхнути,
 уцухнути. вже бысь ся втеме-
 сійу = утих бысь.
 вуші свинські Лв. Finnen
 (Cysticercus cellulosaе).
 вшиткий ВС. Л. (вшиткий) весь,
 всьой. вшиткий лыс. вшитке
 зерно. вшитко даў er gab Alles.
 вѣдно ВР. вѣнно zusammen.
 много баб зѣшло ся вѣнно =
 много баб зійшло ся в купу.
 Г. габа́ Ир. Welle. габа́ гучіть
 die Welle braust magy. hab.
 га́динный слуга́ ВШ. га́ди-
 няча слуга́ Ім. plur. га́ди-
 нячі слугы. Libellula, Wasser-
 jungfer.
 га́динка Бі. Kreuzotter auch
 гид genannt, womit schliesslich
 Schlangen überhaupt bezeich-
 net werden.
 гала́йкати Вл. lärmen; unarti-
 kulierete Laute von sich geben.
 гала́йка в корчмі = співанє
 і крик в корчмі.
 га́лас ВР. 1) Fischer 2) Sterna,
 Seeschwalbe magy. halasz Fi-
 scher.
 гало́в І. genit. гало́ва Fischnetz.
 гало́в із чо́рных нито́к ўпле-
 тено = сіть на риби з чорних
 ниток ви́плетено magy. haló.
 галу́за О. Ast de інде: голу́за.
 га́мишний чоловік ВШ. „што
 (що) умствує, што собі перега́-
 дать“ listiger, hämischer Mensch
 magy. hamis falsch, unecht.
 ганьбі́ти ся Л. стыдати ся,
 sich schämen.
 гарака́й Кл. Specht, picus.
 гарч НД. ВС. magy. harsa Si-
 lurus glanis, Wels, сом.
 гасі́ти жа́жду Ир. den Durst
 löschen. „напійу ем ся воды та

угасіу жа́жду вадь утоліу жа́ж-
 ду—говоримє по своей бєсьды“.
 гат genit. гату́ Ир. ха́ща, ліс,
 гай.

гво́зд Г. Ім. Вл. Ду; plur.
 гвозди et гвóзды Ім. гвóзди К
 Л. plur. гвóздики eine Fischart.
 nach der Beschreibung: Cottus;
 Groppe, Kaulkopf. гвóзд дуже
 гузький хвóст має І. — гвóздик
 терпкий (rauh), ко́ле в руку;
 дуже му тонкий хвóст; голову
 му одгина́уть Л.

ге́ Лв. ге́й Г. НД. ги́(гы) та́кы хло́-
 пы ге́лы: Bauern stark wie Lö-
 wen. — ге́й горо́х wie Erbsen-
 samen. — ги́ я учиніу wie
 ich gemacht habe.

ге́ла. ге́лла. Стр. aquila Adler.
 ге́ллы фітькауть; лежєднá гелла
 лытать. ге́лла Лв. Milvus,
 Milan. великá гелла зр. magy.
 héja = Habicht.

ге́нѣде! Бі. dort in der Ferne.
 ге́ринг plur. ге́рингі ВС. Há-
 ring.

герты́ка Вл. НД. Ир. гыр-
 ты́ка МЛ. Dürresucht, Lungen-
 sucht, Schwindsucht cf. nsl.
 jetika bulg. ohtik lat. hectica
 гр. ἑκτική.

ге́рцы plur. або заспóльница
 Вл. два ты́жньы по великóднї
 і по рóздві, коли не є по́сту.
 ге́рцный ты́ждень та́кож
 і Мы́тарєва недѣ́ля.

гыд Л. = гал. гал Schlange.
 я днесь видіу гыда́. гыд ВР.
 Kreuzotter; Schlange (найча-
 стійше про него ка́жуть: овѣн
 т. є. він). гыд І. Schlange;
 Eidechse.

гѳрковáна ВС. Bitterling, Rho-
 deus amarus.

гись! О. клічка, як гóне вѳвцьы.—
 тпру! тпру-ка! як до себе
 клпче.

гійчкa у рішy МЛ. Stengel
sammt Blättern bei dem Kar-
toffelkraut.

гiя Пу. Nabicht. гiя бé кўрета
magu. héja Nabicht.

гiд Я. Jahr. тогiд im vorigen
Jahre.

гiя МЛ. треба. не гiя менi—менi
не потрiбно. менi гiя серсáму =
менi треба орудя.

гладéк Ян. гладюк або слi-
пáк, Blindschleiche, Anguis
fragilis cf. гал. гладун (вiд того,
щo гладкий).

глас пр. iдé на глáс пак НД.
es reimt sich.

глóг, genit. глóгу Ім. ВР. Бч.
nom. plur. глогi Weissdorn.
глогóвка Ду. Weissdorn.

глотá НД. Gedränge. глóтно,
глутно МЛ. глiтно, нáтовпно.
дуже глóтно (глóтно) в цёрквi
in der Kirche ist ein grosses
Gedränge.

глiдати НД. suchen. глiдати
товáриша свóго psl. глáдати
βλέπειν, videre; περιβλέπειν, cir-
cumspicere.

гнiвнiк О. ein Erzürnter.
гнiвникá просити = прос. чоло-
вiка, щo се розсердiю. хоть якi
гнiвники selbst die meist Er-
zürnten.

говóрка ВР. Redeweise; Ge-
rede; Gerücht.

говорючий Бi. vielsprechend;
gesprächig.

годiнка З. Uhr; Taschenuhr,
сech. hodina.

годóваник Г, = гал. годóва-
нець, хованець, „што вóзме ма-
лóго за свóго“ Pflegesohn,
Pflégling.

годóванка Г: „што малу вóзме
за свóю“ Pflégetochter, хова-
ниця.

гойдáлка Стр. Schaukel, гой-
давка, гойдайка, хiтанка.

гóйкати НД. кричати, наклику-
вати. гóйкати на кого. згóйкать
на ньóго = кликне на него.

гольiнка Пу. Unterschenkel,
Schenkel. на смак бы ти упáло,
долi гольiнками бы ти потеклó!
(по злóму псóвать).

голóбрыш Вл. баяр, Vagabund,
Proletarier.

головéль МЛ. Huchen, Salmo
hucho. головлi iмáеме в Тiсьи.
у Гуцулiв: головiч, головáтиця,
головиця.

голóвня з вáтры МЛ. Brand.

голóвенька Г. Claviceps pur-
purea, Mutterkorn (в гал. го-
ловня = Tilletia, Ustilago, Ge-
treidebrand).

голоднiця у корови Лв. мiсце
запале межi клубами.

голомпáк Ир. ein noch nackter
Nestvogel, гнiздюх еще голий.

голосiти ся I. sich hören las-
sen, sich melden. На рыкó-
вищи óльинь заревé, она́ (т. є.
олениця, ланя) пак ся голосiть.

голоснiцьi ВС. НД. in der
Bedeutung: Schläfen, tempora
„за то, што ся подаé (кiвать
ся), кедь чоловiк говорiть [го-
лосниця eigtl. Stimmritze, rima
glottidis, glottis; doch werden
die Schläfen (ukr. вискi) auch
in vielen Gegenden Galiziens
голоснiцьи oder пўльса (sic!)
genannt].

голубинá Я. сiня фарбка до
билá Waschblau.

голубiчник ВШ. Taubenhaus,
голубник.

голубiй Я. mehrere Arten blau
blühender Pflanzen unter ande-
ren Cichorium intybus, ja selbst
Ononis hircina.

голубкi НД. мясом наповняна
капўста галицк. голубцi.

гóлубок Г. Tauber. голуб-
кáня Г. (Weibchen) Taube.

голúза ВШ. Ast. в гал. голúза, галуза і галузь cf. psl. голь гр. ὄλον.

гомзйти Ду. kriechen, блощйци гомзйли psl. гъмзати гереге.

гомýла Г. Klumpen. велику гомýлу сныгу накачаý. у Бойкíв могила в значеню: купа; брила пр. насипав могилу пше́нйци — могила сныгу cf. psl. могýла nsl. gomila.

го́мот Ду. genit. го́моту Schall, Gebrause.

гомóк ВС. Erdhaufen. кертíна (кертíця) гребé го́мок на землі. — кертíна нагребé гомкы der Maulwurf wirft Erdhaufen.

горáзд Лаг. ВС. ВШ. gut, sehr; wie es sich gehört. навчйли ся горáзд sie haben dies gut eingelernt. — я тямлю горáзд ich gedenke ganz gut.

гордóбыть Им. genit. гордóбыти Bryonia, Zaunrübe.

горí Г. nach oben, aufrecht. ýха горí держйт лисйця der Fuchs hält seine Ohren aufrecht.

горнóк звéстный Ду. Kalkofen, Kalkbrennofen пйч, де палять звесть.

го́род Стр. Лв. Burg, Castell. befestigter Ort. сись го́род diese Festung.

городíна Им. Д. плйт, Zaun. городíна або дряща Кл. плйт.

горóшець Бі. ВР. горóшець або ленчанйця Лв. Wicke, Vicia.

горошковáта землй МЛ. eine Bodenart. „ны клеянка, ны пйсчáнка“.

го́рчек НД. гйрчик Стр. Hamster, Cricetus frumentarius го́рчек го́ден напйратати на двй вйка зёрна magy. hörscög, hörscök.

горщé до воды Я. ein Töpfchen zum Schöpfen des Wassers.

гошйти ся Ду. Гр. гнывати ся, zürnen, aufbrausen.

гошйть ся на него Гр. = злий на него. в старосл. гошити pagare, готовити, ладити.

глиста́ О. Wurm, глйста́ земянá О. Lumbricus terrester, Regenwurm; глйста́ чоловйча О. Ascaris lumbricoides, Spulwurm.

гранковáты й НД. kantig, eckig гал. гранчастий.

грéзен З. Traube. два грéзны zwei Trauben psl. грéзнъ ува.

грéзник (винограду) Д. Weintraube.

грйвна у коня Лв. Mähne beim Pferde гал. грива.

гривáк О. гривнáк МЛ. Ringdrossel, Turdus torquatus, кйс гривнатий, бйлогривець.

грйвйй О. mit einem Halsbande пр. вйвчйá грйва ein dunkel gefórbtes Schaf mit lichtem Halsbande oder ein licht gefárbtes Schaf mit dunklerem Halsbande.

грйзáчька ВШ. грйзýчка Лв. Wassermelone, Cucumis citrullus кавун (у Бойкíв: грйзачка, грйзучка=Brassica rapa).

грйдка Гр. жéрдка, на котрй вйшають плáтя в хйжи (хáты).

грйзйло Г. Morast. грузавйця.

гýба Лв. Lippe. обй гýбы die beiden Lippen.

гугýр О. grosse Ohreule, Schuhu, Uhu, Bubo maximus.

гугурéц О. Waldohreule, Otus vulgaris.

гук Я. 1) свинé, що сильно рйе. 2) пйсок свинний. свинé гýком рйе, поки ййй не закйльчёт (закладають ко́лець дротявий у гук). чóрна свйвище гýком порйла в кертý.

гурболóвка (в Угочй) або колóтйвка Quirl.

гýрка Д. magy. hurka, Blutwurst, Blunze.

гуркати МЛ. Г. НД. in der Bedeutung girren гал. гурúкати, аврúкати. голубók гуркати вадь гурчійть. гуркауть голубы.

гúсош НД. сороковець (властиво двацятівка magy. husz zwanzig; huszas Zwanziger).

гúслєнка О. скваснїле варене молоко. спєред солóдко молоко варєт — а потóm квасныє.

гучати ВР. brausen, gauschen. вода гучїть.

г. гáвра (гаўра) Г. І. лєговище медведя. Медвїдь úбере зємлю та складє колодїя. В гáврі лєжїт і сце (= сєє) пєрсты.

газ Стр. пúдла капúста, пєрєгрывкы, мєрьва magy. gaz.

гагати О. Г. ВС. schnattern. гýска гáгає О. гáгаты Г. подає голос або гáгаты ВС. гýскы гáгавуть ВС.

гаголиця Д. etwa: „die schnatternde“ Attribut der Gans. што гагонїть. гýска-гаголиця.

гайда Я. „пустїй пес, що все брєше“ ein häufig bellender Hund.

галиба, до галибы Вл. в значєню: до чорта! до нужди! magy. galiba = Plackerei; Schwierigkeit.

галиця Я. Vieh, Haustiere (галиця=корóва, вївцє, поросє, кúрка, кáчка..) [„галиця“ „галиюга“ зовуть Гуцули в Жабю гадїну або з мїю Pelias berus, Kreuzotter—варте уваги гїдним, що декуда в Лємкївщинї, так як і на Мазурах зовуть зьвїрята домашнї загалом „гадзьїна“ польск. gadzina = гадина].

гарáдичї Д. ВС. Трєпє, сходи magy. garádics.

гаргáла (коло Унѓвару) коновка, Kanne.

гаргáла Лв. Gurgel. гаргалїзовáти Ир. gurgeln.

гédзавка НД. Лв. Hypoderna bovis, Rinderbieflyege.

гелєтка Ім. „малá бóчка, в котрõй держáть кваснїну вòд кòз“. cf. Gelte, im mittleren Lat. galeta, gelta, gr. γαλός.

гевєрѓїна К. Georgine, Dahlia variabilis.

гєлхы або чєрєвá Ду. Gedärme.

гємбїць Г. НД. genit. гємбцїя magy. gömbös жолудок, Magen. cf. слов. gòbec Mund. руск. губа Lippe; Mund. польск. gęba Mund.

гємбїць Лв. кышка с кáшоў, з мнїєм.

гєнѓлавый Пу. гєнѓлавый Лв. schwächlich, schwach, kränklich. magy. gyenge oder gyöngje schwach.

гєрєговáня НД. Aster, Sternblume cf. magy. kerek = Rad.

гєрєндá або сєлємєно МЛ. Tragbalken, „що почєрєз хýжу“, magy. gerenda.

гєрѓєлицє Я. гєрѓєлиця МЛ. Calandra granaria, schwarzer Kornwurm.

гєрѓїна НД. Georgine, Dahlia variabilis.

гєрла (в Мараморóшї, в Крачуновї) Schwein, свиня. гєрля МЛ. = льоха, Sau.

гєрч О. Geschwür magy. cf. magy. göres = Krampf; Knoten.

гєтєл Кв. Specht, picus.

гїба ВШ. гїба mageres Pferd.

гїндати. гїндати Лар. lallen. гїндаты дьїтина = лєпєчє.

гїгнути Ду. трунути, stossen.

гїргáлка ВС. Л. ВШ. Gurgel в Гал. гїргáчка, гартанка.

гòвбнїк Д. (гоўбнїк) Gründling, Gobio fluviatilis.

гòвнарь Бї. поломанов, старòє дєрєво.

гòмбичькы Ім. plur. Gänseblümchen, Bellis-perennis (вла-

- ство гомбичка = magy. gomb.
гузик cf. gömb куля, клубець).
- гонгоричька Г. Sonnenkälb-
chen, Marienkäfer Coccinella
(найчастіше septempunctata).
дѣти говорять, коли пушчуть:
гонгоричько! спусти крильця
на обі быльця, полеть до бо-
жого дому!"
- гондá МЛ. кнóроз, Eber. magy.
kandiszno.
- гондóля Лв. Kummer. у гон-
дóлі = в журбі, im Kummer
cf. magy. gondol kümmern.
- горондѣйка або дурнá па-
сúля ВШ. Phaseolus multi-
florus, vielblumige Feuerhohne
(„дурнá“ тому, бо єї корінь
їде — але насіння великі можна
їсти).
- гóтел Ян. plur. гóтлы Specht,
picus.
- гóтур Ян. Auerhahn Tetrao
urogallus. гóтка Auerhenne,
urogallina.
- грáгати О. knarren, kwacken.
качкы грáгают.
- грапáти О. волочити. грапа
О. борона. грапáе грапоў = во-
лочить бороною.
- грéхкати Д. grunzen. поро-
счэчка грéхкать die Sau grunzt.
- грíф Я. до качая дѣрева (бервѣн)
в бѣтинѣ ein hölzerner am Ende
mit Eisen beschlagener Stiel
(Griff) zum Herabwálzen der
gefällten Baumstämme.
- грóфкати Стр. грьóхкати Г.
грúнькати Ир. grunzen. сви-
ня грóфкать, грьóхкать або грунь-
чить das Schwein grunzt в Гал.
кругúвкати, хрúвкати, хрúнь-
кати. хрунь Schweinsrüssel;
Schwein.
- гúжела Кв. гúжелиця МЛ.
гúжулий plur. гúжулий МЛ.
гуджулей, гуджулай, гуджулайка
Geotrupes stercorarius, Mist-
käfer, Rosskäfer. гúжела во-

- дьянá Кв. Wasserkäfer, Hydro-
philus piceus et Dyticus,
Schwimmkäfer.
- гúля волúв МЛ. стадо: сто,
пуўдруга сто(150), двáсто волúв.
magy. gúlya = Hornviehherde.
- гúта Лв. Schlag. гúта бы ты
вбила! der Schlag soll dich
treffen. magy. guta. lat. gutta.
it. gotta.
- Д.** давньишньий ВР. давній-
ший давнишее жѣто.
- дай Бóже здорóвля Лв. Ир.
gewöhnlicher Gruss: Gott möge
Sie gesund erhalten! дай Бó-
же здорóвля! кáже, што входить
до хыжи; газдá одвѣтує: дай
Бóже здорóвля! прóснме, сы-
дайте! — гѣсть сыдáкучи кáже:
дýкуу! што да-што новбе?
- дáкый Стр. деякий (да + кий;
да = де). дáкий чоловѣк; дáка
жона; дáкос теля. — ци не
родина Вам дáка. Лв. sind sie
verwandt mit Ihnen?
- дак ле мож Лв. (з: дак лем мож)
де лише мож.
- дáраб ВС ум. дарабчик
Stück magy. darab.
- дáкотрый Д. декотрий.
- дáяк ВШ. auch irgend welche
Weise.
- дворíти ВШ. дворíти ся Г.
den Hof machen; spielen, sich
unterhalten. я ся з неў дворíу =
бавив. — двóрят ся у кáрты;
хлопцы двóрят ся = забав-
ляют ся. — з Бóгом дворíти
не мож. — двѣрка (двóрка)
ВШ. Unterhaltung, Scherze.
- де вáтка Г. пасúля, што у девять
тыжньив, коли одцвитѣ, можна
урвати; сьѣмка што у сьѣм
тыжньив мóжна ўрвати.
- дѣй жа Г. Д. шафѣль (коло Ун-
гвару) Schaff, Kübel зр. гал.
дѣжа, дѣжка. „дѣйжа, де поять
свѣньи“ Д.

демікати ВШ. подемікати ВШ. поламати, потрошити.
 деннік О. Tagelöhner. денницька робота Tagelöhne.
 денце МЛ. dem. v. дно Boden.
 денчанка Бі. Blinddarm, intestinum coecum.
 дерб'янка Д. ВС. Hundsrose, Rosa canina. хосн'ють: роблять лікарь: коли гор'азд черлені дерб'янки, то збирають і варять на лікарь; як ся устійить у склянках, то сол'одкое.
 держ'як Я. Handgriff.
 дереш І. П. Schimmel, Grauschimmel в Гал. кінь морозоватий, дерешистий або дереш magy. dér, Reif; deres bereift, mausfarb.
 дерк'ач Лв. Wiesenknarrer. дерк'ач живе там, де мокрот'а.
 держан'о Стр. Stiel в галицк. держално.
 д'які О. = декотрі, einige.
 дерим'ок са МЛ. Бч. eine Strauchart. „має кожу кучер'яву а лист, як на черешні та май тоуст'ий“. „беруть на цибух'ї (попис'ари).
 джедж'ора Я. Eichelheher, Garrulus glandarius.
 дж'ехлий Ян. дуже подібний, викапаний. дж'ехлий Ник'ола.
 дж'уг'ас Я. Keilhaue mit zwei Hörnern „з двома рогами“. чок'ан Я. Keilhaue mit einem Horne oder Zahn.
 дз'обник Л. Glöckner, звонарь. дз'ер або жент'ице О. сирватка, Molke.
 дз'индзель К. дз'индзиль ВС. НД. дз'индзоль Стр. сопель. з носа висять дз'индз'єлы К. дз'индз'єлы з леду ВС. НД. Eiszapfen. дз'индз'оль Стр.
 дз'инькати Д. klingen, klimpern. дз'инькати гр'ощи.
 дз'овб'ак Ду. picus, Specht.
 дз'ям'яга Ім. толок до подушованя (дз'ям'яганя) ягід винограду.

Кедь подзямы'гати, бер'є виноград у м'їх і топча ногами.
 дз'ям'ягати Ім. мяскати, дускати на мяску.
 дз'южмик НД. китиця, букет. еден дз'южмик цв'їтів ізв'язаний. на кестем'єн пок'ладе собі дз'южмик або бер'є у р'уки.
 дивл'ятн' ся МЛ. bewundern, besichtigen. дивл'яю ся на марж'їну.
 д'ика ласт'овка Лв. Uferschwalbe, Cotyle riparia.
 д'ика ма'ч'ька Ім. Д. wilde Katze, Felis catus. у лысах б'ывать.
 д'ика папр'їга Ім. Datura stramonium, Stechapfel.
 дик'ун Бі. ВС. І. Г. Ім. Ду. Wildschwein, Eber, Keuler. дик'унка Bache, wilde Sau. дик'унчата Ім. дикунч'ата ВС. Frischlinge, wilde Ferkel nom. sing. дик'унча. на дикун'ови два клы гор'ї і долы Ду. = у д'ика два кла etc.
 дымк'є-садянк'є І. цибу'лы д'ымлен'ї, што садять.
 дымл'яна ласт'овка Лв. дымн'єнка Ян. Rauchschwalbe, Hirundo rustica.
 дынн'ик Стр. Kürbispflanze. д'ыня печ'уч'ька што й'її печ'уть для люд'їй. свин'яч'ька = д'ыня для свин'їй.
 дит'їнськ'ї з'убы МЛ. Milchzähne.
 дых'ане Р. animal. у всему св'їту дых'ане всеке psl. д'ых'аннє animaln. пр. всякоє д'ых'аннє да хвалить Господ'а. д'їйн'ице Я. Melkgefäss.
 д'ыл'ок Ір. dem. v. д'ыл Wald, х'аща; bewaldeter Berg. поп'од д'ыл'ок зелен'єньк'ий у па'у сн'їж'ок молод'єньк'ий unterhalb des grünen Waldes fiel ein frischer Schnee зр. румун'ьск. deal = гора.

- дóбре рáно! Кв. Лв. (scilicet : най Вам буде sive: дай Вам Боже) guten Morgen wünsche ich! також: дóбрый день.
- дóбрый дeнь Лв. guten Tag! дóбрый вечір! Лв. guten Abend!
- дóбрый рáнок О. guten Morgen.
- дóбрóта Лв. eigtl. Güte. у дóбрóты = в дóбрім житю.
- дóбру нуч! МЛ. дóбру ніч! Ян. дóбру нóч! Лв. gute Nacht (scilicet: перебудьте sive: дóбру ніч дай Вам Боже!) дай Бóже дóбру нуч МЛ.
- дóўгый лист Лв. так називають тут загалом письмо з уряду.
- дóўговíстый НД. länglich. дóўговíстое лiстя folia oblonga.
- дóвёршити Стр. vollenden, довёршити або доготóвити дáку роботу.
- дóўжáнка Г. горнець високий і тонкий ein hoher, enger Topf.
- доганя́ти І. давати догану, вытыка́ти хиби. — не доганя́й барна́ барні, бо обóеьте в ярмі! (примовка).
- доготóвити Стр. довёршити, скінчити. доготóвити робóту дáку.
- додíвати Ір. ушкоджувати Schaden verursachen; beschädigen. psl. дод́квати cogere ко.моу cf. дод́квати са mollestum fieri. дод́ивáуть медвéді тенгеріцю і овéс і худóбу уби-вáуть.
- додúматися З. sich entsinnen. най ся додúмау.
- дожджéнка Кв. Feuermolch, Salamandra maculosa. „що на дождж вiхóдит; коли вийде, ме дождж́ити“.
- дозирáти З. besichtigen, Aufsicht geben.
- дознавáти ся К. довідати ся.
- дóйка З. Лв... Amme psl. до-íльница τροφός, nutrix в гал. однакож дiйка=Zitze am Kuh-euter plur. дiйкi. — дóйчити дiйтiну З. das Kind säugen.
- доки́дати Я. hinzuwerfen, zu-geben.
- дóкóль. дóкля Лв. bis.
- докрýхты Гр. домáк ganz und gar.
- дóкус НД. = нá прах НД. ganz und gar, gänzlich.
- долóнь З. гал. долоня, flache Hand.
- домáка Л. ganz und gar, völlig; ganz. вóрон до-мáка чорний der Rabe ist ganz schwarz. шáшка до-мáка зiсть жiто der Korn-wurm vernichtet gänzlich die Roggenfrucht.
- домовiна, трýна, деревiще О. Sarg.
- допóслiдь ВШ. до остатка.
- досвiдчити Лв. свiдками дока-зáти durch Zeugen die Wahr-heit beweisen.
- доонáдiти Ду. доонáдiли лóде die Leute trieben es so; die Leute probierten, bis sie dazu brachten, bis sie erfahren haben.
- достóяти Рос. ausharren. хочу сесé достóяти ich werde darin ausharren.
- досудiти Л. Д. nach langer Erwägung zu dem Schluss ge-langen. досудiлисме, што пó-дóймеме платню...
- доцигонiти (коло. Середнього) договiти.
- дочóти Стр. я дочóў, што вы знáете.
- дошпéнта ВШ. Гр. bis zum Stumpf und Stiel. мóль до-шпéнта пoйiў cf. pol. do szczytu.
- дохвáтити Ім. допасти, дохо-пiти.
- дóходок Л. Einkommen. дó-ходку мнóго.

дроб соли Ир. „важить одну мажу: дві мажи = метер“ (так казав селянин; „метер“ відай значить q = четнар метричний).

дробля Ир. дріб пр. кури, гуси. дріблю кличемо також прийда, бо прийделує газды (шкодить, робить шкоды). має много дробльі або прийды.

дрівó Я. Holzscheid. дровцѣ Стр. demin.

дринт НД. пр. конь иде у дринт = дуже поволи; кедь швиже = тряпом im Trab, а кедь май швиже то: галупом.

дрібóцький О. дрібенький, ganz klein, sehr klein.

дрік Стр. пень. Stamm. magy. derék. cf. čech. dřik = Rumpf.

дроздїця МЛ. Рос. Drossel, namentl. Singdrossel.

дротяник ВШ. червякы ся чывають; дротяник проїидать кряг: полотѣнце на середїньі попроїидує; овон жоўтáвий, мацьцѣкый, не є довжый, як поўтора центимѣтра; по крягови бывать і гет повертить. Як удорваў челявник (челядник = чоловік) дротяника з крягом, то буде мати щастя. Raupe der Bienenmotte oder Wachsschahe; у Німцѣв Drahtwurm = Larve des Saatschnellkäfers, личинка за сївника чертастого (Agriotes lineatus).

дрывáрна З. дривітня Holzkammer čech. dřevárna.

дрўги Ян. alius, ander. плістка (Bachstelze) є жоўта і біла — а ластівкї то дрўгі птахи.

дрячка І. або свербіузка І. Rosa canina, Hundsrose.

дрѣхлявий О. або бетѣжний kränklich, слабовитий psl. **Дрэхль** σκιδρωπός, morosus. в гал. дрэхлий, дрэхлавий.

дубóві орїшки Стр. НД. Galläpfel. на дубі гей ябличата --

то дубóві орїшки — інак не звуть. Стр.

дубóвка Пу. дубоўка Stöpsel magy. dugó.

дудати ВШ. dudeln. дудаш dem. дудáшик Dudelsackpfeifer.

дўпа НД. Arsch, Steiss. дўпу на мяя упняў = гузицю на мене вишав pol. dupa cf. psl. дошпина cavitas. дошпінка foramen = hal. ruth. дубка (дупка). дятель має гнѣдо в дубцї = der Specht nistet in Baumhöhlen.

дуплѣ Ян. НД. Baumhöhle. в дуплї медвїдь сидїт зимї Я.

дурнѣчка Вл. дурнѣчка Р. Typhus.

дѣка Лв. Ир. НД. дѣка О. in der Bedeutung: Lust; Annehmlichkeit; Gefallen. не дѣка ми ходїти ich habe keine Lust zu gehen. як має дѣку казати — wenn er sagen will. скажу хоть на дѣку, хоть на недѣку ich werde es sagen, ob es gefällt oder nicht. людам не по дѣцї Ир. den Leuten gefällt es nicht.

дѣтел Г. plur. дятлы. дятел МЛ. plur. дятлы. дятел Пу. plur. дятлы Specht, picus. дятел (Марамар.) Specht. plur. дятры.

дѣчити ся Вл. gefallen. не дуже му дѣчило ся = не подобало ся.

дѣгнути Стр. einen Stich versetzen, stechen. паскўдниця дѣгне = гадина укўсить.

дѣговник К. eine Art Senecio.

е. єзер Бі. тисяч. пятьнадцять єзерѣв = пятьнайцять тисяч. — изир. изир. изир. magy. ezer.

єпен Стр... magy. épen just, eben.

єперка Д. єперя Вр. magy. eperfa. Maulbeerbaum.

есѣ ВШ. отсе, от. есѣ молоко.

ешернóвка Вл. Regenschirm magy. esernyó.

- жк.** жа́берина К. же́берина
О. жа́бири́на Г. жа́биритина
Д. 1) Froschlauch. што жабы
напу́цяють у во́ду; з жа́бирини
чи́нять ся пúголовки Г. 2)
Wasserpflanzen namentl Was-
serlinsen und Algen.
- жа́блянка Ду. Teich- und Fluss-
muschel, Anodonta et Unio.
- жа́блячї коры́ттята Стр. Scha-
len der Teich- oder Flussmu-
schel.
- жа́жда НД. Durst, Verlangen,
Begehren. ма́у жа́жду йісти ich
habe ein Verlangen Kost zu
nehmen. ма́у жа́жду дúже пи́ти
ich habe grossen Durst. я вже
жа́жду згаси́у ich habe meinen
Durst schon gelöscht.
- жа́ждати Гр. dürsten. дúже
жа́ждать. — бы́у дúже жадный
і напи́у ся гора́зд твёрдо воды
er hatte einen starken Durst
und trank sehr viel Wasser.
- жа́ліва ма́ла Г. kleine Brenn-
nessel Urtica urens. „злі́ша
ма́ла жа́ліва“ die kleine Brenn-
nessel brennt stärker, als die
grosse.
- жа́лівник Стр. НД. Grasmücke,
Sylvia.
- жа́лька Ир. Salbei, Salvia.
- жа́р Бч. in der Bedeutung: Gift,
brennendes Gift. жа́ри́сты й
giftig, venenosus. га́дина ма́е
жа́р. га́дина жа́ри́ста die Kreuz-
otter ist giftig.
- жа́сб ВШ. Пу. Ду. Tasche magy.
zseb. nsl. žep bulg. džep, džeb.
serb. џеп russ. зепь, зьпь.
turc. džeb.
- жа́льзні́ця НД. жа́льзні́к
Eisenbahn. čech. železnice.
- жа́рдїна І. eigl. Stange. Гово-
ря́т про час так: Коли́сь
бы́у у Ирша́ві? — Коли со́нце
їщи на одну́ жерди́ну бы́ло (на
дві жерди́ны etc. в міру як
сонце сходить).
- же́ртува́ти МЛ. scherzen,
живы́й во́лос Д. Wasserkalb,
Gordius aquaticus.
- живо́ти́ти ся Дт. живити ся
sich nähren. бри́да́к живо́ти́ть
ся на ве́рблю, на дубі = der
Maikäfer nährt sich von den
Blättern der Weiden, der
Eichen.
- жи́дівські шепкэ́ Кв. Raupen
von Arctia (Bärenspinnerarten;
die zusammengerollten Raupen
sind den jüdischen Pelzmützen
„штрамелех“ ähnlich).
- жи́дка ВР. Jüdin. в гал. і укр.
жиді́вка.
- жи́ля́рь Бі. що живе у газді́.
жи́нчо́вка Лв. verheiratete
Frau, Ehefrau. мо́лода́ жи́нчо́вка
junge Frau, мо́лоді́ця.
- жи́тниця́ МЛ. Lieschgras, Phle-
um pratense.
- жня́ка́ти З. жма́ка́ти Я. pres-
sen, drücken жми́кати cf. psl.
жа́ти, жма́ж, жма́ши,
жма́еть comprimere. ўжня́каў
сорочьку. — шма́те жма́ка́е се
ма́львінїцеў Я. die Wäsche
wird mit dem Mangelbrett ge-
mangelt.
- жо́ўкну́ти Г. gelb werden. жи́то
жо́вкне, як гора́зд сухо́е.
- жо́ўта рі́па Г. ВС. або морков
gelbe Rübe, Möhre Daucus
carota. мож йісти з ма́сом Г.
бі́ла рі́па ВС. weisse Rübe.
бі́ла рі́па ма́рзы die weisse Rübe
wird als Viehfutter verwendet.
- жо́ўты́й друзд Г. Goldamsel,
Pirol, Oriolus galbula.
- жо́ўтька́ НД. в гал. жовтка́
Frühlingsknotenblume, Leuco-
jum vernum (жовта́ть писанки́).
- жо́ўто́грудок ВШ. Goldam-
mer, Emberiza citrinella.
- жо́ўта́к Л. ВС. або жо́ўто́е
по́те ВС. Goldammer (hie und
da in Gal. жо́ўте́к Menschen-
koth; dagegen жо́ўту́рка Gold-

ammer, жовтурка). В зімі летятъ ид хыжам жовтякы.
 жоўчок ВС. жоўчѡк ВС. Eidotter, жовток.
 жолудок К. VIII. Magen. жолудок у корови VIII. 1. побало Wanst 2. чипак Haube выще 3. румеѡ або кнѣги Psalter 4. кляг Labmagen. — желудок Я. psl. желѣдѣкъъ čech. žaludek pol. żołądek.
 жорва. журва МЛ. Specht, picus.
 жубела Я. Rosskäfer, Geotrupes stercorarius.
 жук Им. Lucanus cervus, Hirschkäfer (Männchen); жуколиця Им. Hirschkäferweibchen (вгал. жук або бжук = Geotrupes stercorarius, Rosskäfer).
 жукѡвина І. перстѣн с камінцем mit einem Stein geschmückter Fingerring. — обрѣчка = перстѣн без камінця ein Fingerring ohne Stein.
 журав. журавѡк Ду. Kranich. журавѣнник Л. „великое дерево, має яблика квасні, грѣбі“.
 журавѣй Пу. журавель у студни.
 жебѣя робѡта Я. Froschlaich.
з. за Лв. пр. за пѡѣ рѡка была-м хвѡра ich war ein halbes Jahr krank. за трѣ днѣ drei Tage hindurch.
 забѡры plur. tant. Вл. in der Bedeutung: Pfändung.
 забрѣнѣти МЛ. verb. simplex: брѣвѣти. sich verfärben (vom leichten Übergang der Farben. забрѣнѣт збѣже = трѡхи пожовтѣе das Getreide bekommt (beim Reifen) eine gelbliche Färbung.
 забѣти Я. МЛ. vergessen.
 заверб Г. „там де вербы ростѣт, коло рѣкы“.
 заверба І. верба з дрібнѣйшим листем.

завѣса З. НД. Лв. Fahne, Kirchenfahne plur. завѣсы.
 завѣй genit. завѡю або верба черлена МЛ. Бч. Purpurweide, Salix purpurea. плетѣт кошѣ і кошарѡчкы.
 загѣнач О. нѣж, що загѣнає ся. Schnappmesser; прѣвѣй зве ся: колодѣч О. Kneif.
 заглобѣти Лв. einstemmen; einkeilen; einnieten; einzwängen. заглобѣю нѡгу в пень (пѣнь).
 загнѣти Стр. Лв. in der Bedeutung: senden, schicken. загнѣю пѡсланця. загнѣли кнѣжкы. загнѣли за дѡктором = пѣслали за дѡктором.
 загнѣтѣти се О. припалити ся, запечити ся. загнѣтѣю се хлѣб.
 заголовѡк І. Kopfkissen. заголовча kleines Kopfkissen. доѣгнѣ заголовѡк.
 загородка Лв. малѣй керт, kleiner Garten.
 заграбкати сѣно Ир. граблями сѣно згрѣбати.
 загурѣти ся ВШ. забавити ся, забарити ся. загурѡ ся = забавлю ся. загурѣти НД. забавити ся. не загурѣйте = не забавѣт ся.
 задавнѣстѣй Им. engbrüstig. asthmatisch, задушлвѣй. задавнѣстѣй вѡл = што має малѣ ярѣнѣну.
 задарь Ир. umsonst, ohne Belohnung. з кошѣ ўмечѣт трѣды (= Drohnen, трутнѣ) вѡнка, обѣ не йли задарь. — задарьнѣй хлѣб = хлѣб, що даѣт задарь.
 задрѣстѣти Г. mit Koth (Dreck) besudeln. корѡва задрѣще.
 зайда Гр. Ranzen, Tornister, тайстра.
 зайти Вл. in der Bedeutung: ausreichen. кеѣ ми не зайде = коли минѣ не вѣстане. кѡбы гнѡю заходѣло = вѣстарчѣло. не заходѣт гнѡю = не стає, не стар-

- чить. — не зайшло ми тільки
 грóшій у́платити Ну. = не ви-
 стало мнї etc. — малым ся зайде
 Лв. = вдоволяє ся малим er ist
 mit Wenigem zufrieden.
- зайті ся про ко́го Гр. обійти
 ся без ко́го. Я ся про него
 зайду = я без него обійду ся,
 без него дам собі раду.
- закло́чити Д. ausbrüten; ein-
 nisten; hegen. моты́лі закло́чили
 гусы́льниці die Schmetterlinge
 legten Eier, aus denen Raupen
 auschlüpfen.
- зако́ль. за́кля Лв. bis.
- закуку́рігати О. за́пяти. за-
 куку́рігау ко́гут. куку́ріже ко́гут
 der Hahn kräht.
- заку́т Ду. заку́тина verborgener
 Winkel, Schlupfwinkel.
- закучеря́вити ВШ. kräuseln.
 закучеря́вити ся sich kräuseln.
- зала́дити Г. einrichten, Vor-
 richtung treffen. як зала́дит чо-
 ловік.
- залев́чик Вл. ко́лок, што при-
 ходить на тінгель (вось) а со-
 котить, обы левч не упау́.
- залиже́чник Я. ко́шль на
 лижкѣ.
- залоѓ Лв. залоѓ Г. Pfand. в за-
 лоѓ да́ти verpfänden. забра́ти
 або побира́ти залоѓи = pfänden.
- заложи́ти вадь за́правити
 зубы К. Zähne einsetzen.
- заломи́стий НД. stark einge-
 fallen; abgesetzt. заломи́стий
 беру́р = стромкый беру́р (berür)
 steiles Ufer.
- залуді́ти (verb. simplex: лу-
 дити) ВР. locken. тре́ба залу-
 діти паця́. полу́ди паця́. лу́жу
 паця́ = ich locke das Ferkel.
- за́міть ВР. Schneegestöber. за́-
 міть вели́ка. навіяло сны́гу мно-
 го; у сны́гу пу́ти не видно́.
- замо́учкати Вл. zum Schwei-
 gen bringen. напóслыдь за-
- мо́учкау́ жи́дика endlich brachte
 er den Juden zum Schweigen.
- замы́літи Лв. I. irre führen.
 замы́ліу мня́ (ня); irren я за-
 мы́ліу = я помы́ліу ся, ich
 habe geirrt.
- заму́дзкати НД. beschmutzen.
 заму́дзкати ся schmutzig
 werden, sich beschmutzen. за-
 му́дзга́ти НД. заму́дзау́ або
 замасти́у соро́чку. — заму́дзае
 ся при робо́ты.
- заобри́ти Мар. придбати, над-
 бати, у Бойків: приобрі́ти psl.
 приокре́сти ἀνακτησθαι, acqui-
 gere.
- запамета́ти Р. in der Bedeu-
 tung: vergessen.
- заплатáти ВШ. плату́ (т. є.
 латку) положить, zuflicken. за-
 платка=латка.
- за́плітка НД. коса у дывкы
 заплетена с стяжкою.
- за́полка НД. Vortuch, Schürze.
- запра́вити кру́мпльі Г. за-
 правити бараболі́ або картофлі́.
- запу́дити когось ВС. застра-
 шити когось jmd. erschrecken.
- запу́сто МЛ. umsonst. за-пу́сто
 до мене берѣ ся. за-пу́сто до
 мене узя́у ся = гал. чіпв ся
 менѣ дурно́.
- зара́з МЛ. mit einem Male.
- за́ринка ВС. = черле́на
 верьба́ ВС. верьба́, што до
 плѣтеня Purpurweide, Salix
 purpurea.
- за́силка у корбача НД. Schleife,
 Schlinge bei der Peitsche.
- засипі́ти Лв. heiser werden.
 чоловік засипі́ть ма́ло der
 Mensch wird ein wenig heiser,
 засипнути́ item. засип́ або за-
 хры́п.
- засы́пнути́ або захры́пнути́
 Стр. einschlafen, einschlum-
 tern.
- за́сова gen. fem. засу́в gen.
 masc. genit. засо́ва або рипа

МЛ. überhängendes Ufer, steiles Ufer.
 з а́става Д. Лв. Г. або завіса Fahne; Kirchenfahne slovac. zástava.
 застáвити ся Пу. um die Wette gehen; wetten. з а́ставка Wette, Pfand.
 з а́тгычка Н. „што давить“ Fluss; Influenz.
 за т́яти ся З. закукати ся, stutzig werden. ко́нь з а́тгаў ся або з а́тгаў ся.
 з а́ушниця МЛ. з а́ушнице Р. Halsbräune, diphtheritis. [in Gal. заушниця 1) Ohrgehänge 2) Fischkiemen 3) Scropheln].
 за черéти воду Стр. Wasser schöpfen.
 за ч́ркати ВС. зачеркати, anstreichen. зач́ркаме шва́блик wir streichen ein Schwefelhölzchen an.
 з а́шпотити ся Д. гал. пошпóтати ся, пошпóртати ся stolpern, straucheln. ко́нь з а́шпотить ся, як скоўзне та хо́че упа́сти.
 (з а х р ы́ п л ы́й) пр. столиць захры́пый Стр. Lehnstuhl cf. захры́пнути in der Bedeutung: einschlummern.
 за ф о́йт у ва́ти ся Пу. задусити ся magy. fojt=ersticken.
 з а́яць хыжы́й Стр. Kaninchen, Lepus cuniculus.
 з ба́гнути Ян. fassen, erfassen; begreifen. всего не зба́гнути па-ночы́ку!
 з ба́ти Лв. дба́ти. не зба́у, подекуди: не збам зр. словацке: не dzbam.
 з бо́р (зб́р) ВС. З. К. genit. збору Jahrmarkt. з бо́ру ва́ти К. З. відбувати зб́р або ярмарок. на збо́рі (збору́) купі́у во́лы.
 з бі́е Д. Ир. ВШ. Wuth, Wasserscheu. мушкы́ уд збі́су зб́рау́ть на Іван-день із я́сеня man sammelt von Johannis an Eschen

die spanischen Fliegen als Mittel gegen die Tollwuth.
 з бі́сит ся Г. wüthend werden. пес збі́сит ся der Hund wird wüthend, збі́шений пес wüthender Hund. хр а́я́т ху-до́бу, што́бы не збі́сила ся. — пес ізбі́си́у ся НД.
 з бі́сны́й НД. toll, wüthend, wasserscheu. пес збі́сный ва́д збі́сны́й wüthender Hund čech. běsný.
 з блудити з розу́му О. wahn-sinnig werden.
 з бо́рище ВС. торго́вниця Markt-platz.
 з бо́ру ва́ти ВС. ярмаркува́ти, на торзі́ буті. збо́р = ярмарок.
 з ва́ти Лв. rufen; einladen. на сва́дбу зва́ти Лв. zur Hochzeit einladen. з ва́ти ся heissen.
 з ве́рхы МЛ. oben, зверха. по́тя зве́рхы чо́рне а бі́лі гру́ди der Vogel oben schwarz und an der Brust weiss.
 зве́сть Ду. Гр. Kalkstein, Kalk-spath. мнóго зве́сти eine grosse Menge Kalkstein. зве́сть па́лену поли́вау́ть водо́у і чини́ть ся ва́пно́ psl. извисть calx viva. извистьникъ coementarius.
 з ві́дати ся Лв. fragen. коли́ ся зві́дати wenn man fragt.
 з ві́ре́ О. in der Bedeutung: Reh. В нашім лы́сы зві́ре́та стрі́ляю́ть in unserem Walde werden Rehe geschossen.
 звон МЛ. звóнка МЛ. von Aussen. звон покла́дене.
 з во́дом Г. із во́дом langsam, поволи. ку́нь іде́ з во́дом.
 з в ы́т та Марм. = звідти.
 з го́рдны́й Лв. Schmäh-. зго́рдне слóво Schmähwort. найгү́рше зго́рдні слóва: паскү́да, босор-ка́ня, злоді́йка, кү́рва.
 з го́лове́ О. Kopfkissen. з го́ло-вля́ МЛ. genit. зголо́вля́ти psl. вьзгла́внїе просквэ́рхлицюв. зго-

- ловля́тко МЛ. kleines Kopfkissen.
- здо́йіти Лв. ausmelken, видо́ти. іді́ здо́йіти коро́ву Лв. = в Зяцьові: ді́йлі здо́йіти коро́ву. — здо́йіть коро́ву. psl. издоити emulgere.
- здо́лува́ти Д. arbeiten, bearbeiten magy. dolog Arbeit.
- здо́ро́вкнути Ду. einmal: Gott grüss euch! sagen, einmal grüssen. здоро́вкнеме.
- здо́боньіти З. Лв. зду́бнути зду́бкати З. Лв. mit den Füßen stampfend ein Getöse verursachen. здубоньіли ко́ны на мо́сты.
- зду́шіти ся І. упрі́ти, зо́гріти ся. я здуші́ю ся.
- ме́ньі ду́шно ся Стр. = гал. мені́ душно. то-м ся іздуші́ю = то-м упрі́в.
- зе́льзі́нця Я. Eisenbahn.
- зе́рна́тый Г. повнозе́рний, великозе́рний, бога́тый на зерно, я́рец ма́й зе́рна́тый eine (an Früchten sehr reiche) sehr ergiebige Gerstenart.
- зи́ма́ Лв. Fieber. — зи́мі Я. zur Winterszeit. льі́тьи Я. im Sommer.
- зли́хоті́ло ме́ньі Лв. es wurde mir übel. ли́хоті́ть ме́ньі es wird mir übel.
- за́глюва́ти де́рево Я. = скотити die gefällten Baumstämme herabwälzen.
- зе́рзлий Р. in der Bedeutung: мерзени́й, обмерзлий, гидкий abschlechtlich, widerwärtig, scheusslich cf. ukr. мэ́рзлий = widerwärtig. Де отаман, громада, сотський? Препогане мерзене, мэ́рзле парубоцтво! Ході́те битьця чи боротьця! Бо я борець. Титарівна Т. Шевченка.
- зме́рькы́ Лв. plur. tantum. Dämmerung. за́йдуть нас зме́рькы́ die

- Dämmerung wird uns überraschen.
- зме́та́ти Шу. змі́товати ВШ. скидати, скидовати. хотя́ть мене́ змі́товати з берёвства = хочуть мене скидати з війтвства.
- змо́жность О. Möglichkeit. по змо́жности nach Möglichkeit.
- зна́юсть І. Bekanntmachung, Kenntniss. Bekanntschaft. да́лі йо́му то́то на зна́юсть dies wurde ihm bekannt gemacht, er wurde davon verständigt (cf. čech. známost = seznámení, rovědomost Bekanntschaft. známý bekannt).
- зо́мок Ир. ВС. зомк ВС. на́падка, фатка; улетена з пито́к сіть на рыбы́ eine Art Fischgarn. я з'іма́ю зо́мком рыбы́.
- зо́нзоль з леду Г. Eiszapfen, сопель, сопляк plur. зо́нзолы́.
- зо́пра́вды І. wahrlich, in der That.
- зо́ре́е О. = днїна́ чинит се. О. зорі́е. es wird Tag.
- зру́б ВС. Zimmerung.
- зу́бы задні́ ВС. die hinteren Backenzähne; Mahlzähne.
- зубні́к Стр. НД. Hyoscyamus niger, Bilsenkraut (підкурюють зі́лєм на біль зубів).
- зу́вяну́ти verwelken. зу́вляло лі́стя Лв. die Blätter sind welk geworden.
- зу́палу́ Я. = па́гле Я. mit Überstürzung, ungestüm, plötzlich.
- зу́пять Лв. зу́пят пр. най́ ся зу́пять ка́же! бо́корва́н ма́е (бо́корва́н = боляк пр. у марги) ко́рова = гал. най́ ся прич ка́же, ко́рова ма́е etc.).
- зу́рні́ця сьві́та НД. Morgenröthe. зу́рні́ця опу́ўночна ВС. = зу́рні́ця, што о́пуўночи сходит, черле́на, кра́сна; у ве́чері сходит жо́ўта а сьві́това́ ма́е про́білий цвїт.

и. і. (йі. йо). і́вга МЛ. і́вога МЛ. і́вова ВС. і́воўга Кл. Goldamsel, Pirol, Oriolus galbula.

і́гра́ти НД. in der Bedeutung tanzen. гра́ти на гу́слях auf der Geige spielen (в инакых сторонах нїт такої розлуки межи і́грати а грати, і кажуть також: і́гра́ти на гу́слях).

і́д Л. до. пушоў і́д хыжі.

і́дучи́й Я. essbar (у Гуцулів: і́жні́й).

і́ж. і́ж Igel, Erinaceus europaeus. і́ж сви́нський Лв. сви́нний і́ж Стр. Schweinigel і і́ж пе́сцьи́й Лв. пе́сьи́й і́ж Стр. Hundsigel (у німецкого люду).

і́жо́ gen. neutr. Д. Igel. Я ві́длїу́ є́дно і́жо́: ож переверта́ть ся на садові́ну та назды́вать на се́бе хоть яку́ садові́ну і збере́ на се́бе та понесе́ в я́му. і́жо́ З. і́жо́ по́де по́д є́дну́ я́блѡнку та́й там ся переверта́ть та назды́вають ся на колькі́ я́блыка (ко́лька Stachel). — і́жо́ gen. masc. К. і́жо́ скру́тить ся у клубѡ́к; набе́ре на сѧ́ я́блѡк: переверже́ ся ме́жи я́блыка, назды́вають ся я́блыка — та́й по́несе. — ма́ржні́й і́жо́ ги ма́ржина (ма́ржина), ма́е пы́сок та́й та́кы ла́бы; дру́гый пе́сьи́й ма́е пы́сок і но́гта́ ги пес.

і́жові́на К. на ла́бі ма́ржні́ні у́росте і́жові́на („біковар“ по ма́дя́рському) ге́й бы біба́к го́лий; хоть у́пика́уть желы́зом, хоть ла́боу з і́жа́ обчира́уть: ѡ́коло обѡ́чре ла́боу, так і́жові́на пропа́де.

і́же́к Р. Igel. і́же́к зо́ве се в клубѡ́к, як до него́ бли́жить се чо́ловік; від гі́стцю́ гото́влеть і́жека́ і ма́стятъ ю́шкоу́.

і́збі́сити ся Стр. сказити ся wuthkrank werden, die Toll-

wuth bekommen, pes ізбі́снть ся der Hund wird toll.

і́збрі́зкати Стр. besprengen. і́збры́зкано es wurde besprengt.

і́збу́нча́ти НД. mit summendem Geräusch fliegen, summend. і́збунчи́ть му́ха.

і́зво́н НД. і́зво́нка = із ви́ von Aussen.

і́зду́шити ся Лв. упрі́ти sich erhitzen. мені́ ду́шно ся Лв. es ist mir sehr heiss.

і́зга́ня́ти Пу. буді́ти, wecken, -aufwecken.

і́згото́вити Гр. зладити, fertig machen, bewerkstelligen. і́зготовле́но.

і́змага́ти I. trachten. і́змага́у ich trachte.

і́зна́двати. уна́двати Ду. уладити. у правах ся на́двау = учив. на́двау́ = у́пика́у ся, стара́у ся.

і́зо́мкні́ти Г. зшибну́ти, зшибну́ти, стягну́ти. і́зо́мок ся руг коро́ві = зшибну́в ся rig psl. **ІЗМЪ́КНЪ́ТИ** ἐκσπάω, extrahere.

і́зсли́зати I. eigtl. entschlüpfen; entglitschen; verloren gehen. і́зсли́зуть Русна́кы ме́жи Ма́дярами = по́гина́уть, гۇ́блять ся.

і́зсу́кати Ду. (і́ссукати) verderben; zerbrechen; beschadigen; wegspulen (о воды). і́зсу́че vel покази́ть пугар (по́гар).

і́кра МЛ. або в у́ймѧ́ у коровы, у стры́жки (вувці) Euter. і́кра у ры́бы Fischlaich.

і́льовы́й міся́ць Лв. Julius. і́лем Яп. ulmus Ruster.

і́зго́рний НД. abschüssig, і́зго́рна гора́ mons declivis.

і́на́к МЛ. anders čech. jinak. і́накнй́ Я. ander. є́ і́нака за́пасака.

і́ноша́ Стр. і́нош Jüngling psl. ю́ноша. о́уноша́ νεανίσκος, iuvenis, cf. magy. inas.

іншак Г. I. BC. Лв. (іншак) anders, auf andere Weise гал. пнакше. іншак треба вчинити man muss es anders bewerkstelligen.

іншакый Л. I. ander, verschieden. ворон іншакый, а вже іншакы ворони der Kolkrabe und die Nebelkrähe sind ganz verschiedene Vogelarten. — не є іншакых п'ятят у нас es giebt keine anderen Vogelarten bei uns.

йо! Я. ja! richtig!

ісказати ВШ. сказати psl. **иска-**зати effari.

іскоружити ся НД. sich werfen, спачити ся, звірити ся, повірити ся. іскоружить ся вадь звёрже ся дѣрево.

іспервú З. спервú З. zuerst, von Anfang, anfangs.

істятти НД. стати. істятти лыс. не істятт дѣрево. psl. **истати** exsindere.

к. кáвка нýрьська Лв. Mandelkrähe, Coracias garrula cf. hal. морська ворона — так прозвана задля незвичайно, як на на наші краї, сьвітлої барви). кáвкати МЛ. Д. 1) кричати кавкав! кáвка кавчить. 2) скавучати, winseln, коли пубе пса, то псес кáвкає.

кадь Стр. кадка Bottich.

казань Лв. praedicatio, *κηρυγμα* Predigt, проповідь. казань казати проповідати, praedicare, *κηρύττειν*.

казити О verderben. хробак казит рипу = der Engerling (wörtl. Wurm) verdirbt die Kartoffel (рипа hier=Kartoffel).

калáp НД. Hut (з соломн, з повсти).

каліпка Лв. Schneeball, Viburnum opulus в Гал. найчастійше „каліна“, декуди також „калінка“ (примітити належить за-

любоване до декотрих вменьшительних форм, котрі тепер не мають вменьшительного значеня як: калінка, сойка, джойка (місто рідко уживаного соя, джоя), серце місто неуживаного вже тепер сердо, яйце місто неуживаного яйє і пр.).

калúпир Г. Tanacetum balsamita.

калýти вадь смýгати Ім. besudeln, beschmutzen. кáляное вадь смýганое = поплямлене.

калýга Лв. кал ВШ. болото, Koth. калýжина Ім. Lache.

камінці Г. Vaccinium vitis idaea Preisselbeere. камінці мало квасні die Preisselbeeren schmecken ein wenig sauer (säuerlich). камянкы Bi. item (nom. sing. кáмянка).

капів О. Jagdhund genit. капóва magy. корó. як обгойтýє капів.

капканістий Л. guttatus, getupft.

капкати ВС. рибарі капкают у воду die Seeschwalben stürzen ins Wasser „падýt у воду“.

капутрáк Ду. Rock, Gehrock, Oberkleid. magy. kaput=Oberrock.

капúше Ян. gen. fem. Schaflaus, Melophagus ovinus.

капчурй Я. панчохи, Strümpfe, Socken. magy. kapcza = Socke.

караник Пу. жебрак, што робить собі сам рану.

карап К. худий поросюк, худє порося. купиў два карapy.

карапане О. Kröte, Bufo.

карапáтице Г. Bufo, Kröte.

карічька на кольи́ньи НД. Kniescheibe, patella; каріка magy. karika Kreis, Reif, Scheibe.

карýпиль Д. Tanacetum balsamita.

к а т е р в а́ к Ян. Birkhahn Tetrao
tatrix. к а т е р в а́ чька Ян. P. Birk-
henne.

к а т р а́ н I. НД. Schürze, Vortuch
(gew. aus Kattun); в горах:
плат.

к а т р а ф о́ й на Бч. к а т р а ф о́ й-
на МЛ. к а т р а ф о́ я МЛ. eine
Strauchart. ко́рчик, мае ко́ру
зелену; беру́ть на попи́сарп
(цибухи) МЛ. удну́ дыра́ве, лист
як клени́ця, зи́споду білий.

к а т у́ на́ Вл. Я. Гр. рідше: к а т у́н.
Soldat plur. к а т у́ны et к а т у́н.
к а т у́н ськ ы́й Гр. вояцк ы́й cf.
psl. к а т у́нъ castra. пошо́у в к а-
т у́н ы́; magy. katona.

к а т у́н ы́ чк ПУ. або шті́гльнц
Stieglitz, Fringilla carduelis.

к а ч у́ лка Д. Walze.

к а ш к а́ т ы́й ВШ. zerzaust, wim-
perig, gewimpert cf. кошл а́ тий
= haarig.

к а ш е́ лка вадь кешелько́ Р. Sie-
benschläfer, Muoxus glis

к в а́ р т ы́ л Я. кватира, станция,
на кв а́ р т ел ы́.

к в а с н і́ на́ Им. квасна сирватка,
квасна жентиця. „квасніну бе-
ру́ть квасніти у стра́ву, на
при́клад у дья́ню“.

к в і́ к а т и́ К. Гр. quieken. порося́
квік а́ть К. квік а́ть ка́ня на
дождж Гр.

к в і́ к у́ н З. Vanellus cristatus,
Kiebitz.

к в і́ т ко́ в а́ т ы́й МЛ. bunt ge-
fleckt, gescheckt. рысь квіт-
ко́ в а́ та.

к в о́ к а т и́ Г. glucksen. кв о́ чька
кв о́ к а́ть.

к в о́ л и т и́ с е́ Рос. жалувати ся;
стогнати. sich beklagen; klagen
ächzen cf. квиліти.

к е́ д Лв. wann, wenn, кед кличе
ід собі, ка́же молоджому уд себе,
як в ме́шних рока́х: по́й лем
сю́ды!; старшому ка́же: по́йте
лем сю́да! = kommen Sie her.

к е́ дь ВС. К. Д. З... коли. слы-
п а́ чька, кедь йи уд а́рн ти, іде на
да́рабы, а да́рабы ся ме́чут ВС.
die Blindschleiche (Bruch-
schlange, Anguis fragilis), wenn
sie geschlagen wird, bricht in
Stücke, welche sich heftig be-
wegen (bekanntlich ist der
Schwanz dieser Echse sehr Brü-
chig). кедь бы́м тя імі́у у ру́кы,
то́бым тя убі́у З. кедь ся не
на́учить, то не зна́е нич Д.

к е́ л ь т у́ в а́ т и Вл. Г. видавати,
споживати. скель т у́ в а́ т и ви-
дати, спожити magy. költ ver-
zehren, ausgeben.

к е́ л о́ х Я. О. або желу́ док Я.
Magen.

к е́ н д е́ р і́ чька Лв. dem. v. кен-
де́ р і́ ця, Mais. гл. те́ п е́ р і́ ця.

к е́ р е́ к а́ р т о́ в Вл. керекя́рт, ко-
ла́рь, кола́рь, колоды́й, коле-
са́рь „што го́леса ба́рн ы́ть“.
Wagner, Stellmacher, Radma-
cher. іду́ до керекя́ртова го́леса
пра́вити. magy. kerékgyártó.

к е́ р с т вадь хрест Лаг. двадцять
один снопо́в то керст. cf. psl.
к рь́ с т ы́ сгux, σταυρός.

к е́ р т gen. masc. et керть gen.
fem. Garten magy. kert. керть
шумна́ ein schöner Garten (шум-
ный в знач. красный як в сло-
вацкім: у Лемків: шумный,
шугный м. шумный).

к е́ р т і́ на́ Им. керті́ця Г. Maul-
wurf, Talpa europaea.

к е́ с т е́ м е́ н I. хустка dem. ке-
с т е́ м е́ н е́ ць. к е́ с т е́ м е́ н чк
хусточка. к е́ с т е́ м е́ н у во́ ла́ НД.
Wamme. к е́ с т е́ м е́ н у дь́ вкы
voller Hals. cf. ngr. υαταστημάλι =
Mantile. turc. téstimél.

к е́ ц о́ к ВШ. маленький хлыв для
теляти.

к е́ ч ы́ к НД. Acipenser ruthenus,
Sterlet magy. kecsage gal. ruth.
чечу́га бук. чучу́га, ngr. χέτσυζ.

кы вати. ківати НД. Г. verb. trans. rühren; wiegen. не кивай вадь не берй Г. дѣтину ківать er wiegt das Kind, колише д. кымак Г. Лв. Bienenstock. кимак пчол Лв. шість кымакув пчул Г. = шість пнів пчл. (властиво кимак Stock, Baumstock, кимача collect. Stöcke).

кымсѣити Ду. Вл. ВШ. wimmeln cf. psl. гѣмѣзати герере, *ѣрперу*.

кындиричаний Г. (кнндиричаний, кендиричаний) Kukurutz. еден струк кындиричаний у пірю ein Kukurutzkolben in Scheiden (піря = шумелине, Lieschen, scheidenförmige Deckblätter der Kolben).

кыпляча вода НД. Sude, siedendes Wasser.

кйркати Рос. кричати: кир-кир! крякати, жабка зелена (Hyla arborea) кйркае der Laubfrosch quackt. подѣякі кличут тоту жабку: кйркалка (cf. hal. кряка, крякавка, крйкавка).

кыселіця з буряков Лв. борщ.

кыталька НД. снопик, горстка. льишньое (антогоричньое) прядиво мнуть: звяжуть у кыталькы та мнуть ногами, абы было мяккѣе; чотыры вадь пять рѣчки вяже в едну кытальку (рѣчка = што раз ўтре з конопель); по мятѣю — як ѹмне — чмоухать чмоухальоу; потѣм мыче ся на желызонѣй шѣтцы, потѣм на кудѣлю прививать і так прядѣ. cf. psl. кыта gamus; nsl. kita fasciculus.

кытиця у вола або корѣвы Ду. Wamme.

кышчаний МЛ. Darm-кишчана струна Darmseite.

кызлики ВС. кѣзликы НД. кѣзлик Лг. К. scharfer Hahnenfuss, Ranunculus acris гал. козелѣць. кець помастити кѣз-

ликамы тыло, то ѹпхне дѣже. сырѣе не хѣче марга пасты К.

кѣл Лг. сорок снопів.

кѣнська пѣвица ВС. Pferdeegel.

кѣнское молоко НД. Euphorbia, Wolfsmilch.

кйрка Стр. кѣрка (курка) Ду. Rinde (в Ду. кѣрка = гал. кора cortex а кѣриця = гал. курка, gallina).

кйрѣти Стр. гонити. муха, што маргу кйрѣт (= муха, що худобу пѣдѣть; од нейі быдзкѣть ся марга — дѣруга вѣят мѣха: пѣячка або мѣха пѣся (Hippobosca equina). — мѣчка мѣши тйрѣть (=кйрѣть) = die Katze verfolgt die Mäuse.

кѣспці Г. косаші ВС. Orion (Gestirn).

кѣш (кш на пчѣлы) Стр. Bienenkorb plur. коші.

кйшкерт ВШ. малй горѣд, горѣдець magy. kis = малй; kert = горѣд.

клябѣк Рос. або наголѣвник Рос. Hut, Kopfbedeckung psl. клобокѣ pileus, *кѣдѣриѣ*.

клямати Д. шахрувати. verb. perfect. оклямати. уклямати betrügen. оклямный betrügerisch. оклямник Betrüger. čech. oklamati = betrügen.

клясти Ян. in der Bedeutung: Samen einsetzen. бѣб кладѣт. фасѣлю, горѣх; кладѣт рѣпу (= картофлю); каѣсту садѣ.

клебан Стр. Д. Hut cf. psl. клобокѣ. (cf. клепаня, клепаня huzulische Pelzmütze).

клеветати Ир. in der Bedeutung: schelten. клеветѣе = пѣдлыми словами говорѣть, лѣе (в загално-руск. клеветати verläumdnen).

клегйня або сйкаѣка Рос. Bufo, Kröte. клегйня ѹбе собі

ямку в полі і сидіт. (mit княгін-
ня = Fürstin, Frau zusammen
zubringen).

клéйбас Ян. Bleistift cf. magy.
szerusa.

клéпаўка. клéпавка ВР. НД.
Pferdebreme, Gastrophilus equi.
ма́хатъ ко́нь голово́у уд не́йі
або клéпле.

клéпалка Лв. або дубо́вка
Лв. Pferdebreme (муха лыкава
і тверда мов луб дубовий).

клéпáти Н. Д. 1) klopfen 2)
klappern. бу́зюк клéпле. 3) го-
лово́у клéпáти mit dem Kopfe
werfen. ко́нь клéпле уд му́хы.

клéпáч Г. Klopfer; Hammer.
пўголовок сперéду такий тоў-
сты́й, як клéпáч die Kaulquarre
ist vorn verdickt, wie ein Ham-
mer.

клéянка МЛ. klebriger, lettiger,
Boden.

клы Ир. Eckzähne = в галицко-
руск. кла s. кло́ва. кой е́дэн,
то ка́жеме: кол (= в гал. кло).

клі́пка ЛВ. НД. ВР. ВШ. Au-
genlid cf. гал. кліпати очима
blinzeln, в Тернопільщині: клі-
павка Augenlid).

кльо́нкати О. glucksen. кло́ч-
ка кльо́нкае die Gluckhenne
gluckst.

кло Я. Eckzahn, plur. кла.

кло́нц О. Schnabel cf. čech.
klves psl. каю́нъ rostrum.

кльо́чка МЛ. клочка, Gluck-
henne.

кляга́ніць ВС. Лв. Стр. genit.
кляганцю́ Sulze, студенець, сту-
джені но́ги. Кляга́ніць пра́влять
і́з лаб, і́з рыйкы та з ух свины́:
на да́рабчыкы посьбі́чуть, ва́ряць;
потом́ як ся зва́рять до́брі, тогды́
пак на мяскы́ або на таньі́рі
улива́уть за міро́у і на місто
студе́ное поклада́уть, абы́ за-
сты́ло.

кляк. кляг Л. клягу́ єдну́ ло́жку
дай мены́. 1) Käselab, жолудок
телячий 2) молоко́ за́кляга́не cf.
rum. kiag. lat. coagulum.

кля́пус або клéпус Ян. ein
größerer Nachtfalter nament-
lich mit dickerem Leibe. Кля́-
пус лы́тае до сьві́тла, уда́рять
на ві́кно.

кля́ча Стр. Stute „дэ́тко ка́же:
„кобы́ла,“ в Гал. = кляч. у ВС.
кобы́ла, што пудло вы́позоруе
то: кляча eine Stute vom elen-
den Aussehen.

клява́к І. Ир. Л. eine kleine
Fischart „білі, ма́ють го́лову
тоўсту́.“

кля́юка Я. Nacken. кля́юка до тя-
гана́ воды́.

клячкáня НД. „ко́рова с ко́рот-
кымы, закру́ченымы до сере́дины
рога́ми“.

клячкы́ метáти НД. = гал.
клячкывати. за́яць клячкы́ ме́че.

кмя́нь genit. кмéню Я. Kümmel.

княгінькы́ К. зіле́, росте по
ро́внях, мае́ цвіт бі́лы; на ра́-
сту цвіт сінны́й (раст сінны́й
Scilla bifolia, März Zwiebel лу-
ківка двуліста).

кобе́л Пу. = 128 лі́трів = 4 ві-
ка; віко́ = 32 лі́трів. cf. psl.
кѡ́бѣль мѡ́діос.

коб'бы́лісте пришлі́, тоб'-
бы́лісте утрати́ли Л. wä-
gen Sie gekommen, so würden
Sie verlieren.

кобы́лицы́ Лв. Rosspflaumen,
великі сливки.

коблі́на МЛ. кобліна́ І. по-
да́ток, що священикови прино-
сять в зерні́ селяне. коблі́ну
спусти́ти = дати той пода-
ток. cf. psl. кѡ́бѣль modius.

кози́цьі ВШ. plur. tantum Du-
delsack, дуды. дудáш, што
ду́е у кози́ці, Dúdelsackpfeifer,
Dudler.

коўбіць Г. *Tinunculus, Rüttel-falk.*
 коўпанька Г. *Galerita cristata, Kothlerche, Haubenlerche.*
 коўтати (коўтати) Ир. НД. *klopfen. коўтати перстом в двері er klopft mit dem Finger an die Thüre.*
 коўтач О. *Specht, picus.*
 коўто́к Я. *Ohrring, Ohrgehänge* (cf. коло Rad; кільце und ко́лець Ring); обручка на палець *Fingerring*; перстінь обручка с камінцем *Fingerring mit eingesetztem Schmucksteine in anderen Gegenden: жуковина.*
 ко́жа Стр. НД. 1) *Haut* 2) *Rinde.* — дем. ко́жка НД. ко́жчина (кіжчина) НД. *cortex, Rinde.*
 кова́чка Г. Лв. *Küchenschabe, Periplaneta orientalis.*
 кова́чка Стр. *Weibchen des Hirschkäfers* (ко́вак); кова́чечка Лв. *kleinerer Käfer, namentl. Bockkäfer.*
 ково́дрист Ир. *Schneeglöcklein.* кой ВР. = бойківске коль, коли.
 ко́йдош Вл. *жебрак magy. koldus.*
 ко́кош Лв. *Henne.*
 кол ВШ. *genit. кла Eckzahn* а ко́л в плоть, *Pflock. genit. ко́ла.*
 ко́либа Я. *Sennhütte* cf. *magy. kaliba Hütte, халу́па.*
 ко́льціньчи або чіколонки МЛ. *Fingergelenke.*
 ко́лькавий Г. *stachelig.*
 ко́льковник ВС. *Distel. кольковник черлений (= die Distel blüht roth).*
 коловоді́ця або коловодник МЛ. *Wasserläufer, Totanus.*
 коло́дязь ВС. Бі. ко́лодезь Я. „кирніця, як обрубит деревом. одін ко́лодезь. *genit. одно́го ко́лодези.*

ко́ло́пни. білі ко́ло́пни. Кв. *Staubhanf, Femmel. зелені ко́ло́пни Кв. Samenhanf, Mäsch.* ко́ло́пни білі ранче берут ся; пізно што беруть ся = зелені ко́ло́пни ВС.
 ко́ля́чник Лв. *Distel. ко́ля́чник, кольковник або чорто́вое насы́ня З.*
 ко́нда Д. Ир. не ко́рошаний са́мур сви́нний; — ве́перь схо́рошаний; порося́чка *Sau.*
 ко́ндаш або сви́нарь Д. па́стырь, що сви́ны пасе́. *magy. kondás, kanász.*
 ко́но́дрист Лв. *Schneeglöcklein, Galanthus nivalis.*
 ко́но́пли білі Г. у́берут ко́но́пли білі на́перед, по́том че́каут два-три ты́жні і беруть зе́лені.
 ко́но́харь І. Д. па́стырь, што ко́ны пасе́, ко́но́х.
 ко́пач (Синевір. Поляна) „друк, кул“ *Pflock.*
 ко́пачівля Ир. *collect. Pflöcke; Reisig.* о́рел чинить гны́здо з ма́лого ко́пачівля (каже́ме хоть ко́пачівля, хоть рі́ща).
 ко́пачька з же́льіза Стр. ва́дь мо́ты́ка Стр. *Harke.*
 ко́пи́лець Ду. *Bastard.*
 ко́рбо́нька Стр. Г. *eigtl. Schachtel, Behälter* (cf. *hal. ко́рбо́нка Büchse* namentl. aus *Birkenrinde* *verfertigt*); ко́рбо́нькі жа́блячі або ко́ры́ття *Schalen der Fluss- und Teichmuschel; ко́рбо́нька, што жа́лудь у ній сидіт Стр. = cupulus, Becher der Eichenfrucht (Eichel).*
 ко́рбо́тята жа́блячі НД. *Schalen der Fluss- und Teichmuschel. nom. sing. ко́рбо́тя жа́бляче.*
 ко́рж Я. пля́чок з мелаю (ме́лай = *Kukurutz*).
 ко́рибо́г ВС. ВР. Гр. Л. Вл. *Feldlerche, Alauda arvensis*

- nom. plur. корібогы Гр. et корібогы Л. — за тотó, што летить горі в небо, вóзме стеблó і корить ся Бóгови: берú на Бóга кòл! Вл. — сýть у нас корибогы; вон коріу Бóга: тй-кай Бóже, бо кòл падé! корибог пра́во горі летить і співать.
- к о р ы т а́ й к а nom. pl. корыта́йки Бі. Fluss- und Teichmuschel Unio et Anodonta.
- к о р ы́ т н и ц я ВС. Ир. Г. НД. Д. Schildkröte, Emys lutaria. коры́тница як кúська (= кустка, Knochen) твёрда́ Г. коры́тница на зоря́х свіще Н. Д. die Schildkröte lässt ganz in der Frühe, während noch der Morgenstern leuchtet, einen pfeifenden Ton hören. коры́тница хóдить тйхо по вóды Г. die Schildkröte bewegt sich (geht, schwimmt) langsam im Wasser.
- к о р ы́ т н и ц я м а л а́ ВС. Fluss- und Teichmuschel, Unio et Anodonta.
- к о р ы́ т о Д. knöcherige Kapsel der Schildkröte. коры́тница пря́че гóлову і нóгы в коры́то; дóсвiта úтягне шййку та фйть-кать die Schildkröte zieht den Kopf und die Füße in ihre Knochenkapsel ein. Vor Sonnenaufgang steckt sie den Hals hervor und lässt einen pfeifenden Ton erschallen.
- к о р ы т а́ н к а К. Бі. Им. Schildkröte, Emys lutaria. держать в дéйжи у помы́ях К.
- к о р ы́ т я т а Вл. НД. Им. коры́тята водянí НД. коры́тка Лв. коры́тятка Д. nom. sing. коры́тятко жаблячое З. Schalender Fluss- und Teichmuschel. коры́тятка берúть на лыкы́ ды́тьом, кедь ды́тйны пуд-язы́чница; дають пйти молока́ вадь вóды ic тóго коры́тятка Д.
- к о р к о н ы́ т и. корк о т а́ т и Ду. heiser krähen, krächzen. пр. пiтокурник скоркони́ть або скоркоче гей кóпилець.
- к о́ р м о ш а вадь журавíнник Л. „великое дерево“.
- к о р н ы́ т а О. рога́та вiвця, ovis cornuta.
- к о р о́ л ь О. Ян. корóлик Ян. Zaunkönig, Troglodytes parvulus.
- к о р о́ л и ц я ВШ. Kaiserling, Amanita caesarea. — коро́лиця дурна́. Fliegenschwamm, Amanita muscaria.
- к о р о́ м и с л о О. Schulterjoch.
- к о р о м п а́ в ы й Г. morsch, faul. коромпáве дéрево = уднý порóжне fauler, inwendig hohler Baum.
- к о р о́ п а в ы й Л. rauh, rissig. коро́пава жáба Л. коро́пáня Л. Лв. НД. коро́пáне Ян. Kröte, Bufo.
- к о р о́ с т а в к а Я. Kröte, Bufo. корóставка за нáми се гайту-вáла = гнала за нами (привид забобоний).
- к о р о ш а́ т и НД. хорошати. кòнь корóшаний castriertes Pferd.
- к о р у в а́ т и дéрево МЛ. die Rinde abschälen, обдерти кору з дeрева. обкорúю дeрево = облудую з кори дeрево.
- к о р ч а́ г Им. gen. masc. в иньших околицях: корчáга gen. fem. бáнька на вóду, пáленку... с корóткою, гúзкою шййкою psl. кр́чгачъ et кр́чгача хзр́амов, Krug.
- к о р я́ к Пу. „дéрево не ростúчое, што сты́рхавiе“ ein verkümmertter Baum cf. кворый, хворый гал. хырйти, хйрляти,
- к о с и́ ц ь ВС. plur. кóсцы Mäher. — кoсiць Бі. Ду. Ир. Wachtelkönig, Crex pratensis. кoсáк або кoсiць Д. Wachtelkönig. перепiриця клице по пóвночи:

- „хоть куда! хоть куда!“ --- ож
косак рыпкаты, кой траву ко-
сить чоловик.
- косак К. Д. Лв. косарь О.
косаш О. ВС. коси — коса
ВР. косиць Bi Weberknecht,
Phalangium paretinum. дыти
кажуть, кедь уторгани ногы ко-
сятъ: коси коса! Д. коли ум-
кнеме лабу, то косить Bi. ка-
жуть, ож косить К. дыти при-
говоряють: „коси-коса! не бу-
ду, бо я йла лободу! горка-ж
моя лобода, кедь не знау, де
вода!“ ВР.
- космачкы Лв. космѡвкы
ВР. коцмалкы НД. Stachel-
beeren, Beeren von Ribes gros-
sularia var. pubescens.
- косорити ся К. величати ся
sich brüsten, gross thun.
- костерява I. Schwingel, Fe-
stusa.
- коструб Н. Д. Zotte. костру-
баты Ир. Н. Д. zottig. серсть
у медвѣда кострубата.
- котрый МЛ. welcher. годный
газда, котрый молит ся Богу.
котрый — котрый Д. der
eine — der andere. ружа —
котра біла, котра черлена die
einen Rosen sind weiss, die
anderen roth.
- коцибан Ир. гачок на грянъ,
Feuerkrücke cf. гал. коцюба.
- коцка Лв. magy. koczka Loos,
жереб nsl. koska (из kostka =
Würfel).
- коцмин. Им. Ribes grossularia
var. pubescens, Stachelbeere.
- кочан Лв. качан, Strunk.
- кочига ВШ. виз, Wagen cf.
magy. kocsi=Wagen, Kutsche
кочиш magy. kocsis Kutscher.
- кошарка МЛ. Korb. кошарик
П. Korb. кошелик.
- кошейна ВР. abgemähtes
Gras; Wiese. зр. гуцульск. ко-
шениця.
- кѡщавый Bi. knöchernig; sehr
mager. кѡщава жѡна eine sehr
magere Frau.
- кѡдчы МЛ. versthener
Weise, крадки, крадьком, крадь-
кома.
- краинскый Вл. краевый Landes-
краище О. краище eigtl. Rand-
theil; Waldrand краище лыса.
воукуви (= драпаки, Brombee-
ren) у краищех psl. краиште
fines cf. ruth. край in der Be-
deutung: Rand; край праерос.
neben, bei z. В. край води.
- кранка О. Ast (beim Geweih),
розсоха. олѡнь мае рогы с кра-
нками; оленице не мае роги.
- кранкати ВР. krächzen. кра-
кають вороны die Raben kräch-
zen.
- краска МЛ. frische Gesichtsfar-
be; blühendes Aussehen. краска
на дитыни.
- крем МЛ. in der Bedeutung:
ohne. крем головы ohne Kopf.
- кресанна Ян. Hut. у Гуцулів:
кресаня.
- кресачька Я. мала сокирка до
побиваня гонтами (шинлами).
- кривовяз МЛ. кривовѣз Рос.
Wendehals, Jynx torquilla. имѡу
два кривовязы.
- кривофельзо Им. гак, Ha-
ken.
- кривуляти ВР. in kreisförmigen
Linien laufen. заяць вадь
яцькѡ кривулять=ключкѡе.
- кривулька у палици Я. ge-
krümmter Griff beim Stocke.
- крыгы НД. Honigwaben. в кры-
гах мед НД. cf. крыга.
- крило Кв. Schirm; Regenschirm,
Sonnenschirm.
- крыла у рыбы Г. Flossen, pin-
nae.
- крыпка Ян. nom. plur. крипкѡ
Rebhuhn, Perdix cinerea.
- крислѡваль умбрѡла, амбрѡ-
ла Бч. Schirm (звидѡла гал.

- креслáтый mit schirmartig aus-
gebreiteten Zweigen н. пр. кре-
слáта тополя).
- к р о в л я н к а ВС. Blutwurst. ма-
йшо = кышка набита кáшою;
кышка впят, што ся набивать
кровльоў = кровлянка.
- к р о в м е т á т и НД. кров мéчуть
с коровы; с чоловiка, с коня
пускають; с корóвы із за́да мéче
кров рукоў (давний се спосiб
„метаня крови“, часто навiть
шкoдливий худобi).
- к р ó м п а ч а б о д ж ý т а с Я. Keil-
haue mit zwei Hörnern (Spi-
tzen).
- к р ý к а т и Лв. Стр. krächzen,
quacken. крýкы крýкають Лв.
die Raben krächzen. жáбы крý-
кають Стр.; die Frösche
quacken.
- к р ý м п л я б и Лв. Kartoffeln nom.
sing. крómпель, крýмпель.
- к р ý н к а т и Ян. grunzen. свинé
крýнкае в Гал. крyгýнкае.
- к р у т ý г о л о в о к Д. ВС. ВР.
ВШ. крyтýголова Г. крy-
тогoлoвoк Ду. Wendehals,
Jynx torquilla.
- к р у т ý л я НД. гал. крутýй „што
слóва не подérжить“. „я не ви-
дýю ще такoго крутýлю“.
- к р ý г а Г. Wabe. в ýлеви крyгý,
де пчóлы нóсят мýд. однá крýга
меду eine Honigwabe, оди
плястер меду.
- к р y г ВР. плястер меду plur.
крyгý. — клыткы Bienen-
zellen, комiрки.
- к р y н ч á т и ВС. schwätzen, kräch-
zen. сорóка крyнчiт.
- к р ý н к а т и ВС. вóрон крýнкат
вадь крýнче cf. крyнкати.
- к р ý ч к а Г. Стр. Anthemis cotula,
stinkende Hundskamille. крýчка
вонiть die Hundskamille hat
einen widrigen Geruch.
- к у в i к Ду. ВР. Todtenkauz, Stein-
kauz, Athene noctua magy.
kuvik Todteneule.
- к у в i к а т и Г. von der Stimme
des Ziegenmelkers oder der
Todtencule. кувiкае дрiмнóх;
дрiмнóхá назывáют: нýчник.
- к у ж е л á а б о к у д е л е Кв. Spin-
del.
- к ý з л и к Г. scharfer Hahnenfuss,
Ranunculus aser. зýля стра-
пáтое, злóе cf. кiзлик, гал. ко-
зелéць.
- к ý к л а I. Puppe.
- к у к у р i к а т и Д. krähen. кýриця
жyрить ся а когýт кукурiкать,
пiе.
- к у м г é р Б. а б о н á п а д к а eine
Art Fischnetz.
- к ý м к а Я. Unke, Bombinator
igneus.
- к у м к л ý ш Лв. Nachtigall, Lus-
cinia.
- к ý п а Им. Би. Kanne. кýпа водý
eine Kanne Wasser cf. psl.
къелъ modius; lat. cupella,
cupa.
- к у п á л ь н и ц ý Им. in der Bedeu-
tung: Bäder, Badeanstalt, ку-
пальня.
- к ý п и л ь Л. nie zufrierende Stelle
im Morast. „што нýгда дý не
замéрзать“ опар.
- к ý п i н к а Д. Maulwurfshügel.
- к у п л я н к а (в Мараморoши) узкий,
высокий горнецъ, в котрый цý-
дят молоко крiзь цýдильце cf.
купа lat. cupa.
- к ý р и ц я Г. Henne, gallina.
- к ý р и ч ь к а ВР. „пять (сым)
звýздóв; кýричъка схóдит на
Ивáн день, а пак до рóздвá на
сатый вéчер зýйде“. [властиво
гал. квóчка угорско-руск.
к ý р и ч ь к а то найбóльша
звýзда Alkyone межи так зва-
ними плеядами (Siebenge-
stirn, Plejaden, кyрyта), в чи-
сла котрых голe око як до би-

- строти видить меньше або більше; всі-ж плеяди то частина скупії зьвізд званої биком (taurus, Stier)].
- кúркати Г. Ир. 1) girren гóлуб курчіть Ир. (cf. hal. гуркати, гурукати; гурчіть, гурукає) 2) quacken, курúкати. жабы, шо кúркают на ярі Г. курúкаут жабы.
- курманіш Я. шо веде дарáбу (сплав), шо прáвит, керманіч.
- кúртаква МЛ. або карапáня МЛ. Kröte, Bufo.
- куртєнький П. ganz kurz, sehr kurz. куртєнька кáзка.
- кúртий Г. kurz. кúрті гады. (в Гал. коло Дрогобича: куртій).
- курчáти Лв. 1) quacken. коли в городіньї жáбка курчіть (кúркать), бúде тогді дождь. 2) knurren. жолúдок курчіть ВШ. der Magen knurrt.
- кúрятник (Синевір) кúрячька ВЛ. Ім. курячька К. кúряча трава МЛ. курячник З. Vogelknöterich, Polygonum aviculare. кúры пасúт (Синевір).
- кусáти ВС. in der Bedeutung: brennen. жалíва кúсать die Brennessel brennt. — глухá жалíва не кúсать, май благá die Taubnessel brennt nicht; sie ist sehr milde. глуху жалíву кúрять с пішы на гостиць die Taubnessel raucht man in Pfeifen als Mittel gegen Rheumatismus.
- кúславка Ім. кúславка вадь сьікавка Бі. Dorngrundel, Cobitis taenia.
- кусніця Л. сіножать, Wiese, wo das Gras abgemäht wird cf. кошенина, кошеница.
- кутáч І. коло Унгару Feuerkrücke.
- кутíць Лв. хлív, Schweinsstall.
- куцкурúдз Ир. Wachtel, Coturnix communis. Я з'імаю два куцкурúдзы ich habe zwei Wachteln gefangen.
- кучманістый ВС. zottig. шуткы кучманісті cf. кúчма = Pelzmütze. psl. козчьма. pilei genus кькьь сома.
- кучманкы вадь шуткы ВС. Kätzchen namentl. der Weidenbäume. кучманкы сятáть (свьятáть) на цвítну недылю die Kätzchen (eigentl. Zweige mit Kätzchen namentl. der sog. Palmweide Salix caprea) werden am Palmsonntage in den Kirchen geweiht.
- лабáнцош Д. або студєньчик Д. Wassermolch. студєньчик, кедь поклáсти його на зємлю та цáбать або лáбать. я імйú єдного лабáнцоша.
- лáбати Д. mit den Füßen bewegen, trampeln; zappeln.
- лáбатый Бі. mit langen Füßen.
- лáбки Я. Füße, Beine. ринка на лабках = ринка на ногах. лáби в столы́ Füße (beim Tische).
- лабкó О. пес чорний з білими лабами в Гал. лáбуш, лáбаш.
- лавíрка Ім. Ду. К. ВР. Ир. ловíрька Г. лавíрка ВС. Д. Eichhörnchen, Sciurus vulgaris. лавíрка плóдит ся в хáщі das Eichhorn haust (wörtlich: vermehrt sich) in Wäldern lit. vaivaras, vovèrè psl. кькььрнца hal. ruth. вивíрка dial. вовíрка.
- лагíстый Кв. лайíстый О. schwarz. вівцє лагíста ein schwarzes Schaf; лише на дьíдка (Teufel) кажут: „чóрний“.
- ладíти Ир. in der Bedeutung: beabsichtigen; Vorbereitungen

treffen. ладіў другу дівчину брати. er beabsichtigte ein anderes Mädchen zu heiraten.

ла́зиво. НД. Ві. драбина, Leiter. ла́зиво до дупля́, де дікі пчолы. cf. psl. лѣствица scala, κλίμαξ. лака́тош Пу. Schlosser magy. lakatas.

ла́стівка кúца Ян. Chelidon urbica, Stadtschwalbe, Fensterschwalbe.

ла́стовиця Ду. ВШ. Schwalbe ps. ластовица χελιδών, hirundo. ластовиця бывать на хыжи ВШ.

лати́няк Л. латинник, gömisch katholischer.

ла́чі plur. tant. НД. різаниці дуже дрібненькі до молока́, до по́ливкы.

ла́я МЛ. Meute; Rudel. лая псув. ла́я вовкúв.

ле́веш ВШ. юшка, Suppe; Sauce. magy. leves.

ле́вики Лв. Löwenmaul, Antirrhinum.

ле́вря НД. що обста́не із вина́; во́ды налье́ і з то́го ўдавить ле́врю eine Art schlechten Weines, Tresterwein; der Lauer, в польск. lura, в мадарск. löre.

леда́кый Им. minderwerthig, gering. гіча леда́коє у той те́нгеріцы schlecht entwickelte Stengel (Halme) sammt Blättern bei diesem Mais.

ле́лік Г. Я. Fledermaus, Vespertilio. миш, ек свече́ного йіст, ста́не лелико́м; у дніну не ви́дит лели́к; у но́чі лыта́є; чим се зме́ркне, він вже ви́дит Я.

ли́лік Д. кедь убі́ти ли́лика́ та кедь ўста́ помасти́ти та дуже уд то́го ўста́ (=уса, усн Schnurbart) расту́ть (забобон). ли́лик Стр. ли́лик або потыргáч Лв.

ле́н Лв. лем е́ден лен у нас сы́ють. мно́го й́лну. с тым й́лном. — в Ясеню ннжні́м сы́ють лен:

зе́ле́нец пізний́ лен; скó-
чень Springlein; пи́лий пец
„лен ны́ раній, ны́ пізній.“ —
го́ловкы льну товкúть; лен мо́-
чуть, су́шать, товкúть пак, так
труть, мýчуть на же́лызній
щы́тцы НД.

лем Лв. Г. Гр. НД. Д. nur.

ли́вкати О. ein wenig giessen.
ли́вкає во́ди.

ли́павий ВС. eigtl. klebrig;
schmutzig. ли́пава сорóчка =
кальна сорочка, брудна сорочка.

ли́пка Ир. рúчка у се́рпа хоть
ли́пова хоть вербо́ва etc. (може
місто ла́пка, ла́бка?).

лиси́ця О. лиси́ця Г. ВШ.
ли́шка Д. Ир. Fuchs. — ўха
го́рі держи́т лиси́ця Г. ps. ли-
си́ца, лиска et лисъ.

ли́чыти Стр. ли́чыть: де́сять а де́-
сять = два́дцять; два́дцять
а два́дцять = со́рок а три́дцять
сы́мдесять і пр.

ли́ш І. Коп. Вл. ли́ш (лишь)
ВШ. ли́ше Бі. Г. nur.

лы́буц К. лы́бус Г. лы́бус
Стр. Kiebitz, Vanellus cristatus
лы́бус ма́є на го́лові хо́пн der
Kiebitz hat auf dem Kopfe
einen Schopf (Federbusch)
magy. libucz.

лы́кува́ти МЛ. лі́чити, heilen.
лы́куу́ть бете́жного чо́ловіка =
лі́чать сла́бого чо́ловіка

лы́но́вище Бі. abgestreifte
Haut. од трысу́чыкы (Fieber) лы́-
нови́щем ра́ка обку́рюють (лі́к
забобонний).

лы́ну́шка З. Butterkrebs. рак
ма́є тве́рду ко́жу; кедь облы́-
ни́ў ся, то зве́ме „лы́ну́шка“.
(в Галичині: лы́нець або „ пше-
ни́чник“ від то́го, що ли́нить ся
тогди́, як пше́нця цвите).

лы́ню́х Лв. nom. plur. лы́нюхы́
(лы́нюхи) Drohne. ма́тка або
ча́риця Bienenkönigin. ро-
бу́тна пчо́ла Arbeiterbiene.

льіскѣвчик К. Haselmaus, Muscardinus avellanarius.
 льіскѣврїш ВС. Haselmaus. я імїу два льіскѣврїші; такїй хвѣст у льіскѣврїша гей в ма-чати.
 льітѣшнїй НД. Стр. льітїшнїй vom vorigen Jahre. льітїшнѣое вадь антогорїчнѣое прядиво. льітїшнїй Г. з льїта, рѣк-теперїшнїй. льітїшнѣое жито = рїк-теперїшнѣое жито.
 льітѣвище МД. Sommerzeit; Ort, wo die Herden im Sommer auf der Alm gehalten werden. у льітѣвище—тогда, колї брїндяю чїнат гїзды на полонїнї.
 льїчити, польїчити О. zählen гл. личїти.
 льїщана Д. ВС. льїщанка НД. Haselstrauch, Corylus Avellana.
 льїщанїк ВР. Haselgebüsch.
 лѣбда Д. лѣпта Ян. Spielball, magy. labda мяч, пїлка.
 лѣвїа Лаг. plur. ловїї, лѣвгїа Г. ВР. Бі. eine Fischart. лѣвгїа хребтѣм чѣрна, очї черїенї. — ци мѣжно ловїї їїсти? де бы нїт! — у лѣвгїанї мнѣого черїв ВР.(черевїа=Eingeweide).
 лѣвїти ся до чога МД. sich woran winden, klettern (von klimmenden Pflanzen). повїтїця (Convolvulus) лѣвїть ся до жїта die Ackerwinde klimmt an Kornhalmen empor.
 лѣгїна НД. Weissdorn, Crataegus oxyacantha май мїцнїїша тернїячка cf. глѣг psl. глѣгъ.
 лѣжѣчник Гр. гал. налижник, лїжник.
 лѣзїа вїнна Ім. вадь вїннїця Weinrebe.
 лѣмїк Пу. лѣмѣвїй корѣль Г. лѣмѣвїй корѣль Бі. лѣмѣвїй корѣлик Д. Zaunkönig,

Troglodytes parvulus. гнїздѣ правїть у тѣрню в травї Г.
 лѣмїля. лѣмїля gen. neut. Л. Reiser, abgebrochene Zweige, хворѣст, лѣмїча.
 лѣпатка на горѣху, на пасїли ВС. Г. Z. Hülse, legumen. nom. plur. лѣпаткы in Gal. струк dagegen in BC. струк на кукурудзї = Maiskolben.
 лѣпаткы Г. Hungerzweitschen.
 лѣпѣвка НД. рурка, котрѣ тягнуть вїнѣ з бѣчкы, Weinheber magy. лѣпѣ.
 лѣпонїїти Ду. rauschen (mit den Flügeln). лїка кїриця злопонїїть і знов сїде die wilde Henne (Birkhenne) flattert rauschend auf, doch setzt sie sich bald wieder.
 лѣпушїстїй ВС. breit (von Blättern) eigtl. breit, wie Blätter der Klette (лѣпїх, lappa).
 лѣскач Г. Angeld, завлаток „што ўлоскае по руцї“ (ўлоскае = вїлоскае, вїбе, вїлоскае; по тѣкмї лѣскають в долѣнѣ).
 лѣтарь Г. Ир. К. Sumpfdotterblume, Caltha palustris.
 лѣшїк ВС. einjähriges Fohlen. дѣкы му гѣд мїнѣ, дѣти лѣшїк; подѣбат вже на конїа.
 лѣбарнѣ Я. де лѣб мѣлют. Gärbermühle; Gärberei (лѣб = Rinde).
 лѣдїна Я. Kleidung, Kleider. мїсце на лѣдїну.
 лѣк-чеснѣк О. Art Allium.
 лѣска О. Schuppe.
 лѣскогорїх О. Nussknacker, Nucifraga caryocatactes.
 лѣскѣрїх НД. Myoxus glis, Siebenschläfer.
 лѣснїти НД. knallen. лѣсне карбачѣм er knallt mit der Peitsche.

ля́ця ВС. plur. ляди genit. лядць
„до чого прибивать шинґлы“
Sparren.

ляшувати МЛ. чатувати, чігати,
кіт ляшувє на мыш die Katze
lauert auf die Maus.

лєщок Я. Klee, Trifolium.

любісток О. Liebstöckel, Le-
visticum officinale.

(любити). най ся лóбити
Ир. Д. припрошують так н. пр.
при ідію etwa: ist es gefällig,
belieben sie! — тобы любіли
знати? ist es Ihnen genehm das
zu erfahren?

любшкы́ Лв. Liebesmittel. такы́
завдасть любшкы́, штобы ся
любіти або што розчїнити (роз-
чїнити).

люшов Я. до митя́ начиня цебрїк.

м. ма́гла Пу. Haufen. злото
і стрїбло у маглах (cf. могыла
et мїгла).

ма́жа Стр. magy. mázsa eine
Art Gewicht.

май ВС. Bi. in der Bedeutung
sehr. бривда́к дуба май любіть
der Maikäfer kommt auf Ei-
schenbäumen gerne vor. май не
добре = дуже не дóбре. май-
май НД. kaum; geht noch an;
ше май-май будє es geht noch
an, es reicht noch knapp aus.

ма́йшош, ма́юш Ир. Л. Д. кишка
magy. májos Leberwurst.

ма́ленько Пу. МЛ. Лв. ein we-
nig; etwas. не мóжете зайті
ма́ленько до мєне? können Sie
nicht zu mir auf eine ganz
kurze Zeit kommen? ма́ленько
бульше etwas mehr. ма́ленько
густá травá wenig dichtes Gras.
ма́ленько горба́тый etwas bucke-
lig. ма́ленько згóдя Вл.
nach einiger Weile, nach kurzer
Pause. улойшли ма́ленько дáле
sie legten eine kleine Strecke
Weges weiter zurück. ма́ло
Вл. Кв. О. Ир. etwas ма́ло нам за-

гуді spiele uns ein wenig vor.
ста́ньте ма́ло. постїйте ма́ло. на-
чїнити ма́ймошї ка́шоў та ма́ло
мнѣса покла́де. — ма́ло поле-
жа́ти ein wenig ausruhen. psl.
мало adv. μικρόν, βραχύ, ὀλίγον
parum. ма́ло полежавъ =
трохи полежавши. — ма́ло не
МЛ. Вл. Лв. fast, beinahe. ма́ло
не по́уный пугáр.

малюговáтый Д. пр. свиня́
малюговáта што має уші (уші
тут значить: решетину, уграки,
Cysticercus, Finne).

малю́х. малюшо́к МЛ. kleiner
Mensch, Knirps, Zwerg.

ма́мка З. Пу. Вл. Лв. ВР. Mut-
ter, Mütterchen; ма́мка мо́я ста-
ре́нькая! meine alte Mutter!

ма́нголь Я. Mange. ма́гель. та-
чє́ўка Я. вєлок до ма́льбóваня.

ма́нна МЛ. der von den Bienen
gesammelte Blütenstaub (sic!)

ма́ра́бы спові́ла I. der Teufel
mag es sagen.

ма́рамо́рянкы Л. nom. sing. ма-
раморянка. я́блыка черле́ні.

ма́ржі́на Ян. К. et ма́ржина
K. Vieh, pecus.

ма́рже́чий Ян. Vieh-, für das
Vieh bestimmt. білий бура́к
ма́рже́чий (ма́рга = Vieh).

ма́ржні́й К. item.

ма́рика́нка Я. така́ рі́па eine
Abart der Kartoffel. ма́рика́нка
мнека́ і во́дена; ра́но прихó-
дить, ра́нче май як дру́га рі́па.

ма́рте́нка Я. plur. ма́рте́нкї
Schneeglöckchen, Galanthus ni-
valis.

ма́сла́г ВШ. Fischsamen, Soc-
culus suberosus, крути́зна на
ры́бу; ма́сла́г купу́уть в бо́ути
(в склепі), товку́ть і да́ють у
кісто із мукы́; мета́уть пак то́то
кісто до воды́ а потóм пак зби-
ра́ють ры́бу, што упя́нчена горі́
пла́вле по воды́. ма́сла́к З.
копа́ти гли́сту вадь наруба́ти

- м'яса з воробка́ молодого, пак масла́к потёрти на му́ку і мотати́ то́е на во́ду — ры́ба уд маслака́ подури́є і мож іма́ти рука́мн.
- ма сн'и́й бо рш МЛ. заправлений „що впоряди́т.“
- ма сть З. Schmalz. масть сви́нна. кедь гу́ску утучи́ме, тако́жь з не́йи „масть гу́сяча.“ — масть коровя́ча = ма́сло З.
- ма ст'и́ти хы́жу НД. die Hütte mit Lehm bestreichen.
- ма́ти надб'ію́ НД. vertrauen, Vertrauen setzen. я ма́у надб'ію́ у Бо́зы.
- ма́тиця ВС. Bienenweisel. у кмаку́ пчо́лы; ма́й ста́рша пчо́ла = ма́тиця. пчо́лы ч'и́ят кря́гу.
- (ма х) у ма ху́ Я. in einem Augenblick. у ма ху́ пизна́є.
- ма́чанка З. dünner, in Milch gekochter Maisbrei. квасно́є мо́локо́ у́льляти в горни́ць та ве́речи ма́ло му́кы кындири́чано́й, та пак, як за́кып'и́ть, то бу́де ма́чанка; — чир ч'и́нять у нас з кындири́чано́й му́кы = гал. ко́леша.
- ма́чка Г. Katze, Mieze. ма́цур Г. Kater, Miez. ма́чата Г. junge Kätzchen. cf. magy. macska germ. Mieze, Miezchen.
- ма́ч'и́не Ян. Mohnstengel sammt Blättern. як се ві́торобит ма́к, то лиш́ає ся ма́ч'и́не.
- ме́дв'е́дик ВС. ме́дв'е́дю́к Р. Им. Д. Maulwurfsgrylle, Gryllotalpa vulgaris.
- ме́дв'е́дице́ Ян. Bärin.
- ме́ди́ти Гр. ме́дом за́правляти. па́ленка ме́же́на Гр. (für ме́дже́на) = го́ривка ме́дом за́правлена.
- ме́кеко́та́ти або ме́кати Ир. meckern. коза́ ме́кеко́че або ме́кать.
- ме́ла́й Я. Kukurutz. зме́рзає ме́ла́й, бо ма́й студе́но.
- ме́ла́йна му́ка О. Maismehl.
- ме́льчик МЛ. Schwanzwirbel. одри́зау́ фуст ко́ня ра́зом з ме́льчи́ком.
- ме́нтува́ти Пу. befreien, erlösen magy. megment.
- ме́ренка ВШ. ме́ресни́к І. Pfrille, Phoxinus rivularis.
- ме́риндзати Г. wiederkauen, ruminare. ко́рова ме́риндже́.
- ме́ртвоє т'ы́ло Ир. Leiche. уме́рлоє (scilicet: т'ы́ло). не́сли уме́рлоє Лв.
- ме́рша Д. Aas psl. мр́ша cadaver. гу́дульск. мерша Aas cf. ме́рша Schindmähre.
- ме́рча́чка НД. Nasskälte; Sprühregen.
- ме́тати ВС. werfen psl. ме́тати βάλλειν, iacere.
- ме́щ'е́рниця Гр. голо́вний ба́льок в ха́ты, своло́к magy. mester gerenda = Balkenträger.
- ме́ш'и́нка або шу́тка ВР. Bi. Вл. Kätzchen, amentum, iulus.
- ме́рно МЛ. ruhig, спо́кійно.
- ме́са НД. grosse Schüssel, ве́лика ми́ска psl. ми́са πινάξ, patina.
- ме́то́ Лв. в укр. ме́то Mauth. čech. mýto psl. м'ы́то merces; lucrum.
- ме́и́цька Г. Kätzchen, amentum. ми́цькы́ або шу́ткы́ (по сус'ї́дних селах).
- ме́и́шачи́й оге́нь або бо́мба-ч'ю́к с'в'ї́тлы́й у те́рню ма́й бо́льше с'в'ї́тити́ Г. ме́и́шачи́й о́гник ВС. Leuchtkäfer, Lampyrus noctiluca.
- ме́и́шка К. Вл. ВР. ме́и́шка Ир. Armmuskel cf. psl. м'ы́шьца.
- ме́идя́нкы́ Г. weisser Bienensaug, weisse Taubnessel, Lamium album.
- ме́оль Лв. Motte. ме́оль по́йї́у. му́ль по́йї́ла Г.

мільчина́ НД. Seichtstelle im Wasser.

місто Бі. МЛ. Ду. = гал. місце, locus. у трьох містах an drei Stellen. an drei Orten. на місто. де насút МЛ. такóе місто. psl. мѣсто тѣмъ, locus. в Гал. тепер „місто“ означає звичайно oppidum pol. miasto давнїйше градъ, городъ (властиво місце обороджене, укріплене).

місто Іу. praepos. statt, anstatt. обѣ обстали місто старїх черцїв Іу. dass sie statt der alten Mönche bleiben würden.

(місяць) в О. 1. першій сїчень 2. другий сїчень 3. март 4. березень 5. травень 6. бїдзень першій 7. бїдзень другий 8. серпень 9. покривний (що Покрова на нїм. Покрова пр. Богородиці припадає однакож в жовтні $\frac{1}{10}$). 10. жоўтень 11. падобістень 12. авдрїїв. — в Я. 1. сїчень (лють, студено) 2. другий сїчень 3. март 4. березень 5. май 6. бїдзень 7. другий бїдзень або илевїй. 8. серпень. 9. жоўтень. 10. падобістень 11. грудень (вже грузь мєрзне). 12. авдрїїв (в т. м. Андрея, що вовкє ходет — сьв. Андрея припадає вже $\frac{30}{11}$).

міхїрь О. Лв. Blase, міхур. genit. міхїря.

міхунка З. Lycoperdon, Stäubling. як усхе, то фукать із неї чоборним порохом.

млад О. genit младу Ruster, Ulmus. младóвий О. з младу. дошкє младóви.

много О. Г. Ду. ВР. Вл. Лу... viel. премного О. Р. sehr viel.

мнóжество Стр. Menge.

мóвкушка Кл. Лв. Г. НД. Eichhörnchen, Sciurus (vulgaris var. carpathicus) magy. mókus. мóвкушка лем у лысы бывать Г. das Eichhörnchen wohnt nur

in Wäldern. мóвкушка ушка мас в верх das Eichhörnchen hat aufgerichtete Ohren.

мóвкушкы plur. НД. Backenbart.

могіла або мїгла Я. Haufen. могіла дєрева. наметала кертїна могілу велику der Maulwurf hat einen grossen Erdhaufen aufgeworfen.

мозго́ла Бч. хляпавка, kothiges Wetter cf. гуцульск. маскала — розкаль cf. мазати, мазгати, мадзгати.

мóзок в кúсьцьї (= кустцьї) Г. Knochenmark.

мозу́ль Г. plur. мозулы Schwiele.

мокля́жник Рос. Salvia glutinosa, klebrige Salbei.

мокротá Лв. Feuchtigkeit psl. мскрота вóрстѣ, humiditas.

молибó МЛ. або жáворонок Alauda arvensis, Feldlerche. genit. молибга.

мóлодь Ир. = легїнчукы Jugend. на́ма мóлодь.

молодина́ НД. junge Triebe. молодина́ на дєреві ўбивать ся або обнóвлять ся, што ўросте.

молóтняк НД. Drescher.

мóлоч дїкы́й Лв. Taraxacum officinale, Kuhblume.

молóчаник О. Milchner (beim Häring).

мóмоч Г. Teichrose, Nymphaea.

моржолá Г. Morast, трысавиця.

моркївник НД. wilde Möhre.

морконьїти МЛ. brummen.

морконїть медвїдь на чоловїка.

моркотáти Бі. murren. медвїдь моркоче.

мормоньїти Г. brummen, murmeln, murmurare. мормонїть медвїдь.

морбóз Ян. in der Bedeutung: Reif.

мох Лв. Л. in der Bedeutung: Flaumfedern.

мотузáрь Стр. Seiler.

мохпалька Лв. Assel; Tausendfuss. мохпалькы у вохкых містах die Asseln kommen an feuchten Orten vor.

мохпьянка Д. plur. мохпьянкы Salvia argentea L., Silbersalbei.

мошка Ян. Blattlaus, Aphis.

мудпна НД. муды ВС. Eupymus verrucosus, Spindelbaum.

мужчинске убранє Я. чорні штани, schwarze Hosen.

муль Г. Motte; Pelzmotte. муль поїла кожухы; в запертум місты, де не є вода, портит, да де ся уклочит.

мулыти МЛ. in der Bedeutung: unterwaschen: мулит вода.

мулявица НД. дрібенька риба, ganz kleine Fische. наймау самой мулявицы.

муращівник Ім. Achillea millefolium, Schafgarbe. сыкуть і дають з отрубамы для пульок і качок.

мурий О. graubraun; schmutzig braun укр. мурий.

мурник Лв. Maurer.

мурова ластовка Лв. Fensterschwalbe, Chelidon urbica. вадь на хлыві бывать, вадь вон; ластовкы беруть калу — із калу з ярка правлять гныздó.

мурынка Стр. ВС. plur. мурынкы. Ameise, Formica. го мок або берег мурынчаный Ameisenhaufen. мурынкóві мішкы Стр. Ameisenpuppen, sogenannte Ameiseneier.

мурынчачий Г. der Ameisengehörig, Ameisen-. хлопец говорит до другого, як найде мурынкы в купі: ци видыу єсь мурынчачого царя? тай купінку меча на хлопця.

муса Кв. Noth; Nothwendigkeit. чоловічку, ци вам муса?

мусати О. müssen. мусаете іти во мноу.

мухар Г. або комар Г. plur. мухары. комары Gelse, Schnacke.

мухарыце Ян. plur. мухарыцы Eintagsfliege, Ephemera.

мясарня Г. Fleischbank, ятки.

наблизь І. nahe. von der Nähe, in der Nähe. я наблизь медведя видыу ich habe den Bären von der Nähe gesehen.

наборыкати Г. aufwühlen. вода наборыкала яму тай показыла зємлю, што не мож орати.

навидыти Лв. gerne haben; gerne sehen.

навилок ВШ. plur. навилкы = пласт сїна.

нагнувати З. слабувати. нагнує на ногу = слабує на ногу.

на вдяку комуь Д. Jmdm zu Gunsten.

навхтема ВШ. навсе, на віки.

наглик Я. зело, цвите червоно.

надібний Ян. шо надобить ся, придатний tauglich, nützlich; anwendbar; verwendbar. ящур (Salamandra maculosa) надібний до маржїны: як би напало маржїну, як налує ся, пускає почерез руку ящура і бе рукоу по порожины (по клубах) тай зараз легче маржїны (забобон).

надывати ся. наздывати ся НД. aufgespiess werden.

надыти Г. spiesen. сорокóда надыває бомбакá на терніну der Würger (Lanius, Dorndreher) spießt Käfer auf Dornen.

наджуга З. пыскатый чоловік, шо (што) любить каждого удювнути языком, любить сважати ся ein zanksüchtiger Mensch.

надыти МЛ. aufspiesen. сорокóда надыє бомбакá на терніну.

надтытє молоко НД. коли доперва почало кваснїти.

нажагливый Лв. jähzornig, aufbrausend, auffahrend. жонá нажаглива Лв. што дуже гой-

- кати, не дає піти газдóви пá-ленки (кóбы пак самá не піла!) cf. нáджуга psl. жшти ugere, ascendere praes. жгж et ждгж.
- нáзývка ВР. Nàme. кáжду нáзývку пàмàтáу.
- нàзýmчà або годувчá МЛ. теля шо мáе гуд; двáгодáк шо мáе двà гóды. трýгодáк шо мáе три гóды; — ож мáе чотýры гóды, то вже вул.
- нàкáз Л проповíдь, Predigt. нàкáз говорíти в цèрквi in der Kirche eine Predigt halten.
- нáкóй Гр. нáколи Г. Стр. нàколи НД. wann; wenn. нàколи я прýду до тéбе, штóбысь буý готóвый НД. нáколи пчóлы не нóсять Стр. нáколи бомбáкá кíне, то úтече wenn man den Maikáfer wirft, so (entflieht er) fliegt er weg.
- нàлáдити ся ВШ. Ир. sich einrichten; sich vorbereiten. нàлáдым Ир. bereiten wir vor.
- нàлéпкати ВШ. нàлiпити. нàлéпкати кáлу на стýнiу die Wand so mit Koth bewerfen, dass derselbe daran hängen bleibt.
- нàмiсячнà рéдьквà Ир. Monatsrettig, Radieschen.
- нàмiт Ир. шо водá нàмéче, хоть глiну, хоть кáлу. Великий нàмiт.
- нàмýл НД. Schlamm.
- нàмулянкý Ир. ganz kleine Fische nom. sing. намулянка.
- нàмàтелiти ся Ир. sich aufbláhen; aufgetrieben werden. корóва нàмàтелiть ся, кедь свiжойi комàнiцьи ся нàпàсé. cf. мiяти psl. мати.
- нàнàдiти сокýру НД. на стéрте вóстрè нàмàтати новýй кýсень желiзà, приварiти — а вóдтáк зàкàлiти.
- нàнiкати ся Г. або нàпòзи-рáти ся Г. sich satt sehen, надивити ся. нàнiкáу ся або нàпòзирáу ся на квiткi.
- нà нýчó Рос. = нý нá шо, у Бойкiв чàсто: нà-нý-нá-щó.
- нàпéкати Ду. нàвалити, übermässig aufladen. нàпéкáу вóз солóмы. нàпéкать ся дýны, як корóва.
- нàпèрнóвкà Ир. Вл. Schirm; Sonnenschirm magy. napernyó.
- нàпèрстник О. Fingerhut.
- нàпóслýд НД. am Ende, endlich.
- нàпрýтати П. háufen, aufspeichern. нàпрýтати кывдирицьо нá зиму Mais für den Winter aufspeichern.
- нàрáквицьи Я. Pulswärmer. з гарáсу, гарасóви; воýнiни.
- нàрémный Стр. НД. heftig, aufbrausend. нàрémный дощ starker Gussregen, Platzregen. нàрémный чòлòвик hitziger Mensch. cf. psl. рáмкнъ рáгдáиос, impetuosus; рáмкнъ дзéвс, celeriter.
- нàрèчiд. ernennen, именувати. нàрiк го iнспéктором er ernannte ihn zum Inspector.
- нà руцьи Гр. an der Hand, bequem. не на руцьи мeнý = то мeнý не вигóдно.
- нá силу Д. mit Gewalt, gewalt-samer Weise.
- нàсýпати МЛ. schütten. нàсýпáу пóуну склянку водý.
- нá-скорi О. schnell. нá-скорi лáгодженè шатрó.
- нàсчéвiти Лв. НД. besuchen. нàсчéвiу хвóрого. нàсчéвiу су-сýдà. freq. нàсчéвлiти. нàсчéвлять кумéдию cf. чèч. нàвštiviti besuchen: нàвštéвà Besuch. ukr. нàвiстити, нàвiщати psl. нàвiдити. нàвiждати.

на ть у крѳмпльв (крумпльв) НД. Stengel sammt Blättern der Kartoffelpflanze.

наталавіти Стр. набряскнути ein aufgedunenes Gesicht bekommen. наталавіс с пянства.

натягну́ти чо́боты З. die Stiefel anziehen. натя́г чо́боты. ізв́у́ти чо́боты З. die Stiefel ausziehen. ізв́у́ чо́боты.

наўперше ВШ. найперше.

наході́ти ся НД. gefunden werden. джаворонка находіть ся у нас die Lerche kommt bei uns vor.

начѳрвити НД. junge Brut gebären, Eier absetzen (von der Biene). ма́тиця начѳрвить.

не! Ян. nein, nicht.

небоже́тко Я. armes Wesen; unglückliches Kind. сироте́тко-небоже́тко.

нево́ля бы ты йіла Стр. проклон: in Sklaverei mögest du verschmachten!

недо́луг. недо́луг недо́луга Вл Таугеничтс. недо́лугий unvernünftig, unbeholfen. біда́ недо́луга.

недоп́равлений Іван І. негодяй, незру́чний.

недорос́лий І. НД. nicht herangewachsen, die völlige Grösse nicht erreicht. ты недоросла, за што менé беш!

не́жить Вл. Ир. Katarrh. не́жить вели́ка.

незаху́дный ВС. unzugänglich.

нездобры́ло ми ся Лв. es wurde mir übel. недобры́ть ся мены́ es wird mir übel.

необав́ки О. ohne zu säumen, bald, schnell.

не онь далéко Г. ВС. не дуже далеко. не онь далéко: за́раз дуйдеш Г. (коло Сигота: за́раз дойхаш!).

несере́ньча Мар. Unglück. psl. сѳрашта occursus; casus.

в угорскоруск. сере́ньча fortuna magy. szerencse в славяньского).

нетри́бняк Вл. Таугеничтс, непотри́б.

неу́сто́к Лв. Unwissenheit.

не є Ян. ВС. = нема́, ны́т. тако́го зела́ не є у нас.

ні́вина Я. Brachfeld, переліг. по ні́винах росте голубій, го́лубо цвѳте́.

ні́закка Мар. шнурок наси́ляних (напизаних) кораликів, перел і т. п.

ні́кати Г. Л. ВС. schauen, blicken; gucken. галас ні́кат у во́ду — на́раз пуйде до воды і іма́ть ры́бу, ож тра́фит Г. die Seeschwalbe blickt spähend ins Wasser; auf einmal schießt sie in dasselbe herab und fängt einen Fisch, wenn sie solchen trifft. ні́кати́ крузь оболо́к вады позы́рат er blickt zum Fenster hinaus ні́кай крузь вы́зо́р! schaue durch's Fenster! не до́бри-сь ні́каў Л. du hast nicht gut geschaut.

ні́ко́ли Бі. мены́ ні́ко́ли іті́ = я не маю́ часу іти́.

ны́р Лв. Гр. (нир) низ, рівнина, болотиста рівнина; млака. magy. nyir = Ebene.

ны́рський І. НД. морський marinus, Meer-. ны́рська ворона́ І. або ны́рська ка́вка НД. Mandelkrähe Coracias garrula в Гал. морска ворона́ (так прозвана задля свѳтлої барви мовби який птах заморський гл. Початки до уложення номенклатури і термінольо́гії природописної, народної. Написав І. Верхратский II. р. 1869. стор. 9. Зрівнай також лемківск. ны́рске паця=морске порося Meer-schweinchen, Cavia cobaya).

нич Г. nichts. на Поділю: нічо, ніщо. булш нич не кажут.

нікуды Я. nirgends wohin, nirgends.

німко Ім. schweigend, ohne zu sprechen. німко чинить er thut es stillschweigend. німкость restrictio mentalis cf. psl. **нѣмкъ**.

німчик Пу. plur. німчики eine Vogelart „сподом жоўтый, звѣрхы бұрый“.

ні с чо́го Лв. = ні з чо́го aus nichts. ні с чо́го взяти.

налады́ти Лв. zurichten; vorbereiten; zu Stande bringen.

ніт Г. Лв. МЛ. ВС. Г. Стр. ВШ. НД. nein; es giebt nicht; nicht. у нас то́йі птіцы ніт bei uns sind diese Vögel nicht zu finden. цы розумі́те мене? де бы ніт! versteht ihr mich? warum denn nicht! цы вже ціла співанка? ще ніт! ist das Lied schon zu Ende? noch nicht!

нішто НД. (нішто) nichts.

нія́к Лв. auf keine Weise; unpassend, unschicklich. кажіт вы, бо мены́ нія́к sagen Sie es, denn mir schickt es sich nicht!

новинкы́ (новинкы́) Ду. Г. ВШ. Zeitung.

но́готь НД. plur. но́гты Fin-
gernagel.

нора́ Д. in der Bedeutung: Quelle, fons.

нори́чка Ян. „йіст коріне у збі-
жю (по думцы тамошного люду);
кіт е́йі не йіст“ Spitzmaus,
sorex (мідицы живуть лише
мясним кормом, іменно кома-
хами).

нош́ульы Р. Tragbahre, гал.
ноші. мерце́ вінесли на нош́улях.

нуздры́ Рос. ніздря, Nüstern.

нярува́ти Рос. виграти magy.
ruer.

ня́ньо Бч. Лв. З. нѣньо МЛ.
Vater. іди до ня́ня! Лв. geh
zum Vater. по́йте ня́ню! Лв.
kommen Sie her Vater! dem.
ня́нько. ня́ньчко (пе-
щено). —

няню́знина Д. „што ня́ньо лі-
шить ды́тьом“ nach dem Vater
Geerbtес вадь вѣтцѣвщина
Д. — матері́знина Д. nach
der Mutter Geerbtес.

О. о́бѣд genit о́бода ВР. така́
ігла, што не мае ўшка eine
Nadel ohne Oehr. дай ми о́бода
cf. бости, stechen.

обзұ́р Г. візіта, Visite. на обзұ́р
= на візіту.

облада́ти чимсь Бі. inne haben,
sich womit beschäftigen; zu-
recht führen; Ordnung erhalten.
в желы́зной ба́ны то́плять руду;
німцы тым облада́уть.

обле́нный Бі. gleissnerisch,
облудный; облестный. обле́нный
чоловік, обле́нный Gleissner.

обле́чы НД. ankleiden. лёгко
обле́ченный leicht gekleidet.

облі́ча ВШ. Aussehen; Gesicht.
Айбо церкѣвны́к быў такы́ на
облі́ча, як тот по́п. psl. **облі́чнне**
ὁμοιωμα similitudo.

обнови́ти ся Лв. sich erneuern,
sich verjüngen.

оболо́к МЛ. о́болок Лв. НД.
et о́блак Лв. Fenster.

обра́з НД. in der Bedeutung:
Antlitz, Angesicht. на́ трое ся
кля́че: „обра́з, ляце́ вадь тварь“.
сма́глява тварь ein bräunliches
Gesicht.

обра́зчики Я. kleine (Heiligen-)
Bilder.

обри́дка Ім. adv. selten, зрідка.
пацка́н обри́дка нахо́дять ся по
хлы́вах.

обро́ба НД. eigtl. Bearbeitung;
Behandlung; Anbau виногра́д
копа́уть три ра́зы, кынды́рцо

- двічи. іде на першу обробу або на перше копаня.
- обсоко́тіти ся О. обезпечити ся sich versichern.
- обста́нути НД. in der Bedeutung: sich verlieren. посыпка обстане.
- обста́ти Пу. остати zurückbleiben. обста́ла вдові́цьою sie blieb Witwe.
- обста́яти ся Лв. остати ся. я сама́ обста́ла ся.
- обты́ти Мар. sehr fett werden. свиня обты́ла das Schwein wurde sehr fett. — сы́ра свини́ше дуже обты́ла das graue Schwein wurde sehr fett.
- обчалува́ти Г. учалова́ти Г. счалува́ти Г. обманити, ошукати. обчалува́ю мя на я́рмаркови=обклама́ю, обшахрова́ю magy. csalni beschachern, betrügen. cf. чарувати ukr. чаклувати.
- обче́рти ВР. abschälen praes. обы́чру. обы́чруть де́рево, обы́úхло.
- овес ВШ. па́ський овес зеленцьо́вий май позди́ть, май по́вно досты́гать; дру́гий аме́рицький — тот ра́но при́ходить, май ё́мше — тре́тій по́льський ё́мший уд зеленцьо́вого.
- ога́рь ВС. Larve der Rinderbieflye, Hypoderma bovis.
- огва́ра Лв. обмова, Verläumdung.
- огиро́чок Вл. dem. від огиро́к Gurke. малы́й ги огиро́чок, не упа́де! зр. украї́нськ. „мале́нький, як гуро́чок“.
- огня́нік МЛ. ВШ. огня́ніця МЛ. Eisenbahn; Locomotive.
- огня́нік ВШ. „по́тя, што в но́чі лы́гати в по́льох, пи́ла во́д“ eine Vogelart.
- одбра́ти ся Лв. одходити get; прощати ся.

- одва́жливый ВШ. „що почé-кати“ bedächtig.
- одгва́ряти (в Унгарській вармеді) одповідати. одгва́рять = одповідає, одвітує. гва́рять (в Перечині) = говори́ть.
- о́двіт дава́ти Лв. in der Bedeutung: verantwortlich sein. я дава́ю о́двіт в то́му ich war dafür verantwortlich.
- одві́тливый МЛ. verantwortlich. я в то́му одві́тливый ich bin dafür verantwortlich.
- одві́товати Лв. Ир. МЛ. antworten.
- одгва́ряти (в унгарській вармеді) одповідати. одгва́рять = одповідає, одвічає. — гва́рять (в Перечині) = говори́ти.
- оддава́ти Вл. in der Bedeutung: einen Geruch verbreiten, wornach riechen. вода́ оддає му́стом das Wasser riecht nach Dünger.
- о́дынь Д. ВШ. Kleidung. побабрана о́дынь beschmutzte Kleidung. ма́є мно́го о́дыни er hat viele Kleider. — о́дыня́ ВШ. item. ушы́тко о́дыня́ новое́ найшли́ ВШ.
- одкі́ряти ВС. відганяти. соропуда одкі́рят од гны́зда со́ро́кы. (cf. magy. kerget = гонити).
- одкло́нити ся Лв. відхилити ся. Одкло́ни́ю ся шу́гай в о́сени од ме́не, На тепе́рь два ро́чкы дубну́ю ко́ло ме́не. (одно). то о́дно Я. das ist dasselbe.
- однопальце́й Я. з во́йни рукави́цьи з о́дним пальком.
- одню́д Вл. отнюд in keiner Weise, durchaus, ganz und gar; gänzlich; одню́д не мож absolut unerlaubt; одню́д не чека́ю тя ich werde in keinem Falle auf dich warten; одню́д не хо́чу ich will durchaus nicht; одню́д не прода́м ich werde (es) auf

- keinen Fall verkaufen psl. **о́тънѣдѣ** prorsus, omnino.
- о домкнѹти** ся ВШ. відхилити ся. дѣвкы! одомкнѹт ся вѣд вѣзыра! = дѣвки! відхилить ся від вѣкна!
- о дповѣсти.** одповѣдати Д. одвѣтити. одвѣчати, одвѣтувати antworten. вѣн одповѣсть (удповѣсть).
- ѳ желед** ВС. Л. gen. masc. ѳ желед Лв. ѳ желѣидь Я. О. ѳ желедѣ Вл. gen. fem. an Baumästen zufrierende Eiszapfen.
- о зѣмный** Г. озимий. озѣмное жито. Winterroggen. озѣмна пшениця Winterweizen.
- о зѣмок** О. Ду. тѣле, що вже не ссе; потом тѣлиця; як се відлытить: корѳва О. такѣ тѣля, што перезимувало Ду.
- ѳ кить** Ян. О. I. Reif an Bäumen. що примерзѣе на дѣревах Ян. коли побильѣе на дѣреві Г. сам сныг на дѣреві О.
- ѳ крем** Пу. ausser, mit Ausnahme, mit Ausschluss. ѳ крем рая Пу.
- ѳ кремый** О. Лв. besonder, ѳ креме = осѣбно. ѳ крѣмний Вл. abgedontert, separat. ѳ крѣмна хѣжа besondere Hütte.
- ѳ крѣмшный** Стр. ѳ крѣмшный Лв. besonder; abgedontert. ѳ крѣмшны сусыкы.
- ѳ лениця** Д. Hirschkuh. ѳ лѣня МЛ. ѳ лѣнятко Д. ѳ лѣнчѣ Л. plur. ѳ лѣнята. ѳ лѣнятка. ѳ лѣнчѣта = kleine, junge Hirsche, маленькы, молодѣ олѣны.
- ѳ лифѣр** plur. ѳ лифѣри Бч. Pirol, Goldamsel, Oriolus galbula.
- ѳ мелѣ** ВС. ѳ мелѣ Бѣ. weisse Mistel, Viscum album. ѳ мелѣ мѣс бомбурѣкы на сѣбѣ, такѣ геѣ клѣй; дають свѣнѣям йѣсти; берѹть на герѣйку (Volksmittel gegen Lungensucht — höchst

- wahrscheinlich wenig wirkend). з Марамарѳшчини лѣгѣны берѹть ѳ мелѣ на „ѳосѣцы“ за клебанѣ.
- о нь** НД. Гр. Лаг. ѳ нь тепѣрь всѣ прийшоѹ erst jetzt bist du gekommen. не ѳ нь богѣтый nicht reich, nichts weniger, als reich. не ѳ нь тяжкѣе nichts weniger, als schwer. не ѳ нь лѣгкѣе nichts weniger, als leicht. — мѹха ссе, што ѳ нь кров идѣ ВС. = мѹха ссе, що аж кров идѣ.
- о наджити** Лв. sich herumtreiben. кувѣк, што ѳ наджить в зимѣ, сѣны сѣмѹ крѣла.
- о на дѣйти** Стр. I. etwas machen, verrichten, treiben; sich womit beschäftigen; — werden. што ѳ на дѣять = що нѣбудѣ роблять. ѳ на дѣѹть = щѣсь дѣѹть. — бомѳѣк (Maikäfer) из хробѣкѣ пак ѳ на дѣѣ, ѳ бмѣнитъ ся Стр.
- ѳ поздѣйти** сѣ Кв. sich verspäten. freq. ѳ поздѣѣти сѣ. ѳ поздѣѹ сѣ. ѳ поздѣѣю сѣ psl. ѳ поздѣити ѳ радѣѹеи, tardare.
- ѳ поя сѣти** Рос. umgürten čech. ѳ пасѣти pol. ѳ пасѣ.
- ѳ пси гѣ** Я. ѳ пси гѣ ны до нычѣѳѣ; не хѣснѹе нѣхтѣ, нѣяка гѣлиця не йѣст. — ѳ пси гѣ або ѳ сѣтѣй мѣс червѣны ѳсѣцы О. die Kratzdistel hat rothe Blüten. Cirsium arvense.
- ѳ пси гѣ вѣть** ити Я. стати ѳ пси гѣю. По думцѣ люду: „ѳ вѣс ѳ пси гѣ вѣть, перевѣрже сѣ на ѳ пси гѣ, як рѣно посѣяти“.
- ѳ пят** Пу. МЛ. Сѣневѣр в Мар. ѳ пѣт, у пѣт Д. ВШ. Бѣ. З. в пѣт ВШ. Стр. ѹ пѣть К. wieder. psl. ѳ пѣть. čech. ѳ пѣт.
- ѳ рѣ бѣка** Ян. Haselhuhn, Bonasia vulgaris.
- ѳ рѣ нѣця** Л. Ackerfeld; frisch geackertes Feld.

- осетник Г. ВС. осятник Лв. *Cirsium arvense, Ackerkratzdistel.*
- останок ВШ. Rest.
- остатый НД. mit langen Granen, lang begrannt. пшениця остата Bartweizen; пшениця голómша = пшениця без вуст (т. є. без усів), ярць голómша = ячмíнь, що не має луски. ярць двашорóвый zweizeilige Gerste. ярць шістьшорóвый sechszeilige Gerste.
- остріш З. Ду. ВС. plur. остріші. острыж plur. острыжі. після опису: *Acerina cernua, Kaulbaursch.* „на хребтові стоїть гей шіть“.
- остроги у когутá ВС. Sporne (beim Hahne).
- остудоватый Бі. рябий або остудоватий жид, що має остуди (*chloasmata, Leberflecke*).
- отворяти Лв. отвирати. отворяйте = отвирайте.
- охлянути Ім. ослабнути. ухляў = охляв, er wurde matt, er wurde schwach.
- оціль genit. оцели (оціль) З. Ир. Stahl franc. acier. на оцелити acérer stählen. бáлту мож на пöў нацелити.
- очкó в вóкныі О. Fenster-scheibe.
- ошколяник Д. Schüler.
- п. павечерок Стр. НД. Vesperbrod, Jausen, Abendessen, підвечірок; потóm вечєра. павечерковáти Vesperbrod essen, підвечірковати.
- павзіна Гр. грубий друк (cf. гал. пáуз = друк, що кладуть на віз навючений снопами або накладений сїном, де инде: рубель; відтак verb. припаузити=прирубити=друком приложити снопи або сїно).
- павитиця Г. Winde Convolvulus.
- павіса Д. Бі. ВР. Fahne (namentl. Kirchenfahne) або завіса. купити павісы до цєрькви. черлєні павісы rothe Fahnen. чорні павісы schwarze Fahnen.
- пáвороз Г. Winkelranke, Ranke, cirrhus. дýня пúстить пáвороз; тáкы пасуля і горóх пушяють пáвороз. пáворозы. пáворозикы НД. Ім. у винограду die Gabelranken der Weinrebe, vermittelt welcher sich diese Pflanze an anderen Stráuchern, Bäumen oder Stangen festhält cf. psl. пáвразá ligamen, ruth. пóвороз čech. provaz = Seil, Strick.
- падіволос ВС. Schachtelhelm, Equisetum. падіволос Г. Kuhblume, Taraxacum officinale.
- пáжить Д. ВР. толока, мала трава, kleine Weide, Trift. psl. пажить pratum; herba, gramen. по пáжити хóдить коропáня Д. auf Triften kommen Kröten vor. пасуť на пáжити ВР.
- пáзити ВР. пилувати, стеречи. пазь дóбре! = пильнуй дóбре! уважай дóбре! psl. пазити attendere.
- пак Гр. wieder; auch als Einschielssel ohne Bedeutung та пак пóду гет.
- пáклик О. Päckchen. пáкля дугáну Лв. = пачка тютюну. пáкликы дугáну. cf. čech. paklík.
- палáнок О. magy. palánk das Staket.
- палгы Бі. слої в дереві.
- пáленка Лв. Branntwein, у Лемків палюнка čech. hořalka, kořalka, pálenka.
- паліти ся вадь пристигáти Гр. садовіна палить ся вадь пристигать.
- пáльісок на рыбы Бч. вчїнить з лыскы плут; один конєц ид

горі záгне. eine Art Umzäunung im Flusswasser, welche beim Fischfange angewendet wird.

п а н ь і я genit. паньїї Бі. Frau ukr. панія, genit. панїї. кіша-сонка = панна, паннуця (давнійше: княгїнька).

п а н-ó т е ц ь Стр. geistlicher Herr. у пана óтця.

п а н т л и к Я. Bändchen, стяжка. пантником звезаў.

п а п а р у ш к а МЛ. Marienkäfer, Coccinella (septempunctata).

п а п а р у з а Бч. в МЛ. мўшка, мўшка-папарўшка! легї до Бóга звўдси, понеси стўдынь, а вўдти принеси тепло! (приговорюють дїти).

п а п і р о к О. Schwimmhaut zwischen den Zehen der Ente, der Gans etc.

п а п і ш plur. папіші О. Бі. Лв... Bekenner des röm. katholischen Ritus (властиво католики; назва давна з часів, коли ще теперїшні унїяти були православними).

п а р а д і ч к а Стр. plur. парадичкї Paradiesapfel, Lycopersicum esculentum.

п а р а н н и к Лв. парадник, Stutzer, ein elegant Gekleideter.

п а р і л о Г. im Winter nicht zufriedene Stelle im Morast. парїло або теплїця Р.

п а р н а МЛ. подушка, перина; magy. párna.

п а р у в а т и Гр. дóбре приходїти ся, passen. як ся вам упарўє в понедїльок.

п а с е м к и в рóзї оленя Л. Г. НД. Äste am Geweih des Hirsch. кўлько пасемкув на рогáх оленя, тўлько має рóдув Г. cf. пасинок cf. ukr. пасїння.

п а с и н о к МЛ. Nachwuchs, Nachtrieb cf. hal. пасїне v. пасинки у тютюну. пасинкувати = пасинки відривати; пасине тут: листки обсохлі, долом стоячі).

п а с к у д ь Вл. бридь Вл. Hässlichkeit, Scheusslichkeit; Unflath. така паскудь.

п а с к ў д н и ц я Стр. 1) unmoralische Weibsperson. 2) Kreuzotter. паскўдниця дўгне = змия укусить.

п а с т а я О. Hülse, legumen; Schote, siliqua. однá пастая фасулї = один струк фасолї (Гуцули в Дорї зовуть луппаки а також і всю рослину Lunaria rediviva „пастая“).

п а т о к а Стр. чистий мед, Jungfernhonig.

п а т р ó ш и т и І. ausweiden. я-стряб, што знає куркї патрóшити.

п а у ч і н а Г. О. ВС. Spinnengewebe.

п а ц а л о Г. Wanst. пáцалы НД. Magen der Kuh.

п а ц к а н Г. ВС. ВШ. пацкўн З. ВР. Wanderratte, Mus decumanus. погрызє, хоть що ВР. в укр. пацўк; в гал. однакож: пацўк = веверь, Schwein, Bork; паця = Ferkel).

п а ш и н á З. ВШ. „блòе, твердòе в мнїсї“ Sehnen, Flechsen.

п а х ы у корóвы Ду. Gedärme der Kuh.

п а х н я ч и й Д. wohlriechend. пахнячоє лїстя wohlriechende Blätter.

п е к ў ч ь к а ВР. добра чоловіку; їспечє ся, мóжна їсти. — рїд днїї. Kürbisart.

п е л е в н я Лв. стайня на мáргу і кóнї. у Лемкїв: пелевен = стодола.

п е н я г о з н áє Лаг. мара го знає, бїда го знає.

п е р ь в о є м о л о к ó або ку-р á с т р а ВС. Biestmilch.

п е р ó Ир. Fächer, вієр, вахляр. перó Г. Schirm. возьмі перó, бо бўде дощ нїнї.

- пéра М. Ду. Bi. in der Bedeutung: Flossen, pinnae (beim Fisch).
- пéрвістка МЛ. корова, що перший раз має теля.
- перевéртаник Кв. плячок.
- пéред тогíдь Ян. im vorvorigen Jahre.
- перéпнaчити Рос. verändern. totó málo перéпнaчит er verändert dies ein wenig.
- перейнaчкa ВШ. Aenderung.
- перепéриця К. Ду. переперіця Бі. НД. Wachtel. переперіця лем ұхватить ся маленько, та сяде уя́т дáле маленько Д.
- пересéрдé Рос. злість, гнів. Zorn, Groll.
- перещáбати I. langsam hindurchkriechen. пуща́уть ящóрку (Salamandra maculosa), штобы перещáбала чéрез рúкы, штобы легкы́ рúкы были́ до хорóшана (забобон).
- перст Г. перст у рукы́ Finger. перст у ногы́ Zehe.
- перстáч. перстáк Я. Potentilla, Fingerkraut.
- перть ВР. стежка, кудюю гонять вівці; узка дорожка.
- пес Г. Hund (Männchen). собáка Г. Hündin. псы́та oder щеня́та Г. junge Hündchen. сýка Г. eine Hündin, die Junge hat (in anderen Gegenden zwischen nec und собака kein Unterschied in der Bedeutung und сука = Hündin im Allgemeinen).
- песту́нка К. Kinderwärterin.
- пéсця муха I. пéся муха Бі. Г. Ир. Pferdelausfliege, Hippobosca equina. бývать на псы́ Ир.
- пéсце молоко́ Лв. Wolfsmilch.
- петрóвкы́ Лв. я́блика, што дохóдять на Пётра, терпкы́.
- пещáв НД. Schmerle, Cobitis barbatula. клéньови подóбен,
- при роты́ має́ ұста (= уса, Bartfäden), лúску має́ барна́сту. (кленъ = Leuciscus dobula s. cephalus, Döbel).
- пещы́цькый Ян. маленький, petit. корóлик (Troglodytes) пещы́цькый der Zaunkönig ist winzig klein.
- пéчава Стр. Лв. скíлько ұпече хлyба за одýн раз в печи́.
- печенíна Стр. Им. Ир. Лв. НД. I. Braten, печеня : у Замíшанцyв : печене мясо в укр. печéне.
- печі́с Ян. листе́ бурачéне.
- печункы́ (печункы́) Г. plur. Leber.
- пильá Э. Feile, пильник.
- пíла НД. neben. bei. пíла млына́ = коло млина́. „як не знае ұповісти, говорíть пíля млына́“. НД. пíля ВШ. попíля ВШ. — пíля належить віднести до укр. била, старосл. подлѣ.
- пильн́я МЛ. пильн́не Я. Sägespäne.
- пилувáти Я. Л. робити скоро, sich beeilen. дýже пилу́е er eilt sehr (dagegen пилíт er sagt von пилити).
- пíнька Пу. НД. pudendum muliebri, vulva.
- писáрня Л. Kanzlei. чéч. pi-sárna.
- пíскóр ВС. plur. пискорí ВС. Wetterfisch, Schlammpeitzger, Cobitis fossilis. за́ то, што пишцýгь, то пíскóр.
- писл́инец МЛ. Solanum nigrum, schwarzer Nachtschatten. на́колиб зъзы́ў, мýсит жолýдок показíти.
- пíцькa Стр. plur. пíцькы Pfrille, Phoxinus rivularis.
- пышкóвати Ир. Blutfedern bekommen. голопáк пышкýе або порáстать в пышкы́ = в Гал. голопýп (голопýзя) дíстае пишки́ або вбивае́ ся в палки́.
- пыщóк ВР. Federspule.

під друга (пю́д друга) Г. andert-halb. пу́д друга-сто МЛ. hundertfünfzig.

пю́-о́сьми́й час Ян. halb acht Uhr.

пю́д бородник О. Sturmband.

підко́льнок Я. Kniekehle, fossa poplitea.

пю́дойміти Л. aufheben; erheben; erhöhen. пю́дойміти платню́.

пю́дполотя Л. Wachtel, Coturnix communis. крило́ пю́дполотя́ти кúргоє der Wachtel-flügel ist kurz.

підчїс Кв. з капусти листє, що варя́ть cf. пєчїс, чєс, чєсати.

пїклати ся о чїм Ир. wofür sorgen, Sorge tragen. Не о тю́м ся пїклаєме = не жу́римо ся про те cf. укр. нїклува́ти ся, пєчи ся об чїм psl. пштити сá мєлєтв, curae esse.

пїкниця ВС. пїкнїця НД. Лв. Bratwurst Wurst, ковбаса. наро́ком чїнят з кышю́к пїкницї; начїва́ют мя́сом с часнїко́м. ВС. сма́женї пїкнїцї НД.

пїмше ВШ. май́ потїм, später.

пїняжок Вл. Лв. Ир. пїняжо́к Г. Hahnenritt im Eidotter „зародок в жовчкy“ Г.

пїнязи Бі. Ир. Geld. мно́го пїнязи viel Geld psl. пє́назь δηνάριον.

пю́няк ВР. (пїня́к) збанок, Krug. зачерї́ пю́няк водї. зачерї́ть ми обá пю́някї. пю́няк у́палєний із гли́ны cf. huzul. повнїця, повнїчка. повнїя́тко = Glas, Gläschen; Becher. cf. повнїй psl. павнї́.

пїпа ВС. ВР. Pfeife, magy. pipa.

пю́пáк. пїпáк. пупáк ВР. бїбáк К. Auswuchs. Beule magy. pup cf. lat. bubo ruth. in der Kindersprache: бубу etwas, was Schmerz verursacht.

пїсчáнка МЛ. Sandboden.

пїска́вка Бі. Spitzmaus, Sorex. гл. пїцка́вка.

пїстри́говáтїй ВР. eigtl. bunt gefleckt; mit Sommerflecken, mit Sommersprossen. cf. пїстрик, пїстри́к пастра́к = Pustel, Geschwür. cf. psl. пьстрѣк.

пїтоку́рник НД. Ду. Huhn-zwitter, курїй; не кúриця, не когýт; пїтоку́рлик не пїє, лєм хавчїть. НД. (Beim Haushubne tritt zuweilen der sogenannte Pseudohermaphroditismus masculinus auf, indem einige, sonst wie normale Männchen lebhaft gefärbte, mit langen Schwanzfedern geschmückte, jedoch schwach gebaute, zeugungsunfähige und heiser krächzende Individuen sich vorfinden).

пїтя Г. МЛ. Kuchlein. plur. пїтя́та. бїльшї = курчáта (nom. sing. кúрча) = кúрята.

пїцка́вка Д. І. Ир. Вл. пїца́йка. пїцька́вка (Вл. в унгарскїй варєдї) Spitzmaus, Sorex. ма́чка пїцка́вку їскýсьть і лїшїть die Katze beisst die Spitzmaus todt und lässt sie liegen (frisst sie nicht auf).

пїч Ян. Лв. Ofen. на пєчї. вєлї́ка пїч.

пїчовáга Ир. „рї́бка малá, як черленю́чиця у́позврує“ Rhodēus amarus, Bitterling.

пїшáк К. Fusssteig.

плавнї́я Вл. „што водá знєсє“. vom Wasser angeschwemmte Baumstämme, Zweige und dgl.

плат Им. Vortuch, Schürze. лєгївнї берýть плат, обї ся не смýгали (= не вая́ли) гáтї.

платя́ Г. Стр. Kleidung. бїлоє платя́ хоть сорóчка. Hemd; Wäsche. — платя́ вєрхнїює Oberkleid.

плáха Им. обтєсанїй, грýбїй бáльок.

плекáчка К. НД. плекóт-тýря або плекáчка Лв. Amme.

плескóнька ВШ. *Rhodeus amarus*, Bitterling.
 плеснó Я. *Mittelfuss*, *metatarsus*.
 плетé ся на язýцьи Ян. ich kann gerade jetzt nicht aussagen, es kommt mir nicht in den Sinn.
 плі́ска Гр. плістка *Bachstelze*, *Motacilla* пліска хвóщиком махать die *Bachstelze* wippt mit dem Schwanze.
 плі́стка бі́ла Ян. weisse *Bachstelze*. плі́стка жо́ўта Ян. gelbe *Bachstelze*.
 плы́на́ І. dünnes Häutchen, Membrane.
 плы́сня́вка О. Г. Бч. plur. плы́снявкі за то, шо люблят сиды́ти в плы́снявím мі́сты Бі. Assel; Tausendfuss.
 пло́дýсток НД. рід цибу́лі *Allium fistulosum*.
 плотóвник Я. свердел великий до плотий.
 плохоу́мний О. blödsinnig.
 плужі́кати ВШ. girren. го́луб плужі́кать.
 плянтю́га Стр. *πόρνη*, *meretrix* cf. psl. БЛАДК. БЛЖДЬНИЦА.
 пляска́ня. пляска́нька Д. рыба ги долóнь, жоўті маé очі.
 пля́ха ВС. Fleck.
 пно́рурок Л. пронурок. *Wasseramsel*, *Cinclus aquaticus*. гей пясть вели́кий, во́ле бі́лое, йнше вшы́тко чо́рное.
 побáбрати Д. *beschmutzen*. побáбрана оды́нь.
 побі́ванка Гр. хы́жа шінглами (гóнтами) побівана (побі́та).
 побива́чька Бч. З. мала со́кыра до побіваня шинглов.
 побі́йник Я. свердел до побойів, середный. (побій = дах побиваний; *Schindeldach*).
 побóств. избóсти ВР. mit den Hörnern stossen; stechen. учóра той бык побóу хлóнца. вóл избóу. корóва зболá.

повережі́ня вадь нать вадь крумплéння Лв. Stengel sammt Blättern der Kartoffelpflanze (cf. пáвроз et ворожі́ля).
 повáдити ся Лв. in Zwist gerathen, zankén. свада Лв. Zank, Zwist psl. сьвада contentio, calumnia.
 пові́тру́ля Бч. Г. К. Wirbelwind, Sturmwind.
 по́вчик ВС. пéся мýха ВС. Pferdelausfliege, *Hippobosca equina*.
 пога́дкува́ти МЛ. подумати. пога́ку́еме wir werden unsere Meinungen austauschen = потолку́еме МЛ.
 погáнный червáк Я. Kreuzotter, *Pelias berus*.
 погáр Я. genit. по́гара Trinkgefäß, Trinkglas, пугар magy. pohár.
 погíна́ти І. (неправильно мíсто: погíбати) погíнути Рос. in Verfall gerathen, verloren gehen.
 погíнлýй І. *verfault*. погíнті ВС. *verfaulen*. погíнў пинь (пень).
 погíнлýчка вать вонáчка Стр. *faules Weib* (eigtl. *Stinkerin*).
 погíняв́ити Лв. подусити. погíнявимé.
 по́гáш Я. мисник. magy. fogas, Löffelbehältniss.
 погла́йхати ся О. übereinkommen, sich ausgleichen.
 подáта МЛ. Abgabe, Steuer, дачка, податок. подáти вели́кі grosse Steuern.
 подéколі́ Ян. дес-колі́с Я. manchmal укр. врядй-годй.
 подéкотрі́ Ян. П. einige; manche; auch sing. подéкотрий mancher.
 подéшто́ Л. einiges; ein wenig.

по д́еякі Я. einige, manche (auch sing. под́еякий = mancher).
 подќан Г. потќан Wanderratte
 čech. potkan magy. patkány.
 по́довгий Лв. gestreckt, lang
 gestreckt. по́довгі димляні ла-
 стовкы́.
 подорі́жнік Я. Wegerich,
 Plantago major.
 подрыві́ти Стр. morsch wer-
 den. „стоя́че дере́во подрыві́е:
 учере́не (= з кори обдерте),
 што ўду́плаві́е.
 по́дря Гр. in der Bedeutung:
 постіль.
 пожа́рнік Г. сухій хамні́к,
 што сп́алят; там росту́т гри́бы:
 пожа́рни́цьы — дубе́нькы,
 до́бри, білі — як молоді́ ку́рята
 — лиш́е на я́рі росту́т.
 поже́д Вл. ВШ. genit. по́жду́
 et пу́жда genit. пу́жды Вл.
 по́жда genit. по́жды ВШ.
 Procent. вели́кій поже́д ВШ.
 вели́ко́го по́жду́. вели́ка по́жда
 genit. вели́ко́й по́жды ВШ. вели́-
 кый по́жед Вл. вели́ка пу́жда Вл.
 по́за К. задля́, wegen. ды́нник
 садя́ть по-за цви́ны (сви́ны).
 позасно́чи et позасно́чи I.
 vorgestern (по-за-с-ночи).
 позашто́ К. чому́. позашто
 льлю́ть?
 позві́дати ся Стр. Лв sich
 erkundigen, fragen. позві́дау ся
 ich werde mich erkundigen,
 ich werde fragen.
 позду́мати ся НД. нагадати
 ся. най́ ся позду́мау. sich be-
 sinnen, bedenken, sich über-
 legen.
 позі́рати МЛ. Д. ВШ. blicken,
 schauen; anblicken; besichti-
 gen, beschauen. за́яць ва́дь
 скаунді́й, ке́дь спы́ть, то по-
 зі́раць Д. — лю́бо на него по-
 зі́раць ВШ. er blickt ihn
 freundlich an.

по́з же Л. später. у́госі́ти по́з же
 Л. = ого́лосити пі́знійше.
 позна́емнік Ду. Bekannter.
 показі́ти Р. verderben. при-
 казі́ти Р. трохи по́суги.
 покелáв́ити О. krankhaft wer-
 den, verkümmern, elend werden.
 покелáв́ила кап́уста der Kohl
 verkümmerte (z. B. infolge der
 allzustarken Besetzung der
 Blätter von Blattläusen Aphis
 brassicae).
 по́кладок Лв. gen. masc. што
 да́е по́д ку́рку, обы́ ся за́сь
 не́сла (яйце, що підкладають
 під ку́рку).
 покóўтач Ян. Specht, Picus.
 покрові́ць на коня́ Стр Pfer-
 dedecke.
 полéдиця I. полéдице O.
 Glatteis. óжелы́дь O. що
 примерза́е на дере́вни́. óкить
 O. сам сны́г на дере́ві.
 поли́чыти НД. zählen.
 поли́шыти З. lassen, hinter-
 lassen.
 полі́жкы́не O. Wöchnerin. —
 що обхóдить дити́ну = ба́ба.
 польова́чка Кв. Jagd slowac.
 polovačka.
 по́ловка Лв. Hälfte, половинка.
 ще по́ловка обста́ла = ще по-
 ловинка оста́ла.
 по́ловяз НД. Ulmus (montana)
 (полу́вяз).
 по́ложі́ти ся в пенсію́ НД.
 sich pensioniren lassen. по́ло-
 жи́ў ся в пенсію́.
 по́лоз O. grosse Schlange (in
 Sagen und Erzählungen).
 по́лольнік НД. Jäter. по́лоль-
 ныкі, што по́люють.
 по́лоні́нка Я. Anthus spino-
 letta, Wasserpieper.
 по́лотно́ межи па́льцьыма ка́чкы
 Бі. Schwimnhaut zwischen den
 Zehen der Ente. „по́лотно́“ ме́жи
 пе́рстами гу́скы, ка́чкы... мы
 клі́чеме, й́нак ны́. ВС.

полубіч Я. Halbfass, полубічок.
полубіч одіп; вічком закрити
полубіч.

полудашний Д. чоловік полу-
дашний не є сліпий, лем не
відить добрі.

помалы Лв. ВР. помале Я.
langsam, ein wenig, здёржали
іх помалы. помаленьки Я.
Лв. ganz langsam.

помелó Г. Mistel, Viscum. зелó
тучоё, має тучні ягóдкы.

пометёня ВШ. сміть, Kehricht.
помійниця Ир. шафлик на
поміі.

поміж нас О. помежи нами.

помініти Вл. versprechen. мены
на паклю помініли = обіцяли
мені на паску тютюну. помін-
ка Вл. обіцянка.

помітіня ВШ. сміть, Kehricht.
cf. мести, пометати.

понедѣльник Я. Montag psl.
понеда́льникъ dies lunae.
вівторок Dienstag.

поневажѣти О. зневажати,
позневажати. поневажѣе старіх.
понікати ВР. подивити ся,
gucken.

понужѣти Ян. zwingen. не по-
нужѣйте = не силуйте.

пообрізуване лїстя НД.
(etwas) abgeschnittene Blätter.

поона́джити ся Стр. поона́-
джили ся ниткы die Fäden
haben sich verwickelt гл. она-
джити.

попадїця З. попадя або
плїска Ду. попачька Ім.
Rhodeus amarus, Bitterling,
Plättel. черевцѣ має, бчи чер-
лєні Ім.

попелниця З. попеляна
мўшка Ду. попелянка Кл.
НД. Лв. попільянка Стр.
Aphis brassicae, Kohlblattlaus.

попіла Д. ВР. Г. neben. ukr.
побиля, біля psl. подлѣ et
подліє. чалля ізвѣ ся; любить

ходїти попіла воды Д. ішоў
попіла нього Г.

попікач Л. Ім. Д. ВШ. ВС. Бі.
Wiedehopf. Упура ерорс. по-
пікач має на голові коўпачок
Л. der Wiedehopf hat auf dem
Kopfe einen Schopf. п. має ги
хоўпачок на голові. Бі.

попісар І. magy. pipaszár-
Pfeifenrohr в гал. цибўх гу-
цульск. чубук.

попруга Я. друк на три сжны
дóуғий, до прибіваня дарáb —
і на конѣ таки (= також) „по-
пруга“ (= Bauchgurt).

попукач Лв. Г. Іу. Wiedehopf,
Упура ерорс. попукач пудукає
Лв. попукач або угóрска
зазўля Г.

пóровно З. gleich; gerade. у
дикуна́ пóровно сто́ять кла, як
баюсы beim Wildschweine ste-
hen die Eckzähne (Hauer) ge-
rade wie Schnurrbart.

пороска́ Лв. plur. пороскы ко́нь
лем пòд сьдлог Sattelpferd. cf.
psl. конь рисканнїє. magy. ro-
roszka.

порося́тник К. Gebärmutter
der Sau в гал. пацятник.

порося́чка З. Стр. Г. свиня,
што має поросята, Sau. порося́
Ferkel. дві порóсцы (утворене
від неуживаного nominat.: по-
росець). тарка́сті порóсцы
scheckige Ferkel (порóсцы).

пóрохонь ВС. Г. genit. пóро-
хони. мно́го пóрохони. порóх-
ня Бч. Moder, faules Holz,
morsches Holz.

порплі́ця (Липша у Марамо-
роши коло Гуса) Kröte, Bufo.
plur. порпліцы. cf. пóрпати =
scharren; die Kröte verbirgt
sich bei Tag oft in selbstge-
scharreten Gruben im Boden.

пóрпліще НД. Kopfschuppe.
порубанїна Г. Schnittwun-
den. на порубанїну берѣ пóр-

- хаўку (Lycoperdon), прикладе до тыла, вады на рўку, вады на ногу.
- посанувати ВШ. пошкодувати.
- посередный Г. mittel. рыбы посередні Fische von mittlerer Grösse.
- посередный чоловік НД mittel-mässiger Mensch.
- посыпка Вл. НД. Masern, morbilli. червёное, дрёбнёнькое — дыти достають — якбы их осыпаў кашоў.
- послыдница Кв. ein schlechtes, unmoralisches Weib, Hure.
- послўжник Би. Diener.
- посмертити НД. усмертити, tödten.
- посонячник Ир. посонячник Л. посояшник Лаг. Sonnenblume, Helianthus annuus ukr. соняшник et сояшник.
- поставкувати Д. тупати ногами для відогнання рупницї (Oestrus ovis). поставкуе вовця.
- постановище МЛ. Standort, Posten.
- посягнути Д. langen. посяг в колбду леґнь та вкусила його гадина der Bursch langte mit der Hand in einen (hohlen) Baumstamm und wurde von einer Kreuzotter gebissen.
- потеплыти Ду. warm werden: потеплыло.
- потїлице О. Hinterhaupt.
- потыргач Лв. Fledermaus cf. hal. пиргач.
- потька НД. magy. potyka Cyprinus carpio, Karpfen.
- потоўстый Лв. dicklich, ziemlich dick. потоўстый пысок.
- поточина Я. kleiner Bach.
- поточїти Лв. benagen; zernagen. моль поточїў вады поїў.
- потупляти Лв. verdammen; beschädigen; beeinträchtigen; jmd Unrecht thun. вон потуплять = крївдить, укрївдить.
- потячий МЛ. dem Vogel gehörig, Vogel-. потячого молока жадаў er verlangte Vogelmilch d. i. er hegte Wünsche, die nicht erfüllbar waren.
- потюк Гр. junger Vogel.
- поугибати К. повигибати nach und nach ganz aussterben. поугибали у нас дёрева, бо хашї постинали die Bäume starben aus, da man die Wälder ausrodete.
- побходити ВР. spazieren gehen, gehen; reisen. я побходиў мало ich habe ein wenig gereist.
- поцало Би. Wanst.
- поцол Ду. plur. поцолы Flechse. magy. paczal = Kuttelfleck, фляк.
- поцьлювати eigtl. küssen. кедь гад укусить, говорїме: поцьлюе Лв.
- почаяти НД. помочї, helfen. скоро почаять. баба скоро почает.
- почеревина Вл. typhus abdominalis, Bauchtyphus.
- побчерез Ян. hindurch, durch, über. побчерез хїжу селёмено МЛ.
- почерленыти Д. roth werden. почерленыла калїнка, то час жонам прясти.
- почитати НД. lesen, durchlesen; etwas lesen.
- почькы Л. Я. Nieren nom. sing. почька. psl. почька черрбс, gen.
- пошкодувати verb. trans. пожалувати.
- похворїти ся Вл. erkranken. похворїў ся.
- похыба Ду. Fehler. похыбка dem.
- похопити Вл. понїти. не мож похопити man kann nicht begreifen.
- похромндати О. hinkend gehen. похромндаў. — хромндей хромак, хромий чоловік, чоловік, що храмае.

п о є д н а́ Стр. einzeln, einzelweise.
лем поєднá ся найде бáбин пєс
die Bärenraupe kommt vereinzelt vor.

п о є д е н Вл. einzeln, singularis.
тáрфить ся пóєден і розúмный.

п р á в и т и Г. О. ладити. bereiten,
machen; anfertigen, zurecht
machen. мýсимє новóє прáвити
кóлесо. — дýги з хрущів прав-
лять млынцý О. — прáвити
гняздó О. Nest anlegen.

п р á в о завдáти Лв. einklagen;
den Rechtsweg einschlagen.

п р á в о ся тyгне путь НД.
der Weg erstreckt sich gerade.

п р а в о т и́ти Лв. права доходити,
gerichtlich belangen. запра-
вотити Лв. einklagen. запра-
вочý йогó ich werde ihn ein-
klagen.

п р á п о р и або корогвй О.
Fahnen (Kirchenfahnen) nom.
sing. прáпор; корогвá.

п р а ц ó в н ы́й Би. arbeitsam. пра-
цóвный чьоловiк.

п р е м н ó г о МЛ. О. sehr viel.

п р е у с л а б ýй Рос. дуже слабый,
sehr krank, sehr schwach.

п р и в е ч е р íти ся К. zu däm-
mern anfangen. привечерiло ся
es fieng zu dämmern an.

п р и́ г р и в к и plur. ВС. sing. при-
грiвок warmer Sonnenschein.
снyє пáук на при́гривок die
Spinne spinnt ihre Netzma-
schen, wenn warmes Wetter
bevorsteht.

п р и з н а в áти у чýм або до чóго
Лв. annerkennen. не признаýть
у тóм вадь до тóго.

п р ó з р ы́й НД. durchsichtig,
pellucidus. скло прóзрає = ukr.
скло прозоре.

(п р и́ к л я ч к ы). сýй у при-
клячкы НД. er knieete halb
nieder. стаý на колынкы або
на колына НД. er knieete nieder.

п р и́ м á к а годóванец О. що
го при́муть за свóго з мáлости,
то годóванец, а як вже ве-
ликого то при́мак, при́ма.
— при́мич НД.

п р и́ т ы́н а д ýмкy Лв. in Erin-
nerung kommen. давное при́йде
на дýмку.

п р и к а з и́ти Р. трохи зiнєувати.
п р и к л á д у в а т и ся ч о м ý Д.
sich einem Gegenstande wid-
men; sich womit befassen.
тoмý ся не приклáдуваý er hat
sich damit nicht befasst.

п р и́ к р ы в к а Л. Deckel.

п р и́ м о в к а або при́слóвкa
Стр. Вл. Spruch, Sprichwort.

п р и о н á д ы́ти Ду. щось небуть
вчинити. до о н á д ы́ти item.
до о н á д ы́ли людi.

п р и п и́ л и́ти Я. пришловати mit
der Säge zurecht machen.

п р и п о в íсти Я. sagen, bemer-
ken, bezeichnen; aus einander
setzen. хто бы приповiý.

п р и п úт н и к Им. Wegerich, Plan-
tago.

п р и́ с л ó в к a Лв. Sprichwort.
ýгадайте ще дáку при́слóвкy Лв.

п р и с о х т у в áти ся Лв. при-
викнути, призвичáти ся гл.
сохтувати.

п р и́ с т а ш Г. що пристає до
грунту.

п р и с т í г л ы́й Ир. reif, gereift.
пристíгли сiлвы.

п р и с у ш íти Лв. впр. присушили
кóрoву (кoлi не є пáши, то кo-
рoвa перестáє давáти мoлoкá).

п р и т и с н ýти ся Вл. притисли
ся там = дуже iм там нýжда.

п р и́ т ь м a Я. „пáгле, з-ýпалу“
jäh, mit Ueberstürzung. jäh-
lings; plötzlich.

(п р и т o к a) сказáти до притóки
Рос. сказати притчy.

п р и т o ч íти Ир. додати, hinzu-
geben прибавити, додати.

прихваліти. прихв́алюва-
ти НД. bejahen. вѡн при-
хв́алює.

прицапіти Гр. стати придур-
коватим. овѡн тепѣр прицапіу.

приходіти ся І. належати,
gehören. што ся не приходіть
ни сящѣникови, ни кур́аторови.

прийти в дяку Лв. нпр. прия-
листе в дяку? hat es Ihnen
wohl gefallen; прийти у
д́ушу Лв. нпр. мы бы у д́ушу
не прияли = нам би не було
пѡ-нутру.

пробалувати Я. МЛ. пробу-
вати. досл́идити. пробалуйте
дыру. пробалуй, чи здорове
дерево magy. próbál = pro-
bigen.

пробачте Р. entschuldigen Sie.

провоніти ся. провоня́ти
ся Ду. stinkend werden. про-
воня́ло ся мн́ясо.

продоўганістый І. länglich.
ш́утка на вербі продоўганіста
das Weidenkätzchen ist läng-
lich.

прозеленіти ся (се) МЛ.
grüne Färbung bekommen. че-
рез т́ыждєвь прозеленіу се ред
(нпр. в лісі).

прозывка ВШ. Namen, Spitz-
namen.

прозорий Л. durchsichtig. ukr.
прозорий. скло прозорое das
Glas ist durchsichtig.

прѡльля́ти НД. проляти. ма́ло
з кѡнви прѡльля́у воды er schüt-
tete ein wenig Wasser aus der
Kanne.

проп́асник Пу. Teufel.

просіти Пу. fodern, verlangen;
den Preis anschlagen. кѡлько
б́удете просіти? wie viel werden
Sie verlangen? три стріберні
drei Silbergulden. вѡн прѡсйтъ
сым б́іленьких er verlangt sie-
ben Sechserl.

просоня́шник К. Sonnen-
blume, Helianthus. процѡн-
цвіт Г. Кл. НД. item.

простоволѡ́сий Яп. „без на-
крыт́я голови“, без капелюха
ohne Kopfbedeckung.

протвереза́ти ся Пу. nūch-
tern werden; протверезити ся.

прѡтьіс Стр. et прѡтьіс Стр.
genit. прѡтєсу et прѡтєсу. або
та́лна magy. talpfa Balken.

протягну́ти МЛ. verlängern
аб́и Вам Бог прѡт́яг вікѡм
Gott möge Ihnen langes Leben
schenken.

проф́ітька́ти МЛ. прогай-
нувати МЛ. протратити. про-
ф́ітька́є все. прогайнує грѣйцарь.

прѡчерть О. Р. ausgerodeter
Waldtheil. черт́іяж зачѣрто абѡ
прѡчерть.

прѡщава Бч. МЛ. Pöbel, ge-
meines Volk.

прудќий МЛ. schnell.

прус Ян. Blatta germanica, deut-
sche Schabe.

прутканістый НД. І. прут-
ка́стий НД. gestreift. кѡнь
прутканістый.

прятати ся Д. sich verbergen.
ломѡвий корѡлик все ся пря́че
в різку (ріщю) der Zaunkönig
verbirgt sich (immer) im Reisig.

прятати Стр. МЛ. ховати, хо-
роніти. спря́че ся = схѡва́є ся.
пря́чуть помѣршого або мерця́.

псѡвати Лв. in der Bedeutung:
schelten. псѡвали нас = ла́яли
нас.

пт́иця Д. eigtl. Vogel, пѡтя; in
der Bedeutung: schädliche
Thiere, Schmarotzer.

пугарча́тко Лв. Gläschen,
малѡє пугарча́, малий пугар.

п́уголовка Д. ВС. Frosch-
larve, Kaulquappe plur. п́уго-
ловки ВС. = жа́бята ВС.

п́уголовок Г. або цыганська
р́ыба Kaulquappe. в Гал. п́у-

- головка, п'уголовиця, п'уголовач, п'уголоватиця.
- п'уга О. Ян. або пуг'ур О. grosse Ohreule, Bubo maximus.
- пугур'язя Ян. grosse Ohreule.
- п'уджати Шу. schrecken, Furcht einjagen, psl. п'аждати terrere.
- п'удлий ВС. schlecht. п'удло говорить по р'уськы er spricht schlecht ruthenisch.
- пудняти ся високо Лв. sich hoch erheben.
- пудязьчиця Д. = коло Дрогобича: жабка під язиком. „на-мече міх'ірчікы д'ятини пуд язиком у роті, што слінавить“.
- пуждати МЛ. warten. пужді мало warte ein wenig.
- п'укати у корб'ач О. лоскати батогом mit der Peitsche knallen.
- пукотати Ир. Гр. knarren; klopfen. сухосе р'ища пукоче під ногами der dürre Reisig knarrt unter dem Fusstritt. с п'алицьоу пукоче er klopft mit dem Stocke.
- п'ульк'ач Ян. О. Truthahn. п'улька Бі. Ян. O. Truthenne. ўгнаў качкы і п'ульки = вигнав і пр. п'ульчета Ян. п'ульчинета О. junge Truthühner cf. magy. pulyka = Truthahn.
- пуп'укати Стр. Бч... hüp hüp hüp! schreien (vom Wiedehopf). пупук'ач пуп'укає Стр. ўдуд пуп'укає в сел'ях Бч.
- п'удбивка МЛ. чир на молоцьї in Milch gekochter Brei, Milchbrei.
- пуляк Г. Truthahn. пулька Truthenne. п'ульчята junge Truthühner.
- п'услик ВШ. лайбик, Leibrock.
- пуст'инка Вл. werthloses Zeug, dummes Geschwätz пустинкы говорить.
- п'устити Бі. in der Bedeutung: verkaufen. як п'устили копя? за сорок за сым.

- путь Лв. Weg. сись путь dieser Weg. іді сым п'утьом gehe diesen Weg. дай Б'оже серенчл'ивый путь! gebe Gott glückliche Reise! пак про што, яким п'утом? = quomodo, qua ratione?
- пухл'о Л. Magen, Gedärme. (beim Huhne, beim Ochsen etc.).
- пчол'арь Стр. Bienenzüchter, пчоляр.
- пчол'інок Стр. Bienenhaus, šech. včelínec.
- п'явиця Г. Д. Blutegel, Hirudo. п'явиця к'унська Г. п'явиця к'онська Д. Pferdeegel Haemoris vorax. п'явиця хоснов'їта З. Hirudo officinalis вал'ушна л'юдям — п'явиця конська пуст'а. psl. п'явиця βδελλξ, sanguisuga.
- п'яр'ги Бі. Felsen, namentlich zerbröckelte Felsen, Grus.
- п'яц ВШ. Platz. magy. piac.
- р.** р'ама Ир. Runzel. plur. рам'ы. рам'їти in Falten legen, runzeln; зрам'ило ся лицє = поморщ'ило ся.
- раматок О. шматка, Waschlappen, Fetzen cf. ukr. рямя.
- рамг'аз З. Gefängniss magy. rab-ház.
- рам'ина до в'їзора Г. Fenster-rahmen. смерек'ова рам'ина. ф'ўтро де в'їзор стоїть. в'очко Fensterscheibe.
- ран'опадь Ім. eigtl. was in der Morgenzeit fällt. іншпектор зв'їдати ся: д'ятинко, што чиниш, кедь р'ано встанеш? п'анцю — к'аже хл'опець — ўйду на гн'ой та у.....; а іншпектор к'аже: та што то так'ое? — то п'анцю ран'опадь — одв'їтить хл'опець. (анекд'отота).
- р'апати О. р'апкати Г. Гр. Д. knarren, quacken. к'ачка р'апає О. р'апкать Г. р'апче Гр.

- рапоніця Д. etwa: die kwac-kende Attribut der Ente. качька-рапоніця (рапоріця).
- рапухи О. репухи О. бахурі, діти (іменно) жидівські (згірдно) пом. sing. рапух Balg, Knirps, приземок [cf. pruth. gara Knirps; lett. gārt und gāpot kriechen. gārainis gāpulis gāpucis ein Kind, das noch kriecht; lett. krups Kröte (ruth. ропавка, рапавка, карапаня) und Zwerg vgl. Preussisch und Polnisch v. A. Brückner, Archiv f. slav. Philologie h. v. V. Jagić XXV. S. 512].
- раст ВС. so werden einige früh blühende Frühlingspflanzen benannt. раст білий Anemone nemorosa. раст синій Scilla bifolia etc. растик Лв. зіля голубоє = Scilla bifolia, März-zwiebel.
- ревало Д. Brunstzeit (des Hirsches).
- ревести О. або ревати О. brüllen.
- рет Ир. МЛ. З. рит Стр. = рувне поле МЛ. = де мокра земля, низкоє Ир. = болотисте поле, Стр. = мокра земля Ир. З. magy. rét = Wiese. на рету, у рету = в мляці. по рітох = по болотавих низинах; по полях.
- ретьанá земля Ир. мокра земля.
- рехлик Лв. Rock.
- решотка Им. Gitter.
- решіткованя НД. Flammenblume, Phlox.
- рыбарь ВС. Sterna, Seeschwalbe. галас ВС. „галас то малярськеє слово — по руськы: рыбарь“.
- рыблячка НД. Fischteich, Setzteich.
- рыболѡв Я. рыболов Кл. рыболув МЛ. рыборух Кл. Ну. Sterna, Seeschwalbe.
- рыйка Вл. Rüssel.
- рыкѡвище Б. Brunstzeit (des Hirsches) зр. ревало.
- риндзювати Марам. in der Bedeutung: gedenken. не риндзюєме.
- рысак Лв. plur. рысакы = Traber, Trabpferd конь з стадинины графа Орловского, для повозкы.
- рысь Я. gen. fem. Luchs, Felis lynx. люта рысь der grimelige Luchs. рысь люта der Luchs ist grimelig. — рысь май бiлша, з маржини вігризує віме Кв. — рысь бердова або вѡўча, шо стоїть в камени на зьвіре (зьвіре = серна); рысь льисова або маржинська, шо йист маржину МЛ.
- різанцьі НД. із тыста, Nudeln.
- рѡдзя НД. Reisig. dem. рѡд джечко.
- різник Вл. Stück. z. B. Stück Fleisch. різник Вл. Schlächter.
- різчинá Лар. Riedgras, Carex, різоха, різуха, різійка.
- рѡк-тепѡрь Лв. Гр. = тот рѡк, що істук, назад des vorigen Jahres. на рѡк тепѡрь буду іти ich werde nach einem Jahre gehen.
- річ Д. in der Bedeutung: Sprechweise. на три річи говориме.
- робѡта І. історія, діло. та то робѡта = ото робѡта (в Тернопільщині).
- рѡваш Ир. рахунок magy. rovás.
- рѡвта З. гал. ріта, рота, Rotte, Haufe, Schaar. рѡвта людій Menschenhaufen. веліка рѡвта пѡтят летьіла es flog ein grosser Vogelhaufen.
- рогачь З. І. Bi. Hirschkäfer, Lucanus cervus. рогачь (Männchen) має роги ги олень; она (Weibchen): рогацька має маленькы роги ги зубкы.

рогуніик В. корч на млаці, беруть на цыбухи Hornstrauch; Cornus.

рѳдич З. consanguineus, Verwandter.

рожѳнка Лв. Rosenkranz укр. чотки.

рожѳн. клѳка. крѳвое же-льїзо Вi. eiserner Haken in Hal. рожѳн Bratspiess. в Пу. — рожѳн Bratspiess ѳech. rozѳn, roznik pol. rozen.

розгѳда НД. Zeitvertreib. для розгѳды zum Zeitvertreib. А за того ничь не збѳу, чужї жѳнкы я кохѳу для своѳї розгѳды, сѳрцьця охолѳды“.

роздѳмати МЛ. розгадати.

розказѳти Пу. befehlen ѳech. rozkѳzati pol. rozkazaѳ велїти, звелїти, приказати.

розлѳка et рѳзлука Стр. З. in der Bedeutung: Unterschied. так і в старосл. разлѳка 1) separatio 2) discretio διακρίσις. розлѳка: венѳрь а кондѳ es ist ein Unterschied zwischen Bork und Eber. ѳ тому рѳзлука es ist darin ein Unterschied. (значене се вивязуе ся лѳгїчно: се, що роздїлюе, розлучае = рїжняця, розлука).

розметѳти З. Им. auseinanderwerfen psl. разметѳти, размѳтѳти.

роз'онѳдѳти ВС. в знач. розтягнути. пацѳаи так їмїу ся зубѳми, што лѳдвї лѳднї роз'онѳдѳили пѳсок.

розумѳк ВС. Klügler гал. мудрак, мудрагель, мудрош, мудраш.

рокаш Г. Стр. ВР. Пу. magy. rakas Haufen. в рокашї в купї, разом много людїй в рокашї.

ромѳнїця МЛ. Anthemis.

рокі казѳти Стр. долю предсказати. зазѳля роки кѳже.

роковїна Лв. роковѳе, што дають на рѳк, зѳрном зсїпууть. дѳковѳе вїко великѳе роковїну одбїрати; роковїна тѳкож як май вїко (май-вїко = великѳе вїко, доброе вїко).

рѳня НД. Wassermolch, Triton. еднѳ рѳня. „за тотѳ клїчеме, што в водѳї хѳдїть“. cf. рїнути (рї = fluere).

росѳ Г. in der Bedeutung: Schweiss. росѳ на чоловїку, на копї.

ропустїло (ропустило) або розмѳрзло Стр. es traf Thauwetter ein.

роспѳхнути Д. (розпѳхнути von der Geschwulst) abnehmen. пак роспѳх = склеснула пухлїна Д.

роспѳчити сливку Г. die Zwetsche so drücken, dass der Stein herausgeht.

росчѳти Лв. (розчѳти) anfangen. розчѳлї казѳти sie fiengen an zu sprechen, sie huben an zu erzѳhlen.

росчѳхнути Г. (розчѳхнути) auseinander spalten. як упѳде вул на лѳдѳ, то му росчѳхнуть ся нѳгы (= розуйдуть ся).

росшїрїти нѳгы НД. die Beine auseinanderspreizen.

росшкрїлїти Г. auseinander-spreizen (розшкрїлїти).

(рот). як на рот прїїде, говорїть Стр. er spricht, wie ihm der Schnabel gewachsen ist.

рѳбань НД. Holzschlag. я їдѳ у рѳбань.

рѳгнути ВШ. ausschlagen, stossen. рѳгнуў кїнь = лѳбоў удѳраў.

рудѳ Вi. Erz.

рудѳ ВС. Peronospora viticola „што казїт лїстя випогрѳду; казїт і кѳрїнь: ўгнїе хоть і тоўстїй (= грубїй).

рудіна Рос. Gr. dem. рудінка
Pflock cf. руд Deichsel magy.
rud.

рудóха Я. Kupfernatter, Pelias,
chersea. май люта рудóха —
за нами се гойтувала (= гнала
за нами).

рúжджя. рúзджя НД. Reisig.
мáло рúжджя ein wenig Reisig.
psl. рoждиѣ, sarmenta гал.
рiще. гл. рoзджя (рiзджя).

румегáти Э. ruminare. корóва
румегáть васса ruminat.

румéнецъ Стр. Matricaria cha-
momilla, Mutterkraut. румéнецъ
пáхне.

румiн К. Anthemis.

руно О. Vliess.

рúслик О. Clupea pontica plur.
рúслики.

рябúн Gr. великий горнецъ,
в котрiм несуть робiтникам на
поле страву варену.

рiнда Э. Лв. шмата, Fetzen.
рiндавыи Gr. обiдраний,
цýравий гал. шматлавий, zer-
lumpt. рiндавиць Вл. драп-
тивецъ, драптых, zerlumpter
Kerl.

С. сабiв genit. сабóва Г. ВШ...
Schneider, magy. szabó.

сай Г. шереш, гей кáша, што на
яри по рiцьи плавле, аж тáне
люд.

сáлька ВШ. Granne. (мiсто
усáлька) сальковáтый mit lan-
gen Grannen versehen. яриць
сальковáтый cf. magy. szálka,
kalász szálka.

самокiша Д. Seifenkraut, Sa-
ponaria officinalis.

самокiше О. молоко на пöу
кваснé; як прокваснiе = кваснé
молоко О.

сáнкати ся ВШ. возити ся
саньми. Schlitten fahren, schlit-
tern. у зимi сáнкауть ся.

сановáти Г. жалувати cf. ша-
нувати.

сáркати НД. fauchen. сáркать
мáчка на пса.

саш Вл. Стр. НД. Schilf. по
сашу. в НД. узéнький, чóр-
пый саш, серпкiй Турпа,
Rohrkolben; бiлый саш Aco-
rus calamus, Kalmus; саш на-
дóвый Phragmites communis,
Schilfrohr (cf. magy. nád =
Schilf.) гл. шаш.

свaдьбá Би. свaтьба Hochzeit.
вóвки свaдьбóу чiнять die Wölfe
laufen in Rudeln umher гал.
вóвки гильнять ся, тычкúють
або бiгають тычками. psl.
свaтьба et свaдьба nuptiae
čech. svadba. nsl. svadba.

свaдьбувáти МЛ. eigtl. Hoch-
zeit feiern. котi в мáрты вáв-
кають, свaдьбúють.

свердúн О. (також в Бéрези).
свердáн Лв. Grille, Gryllus.

сверенiти Ду. сверенi-
чáти Им. zirpen. свириньóк
сверенiть або сверенiчiть die
Grille zirpt (cf. свирiль, сви-
рiлка psl. свирiль сáриць fistula;
свирiати сáриць, sibilare; áδλεiv
tibia canere).

сверчóкъ О. Gryllus psl. сврiчь.
сврiчькiь.

свидиná Д. Cornus sanguinea,
rother Hornstrauch.

свиннóе мiясо Д. Schweine-
fleisch.

свинiяк Д. дéйжа, де пóять
свинi.

свинськый пiрий Стр. Vo-
gelknöterich, Polygonum avi-
culare.

свириньóк. свириньóк gen.
masc. plur. свиринькi Г. Ир.
К. Л. ВС. свиринькá gen.
fem. Стр. Grille, Zirpe, Gryllus
cf. psl. свирiль сáриць, fistula
ruth. свирiль, свирiлка, сви-
рiвка. psl. свирiати, sibilare,
сáриць; tibia canere, áδλεiv.

свіжина́ О. хоть якé, свіже
мéсо, rohes Fleisch.
свѣтѣвка О. Morgenröthe.
свѣтѣч О. (свѣтѣч) Leuchter,
тréба менѣ свѣтѣчé ich brauche
einen Leuchter.
свѣтла мѹшка НД. свѣтлий
червák Г. Leuchtkäfer, Lam-
puris noctiluca.
свободѣти Лв. befreien. сво-
бодѣть йогó.
свóйськый Г. domesticus. свóй-
ськы голубы.
свящѣнник казáў Лв. = прав-
да неоспорима = Roma locuta.
свѣтцѣ О. = мале свѣято.
сегельчáстый НД. eckig
magy. segelet = рѣг, кін.
сегѣнь Пу. легѣнь-бѣдняк, сирох-
ман armer Schlucker. magy.
szegény.
селѣпский Я. rusticus
сербадѣнка Бч. etwas sauiere
Milch. молоко, як малó пере-
квасныѣ, то сербадѣнка cf. сѣр-
баты schlürfen.
сердѣтый О. zornig.
серѣш Вл. Бі dünner Eisgang,
dünnere Eiskruste am Wasser.
мнóго серешу. засерешѣло вóду
das Wasser überzog sich mit
einer dünnen Eiskruste.
сернá Л. Reh. сернѹл Л.
Rehbock. я видѹю єдногó сер-
нулá ich habe einen Rehbock
gesehen. сѣрнѣчата Л. junge
Rehe.
серпкый Лв. Г. rauh. язык
серпкый у корóвы cf. psl.
стрѣпота asperitas.
серпóкрилець Ир. серпó-
крышка Д. Бі. Mauersegler,
Cypselus arus. серпóкрышка
на дощ лѣгать по пòд облáкы.
сѣршун Лв. Hornisse.
сеч К. gen. fem. genit. сѣчи
Harn, urina.
сѣлоў силѣчноў Д. mit gros-
ser Gewalt.

сѣленка Я. з пацьорок бин-
дочка пòд шию.
сѣняк Вл. ВШ. Holztaube, Co-
lumba oenas.
сѣнятѣна Лв. Waschblau. сѣ-
нятѣти плáты Лв. die Wäsche
blauen.
сѣньóша З. Namen einer blau-
grauen Kuh. корова сѣня вадѣ
сѣра.
сѣроткы́ Д. Stiefmütterchen,
Viola tricolor.
сѣройѣжка Я. або бѣларѣпа
Я. weisse Rübe, Brassica rapa.
сѣрохман МЛ. armer Schlucker,
Unbemittelter. не сѣрохманѣ
идѹт кра́сти, а газдѣны: идѹт
у свою реть, а дóкы пѹйдут,
вóзмут із кóждого рѣта по два
кóрчи — а наколѣ пѹйдут у
свуй рѣт, таѣ на-тогды́ уже
пѹни бесáгы.
сѣте або тучнѣ мясо Я. МЛ.
fettes Fleisch.
сѣдák НД. Sitz auf dem Wa-
gen; Bock, Kutschbock. на
сѣдакѹ.
сѣдѣй О. сѣдый Г. grau.
сѣда косá. сѣдый чоловѣк.
сѣкаўка Л. ВШ. Ир. сѣка-
виця Ду. Dorngrundel, Cobi-
tis taenia. сѣкавиця зáбе ся
в пѣрсты.
сѣльнѣк Стр. Salzgefäß, Salz-
büchse.
сѣменѣстый Л. getupft, gut-
tulatus. дѣтел сѣменѣстый Bunt-
specht.
сѣнянка Стр. будѣнок на сѣно
сѣнянка Лв. сѣнянѣця
Вл. стодóла, Scheune.
сѣрѣйка Ир. ein weibliches
Wesen im grauen Gewande; mit
grauen Augen (z. B. Mädchen).
Ой Марѣйко-сѣрѣйко: сѣрѣ очѣ
мáеш Ир. (сѣванка).
сѣрканѣчка Я. Zündhölzchen-
schachtel „що держит сѣрканѣ“.

сѣркастый Стр. graulich cf. сѣрий grau. сѣркó Namen eines grauen Hundes.

сѣркач або швábлик Я. Schwefelhölzchen.

сѣрканистый З. graulich. кóнь сѣрканистый кличе ся: „сѣрка“.

сѣтнѣк Л. Binse; collect. Binsen. качькѣ у сѣтнѣкѣ.

сѣяня Д. Getreide, Saat. сѣяня ся вóзить íс пóля.

скакун НД. Hase, Lepus timidus. дѣтко кличе зáяця: „скакун“.

скакундѣй Д.

скаралúща Г. Eischale.

скарáчити нóгы НД. die Beine spreizen.

скáтерть Я. Л. Serviette, Teller-tuch, Mundtuch. (в Чорткíвщинí: скáтерка м. скáтертка).

скыпíти Лв. impfen; pfpopen. дóхтор скипíть вóспу; скыплéный ein Geimpfter. скыплéно дéрево = щíплене дерево; заскыпíти einpfropfen. на дéрево заскыплене кличеше: скыплéць.

скыпнѣй Д. скипленѣй, щíплений. скыпнá рóжа Pfpropfrose. скыпнá яблóнка gefropfter Apfelbaum.

скыпнѣця Д. скыплéць Лв. durch Pfpopen veredelter Baum.

склéснути Д. einfallen, abnehmen. клéснула пухлúна.

склѣпати Ду. blinzeln. склѣпа ла-м очíма.

склѣгáти ся ВС. gerinnen, sich niedersetzen. склѣгáло ся молóкó; склѣгáть ся водá.

скóмтáти Д. Bi. kitzeln. скóмчe er kitzelt. cf. psl. скáктати titillare, скоботати.

скопíлѣти дѣвку ВШ. привести дѣвку до зродженя копила (кóппл = Bastard).

скóротáти Я. kürzer machen; kürzen. скоротáе.

скóрúжити се О. sich werfen. скóрúжет се дошкé = скóрúжать ся дошки.

скóрúха Г. gen. fem. Eberesche, Sorbus aucuparia.

скóрýзный Пу. Г. спокойный, ruhig. не скорýзный unruhig. cf. корити ся, покíрний psl. покóрнѣ obediens.

скóрýчити ся Стр. sich zusammen rollen. скорýчить ся бáбин пeс у карíчку (= в кíльце) die Bärenraupe rollt sich kugelförmig zusammen.

скотáрь О. пастух, що корови пaсе — скотáрька О. що дойít корóви (у Ясеню: ма́рка cf. germ. Meierin).

скрыгончáти ВС. скрыгончít кáвка die Dohle schwätzt.

скрип або косíць Г. Wiesenkarrer, Crex pratensis.

скулѣти Ир. zukneifen. скулѣть еднó о́ко хоть еднým о́ком.

скупáк З. Geizhals. скупáк велíкый.

скуптáчка Ду. скупа женщина, geizige Frau; geiziges Weib.

слабушковáтый Лв. Пу. kránklich.

сласнѣй ВС. schmackhaft, fett. сласнá або смачнá бурáчáнка schmackhafte Mangoldsuppe.

(слівы). мúшкоты ВШ. слівы черлéні, мáло плодоúгáстí, дрýгы внят зовúть ся пинѣгы круглí, малí сливкѣ; мелáйницьí сливкѣ круглí, малí; бýстри (быстрíцькы) = продоúгáстí.

слигáн ВС. Г. ВР. Schmerle, Cobitis barbatula. слигáн з бáхóсами (= усáми).

слизт Г. Лаг. Malva, Käserappel, слиз. мнóго слízту.

слимбáк Я. слиминдáк (у вармедí Унгварскíй, в селí Люта), слимбúж Ян. plur. слимбужí, слимбуж О. слíмуж Стр.

- Лв. Гр. ВС. Schnecke besonders die Gattungen: Agrion, Limax, Helix. діти приговорюють: „пусті ріжки слимужку!“
Лв.—„слимбаке світе в ночі“ Я.
- слинавиць З. слипавець Cottus gobio, Groppe.
- слинавіти Д. geifern, den Speichel stark ausscheiden.
- слидно Стр. man sieht, es ergibt sich.
- слипачка Лв. Blindschleiche, Anguis fragilis.
- слип'ух ВШ. Ziegenmelker, Caprimulgus europaeus. úтpищать в день на челянника, ги совá er glotzt den Menschen bei Tag an nach Eulenart.
- слип'ух ВР. blinde Kuh. „дыти єдному завяжуть очи а вон імать дpугы дыти, а дыти ся сміють, ож не годен іміти і клічуть: чур!“
- слип'ушка МЛ. Blindschleiche, Anguis fragilis.
- слобожєний МЛ. я слобожєный застрілити хоть котрú маргу = я управнений (мені слобудно) застрілити будь котрú худобу (коли шкоду рóбити в полі).
- слўжниця НД. Dienerin; das Mensch.
- смєртный мотыль Стр. Nachtfalter, phalaena.
- смыкавка Я. Carex, Riedgras.
- смїрть Лв. Nachtfalter, phalaena. смїрть лытать, ачень душкá пожадать дáшто.
- смїшка ВШ. Anekdote; lustige Erzählung, — смїшливий ВШ. lächerlich, zum Lachen bewegend. смїшлива кáзка.
- смокыра (коло Кошиць) сокыра Ахт.
- смóлавый Л. schleimig, klebrig, schmutzig. бабїць смóлавый Лв. die Groppe (Cottus gobio) ist schleimig cf. hal. слинава бабка.
- смўгати ся Ім. sich beschmutzen, beschmutzt werden.
- смўтна завїса Пу. Trauerfahne.
- снїти ся Гр. träumen. што вам ся снїло, коло нóса ся вїло.
- снїг лыїнить ся мотылями НД. Der Schnee fällt in grossen Flocken herab.
- снїт Г. Brand, Getreidebrand. мнóго снїти на мелáйох es giebt viel Brand an den Maispflanzen.
- збўжа снўтовáте Г. vom Brand befallenes Getreide.
- сновáля Лв. што на нїм снўє пряжу.
- сновпéць З. лáпка на пацкуны cf. слопéць Falle.
- собачїна МЛ. собачник. собачєнка О. Faulbaum, Rhamnus frangula. як з'їст áгоды качька, то згїне.
- собоáнка Стр. Zofe magy. szoboleany.
- собрýнка Д. Zinnia elegans. plur. собрянкы.
- совá ухáта Стр. Ohreule.
- совітувати Г. sich berathen. коли ся совітут wann sie sich berathen.
- совокўпно О. zusammen. жити совокўпно в любї = in Eintracht (in Liebe) zusammenleben.
- сьогорóчний Стр. НД. diesjährig, heurig.
- соко́тити Я. Acht geben. соко́тит нá руки (щоби не скалы́чити).
- сока́чь Лв. Koch сока́чька Лв. Kóchin psl. сока́чь. сока́чий соquus. сока́чьница. сока́ль соquina. сока́льница culina. magy. szakács = Koch; szakácsnő = Kóchin.
- сокырýнка НД. малá сокырка, што хpин кóпле.
- солоннáнка Гр. Strohhut. шапка Hut.

со́лянка Ім. судіна на со́ль, Salzgefäss, Salzfass.

со́марь ВР. Esel. im Plur. gewöhnlich für сомарі — сомарі́та (eigtl. plur. von сомаря́ = junger Esel); сомарік demin. magy. szamár, asinus, cf. čech. soumarna hovada = Lastthiere. psl. самарь onus.

сопю́г plur. союго́б К. Eintagsfliege. союго́б понад во́ду лыта́уть, кома́р у́нять ма́лый продо́вга́стий. die Eintagsfliegen fliegen an Gewässern; die Stech-schnacken (wieder) sind klein, länglich. вивших околицях со-ню́к = Culex pipiens, Gelse, Stech-schnacke magy. szúnyog.

со́роко́виць або та́ляр (ältere Benennungen, die auch jetzt gebraucht werden; со́роко́вечь eigtl. 40 Kreuzerstück та́ляр Thaler) Silbergulden. біле́нькый silbernes Zehn-kreuzerstück (20-Hellerstück).

со́ро́че гнѣздо́ дѣ́кое Ир. wilde Möhre.

сохті́вий О. що зна́є всѣ́ку робо́ту, вправни́й, звичени́й до робо́ти. сохто́вати. сохту-ва́ти Кв. ВС. приви́кати, зви-кати. сохто́ваний звикли́й. сохту́й до того = приви́кай, набира́й вправи. magy. soktak звикли́й, приви́клий. sokni зви-кати.

спѣ́ред З. vor Anfang; vor.

спершу́ Лв. zuerst, vorerst. спервú. іспервú З.

спі́шно Ім. eilig. ящю́рка спі́шно біга́ть.

спобоя́ти ся Лв. befürchten.

спові́сти І. sagen, aussagen. ма́ра бы спові́ла der Teufel mag es sagen.

срі́берний МЛ. стрі́бе́рний Пу. silbern.

ста́вчики у пѣ́рстув ВС. Fin-gerglieder.

ста́млять Пу. senkrecht.

ста́нути І. выстарчати пр. на пі́пу ста́не дуга́ну der Tabak reicht für eine Pfeife aus.

ста́ти на ко́льі́нки Стр. ста-ти на ко́льі́на Стр. nieder-knieen. гал. вклякути, укля-кнути.

сте́рня́нка К. Лаг. Stoppelfeld.

сты́рха́віти Пу. verkümmern, elend werden.

сто́кмїти ся Лв. згодити ся, übereinkommen. сто́кмї́ ся на во́лы або дѣ́тко ка́же: покля́ў ся на во́лы.

сто́но́ж Ім. Oniscus murarius, Mauergassel. сто́но́ж ве́лікый.

сто́но́жка. сто́но́жка Лв. Д. К. ВС. Mauergassel. сто́но́жка ве́ліка.

стра́жова́ти ВШ. Wache hal-ten.

стра́на Стр. in der Bedeutung: Weise. на лві́ стра́ны ка́жуть ман spricht auf zweifache Weise.

стра́хати ся І. бояти ся, ля-кати ся.

стри́жки О. вівці́, що можуть се стрі́чи. sing. стрі́жка.

стро́щити ВС. zerschmettern. не стрóщить коры́тницю, хоть бы во́зом переї́хаў die Schild-kröte wird nicht zerschmettert, auch wenn über ihre Schale ein Wagen rollt.

стру́га ВС. Flussarm, fließendes Wasser.

стру́кы НД. in der Bedeutung: Zapfen. смереко́ві стру́кы Fich-tenzapfen. сосно́ві стру́кы Kie-ferzapfen in Gal. стру́к Hülse, z. B. Erbsenhülse.

струме́нїстий Ян. schlank. кіт струме́нїстий cf. стрі́мкий.

стру́піші́ти Бч. vermodern.

стру́ча Лв. in der Bedeutung: Maiskolben. урб́ило ся до́бре стру́ча. стру́к кынди́ричаний

- у пірю І. в Гал. струче = Hül-
sen z. B. der Erbse, Bohne etc.
стряжкáстий ВШ. mit vielen
Zacken und Zinken; zackig;
ästig, verästelt. стряжкáстї рóгы;
за пáсемкaми пóзнáти, кóлько
гóдóв óльнѣ мáе (cf. стреміи;
стрїжкий).
- студенїць. студнїк (коло
Унгару) кїрниця; студня му-
ровава.
- студеньчик Ир. D. Wasser-
molch, Triton.
- стúпка Я. grösseres Gefäss, wo
Küchensalz aufbewahrt wird.
стúпка бїлша, що на сїль; мѣн-
ча = сїльнїчка.
- сúкaницѣ НД. сúкaниця Бі.
рїдкá зáмїшка з шенїчно́ї мукї,
сúче ся в руках.
- сúкервїця Лв. Eiter сúкер-
вїця течє cf. psl. ськрѣвїца
et сжкрѣвїца сгоог.
- сúмїска І. спїлка, Gemeinschaft,
Compagnie. сумїснїй І ge-
meinschaftlich, спїльний.
- сунїюк або комáр ВС. лїтають
комáрї гл. совю́ї.
- сусїр МЛ. Asthma.
- сухáрь О. як бúка вчре на
окрúг, то з бúка стáне сузáрь —
обчerte дѣрево, як вісхне.
- сухá хворóта Лв. Dürrsucht
сухýй Лв. in der Bedeutung:
mager. сухý быкы magere
Ochsen.
- сухóта І. eigtl. Dürre; Dürftig-
keit. сухóта = тїснї рóкы.
- сúче молочкó З. Euphorbia,
Wolfsmilch.
- сушїна Стр. сúшина „сúшину
носять пчóлы на восчїну“.
- (схóдень) Вл Ende, Ausgang,
їе схóдня зимы бýло es war
zu Ende des Winters.
- схудобнѣти І. verarmen. (ху-
дóбнїй čech. chudobny, masur.
chudobný = arm; čech. ochu-
dnouti, zchudnouti verarmen).
- счóхнути ся Лв. abgestreift
werden. мїсяць як ужє старýй,
таї счóхне ся. — счох ся мї-
сяць: лем з него полóвка вадь
третїна... (nach der Auffassung
des Volkes) cf. чесати rad. чєс.
с҃ягáш НД. Holzschlichter. у ру-
бáни с҃ягáшї, што склaдáють
в сáгы і стїнáльпїкы вадь
рубáльнїкы, што рубáють.
сюдáк Стр. сюда, сюди.
- Т. тáблa Д. Tafel, tabula. magy.
tabla. на тáблї пїше; мѣнша:
тáблїця. — тáблїце О.
Tafel psl. тáблa et тáблїца.
тадъ Мар. таж.
- таї стрїна з вóўни Я. Tasche
aus Wollzeug. тáшка з ремїня
Ledertasche.
- тáки Я. Л. auch. на жїтý тáки
хрущї Л. auf dem Roggen leben
auch Käfer.
- такóж вадь тáкже НД. auch
(= тако+же; такъ+же).
- талáн О. in der Bedeutung:
Arbeit, таланувáти arbeiten.
якїй талáн даст = яку дасть
роботу (в укр. талáн = дóля,
щастє). turc. talan = praeda.
- таньїрї тарїл Д. Teller. тáн-
джїр Яв. Teller plur. тан-
джїрї magy. tanyér.
- тапшúк Я. капчук на тююн.
тáпше Я. Bratpfanne.
- тараборїстýй Лв. scheckig.
корова тараборїста. коць тара-
борїстýй.
- тарїлкы Д. тарїлцы Ир.
(plur.) Aster, Sternblume.
- таркáтый Яв. gescheckt, гá-
дїца таркáга.
- татáрка Ир. Heidekraut.
- тварь І. in der Bedeutung:
Form, Aussehen. уж на отý
тварь, што гл. die Ringelnatter
ist (im Allgemeinen) von der
Gestalt, wie die Kreuzotter.
- твердýй морóз ВР. starker
Frost. твердї морóзы.

- тверда́ му́ха З. Pferdelausfliege, Hippobosca equina. на ко́ньох і на псо́х быва́ть = kommt an Pferden und an Hunden vor. (wegen ihrer Härte lässt sie sich nicht leicht zerdrücken und glitscht leicht zwischen den Fingern weg).
- тверды́й Лв. in der Bedeutung: stark. тверда́ мило́сть od. тверда́ лю́бость heisse Liebe, innige Liebe.
- твёрдо Гр. З. in der Bedeutung sehr z. В. твёрдо ня уби́у = дуже мя вибив; твёрдо счалова́у = дуже счаровав; твёрдо далёко = дуже далеко; твёрдо мно́го = дуже много; то бы́у твёрдо фа́йный вадь твёрдо до́брий дождь = був дуже до́брий дощ.
- твердь Ім. „як затвердне сныг“. творы́тсѧ на што Ім. mit etwas im Einklange sein, womit Gemeinschaft haben, worauf achten. я ся на то́е не твóрю ich achte nicht darauf, es lässt mich kalt.
- тельга І. zweirädriger Wagen. magy. taliga psl. тѣл҃҃҃҃га δίφρος, currus.
- телягинець К. Gebärmutter der Kuh „што теля сто́ит в нѣм). теметóв З. темету́в МЛ. genit. теметóва Friedhof „де прѧчуть мерцьв“. magy. temetó.
- темніця Бі. Kerker.
- тенгеріця Ир. Вл. Kukurutz. magy. tengeri. гл. кындиріця.
- тенгерка Ім. plur. тенгеркі́ Априкосе, Prunus armeniaca magy. tengeri baraczk.
- терebити К. eigtl. schälen; ausweiden. терebить кúриця на землі червачкы́.
- теркеля́нка НД. горівка, що варить ся з видавок винограду. cf. magy. törköly = Treber, Trester.
- тёрмати Ду. торгати, zerren; rütteln. тёрмау́ть куделю́ Лв.
- тёрнянкы́ НД. Haferschlehen.
- терпезли́вый Ду. терпели́вый, geduldig.
- терпигу́зкы Бч. Hagebutten, Früchte der Hundsrose Rosa canina.
- терпу́га З. Säge; in einigen Gegenden Galiziens терпу́га = Sägespäne; ukr. терпу́х = Raspel.
- тетю́хы Р. Fieber. его́ тресу́т тетю́хы er hat einen Fieberanfall.
- ты́рмати Лв. zupfen, rupfen; zerren. ты́рмау́ть куделю́ гл. тёрмати.
- ты́сканка Ім. Presse. виногра́д, ке́дь із мѧ́ха у́бере, кладе́ у ты́сканку та шру́боу закру́тить і уты́ска́ть сок — звычайно́ вже по́длийше́е з то́го вино́.
- ты́хо Бі. ВШ. або по-ма́лы, ко́нь іде́ ты́хо das Pferd geht langsam. дуб ро́сте ты́хо die Eiche wächst langsam.
- ты́мянкы́ З. що (што) чьóрне наросте́ на ты́мю укр. тѣмени́цѣ, бруд на голо́ві.
- ты́сний гід Р. Missjahr, тѣсний рік.
- ты́снотá Г. in der Bedeutung: Armut.
- ты́ма Стр. grosse Menge, Unzahl. ты́ма наро́ду unzählige Volksmenge.
- то́ва ВШ. Morast, Sumpf, велике боло́то; петеча; „това ны́гда не вы́сне.
- товка́н Гр. узкий, высóкий горни́ць, што ся молоко́ цы́дять у ньóго чéрез цы́дильце.
- тоу́сты́й ВС. Вл. Ир. Лв. Я. Р. МЛ. Стр. 1) fett. тоу́сто́е вадь тушпóе мя́со ВС. fettes Fleisch. 2) dick, гру́бий тоу́стѣй пинь дѣcker Baumstamm; тоу́сто́е дéрево dicker Baum; тоу́сты́й

- лїд Вл. dicke Eiskruste; dicke Eisklumpen; тоўстїй чоловїк dicker Mensch; бáбиц пєс гей кохї пáлєц тоўстїй, мохнáтый, Стр. die Bärenraupe ist fingerdick, behaart; тоўстє полотнó grobe Leinwand. З) tief. тоўстїй гóлос tiefe Stimme. мєдвїдь рєвє дўжє тоўсто Р. der Bär brüllt mit einer tiefen Stimme.
- тоўстонóс Им. ВР. Ир. ВШ. Бі plur. тоўстонóсы Kernbeisser Coccothraustes vulgaris.
- тоўстопýсок МЛ. Kernbeisser, Coccothraustes vulgaris.
- тоўчка Гр. Salzgefäß, Salzfass.
- тоўщюковáтый Ир. dicklich, грубавый.
- тогдý ВС. Гр. dann psl. тьгда тóтє, tum, tunc. товдý ВШ. Стр.
- тогїдный Кв. торїчний. за тогїдне дам вам дєчку!
- токáн Бі. з тендерїчинойї мукї на густо замїшаний Maisbrei.
- тóкмити Я. з accusat. mit Jmd uebereinkommen. тóкмит Дячука = годить.
- толкувáти ВС. die Meinung áussern, auseinandersetzen „розўмно говорїти“. бóдуть толкувáти = будуть розбирати. пє тотó толкуєме nicht diese Sache ziehen wir in Erwägung.
- тóргнути freq. тóргати. потóргати Д. zerren. тóргнуў. потóргала ся.
- торлáш Им. Бі. великї криги лєду, що нєсє водá. grosse vom Wasser getriebene Eisschollen.
- тортóўка на швáбликы або шкатýля ВС. Zündhölzchenschachtel.
- тот, тотá, тотó Ян. dieser.
- травєнка Яп. Grasmücke, Sylvia.
- трєбá Р. оказїя; потреба. на трєбї.
- трєбувати Вл. brauchen. пашї зємлї такы, што трєбууть гноў.
- трепетáти НД. тремтýти НД. zittern. вон трєпєцє вадь тремтýть er zittert.
- трїбный Бі. потребный, nöthig; tauglich.
- трїбóвати МЛ. пробовати, probieren.
- трїскотáти О. vom Gesang des Zaunschlüpfers. трїскотýть корóлик О. Nach der Stimme wird in manchen Gegenden Troglodytes parvulus трїщ, трїщýк oder трїщучóк (cf. psl. стрижь) genannt.
- тромпáк (у Грабовци, в Земплиньскїй вармеди) Kartoffel, pomme de terre, Solanum tuberosum.
- трїнка МЛ. deminut. від трина, detritus. вóзьме (корóлик) яку трїнку і тýкáє в лум.
- трїнкавый З. тронькавый НД. що не може р виговорити, що картавить.
- тронькати НД. тручати. тронькай у струны, абý брєнýли (абý дзвєнýли) schlag die Saiten an, damit sie tönen.
- трочїна З. трощина НД. Sägespäne в Гал. трачїнє.
- трýнок О. Magen, жолудок cf. ukr. тлунок, шлунок. болїт мя в трýнку.
- труп I. in der Bedeutung: Leib. genit. трýпа. In Gal. труп cadaver. psl. трóуль membrum, corpus; — cadaver. sloven. trup corpus.
- труп Р. plur. трýпы Drohne, труп єєч. trouп, труєс. — (а гал. труп єєч. mrtvé tělo = Leiche зовє ся тут: мєртвєць genit. мєрцє).
- трупáк НД. Drohne; unbeholfener Mensch.
- трýпєхнути Р. modern, faulen. перєтрýпєхнути hindurchfaulen.

перетру́пехне дѣрево der Baum wird durch und durch faul.

трусѣ́чка ВС. Д. plur. трусѣ́кы Д. Kaninchen. маѣ куртый хвѣст; ўби (Männchen) извѣ ся „трусѣ́ак“. — трусѣ́ок Ду. трусѣ́акы або зѣяцы́ свѣйскы Вл. Kaninchen.

трусѣ́ц ВШ. plur. трусѣ́цы Drohne. пчѣлы вже ўметали трусѣ́цы die Bienen haben schon die Drohnen hinausgeworfen. cf. трут.

трусѣ́чка ВР. Ир. Вл. Fieber.

трусѣ́ка Стр. Ир. трусѣ́кы Ду. hier.

ту́лко Марамор. = тилько, nur; so viel.

ту́лук Ян. junger Bär: plur. ту́лукѣ junge Bären.

ту́нити ся (коло Густа) ту́ньо продати. um einen billigen Preis lassen. щобѣ-м ся дѣже ту́нѣ = щобим дже ту́ньо продав.

ту́пѣця Вл. туна балта.

ту́рѣцька сосні́на (sic!) МЛ. Zirbelkiefer, Pinus cembra.

ту́рлаш Ян. льд покришений, що плыве рѣко́у на яри.

ту́рня О. Thurm. magy. torony. ту́рня у цѣркви.

ту́т Лв. тут ня чекайте hier erwarten Sie mich. анде dort. анде ня чека́йте, я дѣраз прийду.

ту́тѣський Я. ту́тѣйський Ян. hiesig.

ту́тульѣй ВШ. Haubenlerche, Kothlerche Galerita cristata. на бѣлѣзы кѣнскѣй, на помѣтѣню бѣвать в зимѣ.

ту́чнѣй Лв. тучнѣ́й НД. fett. тучнѣ́ во́лы fette Ochsen, Mastochsen. тучнѣ́ свѣ́ны Mast-schweine. утучѣ́ свиню́ er hat ein Schwein gemästet. — тучнѣ́ ма́рга = гал. сѣта худоба, товста худоба fettes Vieh. маснѣ́ полѣвка fette Suppe. тучнѣ́е ва́дѣ масцѣ́е мя́со fettes

Fleisch. тоўсто́е д'ѣрево або тучнѣ́е д'ѣрево Лв. dicker Baum. тоўстѣ́й чоловѣк НД. corpulenter Mensch psl. тѣсчѣ́нѣ́ pinguis.

ту́чнѣ́е зѣ́ля Д. Fetthenne, Sedum telephium.

ту́ш Ян. Rumpf.

ту́яго́та Лв. Bedrängniss, Trübsal. тепѣ́р ту́яго́та на свѣ́ты. ту́яго́та Пу. in der Bedeutung: Schwangerschaft. позы́ратъ на жо́ну со́бѣ, на кралѣ́ву (у ту́яго́ты бѣ́ла) і запла́каў.

ту́мува́ти Я. памятати, gedenken. він темѣ́. не темѣ́ю.

ту́бити Лв. = вибити aus-prügeln; heraus schlagen а зѣ́бити на смѣ́рть todtschlagen.

ту́блѣ́днути Стр. виблѣ́днути blass werden.

ту́брати З. вибрати. ўбра́нѣ́ вже бѣ́лі колѣ́пнѣ́ З. в гал. вибрани́ вже поскѣ́нки (плоскѣ́нки).

ту́валѣ́ти Я. herabwerfen. не увалѣ́ полотно́.

ту́ва́ржити НД. ко́жу ува́ржити або ўправити die Haut gerben.

ту́веречи Д. 1) виверечи, викинути, hinauswerfen. ў́он (овѣ́н) імѣ́у корѣ́тнѣ́ю, а я пак ўвереть er hat eine Schuldkröte gefangen, doch ich habe sie weggeschmissen 2) вверечи, викинути, взяти, entnehmen, einschalten. ўверѣ́ли то́то сло́во з ма́дя́рського.

ту́вертати. ўвертувати Бі. пр. ўвертуе́ ха́щу = уру́бать ха́щу.

ту́вива́ти голосом Ир. die Stimme modulieren, trillern. у́вива́ть го́лосом.

ту́вѣ́дкы plur. tant Лв. вивѣ́д в со́роковѣ́й де́нь по зло́гах. іде́ на ўвѣ́дкы до цѣ́ркви.

ту́вчѣ́ти Лв. вивчѣ́ти.

ўгварка Пу. Phrase; Aus-
 sprache. така ўгварка.
 угі́яшити Лв. убў́ти. сэго рóку
 много угі́яшило = убуло богато
 heuer ist der Verlust stark. cf.
 magy. hi, hiány Mangel.
 ўгна́вити Г. Лв. вады ўтопта́ти
 Г. herausdrücken, auspressen.
 óгарі, што пуд ко́жоў, ўгна́вить
 гет = уграки, що під шкірою
 (у худоби) видусить геть.
 угро́міти ся на ко́го Пу. на
 кого сильно накричати.
 ўда́ток І. вида́ток, Ausgabe.
 ўда́ти ся Вл. звязати. реме́нем
 ўда́ть ся = звязе ся.
 удсли́знути ВР. in Folge des
 Aufthauens schlüpfrig werden,
 відслизнути. удсли́зати. удсли́зло
 (серен, сныг, лыд).
 удуд МЛ. Wiedehopf, Uru-
 erops.
 удцѣ́дь ітѣ́ ВШ. одєюди іти.
 ўжма́кати МЛ. (жмакати) drü-
 cken pressen; auspressen. ўжма-
 кає, ўтєськає, ўкру́тить (=ви-
 кру́тить) шма́те (біле), ко́лі
 перé.
 ўйшло́ пятьна́дцять днѣв Ім. es
 verstrichen fünfzehn Tuge.
 уй́дати Л. ausfressen, fressen.
 усéли́ця, што уй́даты́ лі́стя.
 ўказа́ти Іу. ВШ. висказати,
 aussagen, erzählen. ўкажу́ ім
 вшы́тко.
 ўклучи́ти ся Г sich einnisten;
 ausgebrütet werden. уклóчнт
 ся муль.
 ўкоро́шений Д. вы́харашанѣ́й,
 castriert.
 ўлади́ти Лв. виладпти. ўлади́ла
 о́рати.
 ўличи́ти Стр. вичислити, aus-
 zählen.
 ўмня́цкати Г. ausdrücken.
 ўмня́цкат воп уграка́ er drückt
 die Larve der Rinderbiesfliege
 heraus.

умствова́ти ВШ. philosophie-
 gen. овби умствўє, є в нбго ро-
 зума́ доста, має розум великѣ́й
 (cf. psl. БЕЗОУ́МСТВОВАТИ
 ἀνοηταίνεω, desipere).
 уні́ти. уно́вати Лв. винити,
 вповати, вповатити. я йго́
 ўню́ = я єго вию́ ich schreibe
 ihm die Schuld zu.
 унн́у́ МЛ. НД. Пу. унн́у́ка.
 ун́у́ка Пу. im Inneren (старо-
 руск. дѣноу́. дѣноу́. дѣнѣ́.
 вѣ́ дѣнѣ́) повст. із кѣ́ дноу́
 гл. стор. 41.
 уна́здіти ся, упозді́ти ся
 Гр. sich verspäten. упáзды́ть
 (упáзджють) ся sie werden sich
 verspäten. упáзды́ти ся sich
 öfters verspäten.
 уна́сти Вл. упáў гуд дўже го-
 лóднѣ́й es traf ein Missjahr
 im hohen Grade zu.
 уны́тати Лар. in der Bedeu-
 tung: aussuchen. тѣ́жко уны́-
 тати
 упи́кати ся Ду. старати ся.
 упи́кауть ся sie tragen Sorge,
 стара́ють ся. cf. psl. пашти сѧ
 мѣлєи, curaе esse. попечє́ннє
 φρονεῖς, cura. ukr. піклувати ся.
 ўплє́ти Я. вплєтєні стѣжки в ко-
 сах дѣво́к, Haarbänder.
 упові́дати сє Р. sich melden,
 erscheinen. упові́дає сє ящїрка
 по дожджі́ der Feuersalamander
 zeigt sich (erscheint) nach dem
 Regen.
 упові́сти Я. erzählen, sagen.
 я упові́ў.
 ўпозирати́ Л. ўпозирувати́
 Ім. ausschauen, виглядати, ви-
 зирати. як ўпозирають сє́рня-
 чата? wie schauen junge Rehe
 aus? вун пў́дло упозирує er
 schaut schlecht aus.
 упражня́ти ся Вл. ВШ. sich
 entsinnen, догадати ся; вправ-
 ляти ся, sich üben, sich be-
 fleissen, sich bemühen. упраж-

- вій ся = вправляй ся. psl. *оу-пражнати* inefficax reddere; *συχλάζειν*, vacare.
- ў пулити очи НД. glotzen. ўпулиў очи = што дўже уно зирать ся = ўвалиў очи.
- у п'янчити Гр. berauschen, опаморочити. кажеме: як на тлуміло в голові хоть: як на упянчило.
- у скати НД. кричати ус! ус! в Галичині кричать: гўджа! гўджа-на! тровити hetzen. зо псѡма ускати = mit Hunden hetzen, тровити псами.
- у-скѡк Ир. im Galopp. идѣ коньѡм у-скѡк er galoppiert zu Pferde. идѣ стўпоў = коли идѣ тїхо.
- ў скоробчити I. aushöhlen (cf. корѡбка Kōrbchen aus Rinde).
- ў скребтати Ир. auskratzen, aushöhlen.
- у слѡвити Л. zur Rede stellen.
- ў спилати I. вичерпати, ausschöpfen.
- у спїхувати Лаг. до ладу довести. успїхўс верно = учистить.
- у старїти Кв. alt werden.
- ўсцяти Бч. висцяти, brunzen. ўсикати ся Бч. висцяти ся.
- уталожити ся ВШ. утихомирити ся, заспокоїти ся.
- утирало Л. утирало Кв. Handtuch, Wischtuch ручник.
- утолити жажду Ир. den Durst löschen. „напиў ем ся воды та угасиў жажду вадь утолиў жажду — говоримѣ по своей бѣсїды“.
- ўтрощити Д. витрощити, видушити. herausdrücken. ўтрощити угракы з м'яргы.
- утучити З. fett mästen, mästen. кедь гўску утучимѣ З.
- ўхвтити ся Д. вихопити ся, вихватити ся. перепѣриця лем ўхвтити ся маленько, та сїде унят далѣ маленько die Wach-

- tel flattert ein wenig auf, sodann setzt sie sich wieder auf kurze Zeit.
- ўхорошаний вадь умішканий З. kastriert. ўхорошаний або умішканий когўт.
- ў черти вон ВШ. hinausschmeissen, hinauswerfen.
- учинїти ся Пу. sich stellen, simulieren. учинїў ся, што вон п'яний er simulierte einen Betrunkenen.
- уши в мясьи ВС. Finnen (Cysticercus) im Fleisch, Fleischfinnen. ушливое мясо ВС. finniges Fleisch.
- ушиваля МЛ. Bärenraupe, eruca Arctiae.
- ушиванка Вi. eruca Deilephilae euphorbiae, Wolfsmilchraupe „бо всякый пьвит на нїй; — в Марамарѡши ушивають собї платя“.
- Ф. фадьолина Ім. ВР. НД. фадольник Ім. Ligustrum vulgare, Rainweide „корч, на нїм гей тѣрен.
- файный Лв. fein.
- файта М. Art magy. faj., дрўга файта eine andere Art.
- фарадлований Лв. ermüdet, утруднений, трудный magy. fagad = утомити; трудити ся; старати ся.
- фарбїти Я. барвити. в Гал. фарбувати färben. виш фарбїт.
- фѣйса Пу. ВР. побїч виразу сокыра magy. fejsze.
- фель. филь Ян. ВШ. Gattung. два фѣлы. еден филь (у Гудулів в Жабю: еднa филь gen. fem.).
- фѣна (в Ключерьках) Flachsseide, Cuscuta epilinum.
- фисыти МЛ. fauchen. гўска фисїт або тагає, качька рапкає. гўси фпсїт.
- фїскаўка МЛ. Pelias berus, Kreuzotter. (der Name wahrscheinlich nach dem wüthen-

- den Fauchen der gereizten Otter).
- ф і н д ж а Бі. філіжанка, повничка. Tasse. дві фінджы.
- ф л у д Я. Wolf, Canis lupus. флуд берé, що му се нагóдит wórtl. der Wolf nimmt, was er trifft.
- ф о г ó л я ВІІІ. Wiesenknarrer, Crex pratensis. тыкати піщцòм, лабáми течé [течі в первістнім значеню; так і в старосл. тешти 1) currere 2) fluere]. ци „фогóля“ по рúськы? — „то вже ўверли з мадýрського“. [в мад. fogoly = Rebhuhn].
- ф ó р с к а т и Ир. фóркати, хвóркати. schnauben. кòнь сфóрс-кати.
- ф о с н ý т и Ир. fauchen. мáцька на пса сфоснýла. мáцька на пса сфосíть, кедь го побáчить.
- ф о т о р ч и н á НД. eine Strauch-art.
- ф р а с Лв. Стр. Krankheit, Verderben. морíў бы тя фрас! Verderben über dich! mögest du hinsiechen! фрас бы тя быў! item.
- ф р á ц к а т и ВР. ausschlagen. фрáцкати кòнь.
- ф р ы ш т ы к Стр. НД. сніданé. „слово ўнято з нїмецького“ Frühstück. фрыштыкувáти frühstücken. прóсíme вас до фрыштыка! — с пáном Бóгом фрýштыкýйте! най вам Бог дасть на пожіток! — дýкуу! дай Бóже й вам дóброе здорóвле Стр.
- ф р у е р á т и. фруеркáти Мар. на фруері (флюарі) грати die Hirtenflöte blasen.
- ф ý к а т и ВС. 1) blasen. пóрхáйка (Lycoperdon, Stäubling) на бíльмó в маржíны; кедь маржíну óко болíт, то зафýкауть пóрхавкóў, то помáгати. 2) fauchen; vor Zorn schnauben. тко,
- як ся наўчить, і спить і фý-чить З.
- ф у ш о ў к ы І. сливки круглі, чорні.
- ф ý т л и к Стр. молода віта, мо-мода галуза; вітка.
- х . х а б з и н á Стр. білий боз, Hollunder, Sambucus.
- х á в к а т и НД. mit heiserer Stimme schreien. пітокúрник не піé, лем хавчíть.
- х а м н и к ВР. Gebüsch.
- х á п к а т и ВР. hastig greifen. хáпкали руки.
- х в о р л а к у в á т и Лв. хворлякувáти Пу. kränkeln, kränklich sein. хворлякуватый Лв. хворлякувáтый Пу. хворякуватый НД. kränklich.
- х и б í т и Бі. в гал. хибувати fehlen. чíйí гýси хибáють? = гал. чíй гýси хибúють, чíй гусíй нема?
- х ы ж а Лв. ВС... Haus, Hütte.
- х ы ж н á п р и п р á в а ВР. Gewürz, welches im Haushalte des Bauers oft gebraucht wird. часнóк, цыбúля.. хыжна при-права.
- х ы ж н ы й Стр. Haus-. хыжны птíцы Hausvögel.
- х ы х л á т ы й О. buschig cf. рос. хохоль = Schopf.
- х ó д л ы Бі. Stelzfüsse.
- х л я с к а т и Пу. mit Geräusch schlagen; schmitzen.
- х м á р н о с я НД. es ist wolkig, es ist trübe.
- х м е л í н а Ян. Hopfen, Humulus lupulus.
- х о ў и І. Стр. Schopf, Haube, Federbusch cf. хоўпáк З. aus Lammfell verfertigte Mütze cf. ковпак.
- х о ў п á н я Стр. Лв. хоўпáнька Ир. Ду. Haubenlerche, Galerita cristata.

хоўпáтыі З. Г. mit einem Schopf versehen, gehaubt. чокырдей хоўпáтыі З. die Kothlerche ist mit einem Schopf versehen. джáворонка хоўпáта хóдць в зимі по пýтэви die Haubenlerche ist Winters an Wegen zu finden.

хоўпик Д. Вл. (ховник) kleiner Schopf.

хольпáти ся Кв. хойтати ся wackeln. хольпае ся es wackelt.

хоўпýн Бі. Haubenlerche, Schopflerche, Kothlerche, Gallerita cristata.

холодiна Кв. холоднiця ВР. холодыйня Лв. холодiля Laube, альтана.

холошныі Я. штанi червóні, тоўстi (= грубi).

холошнянiк Гр. што в холóшнях хóдць. холошнянiк: до сéмого поколiня холóшнями воñиць.

хорóшáник ВС. castriertes Männchen z. В. Ochs, вул. „хорóшáники“ клiчеме i баранý, што ся хорóшáут.

хосéн Г. Пу. I... Nutzen. magy. haszon.

хосновiтыі Стр. нýтlich magy. hasznos.

хоснувáти Г. Nutzen ziehen; benützen, gebrauchen. Мадáри хоснýть magy. használ в гал. хiсновáти.

хоть in der Bedeutung: oder Гр. як ня тлумiло в голови хоть упiячило. — хоть ВС. wenigstens. хоть рóк wenigstens ein Jahr.

хоть де Ян. = будь де wo immer. — хоть куды ВШ. nach allen Seiten, in beliebiger Richtung. — хоть якiй Я. Би. was immer für ein, welcher immer. хоть якý спiванку спiвáй.

хоть — хоть О. entweder — oder. кáжеме хоть девiацiсто — хоть девiатьдесять.

хрáпля Стр. НД. в осевi, колi землi замéрзне; снiг, колi пýститi i замéрзне Стр. — грýда на дорóзi, колi болóго примéрзне НД.

хрeбтáк (хрeптáк), dem. хрeптáчбóк Гр. Krüppel; Knirps.

хрeстóк О. genit. хрeсткá dat. хрeсткý etc. Kreuz in Gal. хрeстик genit. хрeстика.

хрoмiндéй О. хрóмый чоловiк, куляс ein Lahmer, ein Hinkender.

хрýпкати З. knupfern, knuspern. хрýпкауты дýти лопаткы die Kinder essen knuppernd die (Erbsen)Hülsen. лопаткы на горóсы, бóбi, пасýли... вшытко, што лýщиты ся.

хруст (Липша у Марамороши коло Густа) Maikäfer, Melolontha vulgaris.

хрáскати. хрiяцати Би. knarren.

худенiя Лв. mageres Fleisch. хýжо е мiясо = худше мiясо. — поодбiрай тотý худеню, трéба набiти пiкнiцы.

цáбати ВР. zappeln, langsam gehen, kriechen. ловiаны плесковáти, цáбауты тихо (=zappeln d. i. bewegen sich langsam) ВР. глiстá цáбать по землi або лáзить.

цáйзлiк Ян. Zeisig, Fringilla spinus.

цáпы Ду. шрáги до рiзана дров Sägebock.

цáрь О. König, король. цáрьскыі königlich; королiвскiй. пóшóу у цáрьскý рóботу гачýти стивáти.

цáреник Ян. Lucanus cervus, Hirschkäfer.

цýвiт МЛ. in der Bedeutung: 1) Farbe. голýбыі цýвiт blaue

Farbe. 2) Gesichtsfarbe, frische Gesichtsfarbe. має цвѣт в лиці чоловік, ож здоровый, слабый пе має цвѣту в лиці, блѣдый.

церей О Schneegraupen cf. серѣп, pol. szron. церей падѣ; — як дуже сныжит, як грубый сныг, кажеме: пластовец.

церькѣвкы Вл. zelo з синѣньким цвѣтом.

цѣпкати Лв. пр. свиня цѣпкати вадь чямкати, кедь йість.

цыбак Ир. цыбан О. цыбакы або чафуркы на чесноку Ир. die röhrenförmigen Blätter und Schäfte der Zwiebelpflanze пішли цибұлы в цибани О. die Zwiebel trieben Blätter.

цыбыкы Д. nom. sing. цыбык die röhrenförmigen, bauchig aufgeblasenen Blätter der Zwiebelpflanze. цибұла має цыбыкы.

цыбух Я. Pfeifenrohr. в Жабу в Гал. чубук. dem. цыбушок. дай ко ми цыбушка турецк. tschubuk, tschebek.

циганин Стр. Лв. Zigeuner, цигап, циганчук psl. циганинъ vel циганинъ Zingarus.

цыгонити (коло Середнього) гнати. доцигонити = догонити. cf. галицкор. цыгкати.

цимборá. цимбор Пу. Genosse, Kamerad magy. czimbora.

цинівка Я. або йця цинова Я. — кварта цинова magy. itcze = Halbmass.

цїнька - цїнька - ци! НД. (кличуть на свївы cf. čech. čunče = Ferkel); — па-на!-ки! кл. на корови; - не-не! кл. на коні; — на лошата; не-чїду-не! — на гуси: гусю! гусю!

циняный I. zinnern, Zinn- жабі корытата ги цїняна лѣжка.

цыдїло Я. Seiher, Seihe.

цыле НШ. ganz und gar, in der That; wahrlich? то онь

цыле му ся полюбїло = das gefiel ihm ganz gut.

цыпаўка І. НД. Лв. цыпавка Spitzmaus, Sorex, „бо цыпчить“ Лв. plur. цыпаўкы.

цыпаўка НД. Dorngrundel, Cobitis taenia. рыба май мѣнта, ги піскѣр.

цыпкати Бі. ВР. pieren. кўрята цыпкауть.

цѣркнути Д. klirren; klingeln; klimpern. цѣркне сребрныи.

цорколá Им. вадь сороколаб ВР. Feld-Rittersporn, Delphinium consolida в Гал. сорочи лапки (цоркола мїсто соркола cf. сорока).

цоркотѣля МЛ. в Гал. geréfa ein Rad, womit die Kinder spielen, Schwirrad.

цўравий І. І. драгтивий, дїравий, клапчастий. цўравый жид, lumpiger Jud cf. čech. car = Fetzen, cf. цўндравий lumpicht, zerfetzt magy. czandra. цўраві двѣри І. драгтиві, зле зроблені двѣри.

цявка МЛ. цяўка plur. пявкы Dohle, кавка Corvus monedula psl. чавкка.

цямкати Стр. свиня цямкати, кедь йість.

цяпкати ВШ. in Tropfen herabfallen, herabtröpfeln. дождь цяпкати.

цятка І. Tüpfel. твѣрдо красни цяткыу пырських кўрий (= морских курий) die Perlhühner haben sehr schöne Tüpfel.

цюнюк Ян. Stechmücke, Culex ripiens гл. сунюг, сунюк magy. szunyog.

ч. чай скѣро НД. скоро роби, скоро їди: „кажеме: чай скѣро! обы дуже швїдко їшоў.

чаловати Д. magy. csalni, „кламати“ чарувати cf. ukr. чаклувати.

чámкати ВШ. platschen. поті-
хли сві́ны, лиш чámкауть.
чámняный. чамняный Лв.
schön; tüchtig, stark; ehrbar.
красный, сильный, рослый, го́н-
ный (= годный), чита́вый".
чамняный хлоп, чамняный голуб
(cf. чешний = artig).
ча́пкати ВР. Ир. ча́пкати свиня,
як йісць, cf. чамкати, цямкати.
(час) у ко́лько ча́су um wie
viel Uhr. де́сять ча́сов zehn
Uhr. по́ў о́сьмый час = halb-
acht Uhr.
часо́вний Ян. O. Uhr, Zeit-
messer. psl. часо́вникъ horo-
logium.
части́ти до це́ркви НД. хо-
дити до церкви psl. ча́стити
frequentare. ча́стить къ
це́рковъ.
чафѝрка (у Изы) Eidechse,
Lacerta.
чафѝрка ВР. pie Hülle der
Buchnüsse oder Bucheckern.
буков в чафѝрцы cf. halic.
шапурка.
ча́яти Вл. гляда́ти, вижда́ти,
убива́ти ся, стара́ти ся, жури́ти
ся (за чим). ча́яти за рабо́тою,
за гро́шми, за хлы́бом. ча́яти
sperare; exspectare.
чека́й тко́сь ма́ло! ВР. der
Unbekannte soll ein wenig war-
ten.
челя́дина Г. Р. ВШ. або жо-
на. челе́дина Р. Frau, Weib,
челя́нник (челя́дник) ВШ. =
чоловік. челя́дча Г. або жо́на
єдно челя́дча. genit. челя́дчати
челе́дїнскій О. челе́до-
чий Я. = жіночий.
че́нго́в Лв. Wanne, magy. csengő
че́нгеві́стий (че́нгові́стий)
підго́рлий, mit grosser
Wamme versehen. во́лы че́нге-
ві́сті.
черві́вий О. wurmstichig. чер-
ві́вий горі́х.

черво́нка НД. rothe Ruhr.
черво́ток Г. Anobium, Klopff-
käfer. мно́го черво́токо́в.
черева́ plur. tant. НД. Г. Ein-
geweide, viscera, кишкы́ вышты-
кы", pol. trzewa. черева́: што
удну́ Г. = Eingeweide: das,
was im Inneren der Körper-
höhle liegt".
че́реда коро́в МЛ. пу́ў дру́га сто
(150) коро́в.
череда́рь Д. пасты́рь, што ко-
ро́вы пасе́. череда́рїти ВШ.
бы́ти череда́рем (пастухом че-
редї, чередником).
че́реп Ім. in der Bedeutung:
Blumentopf.
черепа́ня Л. па́кривка з выпа-
леної глі́ны.
черепа́ня Ім. Stockrose, Pap-
pelrose, Althaea rosea (декуда
у Бойків пр. коло Турки: че-
репа́ня = Eichhorn, Sciurus).
че́риборі́ти МЛ. ва́дь че́ри-
борі́ти МЛ. zwitschern, singen.
коро́лик че́риборі́ти і прѝдко ты-
ка́в в лум.
черле́на хворо́та ВЛ. Г. scar-
latina (черле́ный = черво́ний, =
roth)
черле́нийстий Ир. röthlich,
roth gemischt. як упозі́раць
дзя́бка? -- черле́ніста.
черле́ніця НД. черле́на глі́на,
rother Thon.
черленоборо́дый Мар. mit
rothem Barte, gal. рудоборо́дий.
черленогру́д ВС. Erythacus
rubecula, Rothkehlchen.
черлено́чиця ВС. К. Ду.
Rothauge, Scardinus erythro-
phthalmus. черлено́чицы ма́ло
плеско́ва́ти.
черле́няк Г. ВС. plur. черле-
някы́ Art essbarer Schwämme.
черпа́к або на́падка Г. eine
Art Fischnetz.
черты́ж Б. ausgerodeter Wald-
theil „ги бы ўчи́стий ха́щу“.

чесно́к Кв. Knoblauch.
 честува́ти Г. Л. Лв. Ehre erweisen, schonen.
 чи́колонок plur. чи́колоники Бі. Fingergelenk, Fingerglied.
 чим Г. Я. in der Bedeutung: wann. ваколі́ прійде або чим прійде Г. wann er kommt. чим се зме́рне Я. bevor die Dämmerung eintritt.
 чи́мюр Д. чимір Veratrum, Nieswurz. „у три го́ды ўцвите; о́коло на вїм пьвіт бі́лий“.
 чинга́шка Ир. Вл. чинка́шка ВР. „чингашкы́ жо́уто цвиту́ть на ве́сну“.
 чир коло́чений МД. з кындиричної́ му́кы за́мїшка рідка́.
 чи́сто чо́рний ВС. ganz schwarz, einfärbig schwarz. кы́рниця чи́сто чо́рна.
 чи́тавий Ир. Стр. Бі. gut, brav; achtbar; schätzenswerth; werthvoll. чи́тавий го́лос. чи́тавий ро́ботник. худо́ба чи́тава. не чи́тавий ро́ботник, што не ма́е ру́кы.
 чо́лка З. чупер psł. челька́ в гал. декуди: чїлка.
 чи́нити К. чинити, machen, verfertigen. ланцкы́ чїня́ть дьїти з ку́льба́бкы К aus den Schäften der Kuhblume (Taraxacum officinale) machen Kinder Ketten.
 чи́нтаз МЛ. Fink. два чи́нтазы.
 чи́пак ва́дь рукави́ця Лв. Haube (reticulum), zweite Magenabtheilung der Wiederkäuer.
 чи́пка́р Ян. Hausirer „що з усєко́у кра́мнио́у хо́дит по хата́х і продає́ (кра́мни́а=feile Waare, Kramwaare).
 чи́пка́стый НД. розчи́лений, handfórmig. біло́клень ма́е лист гладкый, чи́пка́стый der Weissebern hat glatte, handfórmige Blätter.

чи́рка Стр. Anthus, Regenfleifer. чи́ркы квиля́ть.
 чи́слїти або ли́чїти Бі. zählen.
 чмо́вжик Вл. Ир. Бі. Д (чмо́вчик). чмо́вжі́й Лв. Sprechweise, Sitta europaea.
 чмо́вха́ля Г. НД. чмо́вха́лниця НД. ма́ла терлиця до конопель НД. прядиво́ чмо́вхат на́ чисто, ма́е чо́тыры зу́бы а в се́рединї мы́чо́к ўтесаны́й з де́рева на́ остро — у розко́лотину мы́чком ру́бать (дру́гий раз) Г.
 чо́вхнути Ян. plumpsen. рыбо́лов (Sterna) чо́вхне в во́ду, іме́ рыбо́у і ві́скучит (ві́скочит = виско́чить).
 чо́к plur. чо́кы Лв. Lanius excubitor, grosser Würger, чок.
 чо́нка́сты́й но́с НД. кирпатий, magy. csonka, pize orr.
 чо́пнарь ЛВ. „што па́ленку на́лива́ть“.
 чо́по́к Г. Fruchtstiel. на чо́пку auf dem Fruchtstiel.
 чо́рга́н Бч. Küchenschabe, Periplaneta orientalis.
 чо́рний хру́щ Л. Rosskäfer, Geotrupes stercorarius. як лы́тат з ве́чера, забре́нїть.
 чо́рнобо́роды́й Мар. mit schwarzem Barte.
 чо́рно́клень НД. чо́рно́кленница Д. Acer tataricum herzblättriger Ahorn.
 чо́рнопе́рй Коп. eine Fischart.
 чу́ба́нька МЛ. Haubenlerche, Kothlerche Galerita cristata.
 чу́дны́й Стр. wunderlich. та́кы му́ха, ейі чу́дно зву́ть.
 чу́дофа́й Ім. ва́дь ді́ка па́прїка Stechapfel, Datura stramonium.
 чу́курде́й К. Haubenlerche, Galerita cristata. лы́тат по пу́тех.
 чу́лка Лв. eigtl. Schopf. cf. чо́лка, psł. челька́. чу́лка, што вихо́дить із стру́ка кындири́цы die langen, aus den Blüten-

- kolben der Maispflanze herabhängenden Narben.
- чулковати ВР. vom Wachsen der Narben der Kukurutz-Stempelblüten. слабо кындириця чулкує = в Гал. „пряде“.
- чумак Я. пустá капуста, що не звивáє се в головку; хiba гáлиця в'їсть чумак.
- чуфёрка Бч. Eidechse Lacerta plur. чуферкы.
- чямкати І. свиня чямкати гл. чамкати.
- чєд Кв. in der Bedeutung: Dunst, Nebel hie und da in Gal. auch in der Bedeutung: Rauch. (eigtl. чад = Kohlendunst. дым = Rauch).
- чювати ВР. verlauten. што у вас чювати? was verlautet bei euch Neues? was hört man Neues?
- ш.** шакну́ти Ім. abhacken, abschneiden. шакну́у́ ўхо=відризав. cf. psl. сѣшти, rad. сєк. шакну́ти Вл. in der Bedeutung: stehlen, entwenden. шакну́у́ = украв.
- шалы́янка або шалені́ця Бі шалы́тра І. Taumellolch, Lolium temulentum. кебы найу́ся, тобы подуріу́; у нас молотники подуріли од шалы́тры: не встау́, доколь ся не ўспау́ (=виспав).
- шандáрок Р. Seidenschwanz, Bombycilla garrula (шандар = Gendarm; nach der Haube, welche einigermassen dem Hute eines Gendarmen ähnelt, so benannt).
- шанталéба ВШ. чоловік не чупарний, lumpiger Kerl.
- шановáти. шанувáты Лв. в знач. жалувати. шану́у magy. sajnáлом.
- шарáнец МЛ. Thürangel. двери держат ся в шарáнци.

- ша́пка на оборо́зы Лв. покритé на оборо́зы. — на хы́жи: верьх, на хлы́ві верьх, на оборо́зы: шапка. справилисьме ша́пку.
- шаркáнь gen. fem. Стр. Dra-chen magy. sárkany.
- шарканти́в Ду. Sporn. у когута́ шарканти́ви. magy. sarkantyú.
- ша́тан Пу. Teufel. pol. szatan psl. сотона. gr. σατανᾶς.
- ша́цкати Лв. ausschlagen, mit Wucht schlagen. ша́цкати ко́нь.
- ша́ш МЛ. рогожина, Typha, Rohrholben. ша́ш клóчить ся в болóты; то́го ша́шу мнóго. ша́ш ВС. Phragmites communis, Schilfrohr. гру́бый ша́ш dickes Schilfrohr cf. magy. sás=Riedgras cf. саш, саршина.
- ша́шка НД. ВС. Heupferdchen; Libelle, Wasserjungfer. ша́шка, што їсть ж́ито: до ма́ка зїїсть зéрно = Calandra granaria, schwarzer Kornwurm.
- шва́блик І. Schwefelhölzchen.
- шваблика́рня Лв. швабли-чáнка І. Zündhölzchen-schachtel. „што ся шва́блйки кладу́ть у ньóму“.
- шва́кнути са́блею́ Пу. mit dem Säbel dreinhauen (gebildet von der Interject. швак, welche das Geräusch eines mit Wucht geführten, einhauenden Säbels (oder überhaupt eines Schneideinstrumentes) bezeichnet.
- шелесна́тый (селесна́тый) Ду. широкий, розгалужений. шелесна́тый дуб eine Eiche mit breiter Krone, eine breit verästelte Eiche eigtl. stark rauschend cf. шелест = Geräusch.
- шелы́якый ВШ. усякий, шелы́яка земля́. čech. všelijaký allerlei.

ше пілявий Бі. der lispelt, гал. сепелявій, „що не гіден гладко говорити“. чоловік шепляє МЛ.

шеренков'їти Ду. Gr. prasseln; rauschen. шеренков'ять мулянк'ї, кедь кымс'ять.

шестинедьлька І. невіста, што іде на ўв'одкы до ц'ерквы.

шибен'як Пу. Galgenstrick, Galgenvogel.

шибк'а вод'а НД. schnell fließendes, von oben herabstürzendes Wasser.

шингір НД. Perca fluviatilis, Flussbarsch magy. süger. два шингірі

шир'їнька Г. Wamme. на шк'урю пуд шійоу вола вадь кор'овы к'ажеме: шир'їнька.

шишкар'я Ян. шишкар'ник Рос. Kreuzschnabel, Loxia. тор'обит шишк'ї er schält die Zapfen der Nadelbäume.

шингар або ч'їраз Лв. eine Fischart. plur. шингар'. ч'їразы. з'їм'їу єдного ч'їраза (cf. шингір).

шкалуб'їна ВР. НД. Eischale [aus шкарлубина, cf. шкарлупа, скорлупа, скаралупа (скора + лупа); cf. скаруб'їна, шкаруба, шкарупа]. в шкалуб'їны б'їль'ок, жоу'ч'ок, в жоу'чку п'їняж'ок (Hahnenritt).

шкоб'ець Д. Rüttelfalk. шкоб'ець ім'еть хоть як'ое п'отя мал'ое.

шлик або шлеґ Я. шапка бараб'єча з'ак'отами.

шляп'ати в болоты МЛ. шляп'ати шляп'нути Лаг. plumprsen. к'ам'їнь шляп'нуу у в'оду.

шмідля НД. Schmiede, кузня.

шняп О. од'їн шняп лет'їт. шняпа ВС. Schnepfe.

шо О. was.

шоу'к'овый Я. Seiden- заплата шоу'к'ова.

шоўдра gen. fem. шоўдер gen. masc. vorderer Schinken. єд'єн шоўдер. два шоўдр'ї або шоўдр'ї (cf. germ. Schulter).

шолоп'ати Gr. ein Geräusch verursachen, klappern. к'ачька шолоп'ать п'їском.

шор Пу. ряд. Reihe, Linie. за шором, за порядком, magy. sor.

шпорун'їк МЛ. sparsamer Mensch, Sparmeister. шпар'ївн'їк.

шт'їм Кв. в'їбрана кор'отка воуна. — кор'отка воуна, а доу'гыи в'олос в'їдч'їхре (= в'їдчеше); тче доу'гыи на осн'ову, а шт'їм тче ся в'їпер'єк О.

шуга Д. н'їколи magy. soha = niemals.

шугай Gr. I... шугай словацк. šuhaj парубок, л'єг'їнь.

шумела ВС. die scheidenförmigen Deckblätter, welche den Maiskolben umhüllen. шумелоу єст струк об'ор'н'єный. (Um Zališyuki in Gal. шумел'їнє).

шумел'янка Лв. кап'уста, што ся не зв'ївать в' гол'овку; лем д'їла м'аргы.

шум'ола або шум'їл Ир. Lie-schen, die Deckblätter des Maiskolbens гл. шумела.

шумот'їти О. rauschen. л'їє шумот'їт. зашумот'їло л'їстя.

шуп'їрка МЛ. шуп'єрка Р. шуп'єр'ька О. plur. шуп'єр'к'є. Eidechse, lacerta шуп'єрка б'їгас п'о полю cf. чуф'єрка.

шуст'їти Ир. Ду. rauschen. пот'оч'ок шуст'їт'; л'їстя, р'їзджа шуст'їт'.

шут'ый Бі.. ohne Gehörn, ohne Geweih; hornlos. олен'їца і серп'а шута, а олен'ї і ц'ап'ы із рог'ам'ї; у олен'я к'олько му п'а-сєжк'ов т'олько му р'ок'ов.

шутка К. Вл. Лв. 1. amentum, Kätzchen (здає ся „шутками“ авало давнійше ягнатка cf. шутий=безрожий; оттак „шутки“ тільки, що ягнатка, базята, базькі — а то мовби від подоби до ягнат).

щ. щіпаўка ВС. Ohrwurm, Forficula auricularia.

щўпка ВС. Бі. ВШ. щўпка Г. Stein (putamen) in der Pflaumenfrucht (drupe); Kern. роспучит слівку, а што ўкыне, то „щўпка“; щўпкы татже з яблыка, з грушкы, з дыны як іс слівы, іс черешны.

щю́ка Г. Д. Hecht deminut. щю́чка kleiner Hecht, junger Hecht.

я. яблычя plur. яблычята Стр. kleiner Apfel.

яблычко НС. МЛ. Ян. Kehlkopf, Adamsapfel; Kniescheibe.

явірніце О. Johannisbeere, Ribes rubrum.

ягода НС. Я. Erdbeere. ягоды чепері́ві = полуниці.

язы́к ру́ський Ир. ВС... язык руський ruthenische Sprache, мы ру́ського язы́ка wir sind ruthenischer Nationalität.

як котрый Я. wer (je nachdem).

ялі́ниця 1. Wachholder, Juniperus communis.

яло́ Р. es ist gelegen, es ist passend. старому Лазарівчєви не яло́ dem alten L. ist es nicht schicklich.

яри́ць НШ. у нас сьіють дво́якый яри́ць: є голі́мша і яри́ць сальковатый, з доўгымн салька́ми (Grannen).

яри́ч Л. ВР. Igel, Erinaceus europaeus яри́ч пєсьий (у ні́мецкого люду: Hundsigel) і сві́ньський Л. (у ні́мецкого люду: Schweinigel, Sauigel).

ярмарчє́пін О. чоловік, що ярмаркує. ідут ярмарчє́ни (ярмарок в О. = Jahrmarkt).

ярми́на Э. Бі. Wamme. „ко́жа, што пуд шійоў волі́ви“.

ярми́на МЛ. „карк у волі́, де татгне ярмо́м; пуд го́рлом є пудго́рлиця (Wamme).

я́рнъй Лв. весня́ный.

яру́га Г. Schlucht „што стоі́ть вода́ в ній“. яруга, што го́лесо вьі́бе на до́ровьі Э.

яєні́ або яєна́ Г. plur. tant, Zahnfleisch, gingiva в Гал. яєла, яєна.

яєне́ц Ян. dünne, durchsichtige Eiskruste.

яєстри́б по́течий Ян. Sperber, Finkenhabicht, Nisus communis.

яєстри́б велі́кий МЛ Г. Hühnerhabicht, Astur palumbarius.

яєстри́б го́нит за курмі́ Бч.

(я́ти ся) мені́ ся то не яло́ ВР. = „не парўє, не приє́мно“ für mich ist es unpassend, unschicklich. зр. яло́, я́ти.

я́щур Л. я́щур Ім. я́щир О.

я́щирка Р. Salamandra maculosa, gefleckter Erdmolch, Feuersalamander. — по́ землі пома́ли йде я́щур; я́щурка швидко бі́гать Л. der Erdmolch kriecht langsam; die Eidechse läuft schnell. — я́щюра перепу́щать че́рез ру́ку, обы́ лє́гка рука́, обы́ уда́ло ся хороша́ти Ім. man lässt den gefleckten Erdmolch über die Handfläche kriechen, um eine „leichte Hand“ zum Castrieren der Hausthiere zu haben (Aberglaube).

я́щур полевый Я. я́щурка ВС. я́щурка Л. Eidechse, Lacerta agilis. бі́гать я́щурка на чотырьо́х ла́бах; хвост доў́гый має.

є. єднó вш́ітко K. alles eins
 все однó. вітер тай віхор єднó
 вш́ітко - а повіт́рúля (Wir-
 belwind) крúтять.
ємкы́й Bi. gewandt, mit Chic;
 schnell. по́й ємко=gehe schnell,

gehe eilig. — comp. ємши́й
 ВШ. superl. май ємши́й ВШ.
ю. ю́га Стр. Schaf. звичайно:
 вб́вця; magy. juh.
 ю́гає Стр. ю́гає Schafhirt;
 Schäfer. magy. juhász.

Похибки печатні і декотрі доповнення.

стор.	стр.	Напечатано:	Має бути:
5.	2	з гори rak = рал;	rák = рак;
5.	7	„ Тю лелѣвалъ	Ты лелѣвалъ
5.	9	з дол. розканчати	роскапчати
10.	1 і 2	з гор. Подані тут мною зна- доби обнимають запис- ки, які починав я при кінці липня і в серпні 1897 р.	Подані тут мною знадоби обнимають записки, які починив я при кінці липня і в серпні 1896 р.
11.	16	з дол. привіт,	привів,
17.	12	з гори βεφρός, uva.	βέτρος, uva.
26.	11	з дол. nich ganz	nicht ganz
39.	4	„ макъкъ.	макъкъ.
42.	14	„ сѣмѣренъ humilis.	сѣмѣренъ humilis.
45.	16	з гори psl. bawól.	pol. bawól.
46.	15	з дол. psl. čaler	psl. čaler
54.	[Зложня привластна (possesive Compo- sition) належить додати:] простоволóсый Я. mit unbedecktem Haupte. — черле- ноборóдый Мар. mit rothem Barte. — чорноборóдый Мар. mit schwarzem Barte.		
55.	[Наросток · авъ належить додати:] ч́тавий Мар. I.. achtbar; geschickt, tüchtig.		
57.	17	з гори утворює ся наросткам - акъ:	утворює ся наростком - акъ:
59.	9	з дол. wettem.	wetten.
68.	20	„ цр̀кквнѣ	цр̀кквнѣ
72.	11	з гори м ю́й (йю́, йі́, йü) і	ню́й (нү́, нü, ный); м. ю́й = йй, psl. ю́й. завсїгди н втискає ся також в abl. sing. et plur. ним, ньо́у psl. нмъ. ю́ж; пма (ним) psl. нми.

126. [заклинаня. — належить додати:]

гўта бы ты збіла! der Schlag soll dich treffen! — зпма́
бы ты збіла! die Fieberkrankheit möge dich aufreiben. —
жаль бы тебе побіў! vor Schmerz mögest du verenden! —
Бог бы вас да́где дыў! Gott möge euch aus unserer Mitte
nehmen, möge euch entrücken! — бы́ло бы ти погано́е!
Unglück über dich! — няй Вуг вару́е! Gott behüte! — на
смак бы ти упало́! etwa: es soll dir sauer bekommen! —
до́льы голы́нками бы ти потекло́! item. — моріў бы
ты фрас! фрас бы ты биў! schwere Krankheit möge dich auf-
reiben! Verderben über dich! — до галы́бы! zum Teufel! —
нево́ля бы ты йіла! in der Sklaverei sollst du verschmachten!
(ein Fluch jenen Zeiten entstammend, wann noch Kriegs-
gefangene zu Sklaven gemacht wurden).

стор.	стр.	Напечатано:	Має бути:
128.	9	з дол. погостіў.	погостіў?
136.	15	з гори дыў?	дыў?
148.	4	" вісьом	восьім
148.	5	" вісьом.	восьім.
157.	4	з дол. чотыры	чотыри
157.	1	" чотыры	чотыри (В МЛ. середній звук и).
169.	15	" твёрдо зжуріў ся.	твёрдо зажуріў ся.
205. ст.	II. 25	" Phaseolus	Phaseolus
211. "	II. 23	з гори geförbtes	gefärbtes
212. "	I. 11	з дол. вартє уваги гідним,	уваги гідне,
212. "	II. 23	" [по гергеліця МЛ. належить додати:] гал. гергеліця, гергеліце, горголицє староруск. гръгрица (гл. Початки до улож. номенклатури і термінологіи природописної, народної. Нап. І. Верхратский II У Львові 1869. стор. 26 і Ueber die Mundart der Marmaroscher Ruthenen v. I. Werchratskij. Stanislaw 1883. стор. 40) cf. it. gorgoglione, lat. curculio.	
212. "	II. 10	з дол. гіндат дытіна	гіндат дытіна
216. "	I. 18	" Wachsschahe;	Wachsschahe (Galleria mellonella);
229. "	I. 5	з гори косі — косá	косі-косá
230. "	II. 6	" der Todtencule	der Todteneule (des Todtenkauzes, Athene noctua).
244. "	I. 7	" [по: княгінька) — належить додати:] пáньія Ім. або примильно: пáньійка Ім. Frau, Frauchen.	
249. "	I. 19	з гори на паску тютюну	на пачку тютюну
251. "	II. 18	" щось небуť	що небуť
261. "	I. 3	з дол. čech. chudobny masur. chudobný	čech. chudobný masur. chudobný

